

STRATEGISK ANALYSE **2015**

KRIMINALITET
TRAFIKSIKKERHED
BEREDSKAB

POLITI

FORORD

Det er med glæde, at jeg med denne publikation kan præsentere Dansk Politis strategiske analyse 2015.

Analysen, der er den første af sin art i politiets historie, giver en samlet beskrivelse af de udviklingstendenser og politimæssige udfordringer, som vi skal ruste os til at kunne håndtere i de kommende år.

Analysen kommer på et godt tidspunkt. Vi står foran udløbet af den nuværende flerårsaftale ved udgangen af 2015, og vi skal i løbet af året revidere både politiets og anklagemyndighedens overordnede strategi og politiets virksomhedsstrategi i lyset af de rammer og krav, der fastlægges i en kommende finanslovsaftale.

Analysen udgør et værdifuldt og veldokumenteret bidrag til dette arbejde og giver os et betydeligt bedre grundlag for at foretage de nødvendige strategiske politifaglige prioriteringer, end vi tidligere har haft. Samtidig bidrager den til at skabe klarhed over de

områder, hvor vi i de kommende år skal sætte særligt ind for at øge vores viden og skabe et bedre grundlag for vores analyser og indsatser.

Arbejdet med udarbejdelsen af analysen har været særdeles omfattende og har involveret et stort antal analytikere, medarbejdere og ledere fra alle politikredse, Rigsadvokaten og Rigspolitiet.

Jeg vil derfor gerne takke for den entusiasme og vilje til at bidrage med viden og erfaring, som har præget arbejdet, og som viser, at vi sammen er godt på vej til at realisere vores mål om at styrke det analytiske fundament for vores strategiske beslutninger.

Jens Henrik Højbjerg
Rigspolitichef

INDHOLD

1.	INDLEDNING	9
2.	DANMARK 2015-2020	15
2.1	INTRODUKTION TIL DANMARK 2015-2020	16
2.2	SKÆBNER	17
2.3	UDFORDRINGER OG MULIGHEDER	23
3.	KRIMINALITET	27
3.1	GENERELT BILLEDE	28
3.2	VOLD, HÆRVÆRK OG STALKING	35
3.3	RØVERI, INDBRUD, TYVERI OG HÆLERI	46
3.4	SEKSUALFORBRYDELSER	56
3.5	NARKOTIKAKRIMINALITET	61
3.6	BEDRAGERI, HACKING OG IDENTITETSTYVERI	67
3.7	SÆRLIG ØKONOMISK KRIMINALITET	75
3.8	MENNESKEHANDEL OG MENNESKESMUGLING	80
3.9	DYREVELFÆRDSKRÆNKELSER OG MILJØKRIMINALITET	85
3.10	TVÆRGÅENDE TEMAER	89

4.	TRAFIKSIKKERHED	103
4.1	GENERELT BILLEDE	104
4.2	SPIRITUS- OG NARKOKØRSEL	111
4.3	FOR HØJ HASTIGHED	114
4.4	FREMTIDIG UDVIKLING OG OPGAVER	116
5.	BEREDSKAB	119
5.1	INTRODUKTION	120
5.2	HVERDAGSBEREDSKAB	122
5.3	PLANLAGTE BEREDSKABSINDSATSER	126
5.4	KRISER OG STØRRE UVARSLEDE HÆNDELSER	132
6.	REFERENCER	139

1.

INDLEDNING

INDLEDNING

Den strategiske analyse 2015 har til formål at skabe et solidt grundlag for prioriteringer af politiets indsats i den kommende periode.

Dansk Politis strategiske analyse 2015 giver et samlet og overordnet billede af politiets viden om aktuelle sikkerheds- og kriminalitetsproblemer og peger samtidig på, hvilke udfordringer politiet forventer bliver særligt akutte eller vigtige fremover. Analysen har til hovedformål at skabe et solidt, veldokumenteret og analytisk funderet grundlag for de prioriteringer af den politimæssige indsats, som er nødvendige for at sikre, at politiets samlede ressourcer anvendes til størst mulig gavn for samfundet og den enkelte borger.

Flere forudsætninger skal være opfyldt for at opnå dette formål. For det første skal analysen være *problemmorienteret* og sætte fokus på, hvilke problemer der er størst og mest akutte. For det andet skal den også være *handlingsorienteret*, så den tydeliggør, hvilke problemer – eller dele af dem – politiet kan gøre noget ved. Og endelig skal den for det tredje være *fremtidsorienteret* og dermed give mulighed for, at politiet rettidigt kan forberede sig på og tage hånd om problemer, som forventes at blive mere alvorlige i fremtiden.

Det er imidlertid vigtigt at understrege, at den tilgængelige viden på mange områder er ufuldstændig og usikker og præget af mangel på relevante og valide data. Der er derfor store forskelle i beskrivelsen og analyserne af de enkelte områder, da der på nogle områder er ganske solid viden, hvorimod analysen på andre områder udgør det allerførste spadestik – med de usikkerheder og utilstrækkeligheder, der knytter sig til det.

1. Genstandsfelt

Analysen omfatter alle politiets operative indsatsområder. Det vil sige de opgaver, problemer og udfordringer, som politiet skal tage sig af eller løse for at forebygge, afværge, stoppe og opklare strafbare forhold, farer og forstyrrelser af den offentlige ro og orden.

Politiets opgaver spænder særdeles bredt, og analysen er derfor inddelt i tre hovedområder, som adskiller sig såvel i forhold til karakteren af politiets indsats, som i forhold til analysens opbygning. Det drejer sig for det første om en *kriminalitetsanalyse*, der fokuserer på politiets retshåndhævende og efterforskningsmæssige indsats i forhold til lovovertrædelser (kriminalitet). Det gælder særligt overtrædelser af straffeloven, men også en lang række særlove er omfattet af analysen. Helt overordnet peger denne

analyse på, at der fremover bliver mindre, men mere kompleks kriminalitet.

Det andet hovedområde er en *trafiksikkerhedsanalyse*. Tilgangen til denne analyse har været at betragte politiets færdselsindsats som en del af den mere overordnede samfundsindsats, det er at skabe sikre forhold på vejene til gavn for trafiksikkerheden. Hovedfokus i analysen er derfor på uheld snarere end på lovbrud.

Det sidste hovedområde er en beredskabsanalyse, der omfatter politiets opgaver i forbindelse med krisesituationer samt opretholdelse af ro og orden i samfundet. Denne analyse peger overordnet på, at behovet for beredskabsindsatser bliver større og mere uforudsigeligt i fremtiden.

2. Skadesanalyse

Da analysen skal være problemorienteret, indleder vi undersøgelsen af hvert område med en *skadesanalyse*, dvs. en analyse af, hvor omkostningsfulde og alvorlige sikkerheds- og kriminalitetsproblemerne inden for området er for individer og det danske samfund. Det kan være vanskeligt at give et entydigt eller klart svar på dette, og der vil i mange tilfælde være forskellige subjektive vurderinger af, hvor alvorligt et problem er. Ikke desto mindre er det et spørgsmål, som det er nødvendigt at forholde sig til, når politiets prioriteringer skal fastlægges, og det er – alt andet lige – muligt at pege på nogle af de faktorer, som bør medtages i vurderingen.

Mere specifikt fokuserer analysen på tre faktorer. Den første er omfanget af problemerne, dvs. hvor mange indbrud, trafikdrab og så videre, der er i Danmark. På nogle områder findes der præcise og troværdige opgørelser, som umiddelbart kan lægges til grund. På andre områder er de kvantitative opgørelser behæftet med meget betydelig usikkerhed, fx fordi der er tale om forbrydelser, som sjældent anmeldes til politiet, og som ofte kun kommer til politiets kendskab på politiets eget initiativ – eksempelvis hælerier og narkotikaforbrydelser.

For det andet er det vigtigt at vurdere kriminalitets- eller uheldstypens alvor. Vurderingen omfatter, dels hvor alvorlig forbrydelsen eller uheldet er for offeret, dels hvor store omkostningerne er for resten af samfundet. Der peges i denne del af analysen på en

Analysen er problemorienteret, handlingsorienteret og fremtidsorienteret

række forskellige på, hvor farlige, krænkende og langtidsskadelige konsekvenser forskellige forbrydelser har for offeret, ligesom også de samfundsmæssige skadevirkninger beskrives, hvor det er muligt.

Mere specifikt kan de samfundsmæssige skadevirkninger inddeles i fire hovedtyper, nemlig de *sociale* omkostninger (hvilke konsekvenser har kriminalitets- eller sikkerhedsproblemet for den sociale orden, borgernes tryghed og nærmiljøet?), de *økonomiske* (hvad koster problemet i kroner og ører?), de *politisk-institutionelle* omkostninger (hvordan påvirker problemet andre samfundsinstitutioner?) samt *følgekriminalitet* (hvor megen anden kriminalitet fører problemet med sig?).

Endelig er det nødvendigt at vurdere fordelingen og udviklingen inden for området. Den geografiske fordeling af en bestemt problemtype kan nemlig betyde, at noget, der måske er et relativt mindre problem på nationalt plan, er et mere alvorligt problem på lokalplan. Tilsvarende giver den hidtidige udvikling en indikation af, om der er tale om et voksende, konstant eller aftagende problem, hvilket igen kan sige noget om, hvor stort problemet bliver i fremtiden.

3. Trussels- og sårbarhedsanalyse

Den strategiske analyse skal også være *handlingsorienteret*. Det betyder, at den skal forsøge at forklare, hvad der driver eller bestemmer omfanget af et bestemt kriminalitets- eller sikkerhedsproblem. Viden om årsagerne til et problem, giver politiet mulighed for at sætte relevant ind over for det.

Sociale hændelser har imidlertid utallige årsager og kan forklares på mange forskellige niveauer, fra meget overordnede sociologiske eller økonomiske tendenser til det mere specifikke og aktorfokuserede. Der er ikke i denne analyse taget stilling til, hvilket et af disse mange forskellige teoretiske perspektiver der er det rigtige. Der er derimod valgt en pragmatisk tilgang i den forstand, at kriminalitets- og sikkerhedsproblemerne analyseres på det niveau, der er relevant for netop politiets arbejde. Det betyder, at analysen for det første er relateret til den type opgaver, som det er politiets ansvar at løse, og for det andet fokuserer særligt på de forhold, der er en realistisk mulighed for at påvirke med de midler, politiet har til rådighed. Analysen fokuserer derfor på konkrete personer, handlinger og situationer snarere end på meget overordnede samfundstendenser eller -strukturer, som politiet ingen indflydelse har på. Hovedfokus er således på det, der kan betegnes som de *nære årsager* til problemerne.

Analysen af disse årsager omfatter for det første en *trusselsanalyse*, der afdækker de trusler, som Danmark står over for inden for de forskellige områder. Eksempler på trusler er personer eller organisationer, der har viljen og evnen til at begå en bestemt form for kriminalitet. Men det kan også være personer, der udviser en bestemt form for risikoadfærd, fx inden for

trafikområdet. Endvidere vurderes truslernes nærmere karakter og omfang, fx om kriminaliteten inden for et område er organiseret, og om dette i givet fald er et voksende, konstant eller aftagende problem. Trusselsanalysen har med andre ord et *aktørperspektiv* på kriminalitet, i og med at den søger at afdække, hvilke aktører der begår kriminalitet og udviser risikoadfærd.

For det andet er der foretaget en *sårbarhedsanalyse*, det vil sige en afdækning af de strukturer i det danske samfund, som gør os sårbare over for en bestemt form for kriminalitet og risikoadfærd, og som derved giver mulighed for at begå kriminalitet og udsætte andre for fare. Eksempler på sådanne sårbarhedsfaktorer kan være tid og sted (det vil sige lejlighed til at begå kriminalitet), hvor socialt accepteret en kriminalitetsform er, eller hvor højt beskyttelsesniveauet er. Hvor trusselsanalysen har et *aktørperspektiv* på kriminalitet, har sårbarhedsanalysen således et *strukturperspektiv* i den forstand, at den fokuserer på de strukturer i det danske samfund, som gør os sårbare over for bestemte kriminalitets- og sikkerhedsproblemer. Rent analytisk kan det dog være svært klart at skelne mellem trusler og sårbarheder. Det er fx ofte de samme befolkningsgrupper, der optræder som både ofre og gerningsmænd inden for en bestemt type kriminalitet, ligesom det ofte er de samme geografiske steder, de to grupper bor og færdes i.

4. Fremtidsperspektiver

Endelig har det været ambitionen, at analysen også skal være *fremtidsorienteret*, sådan at dansk politi i tide kan nå at forberede sig på fremtidens udfordringer. Som optakt til de ovennævnte analyser gives der derfor et bud på, hvordan Danmark kommer til at udvikle sig i perioden frem til 2020.

Det giver sig selv, at forudsigelser af denne karakter vil være behæftet med endog meget store usikkerheder, og der er derfor fokuseret på at beskrive en række store og grundlæggende udviklingstendenser, som med betydelig sikkerhed vil præge udviklingen i Danmark og det internationale samfund i de kommende år. I den forbindelse er der samtidig peget på en række nybrud, typisk af teknologisk art, som må forventes at give væsentlige udfordringer for politiet.

5. Afgrænsninger

Der kan anlægges mange forskellige strategiske perspektiver på en så stor og kompleks organisation som Dansk Politi, og det har derfor været nødvendigt at foretage en række afgrænsninger.

Formålet med analysen er at forberede Danmark og dansk politi så godt som muligt på fremtidens politioperative udfordringer. Det betyder, at analysen retter sig mod politiets omverden og det danske samfund, snarere end mod politiet selv, og at en lang række – vigtige, men i denne kontekst mindre relevante – forhold som fx politiets arbejdsforhold, organisering, organisationskultur, ledelsesforhold, kompetencer,

Analysen har fokus på politiets omverden

arbejdsforhold mv. ikke behandles. Det samme gælder politiets serviceopgaver og administrative funktioner, som heller ikke er omfattet.

Analysen forsøger endvidere ikke at afgøre, om politiet løser sine opgaver godt eller dårligt. Den kan derfor ikke bruges til at udtale sig hverken om effektiviteten eller kvaliteten af politiets arbejde. Det er klart, at begge dele er af helt afgørende betydning. Det samme gælder det store og vigtige spørgsmål om, hvordan politiet skal arbejde med fremtidens udfordringer. Både nationalt og internationalt er politiets arbejdsmetoder inde i en rivende udvikling. Nogle af de vigtigste overskrifter er, at politiet skal blive bedre til at arbejde analytisk og proaktivt. Nærværende analyse er selv en del af denne udvikling. Men hovedvægten i analysen ligger på spørgsmålet om, *hvad* politiet skal arbejde med, snarere end på spørgsmålet om, *hvordan* det skal gøre det.

For så vidt angår det geografiske område, omfatter analysen kun det geografiske Danmark og ikke Grønland og Færøerne.

Analysen er også afgrænset til Danmark i den forstand, at den kun i meget begrænset omfang benytter sig af internationale sammenligninger. Det skyldes primært, at internationale sammenligninger inden for politiets område er meget vanskelige, fordi lovgivning, registreringspraksis, institutionel organisering og andre samfundsforhold er så forskellige, at tal og andet datamateriale kun sjældent er umiddelbart sammenlignelige.

Tidsmæssigt retter analysen sig mod den kommende femårsperiode, det vil sige årene 2016-2020. Analysen er udarbejdet i efteråret 2014 og vinteren 2014-15. Den bygger på talmateriale fra de foregående seks år, det vil sige årene 2009-2014. Man kan finde yderligere information om metode samt det benyttede datamateriale, herunder også en diskussion af talmaterialets begrænsninger, i en selvstændig metoderapport, som kan downloades fra politi.dk/strategiskanalyse.

Hovedvægten i analysen ligger på spørgsmålet om, hvad politiet skal arbejde med, snarere end på spørgsmålet om, hvordan det skal gøre det

2. DANMARK 2015-2020

- 2.1** INTRODUKTION TIL DANMARK 2015-2020
- 2.2** SKÆBNER
- 2.3** UDFORDRINGER OG MULIGHEDER

2.1 INTRODUKTION

I denne del af analysen ser vi fremad mod de næste fem år for at pege på nogle af de politirelevante ting, der vil præge udviklingen. Vi ser dels på en række store, globale udviklingstendenser, såsom forandringer i vores klima, demografi, globale magtforhold og digitalisering, ligesom vi diskuterer udfordringer og muligheder forbundet med konkrete nybrud, der knytter sig til den teknologiske udvikling.

Kapitlet peger på nogle af de politirelevante tendenser, der sandsynligvis vil præge udviklingen

Stort set det eneste, man kan sige med sikkerhed om fremtiden, er, at den vil komme som en overraskelse. Men man kan alligevel godt forsøge at minimere overraskelserne og sørge for, at man ikke bliver overrasket over ting, man ikke behøver blive det over. Når vi i denne del skal forsøge at se fremad mod den kommende femårsperiode, så er vores ambition således hverken at skrive Danmarkshistorien på forhånd, eller at vores lille tekst i sig selv kan udgøre et fuldstændigt kort over kommende udfordringer. Tanken er udelukkende at pege på nogle af de politirelevante ting, der med stor sandsynlighed vil præge udviklingen fremover, sådan at de i det mindste ikke kommer som en overraskelse.

Der er mindst to niveauer, hvor man med stor sandsynlighed kan pege på faktorer, der kommer til at præge udviklingen fremover. Det drejer sig for det første om en række store, langsigtede og mange-facetterede forandringer, som har præget udviklingen såvel i Danmark som internationalt. Der er med andre ord tale om udviklingstendenser, som allerede har gjort sig gældende i den hidtidige udvikling, og hvor der er god grund til at antage, at de også vil gøre det fremover, måske endda med forøget styrke. Samtidig fungerer disse tendenser som "skæbner" for dansk politi i den forstand, at politiet ikke har indflydelse på dem; de er med andre ord givet som en betingelse for politiets arbejde snarere end at være noget, politiet kan påvirke. Der kan være andre aktører, der har mulighed for at påvirke dem fx gennem politisk handling – og en vigtig ubekendt i den fremtidige udvikling er netop, hvordan og i hvilken udstrækning andre aktører, herunder politiske ledere, vil påvirke og handle i forhold til dem. Vi har i det følgende identificeret fire sådanne langsigtede, temmelig sikre og upåvirkelige skæbner ("megatrends"), der vil sætte sit præg på

det samfund, som politiet fremover skal arbejde for, med og i. Det drejer sig om: Klima- og miljøforandringer, demografi, international økonomi og globale magtforskydninger samt digitalisering¹.

For det andet kan man pege på en række mere konkrete udfordringer, som politiet allerede står over for i dag, men som med stor sandsynlighed bliver større og mere omfattende i fremtiden. Udfordringerne er således kendetegnet ved, at de gør sig gældende inden for et mere specifikt område og ofte også ganske hurtigt – i modsætning til de ovennævnte skæbner, der gør sig gældende i et mere langsigtet perspektiv. Typisk vil udfordringerne være knyttet til teknologiske nybrud, som kan misbruges eller bruges som middel til at begå kriminalitet. Af samme grund vil de i det følgende blive behandlet i umiddelbar forlængelse af digitaliserings-skæbnen.

1. De fire skæbner svarer stort set til de fem elementer i den såkaldte STEEP-model for omverdensanalyser (samfund, teknologi, økonomi, miljø og politik), idet vi her har samlet økonomi og politik til en samlet skæbne. For et eksempel på en anvendelse af STEEP-modellen henvises til Interpol (2011).

SKÆBNER

2.2

2.2.1 KLIMA- OG MILJØFORANDRINGER

Jordens klima og miljø udgør de overordnede rammer for menneskers liv. Rammerne er imidlertid under forandring, hvilket kommer til at påvirke alle aspekter af samfundslivet, herunder også politiets opgaver.

Klimaændringer

Globale forhold

Atmosfærens indhold af drivhusgasser er steget markant siden midten af 1700-tallet. Dette har medført en stigning i den globale temperatur, der skaber afsmeltning og varmeudvidelse af havene, og i sidste ende vandstandsstigninger. Klimaændringerne vil også medføre klimaekstremer, som hedeølger, tørke og kraftig nedbør. Disse fænomener vil flere steder tiltage i intensitet og hyppighed.

Klimaændringerne vil påvirke landbruget og skabe mangel på drikkevand. Nogle steder må der dyrkes nye slags afgrøder, og andre steder vil tørke gøre jorden gold. I andre områder igen vil vandstandsstigninger skabe oversvømmelser af landbrug og beboelse. Dette vil kunne medføre migrationer af befolkninger og konflikter om land, fødevarer og drikkevand (Beredskabsstyrelsen 2013a; Danmarks Meteorologiske Institut 2014; FN's Flygtningehøjkommissariat 2014).

I Danmark

I Danmark viser klimaændringerne sig ved en kraftig reduktion i antallet af perioder, der kommer under frysepunktet, og en tendens til, at storme tager til i hyppighed og styrke. Det stigende havniveau medfører også større risiko for en stormflod, bl.a. i København, som man ikke tidligere har anset for sandsynligt. Storbymråder vil blive mere udsatte for kraftig regn og skybrud i kraft af den urbane varmeeffekt, der skyldes asfalt og bebyggelsers tendens til at ophobe varme. De danske kyster forventes påvirket dels af stigende

vandspejl og dels af de hyppigere og kraftigere storme og dermed stormfloder. Det vil generelt føre til øget erosion på kysterne og en reduceret sikkerhed mod oversvømmelse i lavtliggende områder (Jensen & Bjerre Knudsen 2008: 11).

Råstoffer og ressourcer

Der er betydelig usikkerhed om omfanget af jordens ressourcer, og en række tidligere forudsigelser om fx fremtidig olieproduktion har senere vist sig forkerte. Det er imidlertid muligt, at en række råstoffer kan være ved at være udtømte, herunder fossile brændstoffer, sjældne jordarter samt metaller.

Hvis det er tilfældet, vil det skabe prisudsving og efterspørgsel på genindvinding og genbrug af materialer. Traditionelle energikilder som fossile brændstoffer vil blive søgt erstattet af alternative energikilder, fx vindmøller, solenergi eller atomenergi.

Situationen vil medføre langt flere restriktioner og påbud ift. udvinding, genanvendelse og bortskaffelse af forskellige materialer. Dette gør miljøkriminalitet til et lukrativt marked, og der vil være behov for internationalt at udvikle det juridiske grundlag inden for miljøområdet, da lovgrundlaget på nuværende tidspunkt er sparsomt (Europol 2015).

En amerikansk undersøgelse fra 2011 har påvist en sammenhæng mellem fødevarerprisstigninger og uroligheder i lande med udbredt fattigdom, social ulighed og arbejdsløshed (Lagi mfl. 2011). Da fødevarerpriserne kan forventes fortsat at være flygtige, vil fremtidens ressourceproblematik derfor kunne indebære, at flere lande oplever uroligheder.

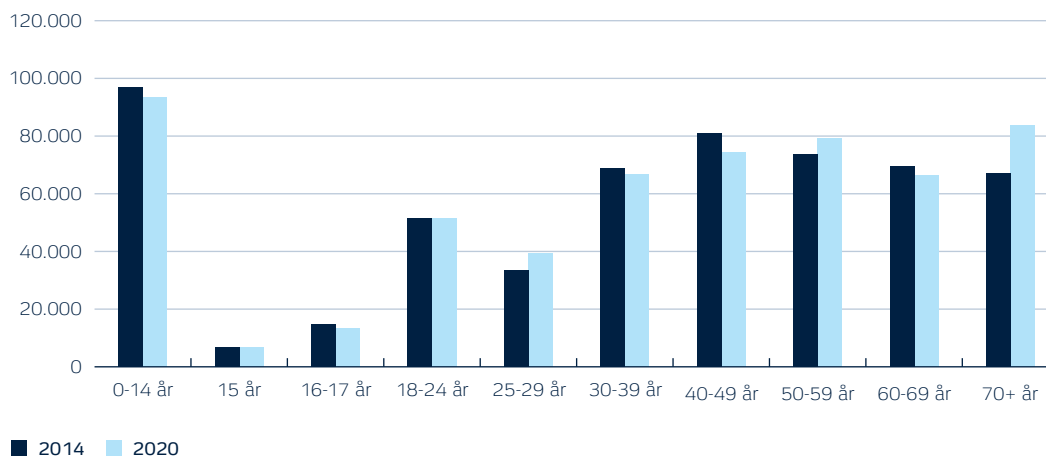
2.2.2 DEMOGRAFI

Dette afsnit præsenterer statistiske vurderinger af den demografiske udvikling i Danmark indtil 2020

Traditionelle energikilder som fossile brændstoffer vil blive søgt erstattet af alternative energikilder

Restriktioner og påbud ift. udvinding, genanvendelse og bortskaffelse af materialer vil gøre miljøkriminalitet mere lukrativ

FIGUR 1 Udviklingen i befolkningssammensætningen i Danmark fra 2014-2020 fordelt på aldersgrupper.

Kilde: Egen fremstilling baseret på Danmarks Statistik (2014). Bemærk, at alderskategorierne har forskellig størrelse, idet ungdomsårgangene er særligt interessante i forhold til trafikikkerhed og visse former for kriminalitet.

Danmarks befolkning er vokset fra 5,5 mio. personer i 2009 til godt 5,6 mio. ved udgangen af 2014

samt befolkningens fremtidige uddannelses- og beskæftigelsessituation.

Befolkningsudviklingen – internationale tendenser

Verdens samlede indbyggertal er i voldsom vækst, og indbyggertallet forventes at runde 8 mia. i 2025. Demografiske analyser viser, at Asien (særligt Indien og Kina) og Afrika (særligt syd for Sahara) vil stå for størstedelen af verdens befolkningsvækst. Samtidig stiger antallet af ældre i store dele af den vestlige verden, inkl. Danmark, og selv stigende fødselsrater i de kommende år vil ikke kunne vende udviklingen der, hvor aldringen af befolkningen er kraftigst. Samtidig vil en række lande syd for Sahara, Mellemosten og Asien opleve stor vækst blandt de yngre befolkningsgrupper, hvoraf mange, i deres søgen efter bedre levevilkår, vil udvandre (National Intelligence Council 2008: 21; National Intelligence Council 2012: 24).

Befolkningsudviklingen i Danmark

Danmarks befolkning er vokset fra 5,5 mio. personer i 2009 til godt 5,6 mio. ved udgangen af 2014. Udviklingen i befolkningssammensætningen generelt er en konsekvens af fire mekanismer: fødsler, indvandring, dødsfald og udvandring.

Den ventede befolkningsvækst skyldes forventninger om positiv nettoindvandring og et fødselsoverskud, som særligt er en konsekvens af, at den gennemsnitlige levetid i Danmark er steget betydeligt (DREAM 2014: 26). Som vist i figur 1 ventes andelen af ældre over 70 år at stige i de kommende år, mens andelen af børn mellem 0-14 år falder. De yngre aldersgrupper

mellem 15 og 39 år hverken vokser eller falder nævneværdigt i fremskrivningsperioden på landsplan.

Figur 2 og figur 3 på næste side illustrerer, at den geografiske placering af aldersgrupperne mellem 15 og 29 år i 2014 og i 2020 er koncentreret omkring de større byer, hvilket ikke er overraskende set i lyset af, at uddannelses- og jobmulighederne her er flere. Der er også en tendens til, at oplandskommunerne til de større byer, fx på Fyn, affolkes for personer i denne aldersgruppe, mens antallet af unge i flere kommuner med større afstand til storbyerne er gennemsnitligt eller ligger lidt over gennemsnittet.

Indvandring til Danmark og EU

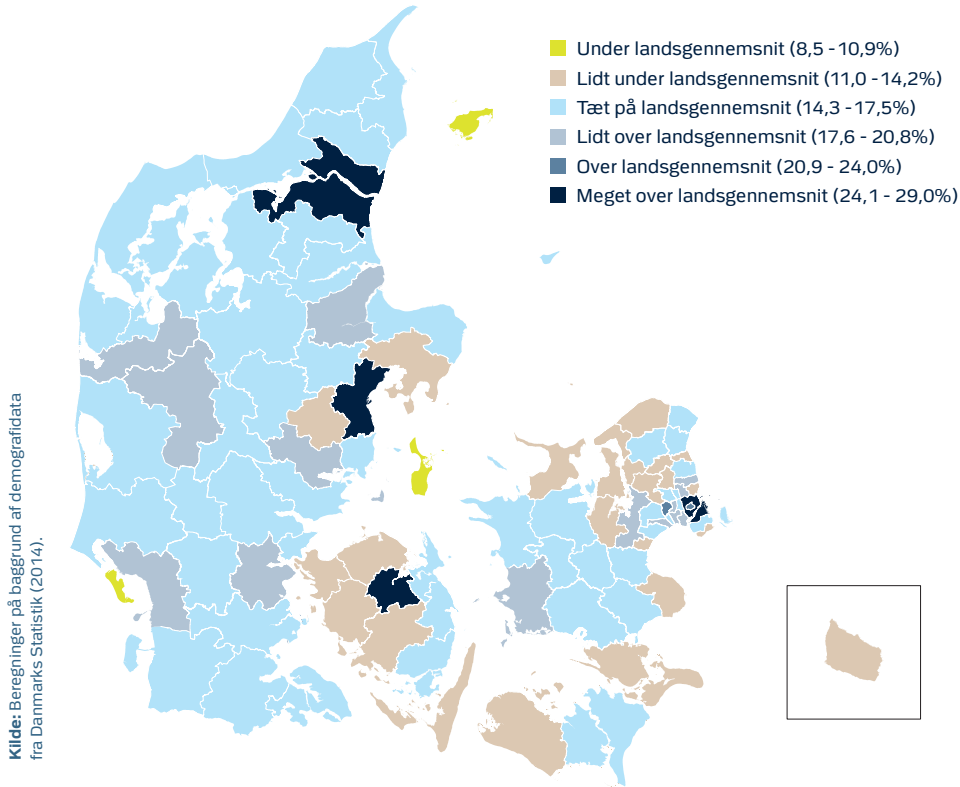
Danmarks Statistiks befolkningsfremskrivning viser, at indvandreres og efterkommeres andel af den danske befolkning vil fortsætte med at stige (Danmarks Statistik 2014b). Ved starten af 2014 var 11,1% af befolkningen indvandrere eller efterkommere. I 2020 vil denne andel være vokset til 12,7%, se figur 4.

Disse fremskrivninger er usikre, og den reelle fremtidige udvikling vil blive præget af lovgivningsmæssige tiltag og mulighederne for at få arbejde, studie og ophold generelt i Danmark og i landene omkring Danmark, ligesom den vil være præget af det fremtidige pres på EU's ydre grænser i form af asylansøgere og ulovlige grænsepassager som følge af borgerkrige, naturkatastrofer mv.

Foreløbige prognoser for 2015 anslår et samlet antal asylansøgere til Danmark på knap 17.500 årspersoner² (Finansministeriet 2015: 78). Fra dansk side

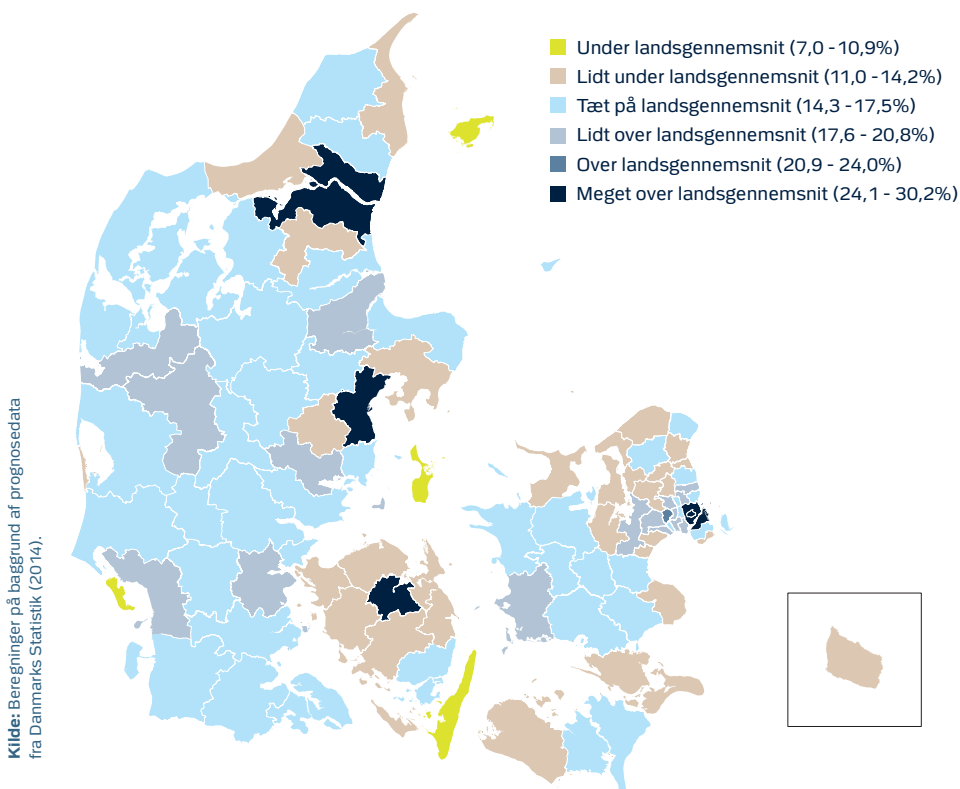
². En årsperson er defineret som én persons tilknytning til indkvarteringsystemet i ét år, hvor det ikke er en betingelse, at det er den samme person, der modtager indkvartering og bliver forsørgt hele året.

FIGUR 2 Aktuelt billede
Befolkningsandelen af de 15-29-årige i 2014.

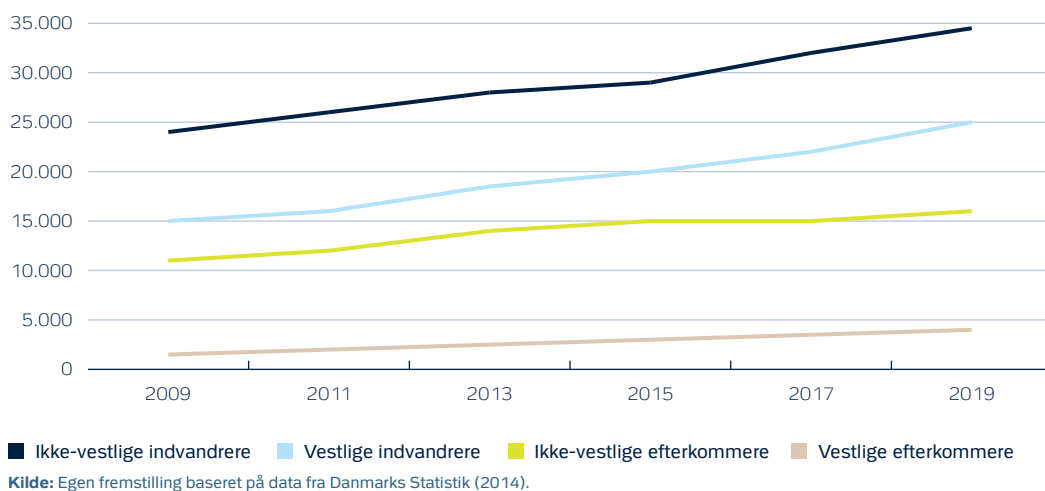

Unge mellem 15 og 29 år er koncentreret omkring de større byer

FIGUR 3 Fremskrivning
Befolkningsandelen af de 15-29-årige i 2020.

FIGUR 4 Udviklingen i antal indvandrere og efterkommere 2009-2020.

Af den senest offentliggjorte fremskrivning fremgår det, at andelen af årgang 2012, som opnår mindst en ungdomsuddannelse ligger stabilt på 93%

har man kun i begrænset omfang mulighed for at påvirke antallet af asylansøgere og tredjelands-statsborgere, der på ulovlig vis krydser EU's ydre grænser. Dog kan Danmark påvirke antallet, der søger videre mod Danmark, ved at bidrage til bekæmpelsen af menneskesmuglingsnetværk, herunder gennem Europol-samarbejdet, opbygning af effektiv grænsekontrol ved EU's ydre grænser (gennem Frontex), samt støtte opbygning af effektive asylsystemer i specielt Italien og Grækenland. Endelig har man fra dansk side mulighed for at adressere en række nationale faktorer, der kan tænkes at have betydning for indrejser i Danmark. Rockwool Fondens Forskningsenhed har i slutningen af 2014 offentliggjort en analyse, der estimerer, at antallet af illegale indvandrere i Danmark har været stigende over årene 2008 til 2013 (Rockwool Fondens Forskningsenhed 2014: 1-5; se endvidere kapitel 3 om menneskehandel og menneskesmugling nedenfor). Om denne stigning vil fortsætte i de kommende år, vil formentlig primært afhænge af udviklingen i de tilrejsendes hjemlande, men også af udviklingen i såvel Danmark som i EU.

forlader arbejdsmarkedet og erstattes af unge, hvor betydeligt flere har gennemført en videregående uddannelse (DREAM 2014: 25).

Undervisningsministeriets såkaldte profilmodel for ungdomsårgang 2012 fremskriver, hvor stor en andel af en ungdomsårgang, man forventer vil opnå en uddannelse inden for 25 år efter endt afgangseksamen fra folkeskolen. Af den senest offentliggjorte fremskrivning fremgår det, at andelen af årgangen, som opnår mindst en ungdomsuddannelse, ligger stabilt på 93%. Ifølge modellen er der endvidere visse forskelle mellem etnisk danske unge og unge af anden etnisk herkomst, specielt for så vidt angår drengene. Således viser modellen, at 95% af pigerne af dansk herkomst og 92% af pigerne af udenlandsk herkomst opnår mindst en ungdomsuddannelse. Til sammenligning er den forventede andel for drengene af dansk herkomst på 92% mens den for drengene af udenlandsk herkomst er på 81% (Undervisningsministeriet 2014).

Mindst 1.500 personer fra Europa var pr. juni 2014 udrejst til Syrien for at deltage i konflikten

Befolkningstilvækst og fald – urbanisering

Af figur 5 og figur 6 fremgår det, at det er de større byområder i Danmark frem mod 2020, der vil opleve øget befolkningstilvækst. Den udvikling er i tråd med den globale urbaniseringstendens, hvor borgere søger til byområder for bl.a. at søge arbejde og uddannelse. Da de fleste registrerede lovbrud begås i byerne (Justitsministeriets Forskningskontor 2013), kan denne tendens få betydning for kriminaliteten i Danmark i de kommende år. Samtidig øger det også sårbarheden i de mere eller mindre affolkede landsbyer.

Uddannelse og beskæftigelse

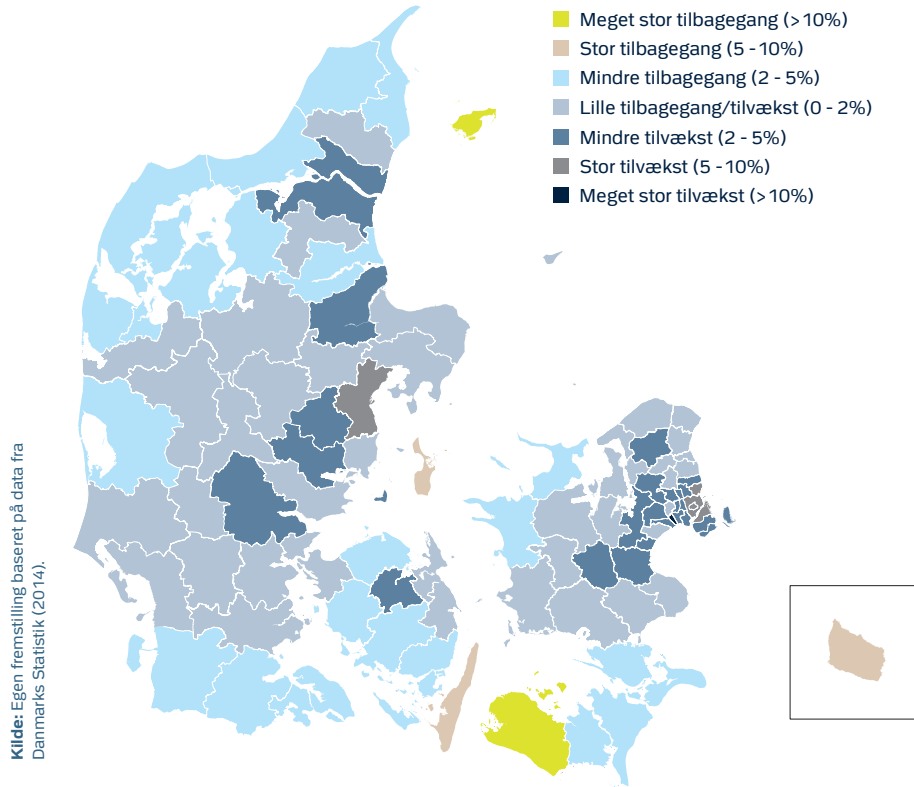
Befolkningens samlede uddannelsesniveau vil stige i de kommende år i takt med, at ældre generationer

2.2.3 INTERNATIONAL ØKONOMI OG GLOBALE MAGTFORSKYDNINGER

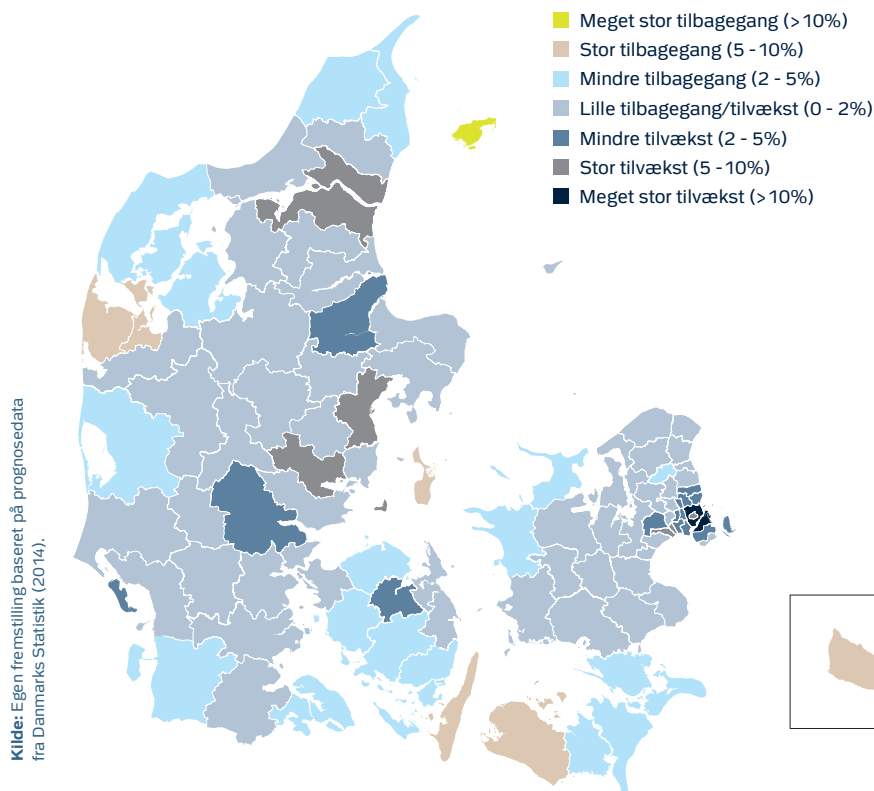
Kina og Indien er stærke konkurrenter til USA i kapløbet om at være verdens stærkeste økonomi. Den Internationale Valutafond estimerede i oktober 2014, at Kinas bruttonationalprodukt, reguleret for købekraft, har overhalet USA's (Den Internationale Valutafond 2014).

Dette vil få politiske konsekvenser på længere sigt. Med en mere og mere multipolær verdensorden vil magten i høj grad koncentrere sig i netværk og koalitioner. Dette vil være mere synligt i 2020. Udviklingen kan betyde flere regionale konflikter på kortere sigt (National Intelligence Council 2008; National

FIGUR 5 Befolkningstilvækst 2009-2014 på kommuneniveau.

FIGUR 6 Befolkningsfremskrivning 2014-2020 på kommuneniveau.

De større byer vil opleve øget befolknings-tilvækst

Intelligence Council 2012). Udviklingen vil samtidig få folkeretslige konsekvenser, fordi folkeretten vil skulle tilpasses forandringerne i magtstrukturer og afspejle eventuelt nye normer.

EU som region vil forventeligt fortsat være allieret med USA, mens Rusland vil forsøge at bruge sin militære magt og vetoret i FN's sikkerhedsråd til at opnå større global indflydelse. Ruslands økonomi er stærkt afhængig af udviklingen i olie- og gasmarkedet og kan derfor stagnere i de kommende år.

Der vil også være en række nye regionale stormagter, som fx Brasilien, Mexico, Tyrkiet og Indonesien (Peters 2011). Også Iran har potentialet til at blive en regional stormagt. De globale magtforskydninger skaber en mere multipolær verden, hvor flere stater kæmper om magten, herunder nye stormagter, som potentielt accepterer eller støtter kriminelle aktiviteter, fx terrornetværk eller cyberkriminalitet, cybertrusler og cyberangreb mod danske hjemmesider, herunder danske myndigheders hjemmesider. Forskydningerne kan også betyde flere konfliktzoner, som kan udgøre en risiko for danskere og danske virksomheder i udlandet. Disse vækstlandes globale indflydelse vil være afhængig af deres vækstrater, internationale alliancer samt deres evne til at udføre de nødvendige strukturelle og sociale reformer. Økonomiske udfordringer og manglende reformer i vækstlande kan medføre flere nationalistiske bevægelser samt interne uroligheder (National Intelligence Council 2008).

Flere konfliktzoner og failed states

I de seneste år har der været flere kriser og konflikter, især i Mellemøsten og Afrika, hvor autoritære og radikale kræfter vinder frem. I kølvandet følger alvorlige humanitære konsekvenser, og terrororganisationer og organiserede kriminelle udnytter ustabiliteten i de skrøbelige stater og regioner. De områder i verden, som er under kontrol af oprørsgrupper, krigsherrer eller terrorgrupper, har skabt store flygtningestrømme til andre lande i de pågældende regioner og til Vesten. Som nævnt er antallet af asylansøgere til Europa vokset de senere år, og denne tendens forventes at fortsætte de kommende år, som konsekvens af nuværende og fremtidige konflikter.

Der, hvor konflikterne har skabt vækstmiljøer for organiserede kriminelle grupper, beskæftiger de sig bl.a. med våbensmugling, organiseret tyveri og salg af råstoffer og dagligvarer, smuglervirksomhed, herunder menneskesmugling og kidnapning.

Konflikten i Syrien og Irak påvirker alle nabolandene samt den regionale stabilitet og magtbalance (Forsvarets Efterretningstjeneste 2014). Konflikterne har endvidere tiltrukket et stort antal personer fra hele verden. Mindst 1.500 personer fra Europa var pr. juni 2014 udrejst til Syrien for at deltage i konflikten (Politiets Efterretningstjeneste 2014b). Der hersker dog stor usikkerhed om tallene: Således har EU's

justitskommissær skønnet, at antallet af udrejste var oppe på 5.000-6.000 personer (Gonzales 2015). Medio marts 2015 vurderede PET, at antallet af personer, der er eller har været udrejst fra Danmark, er mindst 115. Cirka halvdelen af de 115 vurderes at være rejst tilbage til Danmark. Et betydeligt antal udrejste er tilsluttet militante islamistiske grupper (Politiets Efterretningstjeneste 2015b). Det er sandsynligt, at der trods den nye lov om udrejseforbud fortsat vil være personer, der rejser til konfliktområder for at deltage i kampene, samt et større antal hjemvendte i de kommende år.

2.2.4 DIGITALISERING

I 2014 har stort set alle danskere computer og mobiltelefon og adgang til internet i hjemmet (Danmarks Statistik 2014d). Børn og unge er også i stigende grad brugere af digitale medier. I et sammenlignende studie blandt otte EU-lande ligger danske børn og unge i top, for så vidt angår adgang til disse medier. I takt med denne udvikling øger også det offentlige digitaliseringen af kontakten med borgere og virksomheder. Virksomhedernes anvendelse af digitale økonomi- og produktionsstyringssystemer vil også fortsat være stigende, og stadig flere typer af forretningsprocesser vil foregå på teknologiske platforme (PwC 2014).

På globalt plan anslås det, at 2,8 mia. mennesker i dag har internetadgang, og at de samlet råder over 10 mia. internetforbundne elektroniske enheder (Europol 2014: 11). I 2020 anslås dette tal at have nået minimum 26 mia. enheder fordelt på minimum 3,8 mia. mennesker (Forbes 2014; GSMA 2014; United States Census Bureau 2014).

At enheder, maskiner og mennesker i stigende grad bliver forbundet, og kommunikationen imellem dem bliver mere intelligent, betegnes som "The Internet of Everything" (Europol 2014). Digitaliseringen af alt medfører nye sårbarheder og nye kriminalitetsformer, men skaber også nye muligheder for politiet. Anvendelse af it som redskab betyder en større geografisk spredning af gerningspersoner, hvor forbrydelser, der rammer danske borgere, kan begås af personer, som befinder sig overalt på kloden, inklusive steder, hvor det er svært at stoppe forbrydelsen og håndhæve loven. Samme gerningspersoner eller organiserede kriminelle grupper i den digitale verden kan stå bag langt flere, mere eller mindre samtidige (men geografisk spredte) forbrydelser end i den fysiske verden, og det skaber en større sagskompleksitet både i forhold til politimæssig efterforskning og i forhold til den efterfølgende juridiske proces. Men det giver også politiet nogle muligheder, fordi enhver anvendelse af it efterlader sig digitale aftryk, som politiet kan spore via varslingssystemer, filtre og analyseredskaber.

Digitaliseringen af alt medfører nye sårbarheder, nye kriminalitetsformer men også nye muligheder for politiet

UDFORDRINGER OG MULIGHEDER

2.3

2.3.1 INTERNETTET OG DE SOCIALE MEDIER SOM "STED"

De mia. af internetforbundne enheder skaber nye, flere og mere geografisk spredte mobile netværk. Internettet udgør i sig selv et stort, mere eller mindre offentligt netværk, hvor mange kan mødes og dele informationer på kort tid. Det betyder, at begivenheder rundt om i verden, fra enkeltstående happenings til større folkelige bevægelser, får et stadig større publikum og potentielt engagerer flere mennesker på kortere tid, hvilket gør udviklingen mere uforudsigelig.

Der er også en række mere subkulturelle netværk, og der er en stigende tendens til, at disse nationalt og globalt anvender lukkede sociale medier til etablering og fastholdelse af egne normer og parallelle virkeligheder og en reduceret solidaritetsfølelse i forhold til det omgivende samfund. Anvendelsen af sociale medier forventes at blive mere fragmenteret og mere lukket, fordi vi søger en højere grad af privatliv på de sociale medier (BBC Trending 2015). Flere og flere laver private grupper på sociale medier og bruger mere private platforme som chat-apps. Samtidig skyder digitale anonymitetsnetværk frem sammen med anonyme sociale medier som fx Whisper og Secret.

2.3.2 DIGITALE IDENTITETER OG ONLINEPROCESSER

Med den øgede digitalisering har de fleste borgere, herunder også den ældre del af befolkningen, efterhånden en række digitale identiteter. Muligheden for at overtage en andens identitet eller tage falske identiteter er samtidig forøget og udgør en efterforskningsmæssig udfordring.

Digitaliseringen i det offentlige og den generelt øgede anvendelse af teknologiske platforme til at drive forretningsprocesser, betyder, at der er

stadig flere onlineprocesser, der er sårbare over for kriminelle handlinger, og det påvirker fx både art og omfang af den økonomiske kriminalitet (PwC 2014: 6). Køb- og salgsprocessen er oplagt for tyveri og bedrageri, men også forsynings- og distributionskæden kan gøres til genstand for kriminelle handlinger, ligesom den række af følsomme oplysninger, som ligger hos både private borgere, virksomheder og myndigheder, kan have værdi for kriminelle aktører, der selv bruger oplysningerne eller sælger dem videre til andre kriminelle aktører. Processerne har hele tiden været sårbare, men onlineprocesserne betyder, at aktørerne nu kan sidde i hver sin ende af verden med hver sin digitale identitet, og det kan være vanskeligt at finde ud af, hvem man egentlig handler med. Samtidig gør anvendelsen af onlineprocesser det muligt at begå mere systematisk kriminalitet på kortere tid.

2.3.3 KRYPTERING, CLOUDS OG DARKNET

Et stigende antal personer og virksomheder vælger at opbevare data via tredjepart på en cloud, hvorfra de er tilgængelige fra et hvilket som helst sted, og hvor der samtidig kan opbevares større datamængder. Dette gør imidlertid brugerne mere sårbare over for misbrug af data fra udbydere eller andre, som kan tilgå cloud'en eller hacker sig ind i den (Europol 2014). Clouds kan være både mål og middel for kriminelle individer og grupper.

Kryptering og anvendelse af darknets (den del af internettet, der ikke umiddelbart er tilgængelig for traditionelle søgemaskiner), er begge redskaber, hvorved brugeren kan bevare sin anonymitet. Kryptering af eksempelvis apps og mobile enheder bliver stærkere og stærkere og udbredes i stigende grad.

Teknologien har en indlejret dobbelthed. På den ene side kan kryptering være med til at sikre vitale data

Anvendelsen af sociale medier forventes at blive mere fragmenteret og mere lukket

Muligheden for at overtage en andens identitet eller tage falske identiteter er forøget

mod spionage og misbrug, og debatfora på darknet kan give borgere mulighed for organisering og deling af informationer uden statslig overvågning. På den anden side gør teknologien det vanskeligt at aflytte og efterforske kriminelle individer og grupper (Europol 2014), da det er sværere at tilgå data i clouds, og kryptering vanskeliggør realtime aflytning.

2.3.4 BIG DATA

I takt med digitaliseringen og de voksende muligheder for at analysere store datamængder, er der et stigende behov for opbevaring og lagring af disse. Lagring vil i stigende grad ske via anden instans eller vært – fx hostede clouds.

Et eksempel på store datamængder er Rejsekortet, som genererer tusindvis af data om danskernes rejsevaner. Disse data kan bruges til at forudsige adfærd i den kollektive trafik og indrette systemerne derefter. Dataindsamling af denne type forekommer i mange sektorer både i offentligt og privat regi.

Det øger værdien af stjålne identiteter og andre data, da muligheden for misbrug og skadesomfanget ved cyberangreb bliver bredere (Interpol 2014), men giver samtidig nye muligheder for efterforskning.

2.3.5 BIOMETRI

Biometri kan defineres som biologiske egenskaber, fysiologiske karakteristika, særlige træk eller gentagne handlinger, hvor karakteristika eller handlinger entydigt vedrører en specifik person og samtidig er målelige. Biometri til identifikation og verifikation vil sandsynligvis blive mere udbredt og kan anvendes til identifikation i utallige sammenhænge. Det er fx sandsynligt, at nogle bankvirksomheder fremover vil benytte biometriske data i forbindelse med *home-banking* for større kunder.

Det er ligeledes sandsynligt, at der udvikles avancerede overvågningssystemer, som kan analysere såvel primære (fx ansigter) som sekundære identitetsmarkører, (fx gangmønstre og vanemønstre) og derigennem tilvejebringe politirelevante data³. Denne typer overvågning vil endvidere kunne rejse en række etiske og juridiske spørgsmål om politiets overvågning af borgerne.

Når biometrisk materiale kan bruges som identifikation, kan det også blive et middel for kriminelle, og det er muligt, at der vil komme flere tilfælde af biometrisk identitetstyveri. Disse kan inkludere tyveri af data eller – i værste fald – kropsdele såsom fingre. Skiftet imod biometrisk identifikation kan tvinge kriminelle til at

bruge mere voldelige metoder, end det er tilfældet ved simpelt tyveri.

2.3.6 DRONER OG AUTOMATISEREDE TRANSPORTMIDLER

Droner udbredes hastigt fra den oprindelige militære til civilt brug. Det drejer sig især om brug af droner til luftfotografering, fx i forbindelse med nyhedsjournalistik eller overvågnings-, inspektions- og kortlægningsopgaver. Men de kan også tænkes anvendt til fx transport og vareleverancer. Ud over flyvende droner vil der med tiden også kunne tænkes ubemandede kørende, sejlene eller gravende fartøjer.

Der ventes en markant udvikling inden for selvkørende biler og automatiserede transportmidler i øvrigt, men selvom teknologien eksisterer og anvendes delvist i dag, er det ikke sandsynligt, at fuldt automatiserede biler introduceres inden for de kommende fem år.

2.3.7 ØGET ANVENDELSE AF VIRTUEL VALUTA

Virtuelle valutaer er alternativer til penge, som typisk anvendes online. Der findes overordnet to slags virtuel valuta: De centraliserede og de decentraliserede (Europol 2014).

Centraliseret virtuel valuta er købsenheder, som administreres af en enkelt identificerbar enhed. Ofte kan de også kun anvendes inden for en afgrænset ramme, fx bonuspoint til flyrejse eller som købsenhed ved spil på nettet.

Decentraliserede virtuelle valutaer såsom bitcoin og darkcoin administreres ikke af en enkelt enhed, men fungerer via netværk (Engelhardt 2011).

De virtuelle valutaer er i stigende grad blevet attraktive for kriminelle, eksempelvis til hvidvask og betaling for services på darknets (Europol 2015: 30). Kurserne på fx bitcoin har dog været ustabile, og derfor foretrækker nogle cyberkriminelle at anvende de centraliserede virtuelle valutaer (fx vouchersystemer). De virtuelle valutaer gør det ikke bare lettere for de kriminelle at ordne de kriminelle forretninger i skjul; det betyder også, at de kriminelle aktører ikke længere behøver en større hierarkisk organisation til hvidvask af udbytte, men i langt større udstrækning kan operere på egen hånd eller i løsere netværk (Europol 2015: 8, 31).

Biometri til identifikation og verifikation vil sandsynligvis blive mere udbredt

De virtuelle valutaer er i stigende grad blevet attraktive for kriminelle, eksempelvis til hvidvask og betaling for services på darknets

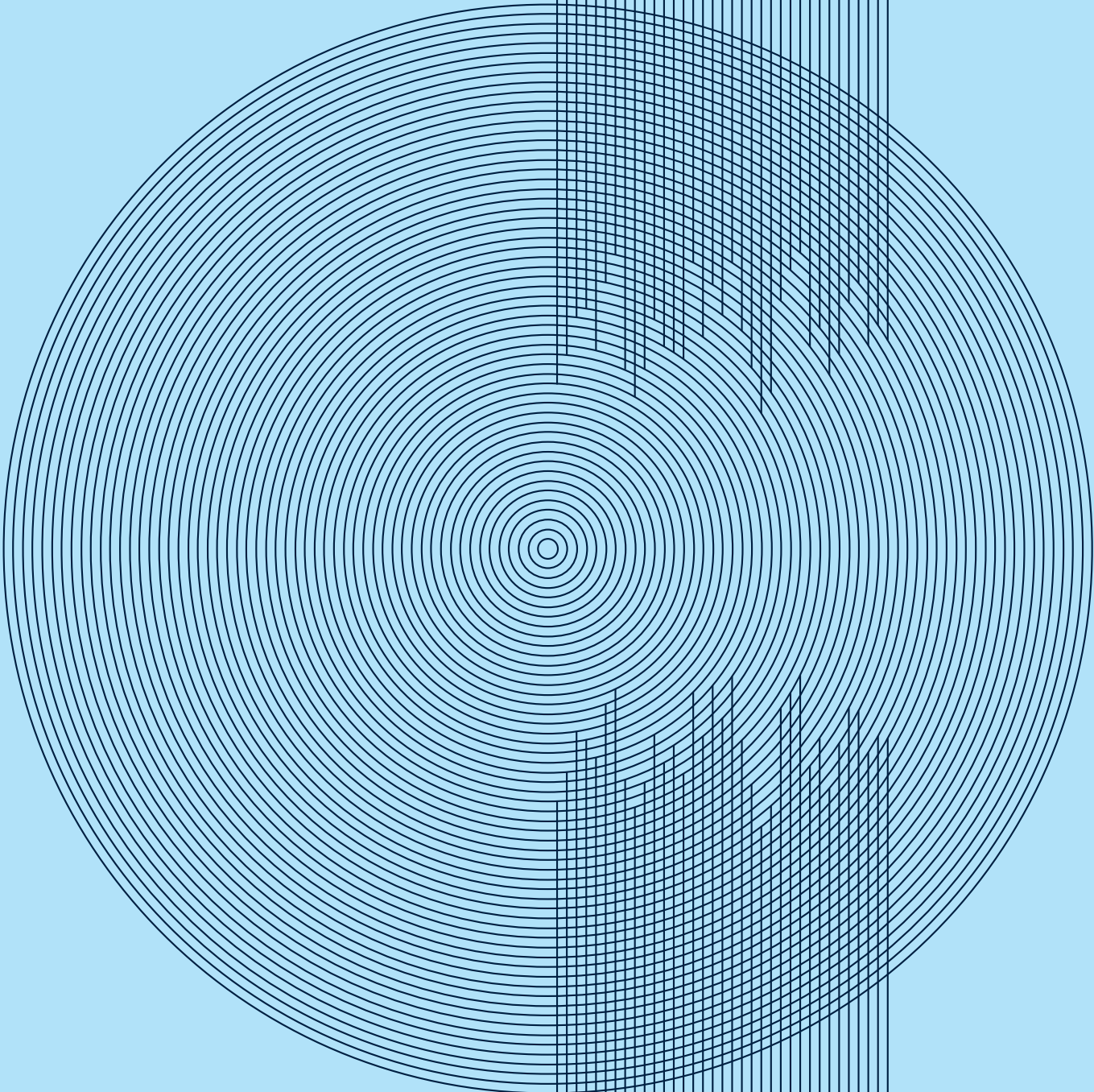
3. I London er der eksempelvis ansigtsgenkendelsessystemer, der analyserer ansigtstræk og advarer, når der er risiko for, at nogen vil hoppe ud foran toget (Murray 2013).

2.3.8 LOKAL PRODUKTION

Lokal produktion, hvor personer er optagede af at være selvforsynende som alternativ til almindelig forbrugerkultur, er en tendens, der også gør sig gældende på det kriminelle marked.

Det ses bl.a. i forbindelse med lokal fabrikation af sprængstoffer og narkotika. Der er en markant vækst i antallet af nye syntetisk fremstillede euforiserende stoffer, ofte typer af stoffer, der efterligner eksisterende stoffers virkning. Det samme gør sig gældende inden for fx hacking. Hvor man tidligere skulle være en habil computereksperter for at kunne hacke, kan man i dag downloade vejledninger eller se en video-oguide på nettet.

I kraft af udbredelsen af billige og brugervenlige 3D-printere nærmer vi os endvidere en tid, hvor enhver råder over sin egen fabrik. Det vil betyde en markant anderledes samfundsorganisering af bestemte former for produktion, hvor den digitale "opskrift" på produktet (blueprint) distribueres over internettet, hvorefter selve tingen fremstilles lokalt. Visse former for produkter vil kræve mere avanceret teknisk udstyr eller materialer, men kan tænkes fremstillet i mindre lokale virksomheder, herunder også produktion af våben og ulovlige kopivarer (Europol 2015: 17).

3.

KRIMINALITET

- 3.1** GENERELT BILLEDE
- 3.2** VOLD, HÆRVÆRK OG STALKING
- 3.3** RØVERI, INDBRUD, TYVERI OG HÆLERI
- 3.4** SEKSUALFORBRYDELSER
- 3.5** NARKOTIKAKRIMINALITET
- 3.6** BEDRAGERI, HACKING OG IDENTITETSTYVERI
- 3.7** SÆRLIG ØKONOMISK KRIMINALITET
- 3.8** MENNESKEHANDEL OG MENNESKESMUGLING
- 3.9** DYREVELFÆRDSKRÆNKELSER OG MILJØKRIMINALITET
- 3.10** TVÆRGÅENDE TEMAER

3.1

GENERELT BILLEDE

I denne del analyserer vi kriminalitetsproblemerne i Danmark. Vi indleder med at beskrive det generelle kriminalitetsbillede med særlig vægt på straffelovsovertrædelser. Herefter følger kapitler, der fokuserer på enkelte kriminalitetsområder, startende med personfarlig kriminalitet, over berigelseskriminalitet, seksualforbrydelser, narkotikakriminalitet, bedrageri, økonomisk kriminalitet til menneskesmugling og -handel samt overtrædelse af dyreværns- og miljølovgivning. Endelig analyserer vi i det afsluttende kapitel en række dynamikker, der gør sig gældende på tværs af de enkelte kriminalitetsområder.

I 2014 befandt kriminaliteten sig på det laveste niveau i mange år

Overalt i den vestlige verden har der i en længere årrække været et stort fald i den samlede registrerede mængde kriminalitet (The Economist 2013; Eurostat 2013). Hvor stort og konstant faldet har været, vil selvfølgelig være afhængigt af, hvilket land, periode og kriminalitetstype man undersøger. Ser vi på Danmark i det lange tidsperspektiv var der en voldsom vækst (en femdobling) i anmeldte straffelovsovertrædelser i perioden fra 1960'erne til midt i 1980'erne, der dernæst blev afløst af en periode med stagnation fra midt i 1980'erne til midt i 1990'erne. Herefter har der i perioden fra midt i 1990'erne og frem til 2006 været en faldende tendens, der igen blev afløst af en stigning i årene 2007-2009 (Pedersen mfl. 2014: 129-130).

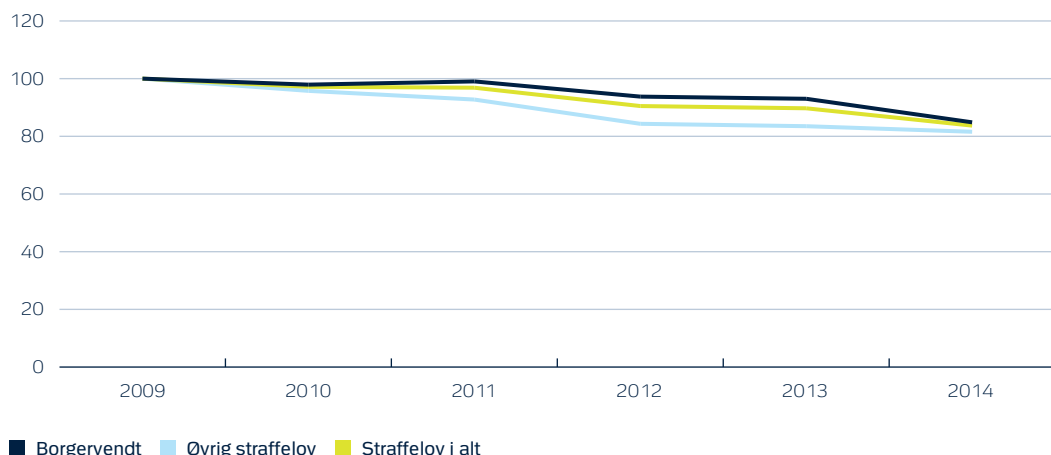
I perioden 2009-2014, der danner grundlag for nærværende analyse, falder den samlede mængde kriminalitet igen. Over hele perioden er faldet på mere end 15%, uanset om vi ser på den borgervendte kriminalitet eller på andre straffelovsovertrædelser

(se figur 7). Alt i alt befandt kriminaliteten sig i 2014 således på det laveste niveau i mange år.

Man finder samme tendens, hvis man i stedet for anmeldelsestallene ser på offerundersøgelser. I Justitsministeriets seneste offerundersøgelse oplyste 15% af de adspurgte 16-74-årige i 2013, at de inden for de seneste 12 måneder havde været udsat for tyveri, vold og/eller hærværk (Pedersen mfl. 2014: 132). Til sammenligning var det i 1987 25% af befolkningen, der i løbet af det seneste år var blevet udsat for de samme kriminalitetstyper.

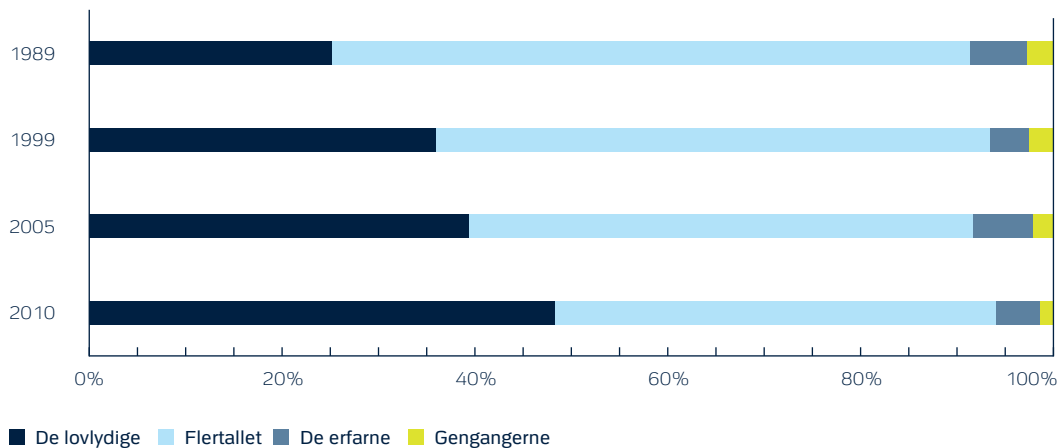
Holder vi den danske udvikling sammen med den tilsvarende udvikling i andre lande, er det rimeligt at tale om en egentlig tendens. Derimod er det meget vanskeligt at udtale sig om årsagerne til faldet. Man kan gætte på mange forskellige faktorer, såsom demografiske ændringer, ændringer i alkoholforbruget specielt blandt unge, forbedrede politiindsatser,

FIGUR 7 Den relative udvikling i anmeldelser af straffelovsovertrædelser på årsbasis for perioden 2009-2014. Indeks 100 = 2009.

Kilde: POLIS (2015).

FIGUR 8 Procentvis fordeling af de unge i kriminalitetsgrupper i hele landet 1989, 1999, 2005 og 2010.

Kilde: Balvig 2011: 21.

bedre forebyggende arbejde, bedre ADHD-behandling, forskydninger i kriminalitetsmønstret mod kriminalitetsformer, der anmeldes i mindre grad, eller andre ting. Måske det dog er mest rimeligt at konkludere, at der ikke findes én årsag, men at udviklingen i stedet må ses som resultatet af mange forskellige faktorer, der tilsammen tegner et billede af, at befolkningen generelt og ungdommen i særdeleshed bliver stadig mere lovlydig.

I det følgende vil vi nuancere dette overordnede billede. Det vil vi gøre ved at se nærmere på problematikker, der på forskellig vis har relation til det generelle billede, nemlig 1) Ungdomskriminalitet, der fokuserer på en gruppe, der traditionelt har stået for en stor del af kriminaliteten, 2) Borgernes tryghed, der siger noget om, hvor borgerne oplever utryghed og kriminalitetsproblemer, 3) Særligt udsatte boligområder, der fortæller noget om, hvor sårbarheden over for kriminalitet er særligt stor, samt 4) Komplexitet, der modererer det generelt positive billede ved at pege på, at selvom der bliver mindre kriminalitet, så bliver den til gengæld stadig mere kompleks.

3.1.1 UNGDOMSKRIMINALITET

Den generelle tendens til, at kriminaliteten falder, har sat sig særligt klart igennem, når det gælder ungdomskriminalitet, der i lidt over et årti er faldet støt. Der er tale om en bemærkelsesværdig reduktion på

omkring 32% i den registrerede ungdomskriminalitet fra 2001-2013 (Justitsministeriets Forskningskontor 2014a: 6). Ser man på perioden 2006-2013, er antallet af sigtelser mod de 15-17-årige faldet med 39% (Justitsministeriets Forskningskontor 2014a: 6), og antallet af strafferetslige afgørelser mod 15-17-årige er i samme periode faldet fra 5.408 til 3.461 (Justitsministeriets Forskningskontor 2014d). Den positive udvikling har fundet sted på trods af, at det samlede antal 15-17-årige er steget med ca. 18.000, således at der i 2013 var 209.000 personer i aldersgruppen.

Flemming Balvigs tilbagevendende ungdomsundersøgelse bekræfter udviklingen (Balvig 2011). Undersøgelsen er gennemført jævnligt siden 1986, og den inddeler de unge i fire grupper: De lovlydige, flertallet, de erfarne og gengangerne⁴.

Som det fremgår af ovenstående figur, er der siden undersøgelsens start sket den store forandring, at gruppen af lovlydige er blevet større end flertallet (som dermed ikke længere er et flertal). Sagt med andre ord er kriminalitet blevet mere "unormalt" blandt børn og unge.

Balvig forklarer denne udvikling med flere faktorer. For det første taler han om en fremtidsdisciplinering hos de unge. Det vil sige, at et øget fokus på, hvilke konsekvenser kriminalitet kan få for ens fremtid, får de unge til at afstå fra kriminel eller normbrydende adfærd. Fremtidsdisciplinering handler bl.a. om

Den generelle tendens til, at kriminaliteten falder, har sat sig særligt klart igennem, når det gælder ungdomskriminalitet

4. De lovlydige: Unge, der aldrig nogensinde havde begået tyveri/roveri, eller som højst en enkelt gang havde stjålet penge, tobak eller spiritus derhjemme.

Flertallet: Unge, der havde begået mindre alvorlige tyverier. Alle unge i denne gruppe havde overtrådt en eller flere af straffelovens paragraffer, men ikke begået relativt alvorlige forhold, såsom indbrudstyveri, biltyveri eller roveri.

De erfarne: Unge, som en eller to gange havde begået relativt alvorlige tyverier, såsom indbrudstyveri, biltyveri eller roveri. I praksis drejede det sig i de fleste tilfælde om indbrudstyveri.

Gengangerne: Unge, som tre eller flere gange havde begået relativt alvorlig berigelseskriminalitet, det vil sige indbrudstyverier, biltyverier og/eller røverier. I de fleste tilfælde drejede det sig om indbrudstyverier.

Omfanget af kriminaliteten begået af 15-17-årige vil være stabilt eller let faldende frem mod 2020

uddannelse. Flere registerbaserede undersøgelser påviser, at manglende eller problemfyldt gennemførelse af skole- og erhvervsuddannelse er blandt de vigtigste dynamiske risikofaktorer for en kriminel løbebane (Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet 2009: 299; Jørgensen mfl. 2012: 20).

For det andet påviser Balvig et fald i andelen af unge, der 'hænger ud' i det offentlige rum uden voksenopsyn. At være uden forældreopsyn og at 'hænge ud' er kendte risikofaktorer, ligesom det er mulige arenaer for en tillæring af alternative moralsystemer og afstandtagen fra majoritetssamfundets normer.

Også Justitsministeriets Forskningskontor peger på, at faldet i børne- og ungdomskriminalitet i nogen grad kan forklares med ændringer i livsstilen hos børn og unge, herunder blandt andet en ændring i de unges alkoholforbrug. Således er der, blandt både piger og drenge, færre, der hyppigt drikker sig fulde, end der var i 2007. Også når det gælder stoffer, er der et fald i andelen, der eksperimenterer med amfetamin, ecstasy, kokain og hash.

Ændringer i livsstilen hos børn og unge har således tilsyneladende ført til en kraftig reduktion i den kriminalitet, der begås som resultat af en risikolivsstil, hvor man hænger ud på gaden, drikker alkohol og eksperimenterer med stoffer og er uden forældreopsyn. Det er dog ud fra undersøgelserne svært at vide, om der er tale om en egentlig kausal sammenhæng eller snarere om et statistisk sammenfald af faktorer, der alle skyldes en mere grundlæggende årsag – altså om fx faldet i alkoholforbrug er årsag til faldet i ungdomskriminalitet, eller om det parallelle fald i disse to faktorer begge er udtryk for en anden mere grundlæggende forandring. Men uanset hvordan kausalitetssammenhængene er, tegner der sig et klart billede af en ungdom, der i stadig større udstrækning accepterer og lever efter de normer og regler, der gælder i det øvrige samfund.

Særlige udfordringer

Det er naturligvis en positiv udvikling, men det er samtidig vigtigt at være opmærksom på, at gruppen af "gangangere" og "de erfarne" stort set har været konstant trods den markant stigende lovlighed blandt majoriteten af unge, jf. figur 8. Det betyder, at der i løbet af de seneste årtier er sket en kriminalitetsmæssig polarisering af de unge i den forstand, at der er blevet relativt færre, der kriminalitetsmæssigt placerer sig i den mellemgruppe, hvori de fleste unge ellers traditionelt befinder sig (Balvig 2011: 56). Billedet er blevet mere sort-hvidt i og med, at de unge enten har begået relativt alvorlig kriminalitet (hvilket typisk også betyder, at de har begået relativt meget kriminalitet), eller også har de været og er fortsat særdeles lovlydige. Det betyder, at den sociale afstand mellem grupperne er blevet større, og der er ikke længere det samme antal unge til at bygge bro mellem "de lovlydige" og "de kriminelle" (Balvig 2011: 58).

Også Justitsministeriets Forskningskontor finder samme tendens i deres undersøgelse. Således er der et mindre antal unge, der forholdsmæssigt sigtes for en stor del af den samlede mængde kriminalitet begået af unge. Ud af 8.723 sigtelser i 2013 mod i alt 3.960 15-17-årige, stod 349 unge alene for 3.470 sigtelser, svarende til ca. 40%. 273 af disse særligt kriminelle unge er danske statsborgere, de resterende 76 unge er fordelt på 44 forskellige nationaliteter (Justitsministeriets Forskningskontor 2014a).

Trods den generelt positive udvikling i ungdomskriminaliteten er det altså væsentligt at have fokus på, hvad der sker med den gruppe af unge, som er belastede af individuelle risikofaktorer, som tager afstand fra majoritetssamfundets normer og moral, og som begår kriminalitet, idet de nu står mere alene i deres eksperimenter med kriminalitet og anden risikoadfærd.

Fremtidig udvikling

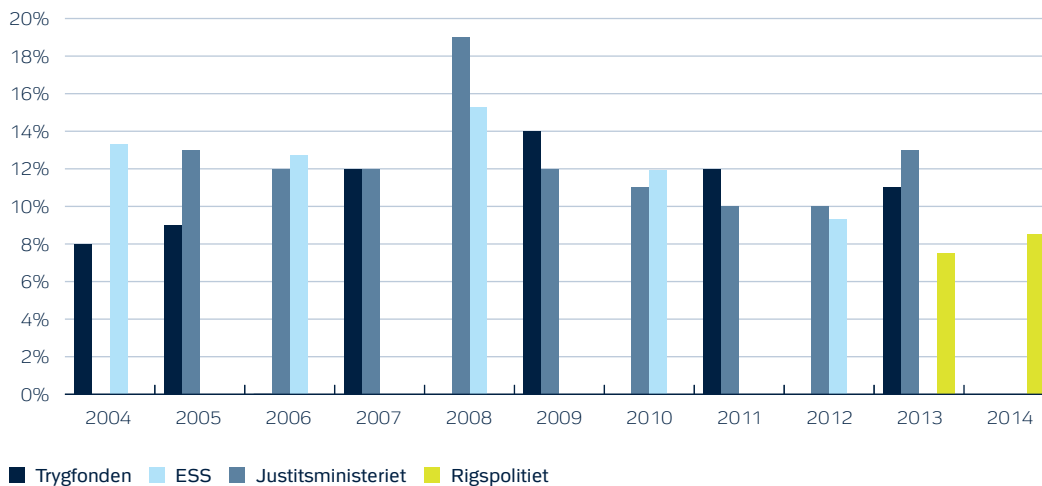
Antallet af 15-17-årige vil i 2020 være faldet med ca. 12.000 i forhold til 2013, så der i alt vil være ca. 200.000 unge i aldersgruppen. Alene af denne grund er det sandsynligt, at omfanget af ungdomskriminaliteten i 2020 ikke vil være større end i dag. Når det derudover tages i betragtning, at ungdomskriminaliteten nu igennem flere år har været faldende, at unges narkotika- og alkoholforbrug i dag er historisk lavt (Sundhedsstyrelsen 2013b: 15-19; Ottosen mfl. 2014: 139-140), samt at flere unge formodentlig vil gennemføre en uddannelse (jf. Danmark 2015-2020), er det politiets vurdering, at omfanget af kriminaliteten begået af 15-17-årige vil være stabilt eller let faldende frem mod 2020.

Samtidig er der imidlertid grund til at være meget opmærksom på den nuværende udvikling i retning af en stadig mindre gruppe af stadig mere kriminelle unge. Denne gruppe risikerer en yderligere stigmatisering i tillæg til deres udsathed, fordi de fremstår endnu mere marginaliserede, hvilket kan resultere i en selvforstærkende dynamik mellem kriminalitet og social marginalisering.

Den faldende ungdomskriminalitet kan også få betydning for kriminalitetsniveauet i et mere langsigtet perspektiv. Således kan man håbe, at faldet vil få den konsekvens, at færre unge begynder på noget, der senere kan blive til en egentlig kriminel løbebane. Ud over at det i sig selv er positivt, at ungdomskriminaliteten falder, vil dette derfor også være en 'driver' i forhold til den fremtidige udvikling i det generelle kriminalitetsniveau, som vil være med til at understøtte og forstærke den nuværende faldende tendens. Det forudsætter dog, at den nuværende udvikling ikke bare er et tegn på, at den kriminelle debutalder forskydes opad, sådan at personer, der begynder senere, alligevel ender i en kriminel løbebane. Om dette sidste vil vise sig at være tilfældet, vil formodentlig afhænge af en hel række samfundsmæssige faktorer,

Der er grund til at være opmærksom på den nuværende udvikling med en stadig mindre gruppe stadig mere kriminelle unge

FIGUR 9 Udviklingen i den generelle utryghed i Danmark i perioden 2004-2014. Bemærk, at figuren samler resultater fra forskellige typer tryghedsundersøgelser.

Kilde: Undersøgelser fra Trygfonden, Justitsministeriet, ESS (European Social Survey) samt Rigspolitiet⁵.

herunder kvaliteten og effektiviteten af fremtidige præventive og rehabiliterende tiltag.

3.1.2 TRYGHED

Befolkningens tryghed er et vigtigt supplement til forståelsen af kriminalitetsbilledet, fordi utryghed er en del af den sociale skade, som (bestemte former for) kriminalitet forvolder. Mere præcist kan utryghed defineres som "følelsen af angst, af at være i alarmberedskab, forårsaget af en bevidsthed eller forventning om fare" (Rigspolitiet 2013d:1). Utryghed omfatter dels en mere ukonkret følelsesmæssig oplevelse af ængstelse eller angst (som derfor kan kaldes 'den generelle utryghed'), dels en mere konkret form for frygt for kriminalitet (som kan kaldes 'den specifikke utryghed') (Kongstad & Kruize 2011; Scherg 2013).

Sammenlignet med de øvrige EU-lande er trygheden meget høj og utrygheden meget lav i Danmark (Justitsministeriets Forskningskontor 2014c). Udviklingen i den generelle utryghed i de sidste 10 år er illustreret i figur 9. Som man kan se, var der en skarp stigning i utrygheden i 2008. Flere er kommet med bud på årsagen til stigningen: Mediehistorier om politivigt i kølvandet på politireformen, udbruddet af rocker- og bandekonflikten og forskellige meget medieeksponerede uroligheder i en række almene boligområder

(Balvig & Holmberg 2013; Andersen mfl. 2009; Hede mfl. 2009). I perioden efter 2008 er utrygheden faldet igen, så utrygheden i 2012 var tilbage på et relativt lavt niveau. De nyeste data fra Justitsministeriet og Rigspolitiets Tryghedsundersøgelse peger dog på, at faldet i utrygheden er stoppet og måske i stedet afløst af en lille stigning. Det er endnu for tidligt at sige, hvordan terrorangrebene i København i februar 2015 påvirker trygheden. Omvendt viser en anden måling, at befolkningens bekymring for vold og kriminalitet i 2014 lå på et historisk lavt niveau (Justitsministeriets Forskningskontor 2015).

Udviklingen i den specifikke utryghed kan fx vurderes ud fra frygten for at blive udsat for kriminalitet såsom vold og overfald samt frygten for at få indbrud. Som det ses af figur 10, følger den specifikke frygt for vold den samme tendens som den generelle utryghed: Der er således stigende utryghed i perioden 2004 til 2008/2009, hvorefter der igen ses en faldende tendens. Frygten for indbrud ser ikke ud til at følge samme tendens, jf. figur 11. Der er en stigende utryghed mellem 2004 og 2008, hvorefter utrygheden er forblevet på det høje niveau fra 2008 frem til 2013. Det er oplagt at se den høje frygt for indbrud i relation til den øgede udsathed for indbrud, der har været i perioden, og ikke mindst i lyset af det store fokus, der har været på indbrud i Danmark.

De nyeste tryghedsdata peger på, at faldet i utrygheden er stoppet

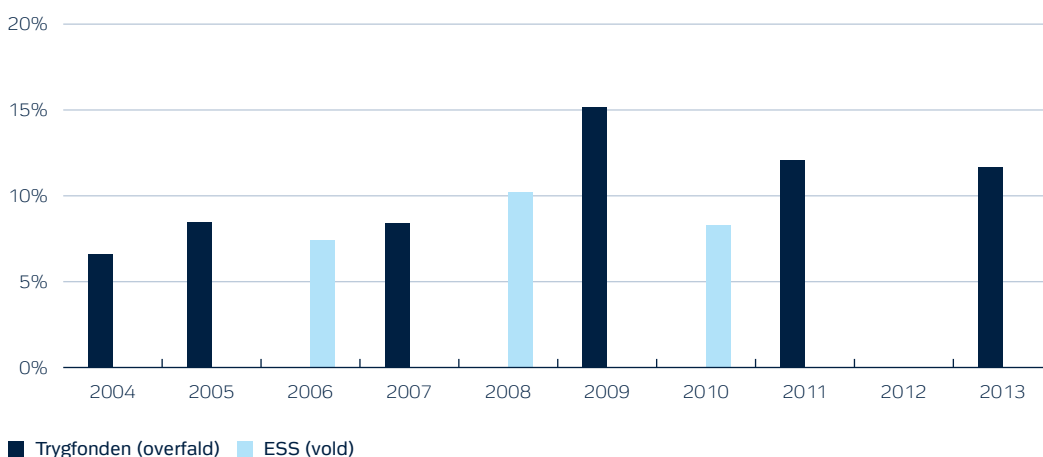
⁵ Trygfonden: Procentandel, der føler sig noget utrygge ved at gå alene om aftenen efter mørkets frembrud.

ESS (European Social Survey): Procentandel, der angiver, at de er utrygge eller meget utrygge, når de færdes alene i deres lokalområde efter mørkets frembrud.

Justitsministeriet: Procentandel, der næsten hele tiden eller ofte tænker på risikoen for at blive offer for kriminalitet, det vil sige at blive overfaldet, udsat for tyveri, hærværk eller lignende.

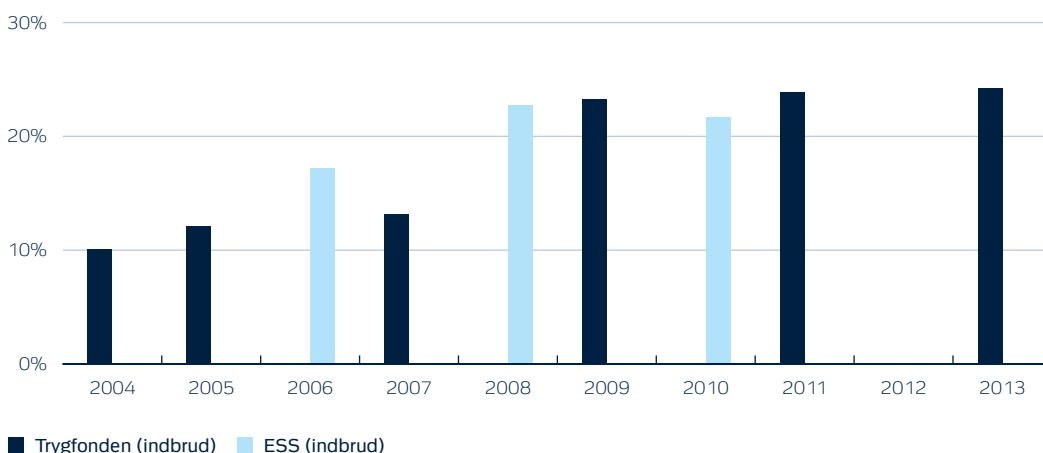
Rigspolitiet: Procentandel, der har svaret 3 eller derunder på spørgsmålet: "På en skala fra 1-7, hvor 7 er "jeg føler mig grundlæggende tryk i mit nabolag" og 1 er "jeg føler mig grundlæggende utryk i mit nabolag", hvor tryk eller utryk føler du dig så?".

FIGUR 10 Udviklingen i den specifikke frygt for vold og overfald 2004-2013.

Trygfondens opgørelse viser procentandelen af befolkningen, der er meget eller noget utrygge for at blive overfaldet eller slået. Opgørelsen fra ESS (European Social Survey) viser procentandel, der hele tiden, det meste af tiden eller nogle gange beklærer sig for at blive udsat for vold. **Kilde:** Undersøgelser fra henholdsvis Trygfonden og ESS.

FIGUR 11 Udviklingen i den specifikke frygt for indbrud 2004-2013.

Trygfondens opgørelse viser procentandelen af befolkningen, der er meget eller noget utrygge for at få indbrud. Opgørelsen fra ESS (European Social Survey) viser procentandelen der hele tiden, det meste af tiden eller nogen gange beklærer sig for at blive udsat for indbrud. **Kilde:** Undersøgelser fra henholdsvis Trygfonden og ESS.

Generelt har den faktiske oplevelse af politiets tilstedeværelse i et område ikke betydning for trygheden

Særlige udfordringer

Når man skal forklare frygt for kriminalitet, skelner man almindeligvis mellem individuelle og miljømæssige faktorer. Undersøgelser peger fx på, at personer, der er mere sårbare, dvs. har været ofre for kriminalitet og er ressourcetsvage, oftere er mere utrygge (Balvig mfl. 2009a; Balvig mfl. 2013). Ligeledes er folk, der bor i dårligt stillede områder med lav social integration, meget uorden og kriminalitet tilbøjelige til at være mere utrygge (Balvig mfl. 2009; Brunton-Smith & Sturgis 2011; Eriksson 2009; Mellgren mfl. 2010). Nogle undersøgelser har fundet, at især forekomsten af den personfarlige kriminalitet (vold, røveri og trusler) frem for berigelseskriminalitet

(såsom indbrud og tyveri) øger utrygheden (Ejsing 2012; Naplava 2008). Det er desuden blevet påpeget, at især den meget synlige uorden såsom hærværk, graffiti og hensynsløs knallertkørsel m.m. (Avlund mfl. 2013), og meget alvorlig kriminalitet såsom voldtægter og hjemmerøverier (Kongstad & Kruize 2011) kan øge utrygheden.

Generelt har den faktiske oplevelse af politiets tilstedeværelse i et område ikke betydning for borgernes oplevelse af tryghed, og på linje med tidligere forskning fandt Balvig og kollegaer, at de politimæssige faktorer samlet set udviste de svageste sammenhænge med borgernes utryghed (Balvig mfl. 2009a;

Britto 2013; Ferguson & Mindel 2007). Politiet er dog ikke ligegyldigt for trygheden, og det betyder noget, at "man har en oplevelse af, at politiet er der, dvs. er tilgængeligt og til at få fat i, når man har behov herfor" (Balvig mfl. 2009: 59). Ikke desto mindre er det klart, at den komplekse sammenhæng mellem politiets indsats og befolkningens tryghedsfølelse udgør en udfordring for politiets arbejde med feltet.

Fremtidig udvikling

Sammenhængen mellem kriminalitetsudviklingen og oplevelsen af utryghed er kompleks og svær at forudsige. Det er også uvist, hvordan nye kriminalitetsformer såsom cybercrime påvirker trygheden, selvom man må formode, at i hvert fald visse af dem kan opleves som meget krænkende og derfor utryghedsskabende. Det er derfor uklart, hvorledes et ændret kriminalitetsmønster fremadrettet vil påvirke den generelle oplevelse af utryghed. Der er derfor behov for, at politiet forholder sig til, hvordan man skal håndtere borgernes utryghed, når den ikke er sammenfaldende med forekomsten af kriminalitet.

3.1.3 SÆRLIGT UDSATTE BOLIGOMRÅDER

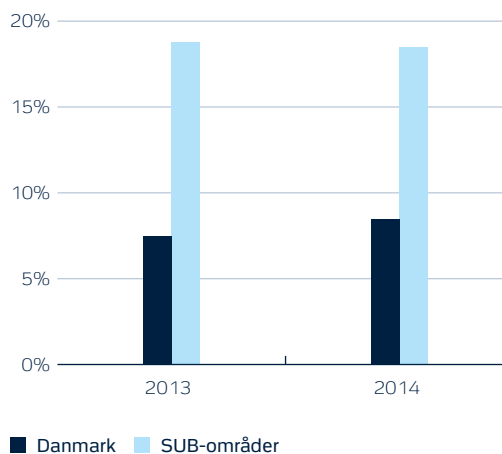
På baggrund af lokale analyser og trusselsvurderinger identificerer Rigs politiet og politikredsene årligt de boligområder, der ud fra en politimæssig vurdering er særligt udsatte for kriminalitet og utryghedsskabende adfærd. I 2014 omfattede listen 29 særligt udsatte boligområder fordelt over ni af landets tolv politikredse⁶.

Rigspolitiets tryghedsundersøgelser (2013, 2015) peger på, at der er væsentlig mere utryghed i de særligt udsatte boligområder end i andre boligområder. Figur 12 illustrerer, at 8-9% af borgerne i hele Danmark er utrygge, hvorimod 19% af beboerne i de særligt udsatte boligområder er utrygge⁷.

Særlige udfordringer

En væsentlig årsag til kriminalitetsproblemerne i SUB-områderne skal bl.a. findes i den høje koncentration af ressourcetsvage beboere og høj beboerudskiftning, som fremmer social desorganisation og hæmmer den sociale kontrol i områderne. På samme måde er en del af årsagen til den generelt højere utryghed i de særligt udsatte områder, at der bor flere sårbare og ressourcetsvage personer i disse områder; personer, som tillige oftere er udsat for kriminalitet (Avlund mfl. 2013). Ligeledes peger en del forskning på, at det byplanmæssige og arkitektoniske spiller en rolle for den højere kriminalitet i områderne (Grønlund 2008; Scherg 2013).

FIGUR 12 Utrygheden i særligt udsatte boligområder (SUB) og i Danmark i 2013 og 2014.

Figuren viser procentandelen, der har svaret 3 eller derunder på spørgsmålet: "På en skala fra 1-7, hvor 7 er "jeg føler mig grundlæggende tryk i mit nabolag", og 1 er "jeg føler mig grundlæggende utryk i mit nabolag", hvor tryk eller utryk føler du dig så?"⁸.
Kilde: Undersøgelser fra henholdsvis Trygfonden og ESS.

En særlig problemstilling i nogle SUB-områder er desuden tilstedeværelsen af bande-grupperinger. I ikke-offentliggjort supplerende materiale til Rigspolitiets Tryghedsindeks (2013) fremhæver beboere og fagfolk en række udsagn, hvoraf det fremgår, at åbenlys bandetilstedeværelse eller bandekriminalitet i et område kan skabe stor utryghed blandt beboerne.

Fremtidig udvikling

Kriminalitets- og utryghedsudviklingen i SUB-områderne afhænger i høj grad af koncentrationen af ressourcetsvage beboere i de udsatte boligområder. Udviklingstendenserne peger i retning af en øget urbanisering og koncentration af ressourcetsvage beboere i den almene boligsektor (jf. Christensen 2013). Politiet vurderer derfor, at de underliggende faktorer, der ligger til grund for kriminalitets- og utryghedsproblemerne i SUB-områderne, fortsat vil give udfordringer.

En anden potentiel udfordring kan være en mulig tilvækst af bande- og/eller rockergrupperinger, der forsøger at rodfæste sig i visse SUB-områder, der kan være særligt sårbare over for sådanne rodfæstelsesforsøg.

På positivsiden tæller det, at der politisk allerede er et ønske om, at der igangsættes massive renoveringer

⁶. Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter offentliggør også en årlig liste over særligt udsatte boligområder (SUB-områder) på baggrund af fem kriterier. 1. december 2014 opfyldte 31 boligområder i Danmark kriterierne (Ministeriet for By, Bolig og Landdistrikter 2014a), hvoraf de 14 også optrådte på politiets liste.

⁷. Tilsvarende viste Center for Boligsocial Udviklings undersøgelse (Avlund mfl. 2013) i en række udsatte boligområder i 2013, at hvor 14% af alle i hele Danmark var utrygge, var 26% af beboerne i de udsatte boligområder utrygge (målt som andelen, der ofte eller af og til var utrygge ved at færdes alene i deres boligområde, samt de respondenter, der pga. utryghed afholdt sig fra at færdes i deres boligområde).

⁸. Bemærk, at det ikke er præcis de samme boligområder som er SUB-områder i hhv. 2013 og 2014.

i SUB-områderne frem mod 2020 for derigennem at reducere utryghed, kriminalitet og uroskabende adfærd (Ministeriet for By-, Bolig- og Landdistrikter 2014b). I flere af landets udsatte boligområder gennemføres allerede omfattende social- og boligpolitiske tiltag, herunder fysiske forbedringer, der skal sikre integrerede by- og boligområder. På baggrund af de politiske udmeldinger forventes denne udvikling derfor at fortsætte.

3.1.4 OM DEN VIDERE KRIMINALITETS-ANALYSE

I februar 2015 anholdt politiet 95 mennesker i den såkaldte Operation Hvepsebo. Operationen afdækkede et netværk af menneskehandlere og bedragerere. Efterforskningen har afdækket et omfattende kriminelt netværk, der med brug af de menneskehandles identiteter har bedraget den danske stat, banker, långivere og almindelige handlende for meget betydelige beløb. Femten af de anholdte er sigtet for menneskehandel. De øvrige er i første omgang mistænkt for bedrageri. Dog mener politiet, at de fleste af dem er blevet udnyttet, og at deres identitet er blevet misbrugt til kriminalitet. De anholdte er fortrinsvis rumænske statsborgere, men også en mand af syrisk oprindelse og en dansk advokat og en dansk revisor blev anholdt. Danskerne er sigtet for skattesvig og bedrageri. 22 af de anholdte er mistænkt for at være bagmænd. Ved analysens afslutning er 102 personer sigtet i sagen.

Hvepsebosagen er god at have i baghovedet til at nuancere det overordnet ganske positive billede, som er tegnet ovenfor. Således er det selvfølgelig på alle måder positivt, at kriminaliteten falder, og at det generelt går godt med trygheden i Danmark. Men samtidig er det vigtigt at holde sig for øje, at denne udvikling har en bagside, nemlig at kriminaliteten forskyder sig til nye og mere komplekse former, heraf nogle, der er mindre synlige end den traditionelle borgervendte kriminalitet.

Det vil blive tydeligt, når vi i de følgende otte kapitler vil fokusere særligt på enkelte kriminalitetsområder for at få et mere fuldstændigt og nuanceret billede af de kriminalitetsudfordringer, som Danmark og Dansk Politi står over for. Det vil nemlig vise sig, at der er en række markante undtagelser fra det generelle billede såsom bedrageri, anden økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet. Kendetegnende for disse typer kriminalitet er, at de er svære at efterforske, stiller krav til særlige faglige eller tekniske kompetencer og ofte foregår mere eller mindre i det skjulte. I det afsluttende kapitel vil vi endvidere analysere en række tværgående dynamikker, som øger kompleksiteten på tværs af kriminalitetsområderne. Det er måske også værd at bemærke, at det ikke kun er dansk politi, der står over for disse udfordringer, men at det samme billede går igen overalt i den vestlige verden (se fx College of Policing 2015 for en aktuel britisk analyse).

Kriminaliteten
ventes at forskyde
sig til nye og mere
komplekse former

VOLD, HÆRVÆRK OG STALKING

3.2

Det går godt med den personfarlige kriminalitet og hærværk i Danmark. Til gengæld er der mange, særligt børn og unge, der udsættes for både stalking, chikane og andre ubehagelige hændelser via sociale medier, og det er sandsynligt, at dette område i fremtiden vil blive en stadig større udfordring.

3.2.1 SKADESANALYSE

Drab

Drab er siden Anden Verdenskrig kun forekommet i meget begrænset omfang i Danmark. I 2014 modtog politiet 59 anmeldelser vedrørende forsættligt manddrab og 148 vedrørende forsøg på manddrab, jf. tabel 1.

Som det fremgår af tabellen, er antallet af drabsanmeldelser nogenlunde konstant i perioden. Sammenlignet med andre lande har Danmark meget få forsættelige drab (UNODC 2011: 95). Det reelle antal drab er endda lavere, da der på dette område er en tendens til overregistrering, fordi der vil være tilfælde, hvor politiet opretter en drabsrapport, men hvor dødsårsagen siden viser sig at være en anden. Justitsministeriets Forskningskontor har i en analyse frasorteret fejlregistrerede manddrabsanmeldelser og får 42 manddrab i 2009, 38 i 2010 og 44 i 2011 (Justitsministeriets Forskningskontor 2014b: 6).

Ud over de selvsagt store individuelle omkostninger for offeret, vil drab typisk også være forbundet med store omkostninger for de pårørende. Derudover har drab bredere sociale omkostninger, idet de bevirker, at bekymringen for vold i det øvrige samfund stiger (Bislev & Bisp Hansen 2013: 42).

En britisk undersøgelse peger samtidig på, at drab er den form for kriminalitet, der har de største økonomiske omkostninger for samfundet (Home Office 2005: 7).

Vold

Når vold finder sted, er det i mange forskellige situationer (værtshusvold, partnervold, gadevold m.m.), og der er derfor mange muligheder og faldgruber, når man skal forsøge at vurdere problemets omfang.

Ser vi først på antallet af anmeldelser i perioden 2009-2014, fremgår det af nedenstående tabel og figur, at udviklingen i anmeldelser af simpel og kvalificeret vold følges nogenlunde ad med et samlet fald på 12%. Antallet af anmeldelser for kvalificeret vold i 2014 er faldet til nogenlunde samme niveau som i 2009.

Den seneste offerundersøgelse viser, at andelen af befolkningen, der har været udsat for vold, har ligget stabilt mellem 1,4% og 1,6% i perioden 2009-2013, hvilket er lavere end perioden 2003-2008, hvor niveauet var 1,6-2,7% (Pedersen mfl. 2014: 53).

Offerundersøgelsen rapporterer endvidere om et relativt stabilt niveau i forhold til anmeldelsestilbøjeligheden for vold, hvor 4-5 ud af 10 volds ofre har foretaget anmeldelse i perioden 2009-2013 (Pedersen mfl. 2014: 53-54). Antallet af skadestuehenvendelser relateret til vold er i øvrigt faldende,

Antallet af voldsanmeldelser er samlet faldet med 12%

TABEL 1 Udviklingen i anmeldelser af manddrab og forsøg på manddrab på årsbasis for perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Manddrab	55	48	51	40	42	59
Forsøg på manddrab	207	155	150	140	171	148
Total	262	203	201	180	213	207

Kilde: POLIS (2015).

TABEL 2 Udviklingen i anmeldelser for vold på årsbasis, opgjort i hovedtyper, for perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Simpel vold	9.011	8.892	8.733	7.947	7.817	7.813
Kvalificeret vold	1.565	1.709	1.645	1.615	1.445	1.485
Total	10.576	10.601	10.378	9.562	9.262	9.298

Kilde: POLIS (2015).

Anmeldelser for vold, trusler eller fornærmelig tiltale mod nogen i offentlig tjeneste er steget med 26%

fra 18.386 i 2009 til 16.443 i 2012 (Laursen & Juel 2014: 9). Faldet i anmeldelser om vold til politiet kan derfor underbygges af den faldende tendens, som også skadestuer oplever, og den relative stabile anmeldelsestilbøjelighed for vold.

Den geografiske fordeling af disse anmeldelser på kortet herunder viser, at det er i Helsingør, Albertslund, på Lolland, i Nyborg, Odense og Esbjerg, at der er flest voldsanmeldelser pr. 10.000⁹ indbyggere. I disse kommuner er der mellem 25 og 30 voldsanmeldelser pr. 10.000 indbyggere. Det er vanskeligt at angive præcise årsager til denne fordeling, men for så vidt angår Nyborg og Albertslund kommuner er det værd at bemærke, at der her er placeret to lukkede fængsler, som kan tegne sig for en del af den anmeldte vold i netop disse kommuner.

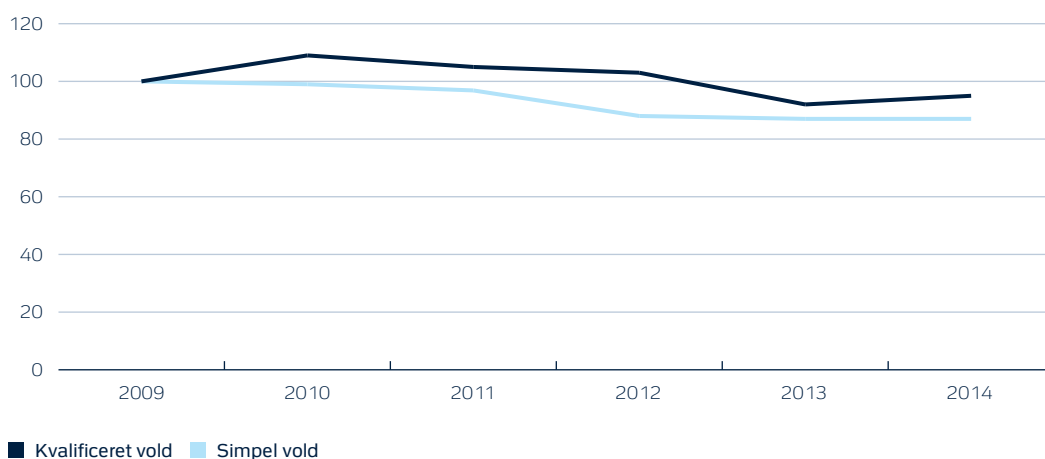
Vold kan forekomme i mange forskellige kontekster, og der er flere måder at forsøge at inddele volden på. Den største andel af voldsopretholdere udsættes for vold på

offentlig gade/vej, men også vold i hjemmet tegner sig for en stor mængde af den samlede vold, hvilket bl.a. kan have betydning for skadevirkningerne af volden, som bliver behandlet senere i kapitlet.

I undersøgelsesperioden er antallet af anmeldelser, for så vidt angår vold, trusler eller fornærmelig tiltale mod nogen i offentlig tjeneste, steget 26% og mod polititjenestemænd med 13%, som det fremgår af tabel 4 og figur 15. Modsat er vold eller trusler mod vidner og deres nærmeste faldet med 28%. Antallet af anmeldelser for øvrige trusler er relativt stabilt i perioden.

Disse tendenser korresponderer i øvrigt med en oplevelse blandt politiets medarbejdere af, at politiet oplever en stigende tendens til intimidering af særligt offentligt ansatte, herunder af politiet selv, fra blandt andet rocker- eller bandegrupperinger. Intimideringen kan have karakter af trusler, men er ikke altid fuldkommen definerbar. Intimideringen opleves også i forhold til privatpersoner, som bliver intimideret

FIGUR 13 Den relative udvikling i anmeldelser af simpel og kvalificeret vold på årsbasis for perioden 2009-2014. Indeks 100 = 2009.

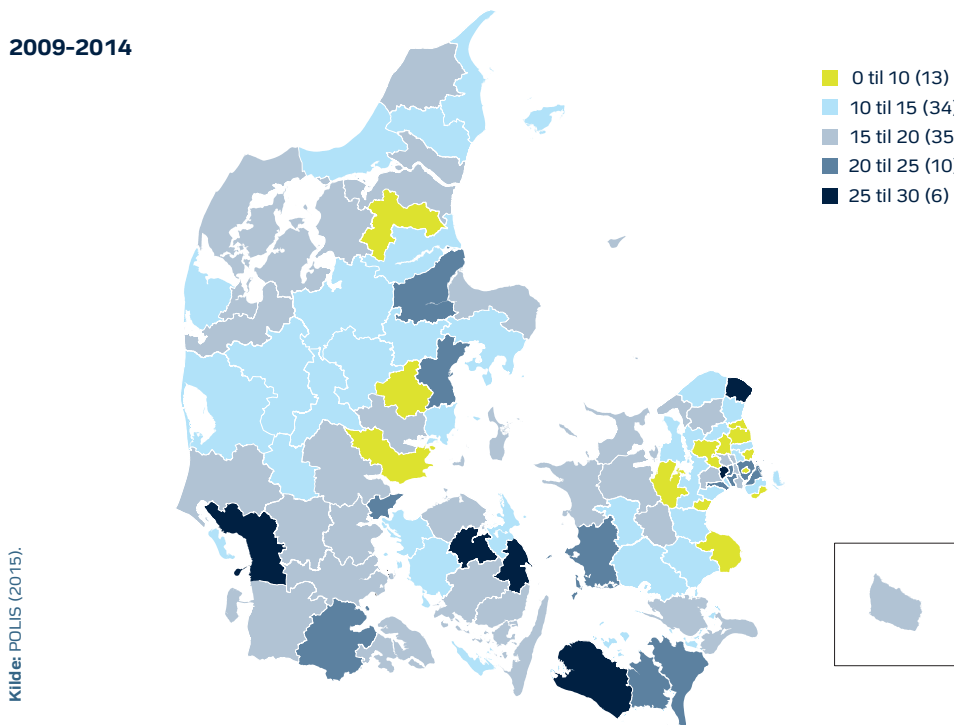

Kilde: POLIS (2015).

9. I 283 af anmeldelserne for simpel og kvalificeret vold, er kommunen uoplyst, hvorfor disse sager ikke indgår i den geografiske fordeling.

FIGUR 14 Kvalificeret og simpel vold pr. 10.000 indbyggere pr. kommune for årene 2009-2014.

2009-2014

TABEL 3 Gerningsstedet for den senest oplevede voldsepisode 2012-2013.

Gerningsstedet	2012 -13
Offerets bolig	10%
Voldspersonens bolig	2%
Anden privat bolig	4%
Arbejde/uddannelsessted	18%
Værtshus, bodega mv.	17%
Offentlig gade/vej	38%
Offentligt transportmiddel	2%
Andet offentligt sted	6%
Udlandet	1%
Andet sted	2%

Kilde: Pedersen mfl. 2014: 62.

til at udføre uønskede handlinger, men uden at truslerne er så entydige og definerbare, at de kan føre til anmeldelse. Det er dog ikke muligt, via det tilgængelige talmateriale, at verificere oplevelsen af, at særligt rocker- og bandemedlemmer skulle forøve mere vold, trusler mv. mod personer i offentlig tjeneste eller polititjenestemænd: Politiets registrerings-system bevarer ikke oplysninger om et rocker- eller bandemedlem, hvis vedkommende ikke længere er tilknyttet en gruppering, og derfor har vi kun kendskab til nuværende medlemmer.

Våben

14% af dem, der i 2013 havde været udsat for vold, oplyste samtidig, at der var blevet anvendt våben i forbindelse med hændelsen, heraf 30% ved anvendelse af kniv, 15% ved skydevåben, 41% ved slagvåben og 52% af andre våben/redskaber¹⁰. I forhold til perioden 2009-2013 finder offerundersøgelsen ikke, at der er nogen særlige udviklingstendenser at spore, for så vidt angår brug af våben i forbindelse med vold samt arten af våben (Pedersen mfl. 2014: 70).

Antallet af anmeldelser for overtrædelser af våbenlovens bestemmelser om ulovlige knive er steget med 11% mellem 2009 og 2014, mens antallet af

¹⁰. Det bemærkes, at summen af de enkelte procentangivelser for våbentyper er større end 100%, hvilket skyldes, at der ved en del af voldstilfældene er blevet anvendt mere end én form for våben.

TABEL 4 Udviklingen i anmeldelser af vold, trusler mv. mod vidner, på årsbasis, opgjort i hovedtyper, for perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Trusler	2.712	2.834	2.630	2.504	2.399	2.609
Vold eller trusler mod vidner og deres nærmeste	788	695	761	717	626	568
Vold, trusler eller fornærmelig tiltale mod nogen i offentlig tjeneste	1.696	1.761	1.610	1.679	1.998	2.135
Vold, trusler eller fornærmelig tiltale mod polititjenestemand	1.250	1.244	1.411	1.391	1.488	1.417
Total	6.446	6.534	6.412	6.291	6.511	6.729

Kilde: POLIS (2015).

sager om ulovlige skydevåben i samme periode er faldet knap 39%. Det er værd at bemærke, at konfliktsituationen mellem rockere og bander og politiets indsats i forhold til ulovlige våben, fx visitationszoner, har en væsentlig betydning for antallet af anmeldelser¹¹.

Politiet har i de seneste år ikke registreret nogen specielle tendenser i forhold til de typer af våben, politiet får til undersøgelse, hvilket typisk finder sted i forbindelse med en efterforskning. I lighed med den generelle kriminalitetsudvikling har antallet af våben, som politiet har undersøgt, været faldende. I perioden 2010-2014 er antallet således mere end halveret fra 1.371 til 619.

Skade

Vold er forbundet med en række personlige omkostninger for offeret og bredere omkostninger for samfundet. De konkrete omkostninger afhænger af en mangfoldighed af faktorer, herunder voldens grovhed og i hvilken kontekst volden begås. De personlige omkostninger kan eksempelvis variere meget mellem personer, som møder vold som konsekvens af et risikobetonet arbejde, og personer, som møder vold i nære relationer¹².

I forhold til personlige omkostninger viser en undersøgelse, at kvindelige voldsofre har en dårligere helbredtstilstand og en kortere forventet levetid end

ikke-voldsramte kvinder med samme socioøkonomiske baggrund (Helweg-Larsen mfl. 2010: 18). Disse sammenhænge genfindes ikke for voldsudsatte mænd, men de rapporterer oftere end ikke-voldsudsatte mænd om nedtrykthed og selvmordsforsøg (Helweg-Larsen & Frederiksen 2008: 6). Vold har samtidig en række personlige omkostninger for offerets nærmeste, særligt i de tilfælde, hvor volden begås i hjemmet.

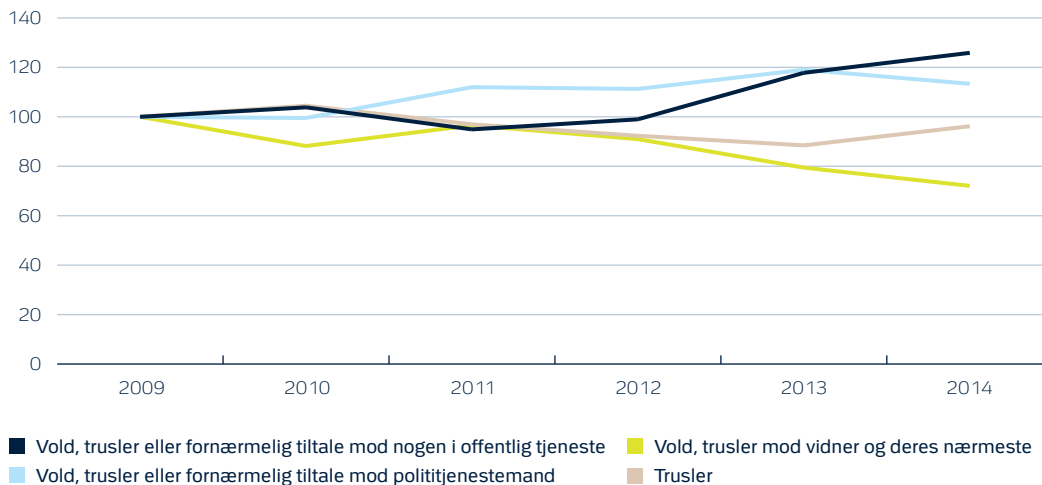
Hvad angår voldens samfundsmæssige omkostninger, kan nævnes sociale omkostninger som følge af øget utryghed i lokalområdet samt økonomiske omkostninger. De samlede økonomiske omkostninger ved vold i en dansk sammenhæng kendes ikke, men SFI vurderer de direkte omkostninger ved vold mod kvinder¹³ til knap 500 mio. kr. om året (Helweg-Larsen mfl. 2010). Idet den seneste offerundersøgelse opgør andelen af voldsudsatte kvinder til 1,1% af befolkningen og andelen af voldsudsatte mænd til 1,9% (Pedersen mfl. 2014: 59), vil de samlede direkte omkostninger formentlig langt overstige 500 mio. kr. pr. år, hvis man tager mandlige ofre med i beregningen. En eksakt beregning forudsætter mere viden om, hvilken type vold der typisk rammer mænd vs. kvinder, og de efterfølgende skridt, der tages i forhold til den voldsramte. Ud over de direkte økonomiske omkostninger – dvs. udgifter hos rets- og sundhedsvæsenet – er også en række indirekte omkostninger forbundet med vold, herunder

11. Ændringerne i våbenloven i 2008 og 2012 kan endvidere have haft betydning for udviklingen i antallet af sager i undersøgelsesperioden.

12. Den seneste offerundersøgelse viser, at 18% af den oplevede vold er sket i tilknytning til et arbejds- og/eller uddannelsessted, og to tredjedele af ofrene for vold på arbejdspladsen angiver at have et arbejde, der indebærer en særlig risiko (Pedersen mfl. 2014: 61-62). Det er vanskeligt at estimere omfanget af vold i nære relationer. Baseret på en række forskellige undersøgelser estimerede Statens Institut for Folkesundhed senest i 2012, at ca. 33.000 kvinder og 13.000 mænd i hele befolkningen årligt er udsat for fysisk partnervold. Endvidere skønnes det, at ca. 33.000 børn under 15 år årligt kan have været vidne til fysisk vold mod en forælder i hjemmet i 2010 (Helweg-Larsen 2012: 73-79).

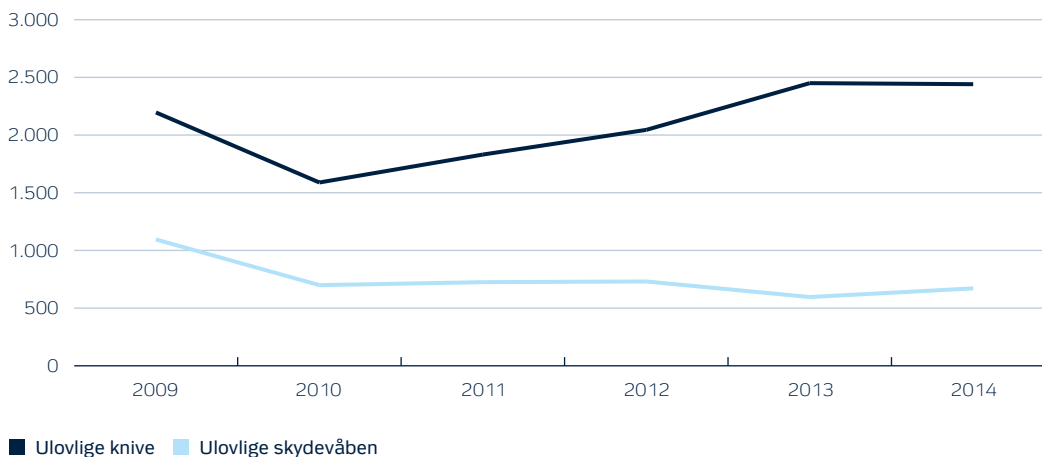
13. Dog medtages de indirekte omkostninger i meget begrænset omfang i form af pro-duktionstab på grund af sygemeldinger (Helweg-Larsen mfl. 2010: 92).

FIGUR 15 Den relative udvikling i anmeldelser af trusler samt vold, trusler og fornærmelig tiltale mod nogen i offentlig tjeneste samt polititjenestemand og vold eller trusler mod vidner og deres nærmeste på årsbasis for perioden 2009-2014. Indeks 100 = 2009.

Kilde: POLIS (2015).

FIGUR 16 Udviklingen i anmeldelser for ulovlige knive og ulovlige skydevåben på årsbasis 2009-2014.

Kilde: POLIS (2015).

sygefravær, lavere produktivitet og lavere erhvervsfrekvens (WHO 2014: 17)¹⁴.

Stalking

Stalking er et blandt flere fænomener, som har karakter af chikane. Det er ikke muligt at opgøre det samlede omfang af chikane i Danmark i undersøgelsesperioden. Såfremt chikane er kommet til udtryk som vold, trusler og hærværk, og der er foretaget anmeldelse, vil disse tilfælde dog være omfattet andetsteds i analysen. I denne sammenhæng

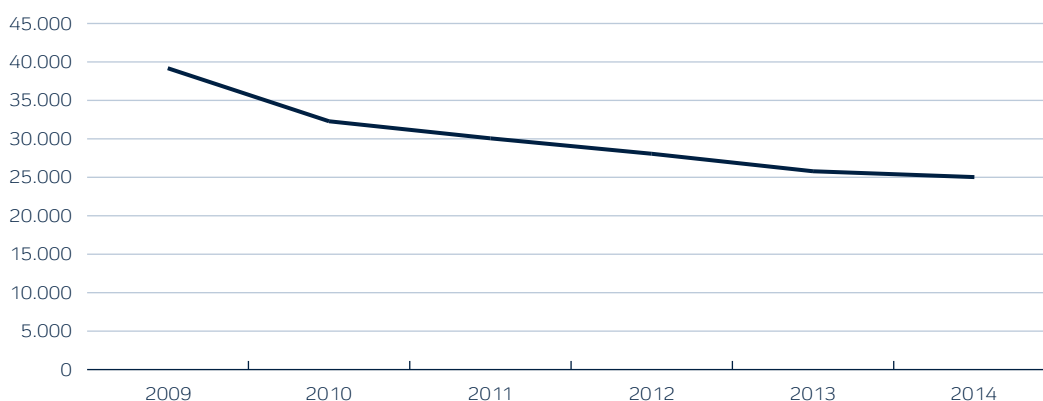
behandles stalking som selvstændigt fænomen, og beskrivelsen af problemet beror på eksternt producerede undersøgelser.

I 2012 vedtog Folketinget en lov, der definerer stalking som 'systematisk og vedvarende forfølgelse eller chikane'¹⁵. Hvorvidt problemet er stigende i omfang og alvor er vanskeligt at afgøre på det foreliggende grundlag. Men problemet har fået stigende opmærksomhed i Danmark over de senere år og meget tyder

¹⁴. Disse fund kan dog ikke nødvendigvis overføres til danske forhold, hvor den øko-nomiske situation generelt er bedre end i mange af de lande, der indgår i WHO's undersøgelse.

¹⁵. Loven gør stalking til en straffeskærpende omstændighed ved overtrædelse af tilhold, opholdsforbud og bortvisning, lov nr. 112 af 03/02/2012.

FIGUR 17 Udviklingen i hærværk på årsbasis for alle kategorier for perioden 2009-2014.

Kilde: POLIS (2015).

på, at stalking vil blive mere udbredt i takt med den teknologiske udvikling (Johansen mfl. 2013: 14).

I en undersøgelse af danskernes udsathed for stalking fra 2013 angiver 8,9% af befolkningen i alderen 18-74 år, at de har været udsat for stalking på et tidspunkt i deres liv. 5,3% har været udsat for stalking inden for de seneste 5 år, mens 2,9% har oplevet at være udsat det seneste år. Undersøgelsen viser dog også, at kun hver femte stalkingramte angiver, at forholdet er anmeldt til politiet (Jørgensen 2013b: 22).

Omfanget af stalking og chikane via internettet og sociale medier har været en væsentlig bekymring i de senere år. Ligesom det generelt ikke er muligt ud fra politiets data at estimere omfanget af stalking (eller chikane i bredere forstand), er det ikke muligt at estimere omfanget af den internetbårne form for stalking. I en undersøgelse angiver 30% af de stalkingramte, at de har oplevet at blive udsat for chikane over nettet (fx Facebook) (Jørgensen 2013b: 15).

Der er stor variation i, hvor alvorligt stalkingen opfattes af de stalkingramte, og hvor indgribende konsekvenserne er for den ramtes levevis. I en undersøgelse fra 2013 angiver knap to tredjedele, at de ikke opfatter stalkingen som særlig alvorlig, mens godt hver tiende opfatter den som meget alvorlig. I alle tilfælde oplever de stalkingramte, der har haft en nær relation til stalkeren, hyppigere stalkingen som meget alvorlig og som kriminel adfærd, ligesom de er mere påvirkede af hændelsen end de øvrige stalkingramte (Jørgensen 2013b: 23-25). Andre studier viser også, at stalking kan have alvorlige individuelle omkostninger for offeret, især i form af psykisk belastning, og at dette er særligt udtalt, hvis stalkeren og offeret indgik i en tæt relation med hinanden inden stalkingen (Johansen mfl. 2013: 60-67).

Hærværk og brandstiftelse

Hærværk er med 25.025 anmeldelser i 2014 en kriminalitetsform, der fylder meget i politiets anmeldelsesstatistikker. Antal anmeldelser vedrørende hærværk er dog siden faldet med i alt 36% (se figur 17). Denne udvikling afspejles i antallet af anmeldte forsikringskader for hærværk, der faldt med 37% i perioden 2009 til 2013 (Forsikring & Pension 2014¹⁶).

Med en anmeldelsestilbøjelighed de seneste år på mellem 40-47%, er mørketallet for hærværk stort (Pedersen mfl. 2014: 41). Af offerundersøgelsen fremgår det, at ca. 5% af befolkningen i 2013 blev udsat for en eller anden form for hærværk. 6 ud af 10 hærværks ofre får erstatning for det, de får ødelagt, og den gennemsnitlige skade pr. hærværkstilfælde i perioden 2009-2013 lå mellem 5.400 kr. og 8.200 kr. (Pedersen mfl. 2014: 54).

Offerundersøgelsen angiver værdien af de umiddelbare skader ved hærværk i 2013 til mellem 1 og 1,7 mia. kr. Grundet offerundersøgelsens felt af respondenter, antager vi, at dette beløb primært vedrører skader på privat ejendom (Pedersen mfl. 2014: 43-46). Et samlet estimat for omkostninger forbundet med hærværk på offentlig ejendom må antages at være betydeligt, men er ikke p.t. muligt at opgøre. Foruden direkte økonomiske omkostninger har hærværk nogle sociale omkostninger, fordi det medvirker til øget utryghed i befolkningen. Mange danskere føler sig eksempelvis utrygge på steder, hvor der er meget graffiti, fordi graffiti opfattes som en indikator for lovløshed (Wilson & Kelling 1982; Scherg 2013).

Efter et gradvist fald i anmeldelser fra 2009 steg antallet af brandstiftelser med 44% fra 2012 til 2013, se tabel 5. Dette skyldes en markant stigning

Kun hver femte stalkingramte anmelder forholdet til politiet

Værdien af de umiddelbare skader ved hærværk lå i 2013 mellem 1 og 1,7 mia. kr.

16. Opgørelserne er samlet for familieforsikring, sommerhusforsikring og erhvervsforsikring inkl. landbrug.

TABEL 5 Udviklingen i brandstiftelser på årsbasis, opdelt i hovedkategorier, for perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Brandstiftelse, kvalificeret	56	53	52	34	43	39
Brandstiftelse, forsættlig	914	809	712	600	1.089	815
Brandstiftelse, uagtsom	14	13	8	8	8	5
Total	984	875	772	642	1.140	859

Kilde: POLIS (2015).

i brandstiftelsessager i to politikredse, Københavns Vestegn og København, som i 2013 blev ramt af en serie af påsatte brande. Der er derfor ikke grund til at tro, at der er tale om en generel national tendens.

3.2.2 TRUSSELS- OG SÅRBARHEDS-ANALYSE

Ofre

Kvindes og mænds udsathed for drab adskiller sig både i omfang og karakter, idet mænd tegner sig for 60% af drabsofrene mod 40% for kvinder (Justitsministeriets Forskningskontor 2014b: 11). Udsathed heden afhænger dog i høj grad af drabstypen. Hvor det relativt hyppigere sker, at kvinder bliver dræbt af nærtstående – først og fremmest partnere eller tidligere partnere – er mænd stærkere repræsenteret i drabssager, hvor relationen til gerningsmanden er mere perifer (Justitsministeriets Forskningskontor 2014b: 28). Drabsofre tilhører oftest aldersgrupperne 15-59 år, med den højeste drabsfrekvens blandt personer i 40'erne, hvor særligt familiestridigheder er en udbredt årsag til drabene (Justitsministeriets Forskningskontor 2014b: 12-13). Hovedparten af drabsofrene (78%) har dansk oprindelse. Hvis man korrigerer for indvandreres og efterkommeres andel i befolkningen, bliver denne gruppe dog ramt af betydeligt flere drab end gennemsnittet (Justitsministeriets Forskningskontor 2014b: 14).

Mænd er også overrepræsenteret som ofre for den øvrige personfarlige kriminalitet. Som nævnt ovenfor rapporterede gennemsnitligt 1,1% af kvinderne og 1,9% af mændene mellem 16-74 år at have været udsat for vold i perioden 2012-13 (Pedersen mfl. 2014: 59). Unge mellem 16-24 år har den højeste udsathed for vold. Personer, der er bosat i hovedstaden, på Sjælland og/eller ofte går ud om aftenen, er mere udsat for vold på offentlige steder end gennemsnittet (Pedersen mfl. 2014: 93-98).

I knap 20% af de anmeldte voldssager, både i forhold til simpel og kvalificeret vold, er ofrene under 18 år.

Vold og trusler mod personer i offentlig tjeneste og polititjenestemænd er som nævnt et problem, som har været stigende i undersøgelsesperioden, men der er behov for en nærmere analyse af området for at opnå overblik over, hvilke grupper som er særligt udsatte og årsagerne hertil.

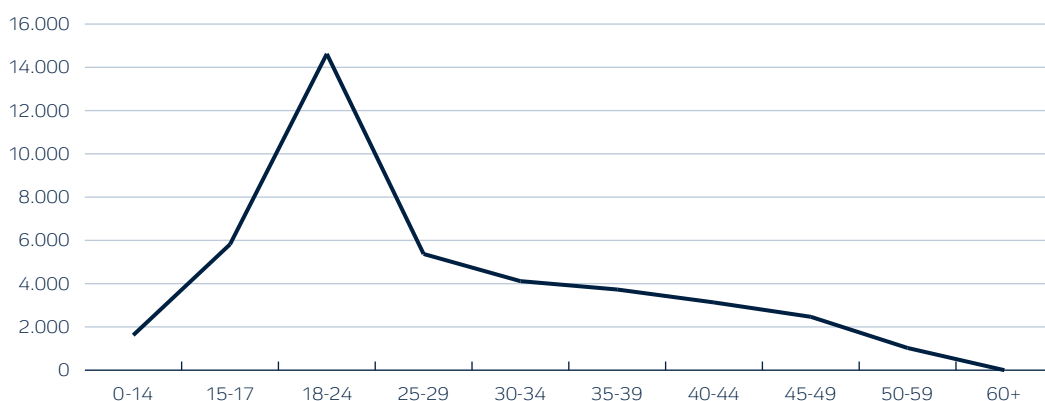
Man har kun begrænset viden om stalkingramte i en dansk kontekst. International forskning og danske undersøgelser peger entydigt på, at markant flere kvinder end mænd udsættes for stalking. Fraskilte eller separerede er i langt højere grad udsat for stalking end personer i parforhold, og langt de fleste udsættes for stalking af nogen, de kender (Jørgensen 2013b: 12-13). Hvad angår børn og unge udsættes disse snarere for chikane via sociale medier. En undersøgelse viser, at danske børn og unge oplever flest ubehagelige hændelser på nettet sammenlignet med børn og unge fra andre lande (Mascheroni & Cuman 2014).

Hærværks ofre (privatpersoner) adskiller sig fra ofrene for drab, vold og chikane, fordi kriminalitetsformen er rettet mod offerets ejendom snarere end offeret selv (Pedersen mfl. 2014: 43). Personer, der ejer meget (fx flere biler, sommerhus og/eller båd), vil således have en højere risiko for at få deres ting ødelagt end personer, der ikke ejer så meget. Hertil kommer, at risikoen for at blive udsat for hærværk er større, hvis man er selvstændig erhvervsdrivende eller ejer en virksomhed (Pedersen mfl. 2014: 47).

Alder har en vis betydning i forhold til udsathed for hærværk, idet personer over 40 år er mindre udsatte end de yngre aldersgrupper (Pedersen mfl. 2014: 47). De fleste personer (75%), der har været udsat for hærværk, har kun oplevet det én gang inden for de seneste år, og kun et fåtal (3%) oplever det mere end tre gange (Pedersen mfl. 2014: 42).

Unge mellem 16-24 år har den højeste udsathed for vold

17. Ofre for brandstiftelser er undladt fra denne beskrivelse.

FIGUR 18 Fordelingen af sigtelser for simpel og kvalificeret vold på alder for perioden 2009-2014.

Kilde: POLIS (2015).

Det er overvejende mænd, der bliver sigtet for personfarlig kriminalitet

Hadforbrydelser

Hadforbrydelser dækker over fysiske, psykiske og verbale angreb på personer, hvor angrebet er motiveret af en formodning om personens etnicitet, nationalitet, religion, politiske overbevisning eller seksuelle orientering.

Politiets Efterretningstjeneste (PET) indhenter oplysninger i politiets registre om kriminelle forhold med mulig ekstremistisk baggrund. Hvis motivet for den konkrete lovovertrædelse har baggrund i den forurettedes etnicitet, nationalitet mv., er det en straffskærpende omstændighed.

Af den seneste opgørelse fra PET fremgår det, at politiet har oplevet et fald på 20% fra 306 forhold i 2009 til 245 forhold i 2013 (antal forhold i 2014 er endnu ikke offentliggjort) (Politiets Efterretningstjeneste 2015a).

Til sammenligning fremgår det af den seneste offerundersøgelse, at andelen af ofre for vold og/eller røveri, der mener, at forbrydelsen mod dem var motiveret af racisme, gennemsnitligt over perioden 2008-2013 lå på 4%, hvilket svarer til omtrent 4.300 personer eller ca. 0,1% af befolkningen i alderen 16-74 år (Pedersen mfl. 2014: 75-77). Dertil kommer yderligere 5%, der mener, at hændelsen måske skyldes racisme, hvilket svarer til omtrent 4.800 personer. En signifikant mindre andel angiver, at forbrydelsen mod dem skyldtes seksuel orientering. I 2008-2013 mente 1.600 personer, eller 2% af ofrene for vold og/eller røveri, at forbrydelsen mod dem helt sikkert skyldtes deres seksuelle orientering. En anelse flere mente, at dette måske var tilfældet¹⁸.

64% af de sigtede for vold er under 29 år

Gerningspersoner

Det er overvejende unge mænd, der begår personfarlig kriminalitet, ligesom tilfældet er med de fleste andre straffelovsovertrædelser (Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet 2009: 243-308). Dette bliver bekræftet af nedenstående gennemgang af sigtelsesstatistikken på området. Datagrundlaget for de nedenstående beskrivelser af alder, køn, nationalitet og antal sigtelser er udtræk fra politiets sagsbehandlingssystem.

Manddrab og forsøg på manddrab

I perioden 2009 til 2014 er 90% af de sigtede for manddrab mænd. De fleste sigtede er relativt unge. Lidt under halvdelen er under 29 år og lidt over 40% er mellem 30-49 år. Knap tre fjerdedele har dansk statsborgerskab, og de resterende sigtelser er fordelt på 31 forskellige nationaliteter.

Fordelingen for forsøg på manddrab ligner meget den ovenstående fordeling, men der er dog forskelle. I denne kategori er 64% af de sigtede under 29 år, og ligesom for manddrab har knap tre fjerdedele dansk statsborgerskab. De resterende sigtelser for forsøg på manddrab er fordelt på 56 forskellige andre nationaliteter. Mere end 90% af de sigtede er mænd.

Vold

For både sigtelser for simpel og kvalificeret vold er ca. 90% mænd og ca. 85% af de sigtede er danske statsborgere, mens de resterende udgør 132 forskellige nationaliteter. Det fremgår også af figur 18, at der rejses flest sigtelser mod personer mellem 15-29 år, og at antallet af sigtelser toppe, når folk er 18-24 år.

¹⁸. En egentlig kortlægning af hadforbrydelser i Danmark er igangsat i 2014 af rådgivningsvirksomheden Cowi A/S på vegne af Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold, men kortlægningens resultater forelå ikke ved analysearbejdets afslutning.

TABEL 6 Sigtede for kvalificeret, forsætlig og uagtsom brandstiftelse fordelt på køn.

Brandstiftelse	Kvalificeret	Forsætlig	Uagtsom
Mænd	80%	86%	83%
Kvinder	20%	14%	17%

Kilde: POLSAS (2015).

Der er en sammenhæng mellem voldsudøvelse og alkoholindtagelse. Dette bekræftes i den seneste offerundersøgelse: I 59% af voldstilfældene i 2012-13 var gerningspersonerne, ifølge ofrene, påvirkede af alkohol eller andet (Pedersen mfl. 2014: 64-65). Offerundersøgelsen viser i øvrigt, at det er de tidspunkter og perioder, hvor flest har fri fra arbejde, hvor forlystelseslivet (på værtshuse mv.) er mest intenst, og hvor der drikkes mest alkohol, at volden er særligt koncentreret (Pedersen mfl. 2014: 62).

Trusler

I perioden 2009-2014 er der rejst knap 11.000 sigtelser for trusler. Ca. 50% af de sigtede er under 30 år, mens de sigtede på 30-49 år udgør lidt under 45%. Mere end 90% af de sigtede er mænd. Lidt over 60% af de sigtede har dansk statsborgerskab, og de resterende sigtelser dækker over personer med 110 forskellige nationaliteter.

Fordelingen er nogenlunde den samme, hvad angår vold, trusler eller fornærmelig tiltale mod nogen i offentlig tjeneste eller polititjenestemand. De sigtede er overvejende mænd (87%), lidt under 60% er under 30 år og ca. 80% er danske statsborgere. De resterende sigtede har 114 forskellige nationaliteter.

Stalking

I ovennævnte undersøgelse af danskernes udsathed for stalking angiver 61% af de stalkingramte, at de er blevet stalket af en mand, mens 26% er blevet stalket af en kvinde¹⁹. Samtidig er de mandlige udsatte hyppigst blevet stalket af en kvinde, og omvendt er de kvindelige udsatte typisk blevet stalket af en mand. Blandt de stalkingramte, der har kendskab til stalkerens alder, angiver 41% den til at være 25-39 år, godt en tredjedel angiver stalkerens alder som 40 år eller derover, mens en fjerdedel angiver den som værende under 25 år. Den stalkingramte og stalkeren er typisk nogenlunde jævnaldrende (Jørgensen 2013b: 13-14).

Hærværk og brandstiftelse

Personer, der sigtes for hærværk, har mange af de samme karakteristika, som dem, der sigtes for vold. De sigtede er overvejende mænd (90%), som er under 24 år (62%). 37% af dem, der sigtes for

hærværk i form af graffiti, er under 17 år, og ca. 78% er under 24 år. Endvidere er det langt overvejende drenge/mænd (95%), der sigtes for hærværk i form af graffiti.

Billedet er lidt anderledes, når man ser på brandstiftelse. Her er kvinder repræsenteret i højere grad end for manddrab, forsøg på manddrab, vold og trusler. Som det fremgår af tabel 6, udgør kvinder mellem 14-20% af de sigtede for brandstiftelse, og særligt bemærkelsesværdigt er det, at hver femte sigtede for kvalificeret brandstiftelse er kvinde.

Aldersfordelingen for de sigtede for kvalificeret og forsætlig brandstiftelse følges ikke helt ad. Generelt er det sådan, at de sigtede for forsætlig brandstiftelse er yngre end de sigtede for kvalificeret brandstiftelse. Personer under 18 år udgør 40% af de samlede sigtelser for forsætlig brandstiftelse, og personer under 25 år udgør mere end 60% af de samlede sigtelser for forsætlig brandstiftelse. Personer under 17 år udgør 14% af sigtelserne for kvalificeret brandstiftelse, mens personer under 24 år udgør 41%.

Hot-times analyse

Personfarlige kriminelle gerninger er ikke fordelt ligeligt ud over ugedagene eller ud over døgnet. Særligt vold og hærværk, herunder brandstiftelse, har forskellige mønstre.

Vold

Ser man på volden i Danmark, følger den typisk et mønster, som fremgår af diagrammet herunder. I ugens første hverdage svinger omfanget af voldsgerninger relativt stabilt mellem sit lavpunkt omkring klokken 06:00 om morgenen og højdepunktet mellem klokken 16:00 og 21:00. Torsdag strækker højdepunktet sig frem til klokken 04:00, og fredag og lørdag nat er der en massiv stigning mellem klokken 22:00 og 05:00. Dette stemmer overens med oplysningerne ovenfor vedrørende andelen af nattelevrelateret vold.

Hærværk

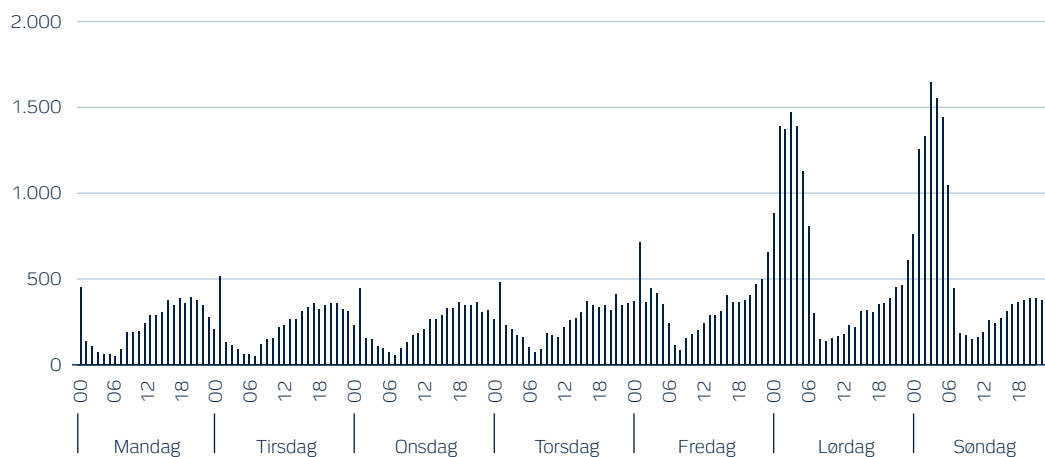
Som det fremgår herunder, fordeler hærværk sig tidsmæssigt meget ligesom vold med flest hærværkshændelser om aftenen og først på natten. Derudover er hærværkshændelserne fordelt relativt lige hen over

Vold er særligt koncentreret på de tidspunkter, hvor folk har fri fra arbejde og hvor forlystelseslivet er mest intenst

Hver femte der sigtes for kvalificeret brandstiftelse er kvinde

19. 13% af de stalkingramte har ikke kendskab til, om stalkeren er en mand eller kvinde.

FIGUR 19 Fordelingen af voldsgerninger på ugedage opgjort på timebasis for perioden 1.1.09-31.10.14.

Kilde: POLSAS (2014).

En mere lovlydig ungdom kan bidrage til et fald i voldskriminaliteten

hverdagene og søndag i stil med voldshændelserne, mens der fredag og lørdag generelt bliver begået mere hærværk (fremgår ikke af figuren).

Det er politiets vurdering, at hærværk i mange tilfælde er affekthandlinger. Derfor vil omfanget af hærværk være påvirket af befolkningens indtag af euforiserende stoffer og alkohol, idet affekthandlinger – alt andet lige – er hyppigere blandt personer, der er påvirkede.

I forhold til brandstiftelse er der, som ved vold og hærværk, ligeledes en vis fordeling ud over døgnet, men med langt mindre variation på de forskellige ugedage.

3.2.3 FREMTIDIG UDVIKLING

Faktorer, som potentielt vil kunne påvirke den fremtidige drabsrate, er en større voldelig konflikt i rocker- og bandemiljøet samt politisk-religiøst motiverede angreb med et større antal dræbte til følge. Som det fremgår senere i analysen, er det ikke usandsynligt, at vi i fremtiden vil opleve flere angreb, som terrorangrebet i København den 14.-15. februar 2015, og selvom det aktuelle konfliktniveau i rocker- og bandemiljøerne er lavt, er politiets erfaring, at sådanne konflikter opstår hurtigt og kan eskalere på kort tid.

Omfanget af voldshændelser og hærværk vil afhænge af befolkningens rusmiddelforbrug. På narkotikaområdet har der igennem de sidste 10-15 år været et stagnerende eller let faldende forbrug af ulovlige stoffer, mens der for de unge under 18 år har været et egentligt fald i både narkotika- og alkoholforbruget (Sundhedsstyrelsen 2013b: 15-19; Ottosen mfl. 2014: 139-140). Denne udvikling vil kunne bidrage positivt

til udviklingen inden for volds- og hærværksanmeldelser, men det er usikkert, om den vil kunne skabe markante forandringer.

Mere end halvdelen af de sigtede i voldssager er unge mellem 14-26 år. Tendensen til en mere lovlydig ungdom kan være en faktor, der vil bidrage til et fald i voldskriminaliteten. Den forventede demografiske udvikling (som nævnt i Danmark 2015-2020), hvor tilstrømningen, særligt blandt unge, til de større byer i Danmark intensiveres over de kommende år, kan medføre, at byområderne vil tegne sig for en voksende andel af voldsanmeldelserne.

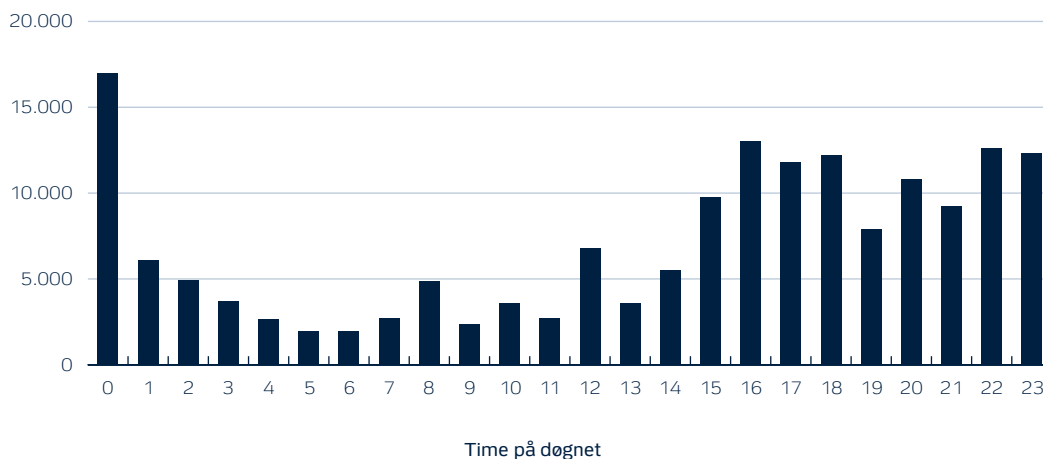
Det er endvidere sandsynligt, at konflikter i verdens brændpunkter sammen med terrorangrebet i København – og såfremt der forekommer flere lignende angreb i fremtiden – vil medføre, at der vil blive registreret flere hadforbrydelser mod jødiske, muslimske og andre religiøse mindretal.

Tendensen til, at flere i offentlig tjeneste og polititjenestemænd oplever vold, trusler eller fornærmelig tiltale, kan set i lyset af politiets oplevelse af rocker- og bandemiljøernes øgede intimiderende adfærd ventes at fortsætte.

I takt med den teknologiske udvikling kan stalking og chikane via sociale medier eller ved hjælp af særlige apps forventes at blive mere udbredt (Johansen mfl. 2013: 14) og dermed også en stadig større udfordring for politiet. Man kan endvidere forestille sig, at den øgede udbredelse af droner også vil øge denne form for chikane.

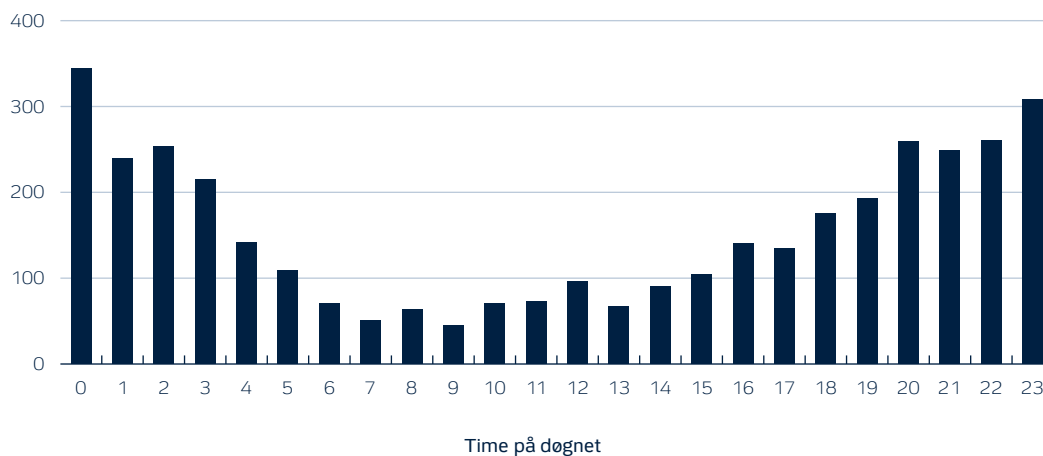
Byområderne vil tegne sig for en voksende andel af voldsanmeldelserne

FIGUR 20 Fordelingen af hærværk hen over døgnet opgjort på timebasis for perioden 1.1.09-31.10.14 (formodet gerningstidspunkt).

Kilde: POLSAS (2014).

FIGUR 21 Fordelingen af brandstiftelsehændelser hen over døgnet opgjort på timebasis for perioden 1.1.09-31.10.14.

Kilde: POLSAS (2014).

I forhold til udviklingen inden for våben, vurderer politiet, at 3D-printede våben på længere sigt vil kunne udgøre en ny trussel, men har endnu ikke modtaget printede våben til undersøgelse. Vurderingen er, at udstyr, som kan printe tilstrækkeligt effektive og driftssikre våben, endnu kun findes i meget begrænset omfang hos private. Politiet vil endvidere følge udviklingen inden for anvendelse af droner som våben, hvor dronen fx flyves ind i noget eller påmonteres våben eller eksplosiver.

Stalking og chikane på sociale medier ventes at blive mere udbredt

3.3

RØVERI, INDBRUD, TYVERI OG HÆLERI

Antallet af indbrud og røverier i Danmark er faldende. Men omfanget af indbrud og særligt indbrud i privat beboelse er fortsat stort. Et stort antal borgere og virksomheder udsættes derudover hvert år for tyveri. Men lomme- og tasketyverier er den eneste tyverikategori, som er steget i omfang siden 2009. Omfanget af både indbrud, tyveri og hæleri vil formentlig forblive højt i de kommende år, men øget sikring i beboelse og erhverv samt en mindre social accept af hæleri kan bidrage til en positiv udvikling.

Indbrud i privat beboelse og privat ejendom er faldet med mere end 20%

3.3.1 SKADESANALYSE

Indbrud

Der sker mange indbrud i Danmark, men omfanget er siden 2009 faldet med 35% fra ca. 107.000 til knap 70.000 anmeldelser i 2014. Ifølge Justitsministeriets offerundersøgelse anmeldes 92% af alle indbrud i private hjem og 86% af alle indbrudsforsøg til politiet (Pedersen mfl. 2014:32). Faldet i antallet af anmeldelser afspejler derfor med stor sikkerhed et reelt fald.

Faldet er sket inden for alle former for indbrud, men især et fald i antal indbrud i erhvervsjendomme – næsten en halvering – har bidraget til det generelle fald.

Indbrud i privat beboelse og privat ejendom er faldet med mere end 20%, og anmeldelser om indbrud i

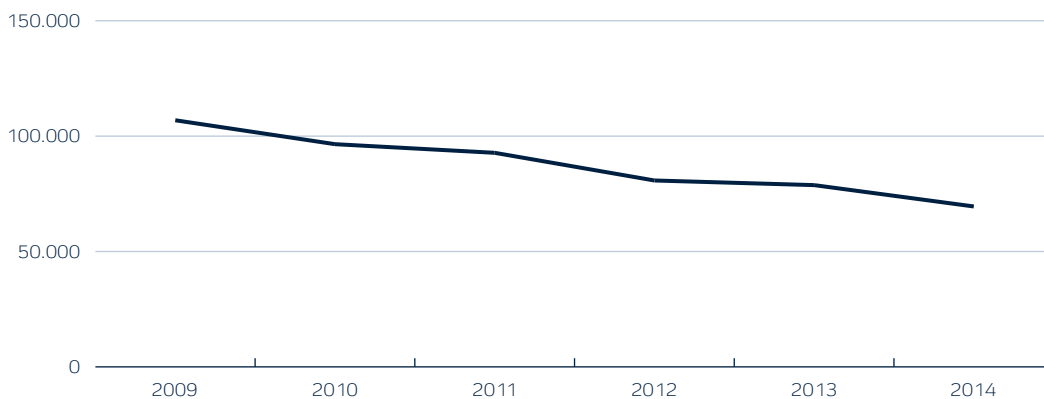
fritidshuse og lignende er faldet med godt 45%, som det fremgår af nedenstående figur.

På trods af den positive udvikling er indbrudskriminaliteten med lidt under 70.000 anmeldelser (samtlige typer indbrud) i 2014 fortsat en udbredt form for kriminalitet. Også sammenlignet med fx de tilsvarende svenske tal, er omfanget af indbrudskriminalitet i Danmark højt. I 2014 blev der anmeldt ca. 88.000 indbrud i Sverige (Brottsförebyggande Rådet 2015). Det svarer til ca. 12 indbrud pr. 1.000 indbyggere i Danmark i forhold til ca. 9 indbrud pr. 1.000 indbyggere i Sverige.

Tyveri

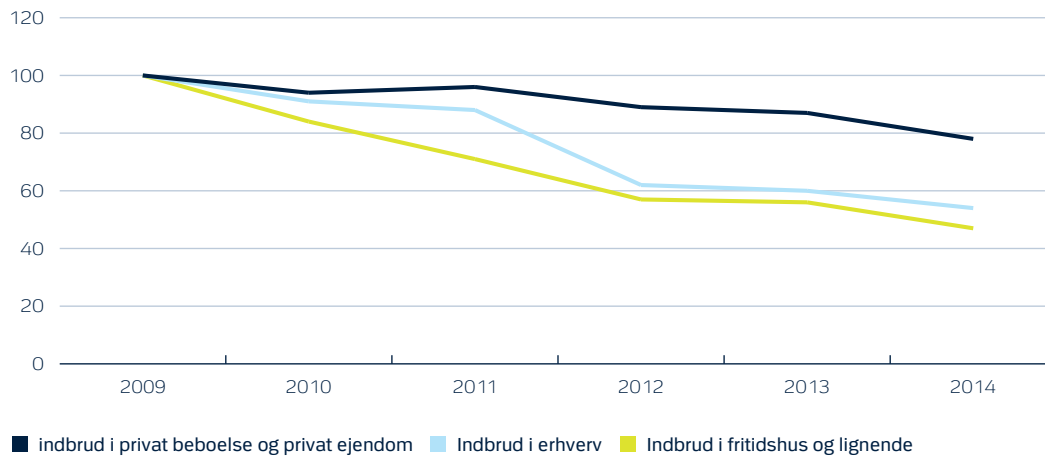
Tyverier er den form for kriminalitet, som fylder mest i kriminalitetsstatistikkerne. Antallet af anmeldte tyverier er faldet med 13,5% i perioden 2009-2014, fra 215.000 tyverier i 2009 til 185.000 i 2014.

FIGUR 22 Udviklingen i indbrud på årsbasis, samlet for alle indbrudskategorier, for perioden 2009-2014.

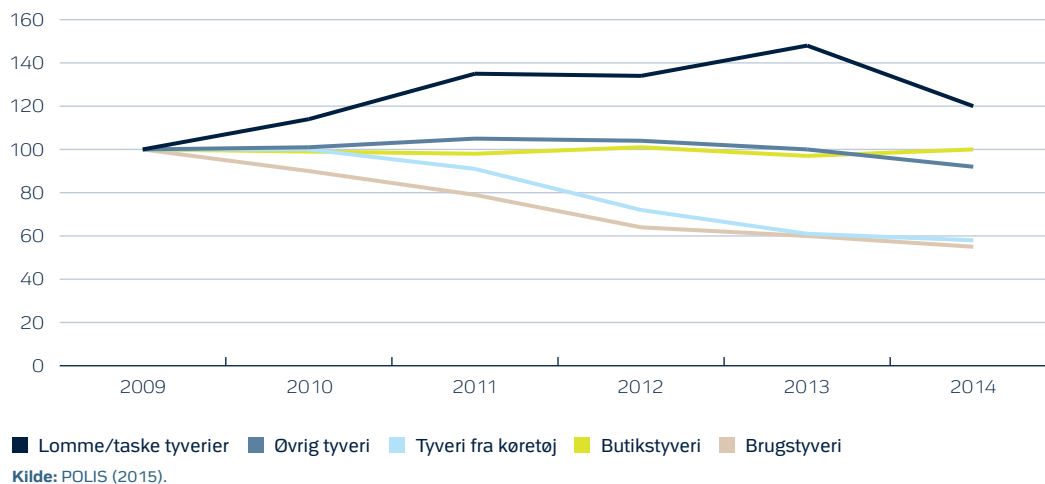

Kilde: POLIS (2015).

FIGUR 23 Den relative udvikling i indbrud på årsbasis, opdelt i tre hovedkategorier²⁰, for perioden 2009-2014. Indeks 100 = 2009.

FIGUR 24 Den relative udvikling i antallet af anmeldte tyverier på årsbasis, opdelt i fem hovedkategorier, for perioden 2009-2014. Indeks 100 = 2009.

Omtrent to ud af tre ofre anmelder tyveri til politiet. Jo større tyveriofferets tab er, desto større er sandsynligheden for, at pågældende anmelder det til politiet (Pedersen mfl. 2014: 23-28), blandt andet fordi en anmeldelse til politiet er en betingelse for at få erstatning fra forsikringsselskaberne.

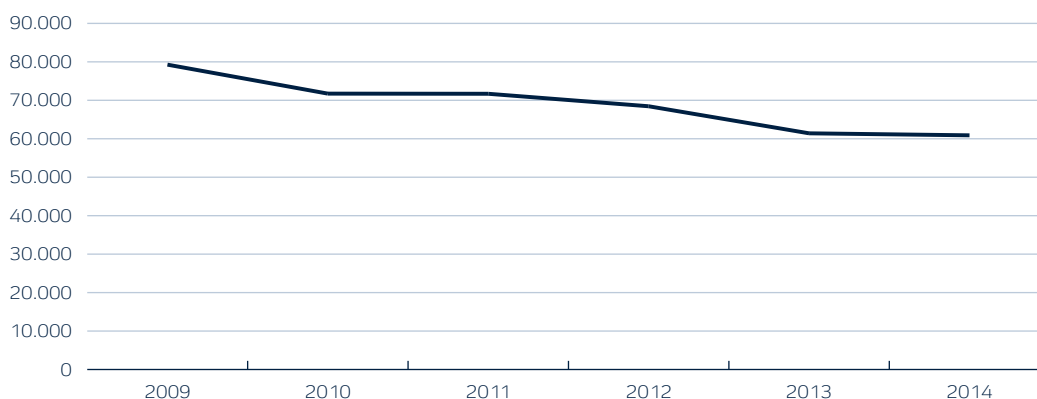
På trods af det relativt stabile niveau i antallet af anmeldte tyverier er der forskelle mellem de forskellige former for tyveri. Kategorierne tyveri fra køretøj

og øvrige tyverier er stabile i perioden 2009-2014, mens butikstyveri og brugstyveri følges nogenlunde ad og er faldet med lidt over 40%. I 2014 er niveauet af lomme- og tasketyverier 20% højere, end det var i 2009. Samlet set udgør lomme- og tasketyverier lidt over 20% af alle tyverier i hele perioden.

I 2014 er niveauet af lomme- og tasketyverier 20% højere end i 2009

²⁰. Vi har frasorteret gerningskoden "øvrige indbrud" (75184), som indeholder omkring 3% af alle indbrud, fordi det ikke er muligt at afgøre, hvilke typer af indbrud der er registreret under denne gerningskode, og fordi den udgør så lille en andel af det samlede billede på indbrud.

FIGUR 25 Udviklingen i antal anmeldte cykeltyverier 2009-2014.

Kilde: Danmarks Statistik 2015.

Cykeltyverier

Antallet af anmeldte cykeltyverier er faldet fra knap 80.000 anmeldelser i 2009 til godt 60.000 anmeldelser i 2014, som man kan se i figur 25.

Dog er anmeldelsestallene ikke et udtryk for det faktiske antal cykeltyverier, da nogle cykler af forskellige grunde ikke anmeldes stjåle. Den manglende anmeldelse kan fx skyldes, at nogle cykeltyverier repræsenterer mindre beløb: Den seneste offerundersøgelse viser, at når der er stjålet værdier for mindre end 500 kr., anmelder godt en tredjedel tyveriet, hvorimod 93% indgiver en anmeldelse, hvis skaden overstiger 10.000 kr. Om end der i undersøgelsen er tale om tyverier generelt, antager vi i denne analyse, at denne sammenhæng også gør sig gældende for cykeltyverier (Pedersen mfl. 2014: 29).

Det er ikke muligt at lave mere detaljerede hot-spot analyser af cykeltyverier med udgangspunkt i specifikke adresser, hvorfra cyklerne stjæles, men en opdeling på kommuneniveau og pr. 1.000 indbyggere er muligt. Dette ses i figur 26.

Størstedelen af cykeltyverierne finder sted i storbyerne København og Odense. Disse områder har i gennemsnit mellem 21-35 cykeltyverier pr. 1.000 indbyggere.

Røveri

Anmeldelsestallet for både almindelige og særligt farlige røverier har været faldende siden 2009. Siden 2009 er antallet af almindelige røverier faldet med 40%, og antallet af særligt farlige røverier er faldet med 67%.

Alle kategorier af røverier er faldende, men især antallet af røverier mod tankstationer, gaderøverier, hjemmerøverier og særligt farlige røverier mod forretninger har generelt været nedadgående siden 2009. Der er sandsynligvis ikke en enkel forklaring på dette fald, men for så vidt angår røverier mod tankstationer og forretninger, kan det tænkes, at tiltag til øget sikkerhed og evt. mindre kontantbeholdninger kan have en betydning. Hvorvidt den øgede sikkerhed og øget anvendelse af elektroniske betalingsformer vil medføre en forskydning af kriminaliteten og dermed

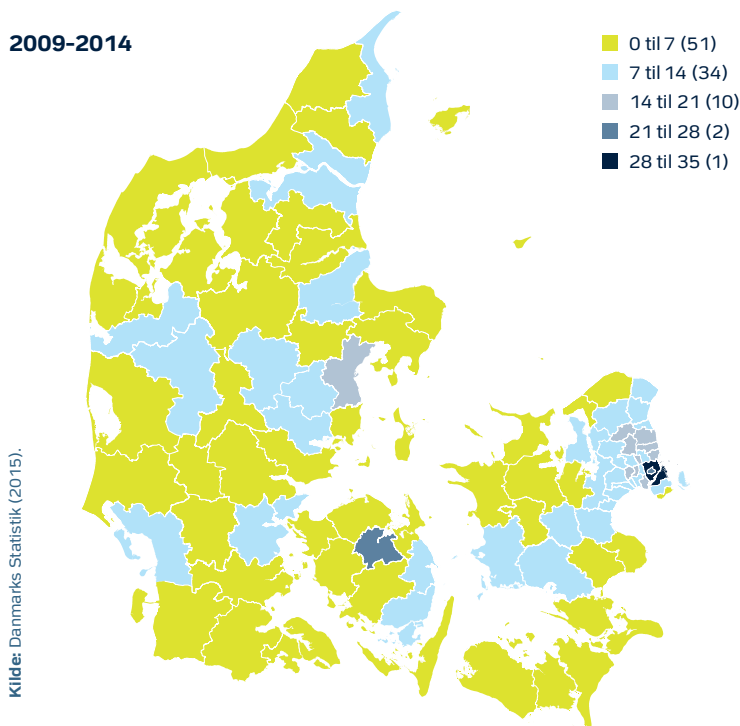
Siden 2009 er antallet af røverier faldet markant

TABEL 7 Udviklingen i antallet af røverier opdelt i hhv. almindelige røverier og røverier af særlig farlig karakter, opgjort på årsbasis for perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Røverier (almindelige)	3.673	3.101	3.084	2.830	3.040	2.201
Røverier (af særlig farlig karakter)	347	268	189	157	152	114
Total	4.020	3.369	3.273	2.987	3.192	2.315

Kilde: POLIS (2015).

FIGUR 26 Gennemsnitligt antal cykeltyverier på kommuneniveau pr. 1.000 indbyggere i 2009-2014²¹.

Der er flest cykeltyverier i København og Odense

en stigning på andre områder er endvidere en nærliggende mulig konsekvens, som det vil være relevant at søge mere viden om.

Det faldende antal røverier bekræftes i den seneste offerundersøgelse, hvor den andel af befolkningen, der har været udsat for røveri det seneste år, er faldet fra 1% i 2009 til 0,8% i 2013 (Pedersen mfl. 2014: 101)²².

Røveri mod andre, herunder gaderøverier, udgør i undersøgelsesperioden lidt mere end halvdelen af alle anmeldte røverier. Antallet af hjemmerøverier i perioden 2009-2014 er faldet med 45% fra 370 til 210 anmeldelser og tegner sig for 9% af alle anmeldte røverier i 2014. Hjemmerøverier dækker både over borgere, der bliver udsat for røverier hjemme af gerningsmænd, de ikke kender, og borgere, der udsættes for røveri af gerningsmænd, de kender i forvejen, fx ved inddrivelse af såkaldte dummebøder, narkogæld mv. Størstedelen af hjemmerøverier er dog ikke såkaldte kvalificerede hjemmerøverier, dvs. hjemmerøverier, hvor gerningspersonen kommer på bopælen med den hensigt at begå røveri. Der er derimod i de fleste tilfælde tale om indbrud eller tricktyveri, som udvikler sig til røverier, fordi offeret eller andre kommer hjem, mens indbruddet eller tyveriet foregår, hvorefter gerningspersonen anvender vold

eller trusler om vold for at få fat i det, som pågældende havde til hensigt at stjæle. Antallet af kvalificerede hjemmerøverier er konstant i perioden og ligger på 12-19 anmeldelser årligt.

Hæleri

På grund af et stort mørketal er det særligt vanskeligt at estimere omfanget af hæleri. Politiet registrerede i 2014 ca. 3.000 sager vedrørende hæleri, hvilket er 67% mere end i 2009. Stigningen kan være et udtryk for, at hæleri siden 2011 har været et særligt indsatsområde for politiet.

En interviewundersøgelse fra 2011 indikerer, at hæleri er et forholdsvis udbredt kriminalitetsfænomen, idet 17% af respondenterne svarede, at de kendte nogen, der var blevet tilbudt stjålne varer, og 26% svarede, at de selv var blevet tilbudt varer, som de mente var stjålne (Justitsministeriets Forskningskontor 2011).

Skadesvirkninger

Fælles for indbrud og tyveri er, at det at være udsat for disse kriminalitetstyper, eller opleve at det forekommer i ens nærområde, kan have sociale omkostninger i form af en reduceret tryghedsfølelse (Ejsing 2012). Dette gælder i lige så høj grad for røveri, ligesom

Røverier mod andre udgør mere end halvdelen af alle anmeldte røverier

²¹. Ekskl. Bornholm, da oplysninger vedrørende cykeltyverier på Bornholm i 2011 er mangelfulde.

²². Det skal bemærkes, at det af offerundersøgelsen fremgår, at mange af de adspurgte også opfatter andre beslægtede kriminalitetstyper, fx tasketyveri og tricktyveri, som røveri, og det reelle omfang af røverier er derfor lavere end det, der fremgår af offerundersøgelsen.

Forsikringssekskaberne udbetalte i 2013 1,3 mia. kr. i forbindelse med tyveri

Mænd udgør mere end 95% af de sigtede for indbrud

det er velkendt, at røveri ofte har store personlige omkostninger for ofrene med både fysiske og psykiske eftervirkninger.

Eftersom ca. 90% af danskerne har en indboforsikring, er de umiddelbare personlige økonomiske omkostninger ved indbrud som oftest relativt begrænsede (Sorensen 2011: 3). Dette gælder også for tyverier, selvom forsikringsdækningen ofte ikke er lige så høj som ved indbrud (Pedersen mfl. 2014: 29). Samtidig er det væsentligt at holde sig for øje, at det ikke altid er sådan, at de ting, der har højst værdi i kroner og øre, er de vigtigste for personen selv.

Set fra et samfundsmæssigt perspektiv er den økonomiske skade omfattende. Dette indikeres fx i en opgørelse fra Forsikring og Pension, der viser, at forsikringssekskaberne i 2013 udbetalte henholdsvis 1,5 mia. kr. og 1,3 mia. kr. i forbindelse med henholdsvis indbrud²³ og tyveri²⁴ (Forsikring & Pension 2014). Omkostningerne for hæleri er tæt forbundne med omkostningerne ved indbrud mv. Dette skyldes naturligvis, at hæleri indgår i en udbuds- og efterspørgselscyklus med indbrud, tyveri og røveri og derved kan betragtes som hinandens følgekriminalitet.

3.3.2 TRUSSELS- OG SÅRBARHEDS-ANALYSE

Ofre

For så vidt angår ofre for indbrud i privat beboelse, er det hensigtsmæssigt at skelne mellem udsatte *befolkningsgrupper* og *udsatte boligtyper* for at tegne et billede af, hvem indbrudskriminaliteten rammer. Særligt udsatte *befolkningsgrupper* er især personer, der er mindre hjemme end andre, da deres bolig naturligt nok er overvåget i færre af døgnets timer. Af samme grund har pensionister en formindsket risiko for at blive udsat for indbrud sammenlignet med personer i beskæftigelse. Det potentielle udbytte ved indbrud har også betydning for, hvem der bliver ofre, og personer med høje indkomster har derfor en forhøjet udsathed (Pedersen mfl. 2014: 37).

Sammenlignet med anden privat beboelse er villaer den klart mest fremtrædende *boligtype*, når det gælder indbrud. Faktorer, der har særlig betydning for, hvor udsat et hus er for indbrud, er, hvis det har en lav grad af synlighed/overvågning, lette adgangsforhold og gode flugtveje, få sikkerhedsforanstaltninger og/eller tegn på værdier (NIRAS 2014). Herudover har huse, som tidligere har haft indbrud, større risiko for at blive udsat for indbrud igen (Sorensen 2011). Hvor det i 2009 var ca. 4,9% af de udsatte husstande, der

blev udsat for indbrud mere end én gang, var dette tal i 2013 faldet til ca. 3,7%.

En række faktorer har betydning for risikoen for at blive offer for tyveri. Særligt stor er risikoen for personer i aldersgrupperne 16-24 år og 25-39 år, beboere i hovedstaden samt ejere af butikker eller virksomheder. Omvendt har pensionister, ligesom ved indbrud, betydeligt mindre risiko for at blive udsat for tyveri end andre (Pedersen mfl. 2014: 35). Hvad angår lomme- og tasketyverier, har 5,4% af de forurettede i 2013 ikke registreret bopæl i Danmark²⁵. Denne andel er betydeligt højere end for andre former for tyveri, hvilket tyder på en særlig kriminalitetsproblematik, hvor turister udsættes for lomme- og tasketyverier.

Røveriofre deler en række fællestræk med ofrene for tyveri, da det at være ung under 25 år og bo i hovedstaden bidrager til en øget udsathed. Da en væsentlig del af røverierne er rettet mod butikker eller virksomheder, kan ejerne af disse også betegnes som en særligt udsat gruppe (Pedersen mfl. 2014: 114). Samtidig er personer, der ofte befinder sig på offentligt tilgængelige steder, i sagens natur mere udsatte end andre.

Gerningspersoner

Politiets data giver alene mulighed for at udtale sig om den andel af gerningspersoner, som sigtes af politiet. Datagrundlaget for de nedenstående beskrivelser af sigtedes alder, køn, nationalitet er udtræk fra politiets sagsbehandlingssystem.

Indbrud – beboelse, fritidshus og erhverv

Af de sigtede for indbrud i fritidshuse og erhvervs-ejendomme er ca. to tredjedele 29 år eller derunder. Af de sigtede for indbrud i beboelse er 70% 29 år eller derunder, mens 12% er mellem 30-34 år. For alle typer af indbrud gælder det, at mænd udgør mere end 95% af de sigtede. Hvad angår nationalitet, er mere end 80% af de sigtede for indbrud i fritidshus og i erhverv danske statsborgere. De resterende sigtelser fordeler sig på henholdsvis 43 (fritidshus) henholdsvis 87 (erhverv) andre nationaliteter. Det forholder sig lidt anderledes, hvad angår indbrud i beboelse: Her har 67% af de sigtede dansk statsborgerskab. Der er altså flere udlændinge, som sigtes for indbrud i beboelse end i fritidshuse og erhverv.

En dansk interviewundersøgelse fra 2014 peger på, at det at være indbrudstyv ikke alene kan betragtes som et håndværk eller en teknik, men derimod snarere som en livsform. Et centralt element i denne livsform er, at indbrudstyven udvikler en særlig evne til at scanne de fysiske og sociale omgivelser og derudfra

23. Opgørelserne er samlet for familieforsikring, sommerhusforsikring og erhvervsforsikring inkl. landbrug.

24. Opgørelserne er samlet for forsikring for simpelt tyveri og cykelttyveri.

25. Og er derfor overvejende danske statsborgere med fast bopæl uden for Danmark eller udenlandske turister.

vurdere mulige risici og gevinster ved et indbrud. For flere af interviewpersonerne er den kriminelle karriere ligeledes en levevej, og penge er derfor en stor motivationsfaktor (NIRAS 2014: 28-30). At flere anser indbrud som en decideret levevej, kan betyde, at potentielle gerningspersoner til berigelseskriminalitet ikke afholder sig fra at begå kriminalitet på grund af lokalt forebyggende foranstaltninger, men i stedet blot fortrækker til andre og nærliggende områder, hvor forebyggelsesforanstaltningerne ikke er lige så markante.

Samme interviewundersøgelse fremhæver, at indbrudstyre opererer med et spænd fra meget planlægning og forberedelse til impulsive indbrud uden planlægning. I midten er de semi-planlagte indbrud, hvor planlægningen eksempelvis består i at sikre, at bil og udstyr er klar, uden at der er udvalgt en bestemt bolig. Flere af respondenterne angiver, at de både praktiserer impulsive og mere planlagte indbrud. Det er således ikke nødvendigvis et spørgsmål om enten eller, men kan for visse indbrudstyre være både-og (NIRAS 2014: 31-33).

Tyveri

Inden for de forskellige kategorier af tyveri er der ganske store forskelle på typen af gerningspersoner. Blandt de sigtede for brugstyveri er der en stor overvægt af mænd (96%) og 26% af de sigtede er 17 år eller derunder. Øvrige 59% af de sigtede er unge mellem 18-34 år. 3,4% af de sigtede er registreret som rocker- eller bandemedlemmer på nuværende tidspunkt. Lidt under 90% af de sigtede er danske statsborgere, og de resterende sigtelser fordeler sig på 105 andre nationaliteter.

Til sammenligning er 61% af de sigtede for butikstyveri mænd, og der er dermed langt flere kvinder blandt de sigtede end i de øvrige kategorier af berigelseskriminalitet. Også hvad angår alder har denne kategori en lidt anderledes fordeling: Omend den største aldersgruppe (19%) er mellem 18-24 år, er der en mere jævn aldersfordeling blandt de ældre aldersgrupper, idet 25% af de sigtede er 40 år eller derover. Mere end 10% af de sigtede er i alderen 50 år eller derover. I under 1% af sagerne er de sigtede rocker- eller bandemedlem på nuværende tidspunkt. Danske statsborgere udgør knap 70% af de sigtede for butikstyveri, og de øvrige sigtelser er fordelt på 156 andre nationaliteter.

Inden for kategorien *lomme- og tasketyverier* er 21% af de sigtede 17 år eller derunder, og generelt sigtes flest unge i denne aldersgruppe, idet 76 af de sigtede er under 34 år. Ser vi på kønsfordelingen, er der også her en stor overvægt af mandlige sigtede på 83. Under 1% af de sigtede er på nuværende tidspunkt registreret som rocker- eller bandemedlem. For denne type tyveri er det fordelingen af nationaliteter, der er mest bemærkelsesværdig: Danske statsborgere udgør kun 31% af de sigtede, mens 27% af sigtelserne rejser mod personer med rumænsk statsborgerskab.

De resterende sigtelser er fordelt på 90 andre nationaliteter.

Røveri

Af de sigtede for *kvalificeret røveri* er knap en fjerdedel 17 år eller derunder, mens dette gælder for 36% af de sigtede for *simpelt røveri*. Yderligere 66% af de sigtede for kvalificeret røveri er mellem 18-34 år, mens denne aldersgruppe udgøres af 53% af de sigtede for simpelt røveri. I ca. 95% af sagerne om kvalificeret og simpelt røveri er de sigtede mænd. 8% af de sigtede for kvalificeret røveri er på nuværende tidspunkt registreret som rocker- eller bandemedlemmer, mens dette gælder for knap 4% af de sigtede for simpelt røveri. Hvad angår de sigtedes nationalitet, er omkring 70% af de sigtede for såvel kvalificeret som simpelt røveri danske statsborgere.

Hæleri

Størstedelen af de sigtede for hæleri er mænd (89%) mellem 18-34 år (61%). 44% af de sigtede har dansk statsborgerskab, og de resterende dækker over sigtede med 97 forskellige nationaliteter. Rocker- eller bandemedlemmer udgør en meget lille andel af de sigtede (1%).

Social organisering og netværk

Analysen af de sigtede gerningspersoner viser, at nogle former for berigelseskriminalitet – indbrud og særligt lomme- og tasketyverier – har en forholdsvis stor andel af udenlandske sigtede. Dette indikerer, at området kan være præget af en forholdsmæssigt større grad af organisering og netværksdannelse. Samtidig viser en undersøgelse af indbrudskriminalitet, at de udenlandske kriminelle ofte indgår i organiserede netværk (Sorensen 2011: 33-38). Sorensen påpeger dog, at langt hovedparten af gerningspersonerne inden for indbrudskriminalitet tilhører gruppen af småkriminelle fra misbrugsmiljøet – en gruppe, der i modsætning til de professionelle ofte beskrives som yngre og mindre mobile samt som en gruppe, der ikke i samme omfang har veletablerede "kunde-netværk" (Sorensen 2005: 33). Der kan derfor være behov for en nærmere analyse af organiseringsgraden af særligt lomme- og tasketyverier.

Hot-spot-analyse

De følgende hotspot analyser undersøger den geografiske fordeling af disse kriminalitetsformer.

Indbrud i beboelse

Når det gælder indbrud i beboelse i hele Danmark, ser man en tydelig linje af særligt indbrudsudsatte områder fra Nordsjælland ned over omegnskommunerne omkring København og videre til henholdsvis Faxe og Sorø Kommune. Det er vanskeligt at angive en præcis forklaring på, hvorfor nogle kommuner er særligt indbrudsudsatte, men det kan skyldes en relativt større tilstedeværelse af de særligt udsatte befolkningsgrupper og boligtyper, som er nævnt ovenfor, såsom kommunens andel af personer i

Mere end 10% af de sigtede for butikstyveri er 50 år eller derover

Blot 31% af de sigtede for lomme- og tasketyverier er danske statsborgere

beskæftigelse, (evt. dårligt sikrede) villaer og tegn på værdier i beboelsen. Derudover kan de infrastrukturelle forskelle i forhold til indbrudstyvenes valg af ruter og muligheder for at komme hurtigt og nemt til og fra gerningsstederne tænkes at have en betydning.

Indbrud i erhverv

Frederiksberg Kommune er den mest udsatte kommune i Danmark med hensyn til indbrud i erhvervs-ejendomme med 600 indbrud pr. 1.000 erhvervs-ejendomme. Det skal dog bemærkes, at der kan være flere virksomheder eller butikker per erhvervs-ejendom. Tallet er således ikke udtryk for den enkelte virksomheds udsathed. Nummer to, tre, og fire på listen har hver 488 indbrud pr. 1.000 erhvervs-ejendomme. Seks af kommunerne i Top-10 er beliggende i Københavns Vestegns politikreds, tre kommuner i Top-10 ligger i Københavns politikreds, og den sidste ligger i Nordsjællands politikreds. Det er store tal, som springer i øjnene, men det kan skyldes, at andelen af virksomheder pr. erhvervs-ejendom er størst i Hovedstadsområdet. I denne sammenhæng er det dog vigtigt at gentage, at den generelt faldende indbrudstendens også slår igennem i forhold til indbrud i erhvervs-ejendomme.

Hot-times-analyse

I det følgende præsenterer kapitlet en række hot-times-analyser vedrørende indbrudskriminalitet.

Indbrud i beboelse

Hvis man ser på fordelingen over året, er det i vinterhalvåret, der sker flest indbrud i beboelse, særligt i månederne november og december. Juli er også mere belastet end de øvrige måneder i sommerhalvåret.

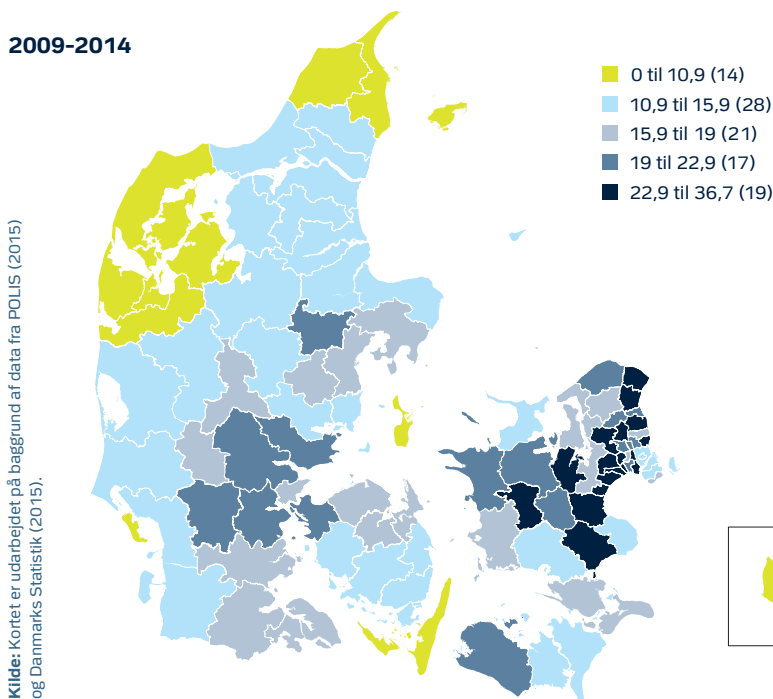
I ovennævnte interviewundersøgelse angiver 17 ud af 20 interviewede indbrudstyre, at *vinter er den årstid, hvor det er bedst at begå indbrud*. Årsagen til, at indbrudstyrene foretrækker vintertiden, er den lange periode hver dag, hvor det er mørkt, sammenholdt med at sne omkring et hus kan afsløre, om der er trafik ind og ud af huset og dermed, om der er nogen hjemme (NIRAS 2014).

Det har ofte været diskuteret, hvorvidt mængden af indbrud i julemåneden skyldtes, at personer, som var fængslet og kendt for at begå indbrudskriminalitet, benyttede udgangsperioden fra fængslet omkring jul til at begå nye indbrud. Denne antagelse kan ikke bekræftes af politiets data. Politiets monitoring viser, at af de 1.310 personer, som havde udgang fra fængslerne i perioden 9. december 2014 til 2. januar 2015, var 95 personer kendt for at have begået indbrudskriminalitet. Af disse 95, er blot 1 person blevet sigtet for at have begået indbrud i beboelse i perioden.

At juli er den måned i sommerhalvåret, der tegner sig for flest indbrud, skyldes sandsynligvis, at mange holder ferie i juli, og at ferieforladte huse er nemmere mål for indbrudstyre.

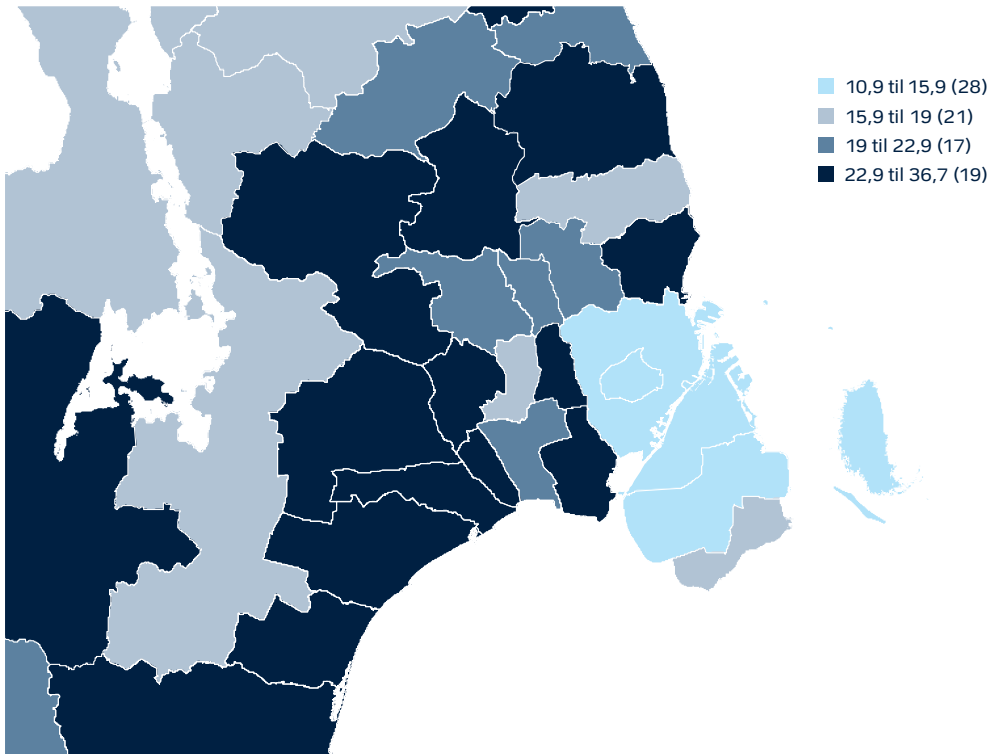
Flest indbrud i beboelse sker i vinterhalvåret

FIGUR 27 Hot-spot-analyse, der viser det gennemsnitlige antal indbrud i private beboelser pr. 1.000 husstande i perioden 2009-2014, fordelt på kommuner for hele landet.

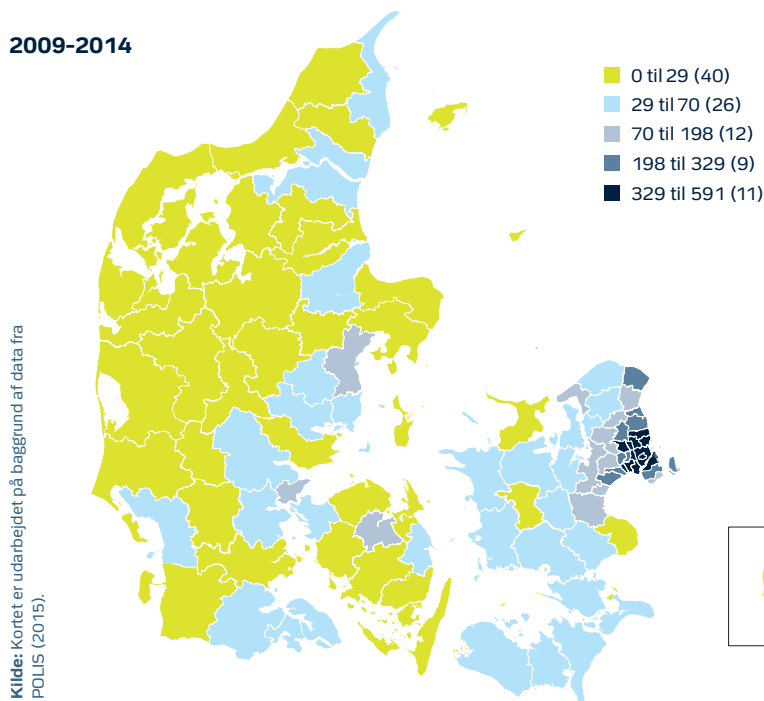
De mest indbruds-udsatte områder er Nordsjælland, Københavns omegns kommuner samt Faxe og Sorø

FIGUR 28 Hot-spot-analyse, der viser det gennemsnitlige antal indbrud i privat beboelse pr. 1.000 husstande i perioden 2009-2014, fordelt på kommuner i hovedstadsområdet.

Kilde: Kortet er udarbejdet på baggrund af data fra POLIS (2015) og Danmarks Statistik (2015).

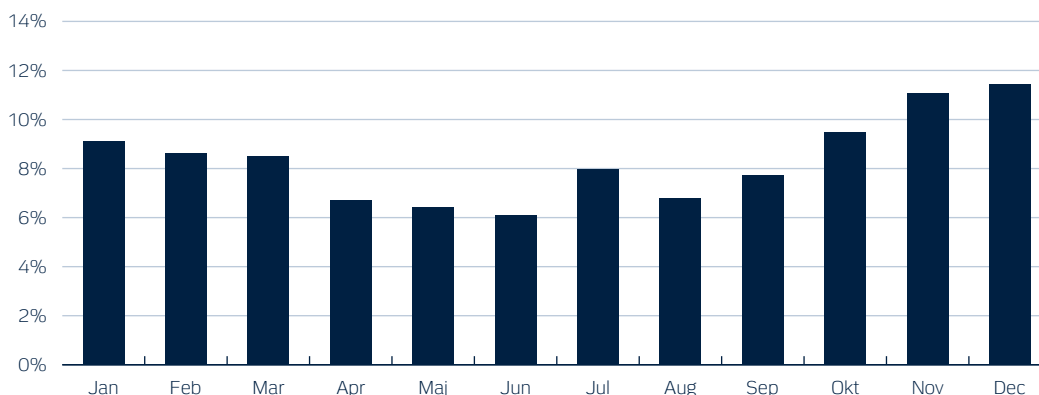
FIGUR 29 Hot-spot-analyse, der viser antal indbrud i erhvervsjendomme pr. 1.000 erhvervsjendomme i perioden 2009-2014, fordelt på kommuner for hele landet.

Kilde: Kortet er udarbejdet på baggrund af data fra POLIS (2015).

Frederiksberg kommune er den mest udsatte kommune med hensyn til indbrud i erhvervsjendomme

FIGUR 30 Fordelingen af indbrud i beboelse hen over året, opgjort som den enkelte måneds procentdel i forhold til hele året. Datagrundlaget er for perioden 2009-2013.

Kilde: POLIS (2014).

Flest indbrud i beboelse sker på fredage og lørdage

Der sker flere indbrud i beboelse fredag og lørdag i forhold til de øvrige ugedage, mens der ikke er noget tidspunkt på dagen, der kan betegnes som særlig udsat.

Indbrud i erhvervsjendomme

Indbrud i virksomheder er – til forskel fra indbrud i privat beboelse – fordelt jævnt over alle måneder og alle ugedage. Dog er gerningstidspunktet primært om natten, hvilket formentlig hænger sammen med, at de fleste virksomheder er bemandede i dagtimerne.

Andre sårbarheder

En væsentlig forklaring på de mange indbrud kan være, at danske boliger ikke er tilstrækkeligt sikrede mod indbrud. Det har borgerne i landene omkring os haft større succes med. Eksempelvis vurderer kriminologen Jan Van Dijk, at krav om at indbruds-sikre døre og vinduer i nybyggeri har fået indbruds-raten i hollandsk nybyggeri til at falde med 50% (Det Kriminalpræventive Råd 2015).

For så vidt angår cykeltyverier, er det ikke overraskende, at de store byer som København og Odense tegner sig for så stor en andel, som tilfældet er. Dels er der simpelthen flere cykler i de store byer, hvilket skaber flere kriminalitetsmuligheder, dels kan den omstændighed, at der er mange mennesker, betyde, at man i mindre grad overvåger hinandens ting, så den uformelle sociale kontrol bliver mindre (Justitsministeriets Forskningskontor 2013). Det er derimod vanskeligt at vurdere, hvorfor netop København og Odense har markant flere cykeltyverier end de andre større byer i Danmark. Set i lyset af at forsikringsselskaberne alene i 2013 udbetalte erstatninger for cykeltyverier for godt 200 mio. kr. (Forsikring & Pension 2014), kan der derfor være behov for mere viden.

Den sociale kontekst spiller også en rolle for hæleri. Således er danskere ifølge European Social Survey (ESS) blandt de absolut mest moralsk fordømmende

i deres vurdering af hæleri. Således svarede hele 96% af de ca. 1.600 deltagende danskere, at de anser det for forkert eller meget forkert at købe varer, man mener er stjålet (Kyyvsgaard & Pedersen 2012: 6). Selvom holdningen til hæleri, og dermed efterspørgslen, påvirker udbuddet af hæleverer, kan det også tænkes, at tendensen til i højere grad end tidligere at handle brugte varer på nettet kan få en betydning. Flere handelsplatforme for e-handel med brugte varer kan øge mængden af de hælerisager, hvor køberen mere eller mindre uagtsomt erhverver sig stjalne genstande.

3.3.3 FREMTIDIG UDVIKLING

Den faldende tendens i forhold til indbrud, tyverier og røverier ventes at fortsætte. Dog udviser lomme- og tasketyverier en bekymrende udvikling. Den fremtidige udvikling i forhold til indbrud og tyveri afhænger også af borgernes opmærksomhed omkring sikring af egne ejendele og i særdeleshed sikring af boligen gennem bl.a. bedre låsemekanismer, og evt. forsikringsselskabernes krav til forsikringstagerne. Disse sikringsfaktorer vurderer politiet fremadrettet vil være stigende. Antallet af anmeldelser vedrørende røverier er i øjeblikket på et forholdsvis lavt niveau, og her forventer politiet, at øget fysisk/elektronisk sikkerhed i forretninger mv. samt et stigende omfang af elektroniske betalingsmidler vil kunne medvirke til yderligere fald i forhold røverier mod forretninger og lignende. Dette kan dog medføre, at kriminaliteten forskydes til andre former for røverier (eller anden berigelseskriminalitet). Ungdomskriminaliteten har dog igennem flere år været faldende, og intet tyder på en stigende tendens fremadrettet. Tendensen vil derfor formentlig også have indflydelse på omfanget af røverier generelt, idet de fleste røverier bliver begået af unge under 25 år.

Flere onlineplatforme til salg af og øget efterspørgsel på brugte varer kan øge udbuddet af hæleverer

Siden 2009 er antallet af hælerisager steget, men politiet antager, at mørketallet fortsat er stort. Der kan være flere årsager til den registrerede stigning i antallet af anmeldelser for hæleri: Den kan skyldes, at politiet opdager mere hæleri, jf. politiets prioritering af hæleri som indsatsområde, eller at e-handel med stjålne genstande øger synligheden af forsøget på at omsætte de stjålne genstande. Den kan også skyldes en eventuelt faldende social accept af hæleri, men der er generelt behov for mere viden om befolkningens holdning til hæleri. For fremtiden vil flere onlineplatforme og en øget efterspørgsel på brugte varer kunne øge udbuddet af hælervarer, hvilket – afhængigt af udviklingen i den sociale accept af hælervarer – vil kunne øge mængden af hæleri. Det kan endvidere tænkes, at de personer, som begår hæleri, også fremtidigt vil distribuere andre typer af ulovlige varer.

Derudover vil risikoen for at blive opdaget, straffelængde, fængselsforhold og meget andet også have indflydelse på det fremtidige omfang af berigelseskriminalitet.

3.4 SEKSUALFORBRYDELSER

Antallet af anmeldte seksualforbrydelser er nogenlunde konstant. I ca. halvdelen af sagerne er offeret under 15 år gammel på gerningstidspunktet. I takt med den stigende digitalisering opstår der nye former for seksuelle krænkelser, og der vil komme stadig flere sager, hvor man bruger it til seksuel afpresning og seksuelle krænkelser af specielt børn og unge. Stærk kryptering af data og kommunikation i lukkede netværk bliver stadig mere udbredt, hvilket vanskeliggør politiets efterforskning.

Strafbarheden i seksualforbrydelser beror ofte på, om gerningspersonen har anvendt vold, trusler om vold eller anden ulovlig tvang. Men selvom man ikke udøver vold eller tvang, er det strafbart at udnytte en persons tjenstlige eller økonomiske afhængighed til at opnå et seksuelt forhold. Seksuelle forhold til børn er strafbart også uden anvendelse af vold eller trusler om vold.

I analysen er anmeldelser om seksualforbrydelser kategoriseret således: a) *Personer der er 15 år eller derover* b) *Personer under 15 år – seksuelle overgreb* og c) *Sextortion*. Den analytiske skelnen mellem over og under 15 år sker ud fra den fastsatte seksuelle lavalder. Seksualforbrydelser, der ikke falder inden for disse tre kategorier, er ikke behandlet nærmere i analysen. Datagrundlaget er udtræk fra politiets sagsbehandlingssystem, der hvor der ikke er angivet andre kilder.

Antallet af anmeldte seksualforbrydelser har været stabilt i perioden

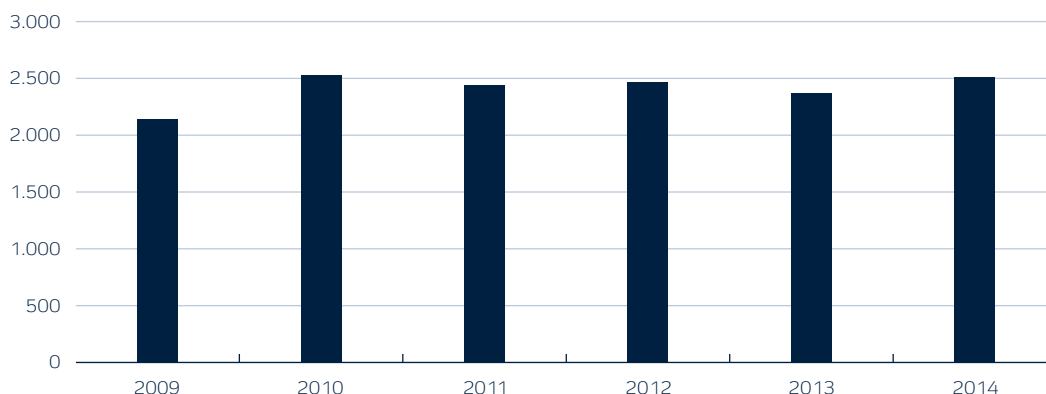
3.4.1 SKADESANALYSE

I den undersøgte periode fra 2009-2014 har politiet i alt modtaget 14.455 anmeldelser om seksualforbrydelser samt forbrydelser i familieforhold (blodskam), svarende til ca. 2.400 sager om året.

Voldtægt mv. mod personer, der er 15 år eller derover

Der er i undersøgelsesperioden (2009-2014) ikke sket en signifikant udvikling i antallet af anmeldelser inden for kategorien voldtægt, forsøg på voldtægt samt anden kønslig omgang i undersøgelsesperioden. Der har i perioden gennemsnitligt årligt været ca. 33026 personer på 15 år eller derover, som har indgivet anmeldelser herom. Dertil kommer ca. 50 årlige anmeldelser om andre seksualforbrydelser begået mod personer der er 15 år eller derover samt ca. 715 årlige anmeldelser om blufærdighedskrænkelser af personer der er 15 år eller derover.

FIGUR 31 Udviklingen i det samlede antal anmeldte seksualforbrydelser opgjort på årsbasis for perioden 2009-2014. Opgørelsen dækker straffelovens kapitel 24 samt blodskam.

Kilde: POLIS (2015).

26. Det er under databehandlingen fremgået, at der i nogle sager om seksualforbrydelser ikke er opdateret korrekt personkategori i journaliserings-systemet. Når der selekteres på forurettedes alder, kan dette skabe udfordringer i analysen. Derfor skal alle absolutte tal tages med forbehold for eventuelle fejlregistreringer mv.

Drug rape dækker over voldtægter, hvor gerningspersonen har bedøvet forurettede med fx narkotika eller sovepiller før overgrebet. I perioden 2009-2014 (første halvår) er der registreret 54 tilfælde af voldtægt/forsøg på voldtægt, hvor der er *mistanke* om drug rape. Da stofferne ofte forsvinder hurtigt fra kroppen, kan det være svært for politiet at bevise, at der har været tale om drug rape.

Offerundersøgelserne er siden 2008 blevet suppleret med spørgsmål til kvinders udsathed for tvangssamleje²⁷ og angiver, at kun hvert fjerde af de begåede tvangssamlejer mod kvinder, eller forsøg herpå, anmeldes til politiet²⁸. Der er en klar statistisk sammenhæng mellem forurettede og gerningspersonens forudgående relation og anmeldelsestilbøjeligheden. Såfremt gerningsperson og forurettede kender hinanden, er det blot 18% af overgrebene, som anmeldes til politiet (Pedersen mfl. 2014). De anmeldelser, som politiet modtager, udgør derfor ikke et samlet billede af den begåede kriminalitet, ganske som de anmeldte seksualforbrydelser udgør et skævt udsnit af alle de seksualforbrydelser, der samlet begås i Danmark. Der eksisterer ikke meget forskning inden for voldtægter af mænd, men både heteroseksuelle og homoseksuelle mænd bliver udsat for voldtægt, og eksperter peger på, at voldtægt af mænd er meget tabubelagt (Center for Seksuelt Misbrugte 2014).

Falske anmeldelser skaber en yderligere usikkerhed om omfanget af begåede voldtægter/voldtægtsforsøg. Det Kriminalpræventive Råd (DKR) vurderer i en rapport baseret på tal fra 2002, at ca. 7% af de anmeldte voldtæger i Danmark er falske (Martinussen 2009: 9)²⁹. Typiske motiver til at indgive en falsk anmeldelse er behovet for omsorg og opmærksomhed (18%), vrede/ønsket om hævn (15% af sagerne), psykisk sygdom (9%), dække over utroskab/sexuelt forhold (6%) samt forsøg på at dække over pinlig opførsel eller løgn over for forældre (17% af sagerne) (Martinussen mfl. 2009: 43).

Seksuelle overgreb mod børn

Alle seksuelle forhold til personer under 15 år er som udgangspunkt ulovlige. Politiet har i 2009-2014 (første halvår) årligt modtaget anmeldelse om ca. 430 børn under 15 år, der har været udsat for seksuelt overgreb. Dertil kommer gennemsnitligt 526 årlige anmeldelser om blufærdighedskrænkelser, hvor forurettede er under 15 år på gerningstidspunktet. Herudover har der i undersøgelsesperioden været ca. 140 årlige anmeldelser af børneporno.

Den stigende digitalisering og udbredelsen af tablets, smartphones mv. med både netadgang og kamera

har gjort det lettere for seksuelle krænkere at opsøge børn og unge virtuelt. Det kan bruges til såkaldt *grooming*, det vil sige, at en voksen opbygger et tillidsforhold til et barn, typisk via internetchat/mobilchat, med henblik på senere at begå overgreb mod barnet eller få barnet til at sende billeder af sig selv med pornografisk indhold. Omfanget af grooming-sager er svært at fastslå. En undersøgelse tilbage fra 2008 blandt 9. klasses elever viste, at ca. 9% af drengene og 29% af pigerne i undersøgelsen inden for det seneste år havde været udsat for, at personer, som de ikke kendte i forvejen, via nettet opfordrede dem til at sende billeder/film af seksuel karakter af sig selv (Leicht & Sørensen 2011).

Red Barnet vurderer, at mange overgreb mod børn aldrig bliver anmeldt til politiet (Red Barnet 2011). Mange børn føler, at overgrebet skyldes dem selv, og har en irrationel følelse af skyld og skam, hvilket resulterer i, at forholdet ikke anmeldes (Socialstyrelsen 2012). Ligeledes vurderer politiet, at omfanget af produktion/distribution/besiddelse af billed-/videomateriale af seksuelle overgreb mod børn (her personer under 18 år), formentlig er markant større, end anmeldelsestallet angiver.

Sextortion

Seksuelt afpresning (kaldet "*sextortion*") er opstået i takt med den stigende digitalisering. Gerningspersoner lokker både mænd, kvinder og børn til at optage film eller seksuelle billeder for derefter at true/afpresse med at dele disse film/billeder på sociale medier (Europol 2014). Formålet er ofte at opnå yderligere seksuelt materiale eller økonomisk profit. Hvor udbredt fænomenet er i Danmark, er ikke kortlagt, og der mangler generelt viden på området. Der har dog været en række sager, hvor børn, under trusler om udbredelse af billeder af seksuel karakter, er blevet manipuleret til at sende yderligere billeder eller videomateriale til gerningspersonen. Afpresningen begynder typisk enten som en grooming-sag eller ved, at barnet/den unge selv har lagt billeder på offentlige platforme. I udlandet har denne form for seksuel afpresning i flere tilfælde ført til selvmord (DR 2015).

Individuel skade og samfundsskade

Foruden volden i sig selv, og måske omfattende fysiske skader, får personer, som har været udsat for et seksuelt overgreb, ofte psykiske skader. De alvorligste og længstvarende psykologiske eftervirkninger forekommer i de tilfælde, hvor forurettede er ung og bliver udsat for overgreb fra en tilknytningsperson, som hun/han forventer tryk og omsorg fra. Særligt har forældresvigt eller overgreb fra personer i familien

²⁷. I offerundersøgelsen er valgt terminologien "tvangssamleje" for at imødegå problemstillingen om, at det er uklart, hvorvidt det, kvinderne angiver at have været udsat for, også er voldtægt i juridisk forstand.

²⁸. Med et konfidensinterval på 95% er der tale om mindst 2.800 og højst 4.400 ofre for tvangssamleje samt forsøg herpå pr. år (Pedersen mfl. 2014).

²⁹. Det er i denne analyse ikke muligt at angive, hvor mange falske anmeldelser der har været i perioden, da dette ville kræve en manuel gennemgang af samtlige sager.

langvarige psykologiske eftervirkninger (Straffelovrådets betænkning om seksualforbrydelser 2012).

Ud over de individuelle omkostninger, er der en række samfundsmæssige omkostninger ved seksualforbrydelser. Institut for Folkesundhedsvidenskab har estimeret, at samfundsomkostningerne ved voldtægt i årene 2007-2009 udgør ca. 9 mio. kr., hvortil kommer ca. 22 mio. i årlige afsoningsomkostninger (Helweg-Larsen mfl. 2010). Der er i denne økonomiske beregning ikke taget højde for tabt arbejdsfortjeneste hos forurettede, udgift til psykolog mv.

Seksuualforbrydelser har også sociale omkostninger. Trygfondens tryghedsmåling fra 2013 viser, at seksuelle overgreb er blandt de fem hændelser, der ryster danskerne mest (Andersen mfl. 2013: 17). 15% af de adspurgte i undersøgelsen er bange for at blive udsat for seksuelle overgreb (Andersen mfl. 2013: 12). En undersøgelse fra Berlingske Research viser endvidere, at hver sjette unge kvinde medbringer peberspray, skruetrækkere, knive, nøgler og strømpistoler til at forsvare sig med, når de skal i byen (Berlingske 2010; Information 2010).

3.4.2 TRUSLER OG SÅRBARHEDER

Ofre og gerningspersoner

I omtrent halvdelen³⁰ af de anmeldte seksualforbrydelser er forurettede under 15 år på gerningstidspunktet. Af disse er ca. 16% af de forurettede drenge, og de resterende 84% er piger.

I 20% af de anmeldte seksualforbrydelser af børn under 15 år er gerningspersonerne under 18 år på gerningstidspunktet. Børn og unge, der begår seksuelle krænkelser, kan have meget forskellig baggrund. Socialstyrelsen fremhæver, at der ofte er tale om børn og unge, som har sociale, interpersonelle og følelsesmæssige vanskeligheder og eksempelvis også en mindre udviklet empatisk evne (Socialstyrelsen 2014; JanusCentret 2014). JanusCentret, der arbejder med børn og unge med seksuelt grænseoverskridende adfærd, peger på, at ca. en tredjedel af de børn, som krænker andre børn, selv er blevet krænket eller har været vidne til vold og/eller overgreb. I seksualforbrydelser, hvor børn krænker børn, kender offer og krænker stort set altid hinanden (JanusCentret 2014). I de ca. 480 årlige sager om seksuelt overgreb mod en person under 15 år, er der i ca. 16% af tilfældene tale om, at gerningspersonen er familie i lige linje eller bror/søster til forurettede (blodskam jf. straffeloven). Stedforældre, onkler mv. er ikke omfattet heraf, da de straffes efter andre bestemmelser.

I sager om voldtægt, forsøg på voldtægt eller anden kønslig omgang, hvor offeret er 15 år eller derover på gerningstidspunktet, fremgår det af politiets anmeldelsesdata, at 3% af de forurettede i disse sager er mænd, og 97% er kvinder. I ca. 70% af tilfældene er gerningspersonen mellem 16 og 39 år gammel på gerningstidspunktet, og 99% af gerningspersonerne i disse forbrydelser er mænd. Offerundersøgelsen fra 2014 indikerer, at der i størstedelen af tilfældene er en forudgående relation mellem offer og gerningsperson. I ca. 40% af tilfældene er gerningspersonen enten nuværende eller tidligere kæreste/ægtefælle (partnervoldtægt). I ca. 25% af tilfældene er gerningspersonen en ven eller en bekendt eller én, som offeret har mødt på nettet (kontaktvoldtægt). I ca. 31% af tilfældene er gerningspersonen ukendt (overfaldsvoldtægt) (Pedersen mfl. 2014). Andelen fordeler sig formentlig anderledes i anmeldelsesstatistikken, fordi anmeldelsestilbøjeligheden som nævnt er lavere, når gerningsmanden er kendt i forvejen. I en ud af ti af de anmeldte voldtægtssager, svarende til ca. 40 årlige sager, har der været mere end én gerningsperson om forbrydelsen. I ca. 25% af disse 40 sager har der været mere end to gerningspersoner, og i 10 sager har der været fire eller flere gerningspersoner (bemærk dog, at disse tal bygger på anmeldelser og ikke på sigtelser).

Recidivister

En undersøgelse fra Kriminalforsorgen (2009) viser, at efter fire år er 6% af de dømte inden for seksualforbrydelser recidiveret til ny sædeligheds kriminalitet (Kriminalforsorgen 2009: 2). Inden for kategorien børneporno er recidivprocenten væsentligt højere. Her må dog tages forbehold for, at der i undersøgelsen arbejdes med små datasæt, hvilket øger resultaternes usikkerhed. Af undersøgelsen fra Kriminalforsorgen fremgår det, at der generelt går længere tid, før dømte for seksualforbrydelser recidiverer end for personer, som er dømt for anden kriminalitet (Kriminalforsorgen 2009: 8).

Særligt udsatte grupper

Kvinder under 40 år er særlig udsatte for at blive udsat for seksuelle overgreb, hvilket ligeledes bekræftes i offerundersøgelserne (Pedersen mfl. 2014: 125). Foruden personer under 15 år er kvinder i alderen 15-24 år i højere risiko for at blive udsat for en seksualforbrydelse end kvinder i andre aldersgrupper. Kvinder, der er arbejdsløse, og kvinder, der er ugifte, er ligeledes mere udsatte for seksuelle overgreb end kvinder, som er i job eller er gift med deres partner (Pedersen mfl. 2014).

Det er børn fra alle sociale lag, der bliver ofre for seksuelle overgreb. Ifølge Red Barnet er der dog en tendens til, at handikappede børn og børn, der er socialt udfordrede, ensomme eller mangler tryghed

I omtrent halvdelen af de anmeldte seksualforbrydelser er de forurettede under 15 år på gerningstidspunktet

³⁰ Da der kan være flere forurettede tilknyttet en sag, er denne del af analysen forbundet med nogle usikkerheder. Opgørelsen kan foretages på forskellige måder, og resultatet er mellem 45-50% alt efter opgørelsesmetode. Tallene skal derfor læses med forbehold.

hjemmefra, er i større risiko for at blive udsat for overgreb (Red Barnet 2011). Børn og unge, som er anbragt uden for hjemmet, er særligt udsatte i forhold til seksuelle overgreb, hvilket bl.a. er blevet påvist af udenlandske undersøgelser (Mehlbye & Hammerhøj 2006). For så vidt angår online-sager om grooming, kommer de forurettede børn fra alle sociale lag og dermed også børn, som er velfungerende, og som har en god kontakt til forældre (Rigshospitalet 2010).

Social organisering og netværk

I sager om seksuelle krænkelser af børn, både online og fysisk, er der som oftest tale om en enkelt, individuel krænker. Disse kan dog indgå i netværk, hvor tilbøjeligheden til at krænke forstærkes gennem normalisering af gerningerne. Disse netværk udnytter løbende nye teknologiske muligheder for kryptering og anonymisering (NCA 2014b).

Seksuelle krænkelser af børn og unge via internettet overskrider nationale grænser, og fildeling samt udveksling af børnepornografisk materiale foregår i internationale netværk. Internettet og den stigende digitalisering giver mulighed for, at overgreb mod børn finder sted på nye måder, og politiet vurderer, at krænkerne er meget innovative blandt andet i deres forsøg på at skabe kontakt til børn. Internationalt er der en stigende tendens til at krænkerne "bestiller" et overgreb mod et barn i et andet land. Barnet udnyttes på den måde, som krænkeren måtte ønske det, mens overgrebet streames via webcam (Europol 2014; NCA 2014b). Denne type sager er også set i Danmark.

Social accept

En repræsentativ undersøgelse udført af analyseinstituttet YouGov (Dam 2013) viser, at ca. en femtedel af de adspurgte er enige eller helt enige i, at kvinder, der går udfordrende klædt eller opfører sig flirtende, selv har en del af ansvaret, hvis de bliver seksuelt forulempet. Journalistisk bestilte undersøgelser må læses med forbehold, og resultatet kan ikke tolkes som, at der eksisterer en social accept af seksuelle forulempelser af kvinder, men i den udstrækning en sådan holdning er udbredt i samfundet, kan det medvirke til, at gerningspersoner bedre kan legitimere det seksuelle overgreb over for sig selv. Det kan også vanskeliggøre anmeldelsesprocessen yderligere for de involverede kvinder. Således angiver nogle kvinder, at de ikke anmelder forholdet til politiet, fordi de er bange for ikke at blive troet på og frygter, at politiet vil give dem skylden for voldtægten (Laudrup mfl. 2009).

Beskyttelsesniveau

Børn og unges brug af sociale medier omfatter en risiko for både chikane, overgreb og/eller afpresning. Børn og unges selvscenesættelse på nettet kan være langt mere seksuel, end deres alder og erfaring egentlig tilskriver. Konsekvenserne af at dele billeder og/eller videoer af seksuel karakter kan være svære for disse børn at forstå og forudse, og derfor kan

nogle børn og unge blive fanget i en situation, som de har svært ved at håndtere (Rigshospitalet 2010).

Sagskompleksitet

I 25% af de anmeldte voldtægter i undersøgelsesperioden fandt politiet ikke en formodet gerningsperson. Dette gjorde sig særligt gældende i forbindelse med de overfaldsvoldtægter, hvor gerningspersonen ikke havde forudgående relation til forurettede (Balvig mfl. 2009b). I de sager, hvor der blev fundet en formodet gerningsperson, sluttede 50% af sagerne med, at anklagemyndigheden opgav påtale jf. retsplejelovens § 721. Dette skete i de fleste tilfælde på baggrund af bevisets stilling. Det Kriminalpræventive Råds undersøgelse af voldtægtssagers juridiske udfald påpeger, at andelen af voldtægtssager, hvori man opgiver påtale, er meget høj sammenlignet med andre straffelovsovertrædelser, herunder også i forhold til andre seksualforbrydelser (Laudrup 2009). Overfaldsvoldtægter har en større mulighed for at komme for retten end henholdsvis partnervoldtægt og kontaktvoldtægt, og der er ligeledes en større mulighed for, at disse sager fører til fældende dom (Laudrup 2009). Dette hænger sammen med, at overfaldsvoldtægter generelt indgår i et klarere efterforskningsfelt, mens bevisførelsen i kontakt- og partnersager kan være langt mere kompliceret. Der er sjældent vidner til stede, og sagerne er ofte baseret på "påstand mod påstand", da manden ofte ikke benægter, at et seksuelt forhold har fundet sted, men hævder, at dette skete frivilligt (Laudrup 2009). Den bevisbyrde, der skal løftes i partner- og kontaktvoldtægtssager, handler derfor ikke om, hvorvidt der har været samleje, men om hvorvidt samlejet har fundet sted ved anvendelse af vold eller trusler om vold, og om gerningspersonen vidste, at forurettede ikke ville have sex. Det skal med andre ord bevises, at der var "forsæt", hvilket øger sagskompleksiteten (Laudrup 2009).

For så vidt angår efterforskning af sager om billeder/video af seksuelt misbrug af børn, er identificering af gerningspersonen ofte vanskelig, fordi gerningspersonerne gemmer sig bag kryptering og/eller i lukkede fora på nettet, og fordi sporene bevæger sig over mange landegrænser.

3. FREMTIDIG UDVIKLING

I takt med den stigende digitalisering opstår der nye former for seksuelle krænkelser, og det er politiets vurdering, at der vil komme stadig flere sager, hvor man bruger it til seksuel afpresning og seksuelle krænkelser af specielt børn og unge.

Efterforskningen af seksuelle overgreb begået på nettet vil fremadrettet blive udfordret af, at gerningspersonernes tekniske evner øges, og mulighederne for online kryptering vil blive udnyttet. Denne øgede kryptering på nettet og mulighederne for at optræde med forskellige digitale identiteter vil også

Seksuelle krænkelser af børn og unge via internettet overskrider nationale grænser

Der vil komme stadig flere sager, hvor it bruges til seksuel afpresning og krænkelser

fremadrettet blive en udfordring i forhold til seksuel afpresning af børn og unge samt billed- og videomateriale af seksuelle overgreb mod børn. Dog kan en stigende digitalisering også føre til, at børn og unge bliver mere bevidste om internettets dynamikker og derigennem opnår en større fortrolighed med og påpasselighed på nettet.

Udviklingen i brugen og antallet af droner kan også føre til et stigende antal sager samt en ny modus for blufærdighedskrænkelser.

NARKOTIKAKRIMINALITET

3.5

Narkotikakriminaliteten vil være stabil frem mod 2020. Der er ikke noget, der tyder på, at hverken udbud eller efterspørgsel ændrer sig, og aktørerne vil også være de samme. Nethandel med illegale stoffer er en voksende udfordring, og nye psykoaktive stoffer, der sælges via nettet, vinder mere og mere indpas.

Narkotikakriminalitet er en sammensat og kompleks kriminalitetstype med vidtrækkende og mangeartede konsekvenser. Den omtales nogle gange som 'offerløs', fordi de involverede parter indvilliger i køb og salg. Men med tanke på kriminalitetstypens konsekvenser og omkostninger for brugere, borgere og samfund generelt er dette næppe en helt passende betegnelse (se fx Møller 2011: 169).

3.5.1 SKADESANALYSE

Omfang

Politiets monitoring på området viser, at priserne på euforiserende stoffer i Danmark gennem en årrække har ligget på det samme niveau, og selv beslaglæggelsen af meget store mængder narko påvirker kun priserne i begrænset omfang. Dette indikerer, at der konstant er tilstrækkeligt med stoffer på markedet til at dække den aktuelle efterspørgsel. Og efterspørgslen er relativt stor. En surveyundersøgelse blandt befolkningen viser, at eksperimenterende brug af hash og andre illegale stoffer ligger på et højt niveau i Danmark (Sundhedsstyrelsen 2013b: 2).

I perioden 2009-2014 er der sket en stigning i anmeldelser af overtrædelser af lov om euforiserende stoffer (se tabel 8). Stigningen er dog næppe alene et udtryk for en reel stigning i antallet af overtrædelser, men kan også forklares med en øget politiindsats mod især rocker- og banderelateret kriminalitet og stoffer i nattelivet i perioden, særligt i København, herunder på Christiania.

Det fremgår af tabel 9, at der selv over en længere periode ikke er entydige mønstre i antal og mængde af beslaglagte euforiserende stoffer. Dette skyldes bl.a., at beslaglæggelsesstatistikken generelt er meget påvirket af mængden af ressourcer, som politiet prioriterer i forhold til narkotikainsatsen (Moeller 2010). Statistikken er således en meget overordnet indikator for udbuddet af stoffer på det illegale marked. Ser vi på tilgængeligheden af stofferne, viser statistikken, at de respektive illegale stoffer findes i stort set alle landets politikredse (Politiområdet 2012: 40; Sundhedsstyrelsen 2013b: 88-89).

Sundhedsstyrelsen vurderer, at antallet af stofmisbrugere i Danmark i 2009 var ca. 33.000, heraf ca. 11.000 hashmisbrugere³¹. Dette er en stigning i forhold

TABEL 8 Udviklingen i anmeldelser af narkotikakriminalitet fordelt på gerningskoder, opgjort på årsbasis for perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Salg af narkotika	684	920	1035	803	973	976
Smugling mv. af narkotika	103	125	136	177	180	174
Lov om euforiserende stoffer	14.841	14.830	17.704	18.038	20.144	21.412
Lov om euforiserende stoffer (Salg)	2.042	2.183	2.401	2.616	2.951	3.902

Kilde: POLIS (2015).

³¹ Det seneste skøn er foretaget i 2010 på baggrund af tal fra 2009. Opgørelsen omfatter ikke det eksperimenterende stofforbrug, men estimerer antallet af personer, der har et mere vedvarende forbrug af stoffer, som medfører fysiske, psykiske og/eller sociale skader.

 TABEL 9 Antal beslaglæggelser og mængde fordelt på stoftyper for perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Heroin						
Kg	22,4	39,4	36,6	40,6	13,7	11
Antal Beslag	648	699	488	430	497	397
Kokain						
Kg	72,4	54,2	42,9	42,1	681	74
Antal beslag	1.365	1.589	1.777	2.056	2.346	2.179
Amfetamin						
Kg	103,8	193,9	240,3	301,5	288,8	283
Antal beslag	1.260	1.764	1.757	1.793	2.232	1.578
Ecstasy						
Stk.	53.929	45.360	16.042	72.654	7.706	55.502
Antal beslag	200	200	209	523	592	605
Lsd						
Doser	468	159	1.003	-	1.238	1.238
Antal beslag	18	16	20	18	98	56
Hash						
Kg	1.220	2.318	2.326	1.334	3.292	2.148
Antal beslag	7.430	7.689	8.499	9.239	11.440	9.476

Kilde: Rigspolitiets Narkostatistik (2015).

til 2006, hvor tallet var 27.000, hvoraf 7.000 alene var hashbrugere. Der registreres i gennemsnit ca. 250 narkorelaterede dødsfald om året. Der er dog markante udsving. I både 2009 og 2010 registrerede politiet fx 276 narkotikarelaterede dødsfald, mens antallet var 285 i 2011, 210 i 2012 og 213 i 2013. Analyser viser, at der hovedsagligt er tale om forgiftningsdødsfald som følge af et blandingsmisbrug, men også dødsfald som følge af vold, ulykker, selvmord og sygdomme (Sundhedsstyrelsen 2013b:7-8, 32-33, 53; Sundhedsstyrelsen 2014b:32-33, 62).

Narkotikakriminalitet er en af de kriminalitetsformer, der har det højeste mørketal, da personer, der køber og sælger narko, har en fælles interesse i ikke at blive opdaget. Reelt er det fx måske kun i lidt over en promille af alle hashkøbs- og salgssituationer, at politiet pågriber en af parterne (Møller 2011: 186).

Det betyder selvfølgelig også, at det er meget vanskeligt at vurdere, hvor meget narkotika der reelt er i omløb og forbruges (Møller 2011: 169-70, 185, 187).

Individuel og samfundsmæssig skade

Konsekvenserne af stofmisbrug og følgekriminaliteten er vidtrækkende, alvorlige og komplekse. Mange af de mest afhængige stofmisbrugere pådrager sig somatiske og psykiske lidelser. Årsagerne er bl.a. urene kanyler samt de levevilkår og den særlige livsstil, der ofte ses i forbindelse med stofmisbrug. Som eksempler kan nævnes HIV, hepatitis, blodforgiftning samt tand-, lunge- og underlivssygdomme (Sundhedsstyrelsen 2013b: 64). Stofmisbrugere har desuden en stærkt øget forekomst af psykiske sygdomme som fx angst, psykoser, depression, personlighedsforstyrrelse o.l. (Sundhedsstyrelsen 2013a: 6; Sundhedsstyrelsen 2013b: 64; Regeringen 2003: 5) og har derfor svært ved at forsyge sig selv.

Et stofmisbrug skader ikke kun den individuelle bruger, men også dennes omgivelser (fx negligerede børn, fosterskader, vold i hjemmet, trafikulykker) samt de personer, der udsættes for følgekriminalitet (Sundhedsstyrelsen 2013a: 6; Demant 2013: 331). Dertil kommer samfundets økonomiske omkostninger i forbindelse med bl.a. tung efterforskning,

 TABEL 10 Estimeret antal stofmisbrugere i Danmark.

	1996	1998	2001	2003	2005	2009
Estimeret antal stofmisbrugere	20.284	24.394	25.514	26.468	27.896	33.074

Kilde: Sundhedsstyrelsen 2010.

fængslinger, forebyggelsestiltag og misbrugsbehandling. Disse omkostninger er svære at opgøre præcist, men er omfattende (Demant 2013: 331).

Stofmisbruget berører desuden det omgivende samfund og er, både direkte og indirekte, med til at øge utrygheden for beboerne i visse lokalområder, der lider under følgerne af selve stofindtagelsen, måske er vidner til narkotikahandel og prostitution i nærområdet og kan støde på efterladte kanyler mv. uden for deres bolig.

Følgekriminalitet

Politiets monitoring på området indikerer, at narkokriminelle typisk er multikriminelle, og at hashmisbrug er en del af kulturen i de kriminelle miljøer generelt. Følgekriminaliteten udgøres umiddelbart af en bred vifte af kriminalitetsformer, bl.a. tyveri, røveri, bedrageri, vold, trusler og chikane.

Sammenhængen mellem kriminalitet og stofbrug er dog kompleks. Det er sjældent entydigt, hvorvidt kriminaliteten bliver en konsekvens af stofbruget, eller om stofbruget knytter sig til personens begyndende karriere inden for den illegale økonomi (Demant 2013: 336-37, 344-45). Det er således i de fleste tilfælde svært at fastslå en præcis kausal sammenhæng mellem en konkret lovovertrædelse og finansiering eller facilitering af gerningspersonens stofbrug. Man kan dog konstatere, at en væsentlig del af den organiserede narkotikahandel i Danmark har forbindelse til personer med tilknytning til rocker- og bandemiljøet. Det, at en stor andel af indsatte i landets fængsler og arresthuse har et påvist stofbrug, kan ligeledes tale for et vist sammenfald mellem stofbrug og kriminalitet (Kolind mfl. 2010).

3.5.2 TRUSLER OG SÅRBARHEDER

Aftagere og distributører

Det er ikke muligt at skelne mellem den typiske stofbruger og -sælger på baggrund af politiets data. I mange tilfælde er der sammenfald, idet mange stofbrugere også sælger stoffer for at finansiere eget forbrug. Narkotikakriminalitet begås desuden på mange niveauer. Lige fra importleddet til personer, der blot sælger til venner og bekendte, over personer, der har et mere formaliseret salg til en større kundekreds, og til bagmanden, der styrer et større antal pushere. Organiseringsgraden kan tilsvarende variere alt efter niveau.

Analysen af den eksperimenterende brug af illegale stoffer bekræfter, at næsten alle, der bruger illegale stoffer, starter deres stofbrug, inden de er fyldt 20 år. Brugen af hash er størst blandt de 16-24-årige og aftager herefter med stigende alder. En befolkningsundersøgelse fra 2013 viser, at 46% af unge under 35 år har eksperimenteret med hash, og 14% i samme aldersgruppe har prøvet andre illegale stoffer end hash. Udbredelsen af stofbrug hos personer over 44 år er meget begrænset. En markant større andel af unge mænd end unge kvinder angiver at have et aktuelt brug af illegale stoffer. Der er en generel tendens til stigning i brug af hash og stagnation eller fald i brugen af andre illegale stoffer hos både de 16-24-årige og de 25-34-årige (Sundhedsstyrelsen 2013b: 3, 14, 16-18; Sundhedsstyrelsen 2014b: 14-18).

I 2013 er der foretaget regionale sammenligninger i udbredelsen af de illegale stoffer. Resultaterne viser, at brugen af hash er størst i hovedstadsregionen, hvor 10-20 procentpoint flere af de unge under 25 år typisk har prøvet hash sammenlignet med samme aldersgruppe i de øvrige regioner. Hvad angår andre stoffer end hash, er udbredelsen mere geografisk ensartet (Sundhedsstyrelsen 2014b: 18).

Social accept

En undersøgelse fra 2010 viser, at unge i høj grad opfatter hash som et ufarligt stof (Järvinen m.fl. i Sundhedsstyrelsen 2013b). Det at ryge en joint er ikke afskrækkende på samme måde som det at injicere eller sniffe et stof. Ecstasy er derimod for hovedparten af de unge et stof, der betragtes som meget farligt. Det forbindes med unaturlighed og usikkerhed i forhold til, hvad en pille indeholder. Kokain beskriver de unge som et stof, der står i en mellemposition mellem farligt og ufarligt. På den ene side opfatter de det som farligt, bl.a. fordi det typisk sniffes, og fordi de forbinder det med afhængighed. På den anden side opfatter de det som et rusmiddel, der ikke har betydning for ens øvrige liv, og som nærmest kan være "præstationsfremmede". Kokainens ambivalente position kan resultere i, at flere unge er villige til at eksperimentere med stoffet. Som det eneste stof forbinder de unge heroin med narkomani (Sundhedsstyrelsen 2013b: 20-21).

Der er med andre ord en tendens til, at de unge selv danner sig en mening ud fra mange forskellige kilder, herunder research på nettet og posts på sociale medier. Denne svarer ikke nødvendigvis til den forståelse, som man finder blandt sundhedseksperter. De unge ved godt, at narkotika er forbundet med

Narkokriminelle er ofte multikriminelle

Næsten alle, der bruger illegale stoffer, starter deres stofbrug, inden de er fyldt 20 år

risici, men der er alligevel en udbredt accept af at eksperimentere og en holdning om, at det må være et individuelt valg, om man vil prøve narkotika.

Stoffer (hot-products)

Trenden ændrer sig blandt misbrugerne, og nye psykoaktive stoffer (NPS) vinder frem, men generelt er det stadig de gængse narkotikatyper som amfetamin, hash, heroin, kokain og ecstasy, der dominerer markedet. Det er også disse typer, der er omdrejningspunkt blandt kriminelle organisationers narkotikakriminalitet. Det er politiets vurdering, at distribution og handel med NPS-typerne i Danmark ikke er organiseret af kriminelle grupperinger, men at det er enkeltpersoner, der køber det i mindre mængder. NPS bliver i langt de fleste tilfælde handlet via udenlandske websites og kun i begrænset omfang på gaden på linje med de gængse narkotikatyper. Politiet skønner, at udbredelsen af NPS herhjemme indtil videre er begrænset i forhold til andre europæiske lande (Rigspolitiet 2014b: 12-13).

Der er sket en generel stigning i antallet af nye syntetiske og i princippet lovlige narkotikatyper. Med indførelse af generisk lovgivning i Danmark, er det blevet muligt at forbyde hele grupper af narkotika på en gang (Politiområdet 2012: 40; Rigspolitiet 2012a: 16), men der beslaglægges flere nye narkotikatyper, der er sammensat af endnu ikke kendte stoffer, og derfor heller ikke er regulerede i forhold til lovgivningen hverken i Danmark eller i EU.

Salg af narkotika (hot-spots)

Salg af illegale stoffer på gadeplan kan både foregå på bestemte adresser, bestemte steder i en bydel eller ved et tilfældigt møde. Handel med illegale stoffer på internettet er et fænomen, der er dukket op inden for de seneste år. Salgsformen er set både på Facebook og på det såkaldte darkweb. Der findes desuden både danske og udenlandske 'postordre pushere', hvor brugeren kan bestille stoffer online til direkte levering i postforsendelser. Det reelle omfang af stofhandel på nettet er dog ukendt.

'SMS-service' er en salgsmodus, der bl.a. er set i forbindelse med salg af hash og kokain. Den typiske handel foregår ved, at kunden ringer til en salgstelefon og aftaler et møde med sælger inden for ca. 15 min. på et bestemt sted, fx en togstation, parkeringsplads el.lign.

Social organisering og netværk

Der er ofte et tæt forhold mellem organiseret kriminalitet og narkotikakriminalitet, og denne type kriminalitet har ofte forbindelse til personer med tilknytning til rocker- og bandemiljøet.

Politiets monitoring på området viser, at det primært er rockergrupper og bander, der organiserer indsmuglingen af kokain til Danmark, men også herboende kriminelle grupper eller enkeltpersoner med relationer til Balkan. Smuglingerne foregår primært fra Holland,

Spanien eller Balkan. Politiet skønner, at langt størstedelen af den beslaglagte amfetamin herhjemme kommer fra Holland og Belgien, mens en mindre del kommer fra Polen og Litauen. Det er i udbredt grad rockergrupper, der organiserer indsmuglingen af amfetamin til Danmark, men også bander samt personer med relation til Polen og Baltikum. Politiet vurderer, at ecstasy primært smugles ind fra Holland. Indsmugling af heroin er primært organiseret af små grupper eller enkeltpersoner med relation til Balkan, Tyrkiet, Iran eller Pakistan, der alle er transitlande for smugling af heroin til Europa. NPS fremstilles både legalt og illegalt i Asien, og udbydes via internettet i engros mængder til distributører rundt omkring i Europa. Marokko er stadig det væsentligste producentland af hash til det danske marked, og Spanien, Portugal og Holland er de vigtigste distributionslande (Sundhedsstyrelsen 2013b: 88). Hash indsmugles ofte af kendte kriminelle enkeltpersoner, der har rockergrupper og bander som aftagere. Der ses også lokal produktion af skunk og amfetamin i Danmark, og politiet har i marts 2015 også afdækket en sag vedrørende produktion af dopingstoffer.

Tilsvarende er det i andre europæiske lande primært kriminelle organisationer, der forestår indsmugling og distribution. I de større lande har rockergrupperinger dog ikke samme dominans som herhjemme, derimod er der langt flere kriminelle organisationer kendetegnet ved en særlig etnisk oprindelse. Flere europæiske lande er transitlande og videredistributører af flere forskellige typer narkotika til andre lande (Politiområdet 2012: 40-41; Rigspolitiet 2014b: 12).

Politiets monitoring af området viser, at den grove organiserede narkotikakriminalitet styres af et netværk af meget erfarne personer, som har været en del af det hårde narkokriminelle miljø i Danmark i mange år. Disse personer har kontinuerligt fokus på, hvorledes de opnår størst mulig profit af deres kriminalitet, og har derfor skabt sig både organisationen og de fornødne økonomiske midler til at flytte deres aktiviteter op på et langt højere niveau end tidligere.

Politiets vurderer derfor, at de mest rutinerede netværk og grupper, der har specialiseret sig i smugling af narkotika til og fra Danmark, har nået et hidtil ukendt højt aktivitetsniveau. Som en konsekvens heraf må man antage, at smugling og handel med hård narkotika i Danmark har været under forandring i længere tid. Danske organiserede kriminelle netværk har i flere år opnået stor erfaring og rutine i at organisere smugling af narkotika fra Nordafrika, via det sydlige Europa, til Vesteuropa og Skandinavien. Dermed har de opnået evnen til at håndtere meget store mængder narkotika (Rigspolitiet 2013b: 6).

Som noget forholdsvis nyt smugles kokain direkte fra Syd- og Centralamerika skjult i fragtforsendelser til Danmark. Der er tilsyneladende også tale om videredistribution til andre lande. Samlede data

Nye psykoaktive stoffer (NPS) vinder frem

Der foregår også produktion af narko i Danmark

fra en række europæiske politimyndigheder viser, at 65% af alle kokainbeslag fra containere i 2013 benyttede den såkaldte Rip Off-metode, hvor illegale stoffer smugles i legale fragtleverancer og piller ud inden fragtens endelige destination. Dette kræver samarbejde med korrupte shipping- eller havnearbejdere (NCA 2014a). Stort set alle transportformer ud af Danmark er kun i begrænset omfang underlagt kontrol fra de danske myndigheder. Transport mellem landene i Europa kan ligeledes foretages uden særlig risiko for kontrol. Dermed er risikoen for anholdelse og beslaglæggelse betydeligt reduceret, når først narkotikaen er smuglet ind i Europa. Politiet vurderer, at det samlede trusselsniveau for smugling og handel med narkotika fortsat er højt (Rigspolitiet 2012b: 12; Rigspolitiet 2013b: 6; Rigspolitiet 2014b: 12).

Innovationsevne

De organiserede narkokriminelle er karakteriseret ved stor innovationsevne. Som eksempel kan nævnes tilfælde i udlandet, hvor det illegale stof er støbt ind i plexiglasplader eller plasticgranulat. På den måde hindrer man, at stoffet kan opdages ved prøvetagning, og narkohunde kan ikke snuse sig frem til det.

Politiet oplever også en tendens til, at de kriminelle, afdækker politiets metoder og tager deres forholdsregler på baggrund af den viden. Der er også set tilfælde, hvor der decideret foregår overvågning af politiet, så man fx kan være væk, inden en patrulje når frem til gerningsstedet.

Kommunikation mellem kriminelle aktører foregår i højere og højere grad via kanaler og medier, der er mere vanskeligt tilgængelige for politiet såsom apps eller chatfunktioner på sociale medier.

Sagskompleksitet

Efterforskning af organiseret narkotikakriminalitet er ressourcekrævende. Det kræver ofte en længere efterforskning med overvågning, teleanalyser og aflytning af personer, it-udstyr, lokaliteter mv. Desuden viser udviklingen i rockerkriminaliteten i det seneste årti en stadig stigende anvendelse af "stedfortræderkriminalitet", hvor man tvinger eller tilskynder personer, der ikke eller kun perifert har tilknytning til rockermiljøet, til at begå kriminalitet og aflevere udbyttet eller dele heraf til rockerrelaterede personer. Som følge heraf er narkotikasager mod personer med tilknytning til rockermiljøet vanskeligere at efterforske.

3.5.3 FREMTIDIG UDVIKLING

Politiet vurderer, at narkotikakriminaliteten vil være uændret i den kommende periode. Der er ikke noget, der tyder på hverken en stigning eller et fald i tilgængeligheden af de forskellige narkotikatyper, og aktørerne er de samme. Sidstnævnte udviser en stor grad af kreativitet og innovationsevne i forhold til at

anvende nye teknologiske muligheder til produktion, salg og optimering af profit.

Som nævnt i afsnittet om ungdomskriminalitet under det generelle billede viser Balvigs undersøgelse af udviklingen inden for unges lovløshed, at der er en øget risikobevisthed og 'fremtidsdisciplinering' blandt de unge, der fremmer lovlydig adfærd (Balvig 2011: 122-127). Samtidig er de unge mere tilbøjelige til at gøre noget, hvis de tror, det er normen hos deres kammerater (Balvig 2011: 104-108). Jo færre der eksperimenterer med stoffer, des mere vil det være normen ikke at gøre det, og jo flere vil igen lade være med at bruge stofferne. Der er derfor grund til at håbe, at den stigende lovløshed hos de unge vil resultere i et generelt fald i eksperimenterende stofbrug hos de unge og dermed, på længere sigt, et generelt fald i misbrugere, følgekriminalitet m.m.

Den *teknologiske udvikling* vil få betydning for narkorelateret kriminalitet. Kommunikationsteknologien med krypteret kommunikation via apps eller sociale medier samt krypterede data og anvendelse af Clouds, udfordrer allerede i dag efterforskningen, og denne udfordring bliver formodentlig større i fremtiden. Internethandel faciliteret via 'cryptomarkeder' (se fx Martin 2014) på darkweb, og faciliteter som TOR-netværket, hvor det er muligt at optræde anonymt, vil sandsynligvis også blive et stadig større problem. Derudover gør betaling med *digital valuta*, som fx bitcoins, det også sværere at spore pengestrømme og koble en ulovlig handel til gerningspersonen, ganske som det kan betyde, at stofmarkedet bliver organiseret på langt mere fleksible måder. Overordnet set vil handel med illegale stoffer blive mindre synlig, forbindelsen mellem køber og sælger bliver sværere at fastslå, og risikoen for at blive taget mindskes for både køber og sælger (UNODC 2014).

Den teknologiske udvikling kan også få betydning for produktionen af *syntetisk narkotika*, hvor udviklingen på verdensplan er i hastig vækst. Fremtidens narkotikamarked kan således rette sig mod disse kunstigt fremstillede stoffer og dermed stille politiet over for store udfordringer. Den fleksibilitet, som syntetisk fremstilling af narkotika medfører, bl.a. som følge af de øgede muligheder for lokal produktion (se Danmark 2015-2020), vil betyde en stor udfordring for efterforskninger mod fabrikation og distribution af narkotika i fremtiden.

Produktion af narkotika (og dopingstoffer) er en yderst lukrativ forretning, og det er nemt at tilegne sig viden om processen på internettet. Man må derfor forvente, at flere kriminelle organisationer vil søge at få del i udbyttet – enten ved selv at starte en produktion eller ved at gå på rov i andre kriminelles væksthuse. Der er således potentiale for konflikter i det kriminelle miljø, og en øget utryghed i de lokalområder, hvor produktionen foregår.

Organiserede narkokriminelle har stor innovationsevne

Digital valuta vil gøre det sværere at koble narko-handel med gerningspersoner

Debatten om legalisering af hash kan få betydning for den sociale accept af hashrygning. Udviklingen med legalisering af cannabis i USA's delstater fortsætter, og kan på længere sigt føre til fuld legalisering i USA. En konsekvens af dette kan være stigende social accept i Danmark af brugen af cannabis og eventuelt flere sager med rejsende fra USA med cannabis til eget brug. Udviklingen i USA vil endvidere kunne påvirke holdningen til legalisering af cannabis i nogle EU-lande.

På længere sigt kan droner anvendes til smugling eller anden transport af ulovlige genstande såsom våben og narkotika. Der har allerede været tilfælde, hvor kriminelle aktører har brugt droner til at overvåge politiet. Efterhånden som droner bliver mere udbredte, kan de blive et redskab, der i stigende grad anvendes til en lang række af kriminelle handlinger.

BEDRAGERI, HACKING OG IDENTITETSTYVERI

3.6

Der bliver flere og flere anmeldelser for bedrageri og hacking. Samtidig er antallet af sager om misbrug af betalingskort i vækst, og en stigende del finder sted i forbindelse med handel på internettet. Digitaliseringen og nye teknologier vil få stor betydning for kriminalitetsområdet, og det er sandsynligt, at det vil være med til at øge omfanget og kompleksiteten.

3.6.1 SKADESANALYSE

Bedrageri

Anmeldelser om bedrageri er steget markant i perioden 2009-2014 fra lidt over 7.000 årlige anmeldelser i 2009 til knap 17.000 årlige anmeldelser i 2014. I hele perioden 2009-2014 har politiet modtaget knap 70.000 anmeldelser om bedrageri. Antallet af anmeldelser om bedrageri er, som det fremgår af figur 32, mere end fordoblet.

Den samlede kategori *bedrageri* dækker over mange former for bedrageri, og det er derfor nødvendigt med en mere detaljeret inddeling. I nedenstående ser vi nærmere på omfanget af socialt bedrageri og bedrageri vedrørende arbejdsløshedskasse, databedrageri og bedrageri med stjålne kort samt bedrageri ved internethandel.

Bedrageri vedrørende arbejdsløshedskasse og socialt bedrageri

Både socialt bedrageri og bedrageri vedrørende arbejdsløshedskasse falder under straffelovens § 289 a. Ifølge denne paragraf er det strafbart med *forsæt* at give urigtige eller vildledende oplysninger eller fortie oplysninger for at opnå uberettiget udbetaling til sig selv eller andre. Kommuner har anmeldelsespligt til politiet, når de har mistanke om socialt bedrageri, men anmeldelse sker formentlig kun, hvor kommunen vurderer, at de har tilstrækkelige beviser i sagen til at løfte den. Omfanget af dette mulige mørketal kender vi ikke.

Anmeldelser om socialt bedrageri og bedrageri vedrørende arbejdsløshedskasse er steget i undersøgelsesperioden 2009-2014, og der er store udsving for bedrageri vedrørende arbejdsløshedskasse, som det ses i figur 33.

Bedragerianmeldelser vedrørende arbejdsløshedskasse er steget i perioden 2009-2014 fra 120 til 399. A-kasserne begyndte i 2011 at kontrollere udbetalinger via indkomstregisteret (Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering 2014). En del af stigningen i anmeldelsestallet i perioden herefter skal formentlig tilskrives den øgede opmærksomhed og kontrol på området. Socialt bedrageri er også steget en smule i perioden 2009-2014 fra 139 til 185 årlige anmeldelser, men er faldet siden 2010.

Misbrug af betalingskortoplysninger

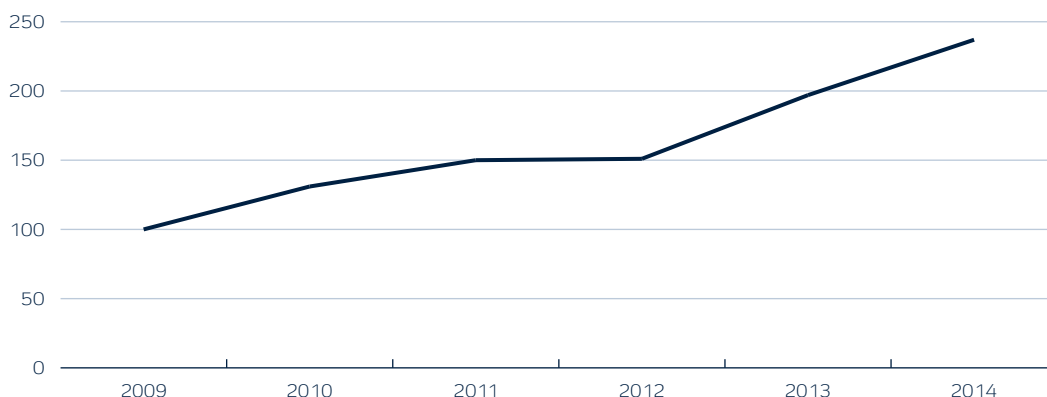
Anklagemyndigheden har traditionelt rejst sager om (lomme)tyveri af dankort med efterfølgende misbrug i hæveautomat som tyveri (straffelovens § 276). Imidlertid er det ikke helt retvisende, da lomme/tasketyveriet egentlig blot vedrører selve tyveriet af dankortet, mens det, at der efterfølgende haves på kortet, bør betegnes som databedrageri (straffelovens § 279a)³². Databedrageri er, når der ændres, slettes eller tilføjes oplysninger i programmer til databehandling med henblik på egen eller andres uberettigede vinding. Anmeldelser om misbrug af betalingskortoplysninger og bedrageri med stjålne kreditkort/kreditkortoplysninger er steget væsentligt de seneste 6 år, jf. tabel 11.

Der er således sket en fordobling i antallet af anmeldelser om misbrug af betalingskortoplysninger. Denne udvikling kan blandt andet tilskrives "pinkode afluring" eller "shoulder surfing".

Danmarks Statistik finder, at antallet af borgere, der har oplevet økonomisk tab som følge af misbrug af kreditkort, er vokset fra ca. 65.000 i 2010 til ca. 115.000 i 2013 (Danmarks Statistik 2013). Endvidere viser en undersøgelse, at der har været vækst i misbrug ved fjernsalg (internethandel), men et

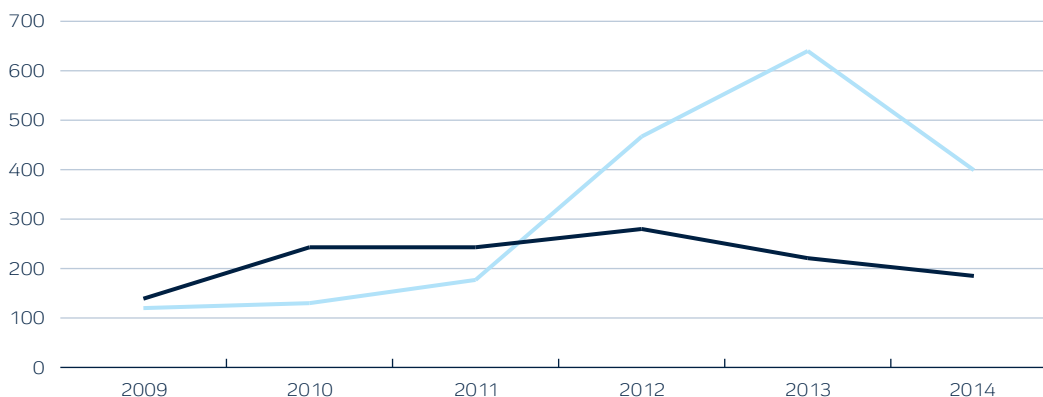
³². Jf. U.2014.1688V skal uberettiget brug af et betalingskort i en kortterminal som udgangspunkt regnes som omfattet af straffelovens § 279a, hvilket i praksis betyder, at sagskategorien "databedrageri" fremadrettet vil stige antalmæssigt og modsat med kategorien "tyveri fra pengeautomat".

FIGUR 32 Udviklingen i antallet af anmeldelser om bedrageri i perioden 2009-2014. Indeks 100 = 2009.

Kilde: POLIS (2015).

FIGUR 33 Udviklingen i antallet af anmeldelser om bedrageri i forbindelse med arbejdsløshedskasse og socialt bedrageri i perioden 2009-2014.

■ Socialt bedrageri ■ Bedrageri, arbejdsløshedskasse

Kilde: POLIS (2015).

Der er sket en fordobling i antallet af sager om misbrug af betalingskort-oplysninger

fald i misbrug med falske kort. Misbrug i fjernsalgs-handlen (internet) steg således med 89% i perioden 2008-2013 (Nets i Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen 2014).

Bedrageri ved internethandel

I 2014 handlede lidt under 80% af danskere mellem 16-89 år på internettet, hvilket er 15% flere end i 2009 (Danmarks Statistik 2014d: 27). Af politiets data fremgår det, at der er sket en tredobling i antallet af anmeldelser, der kan relateres til online køb, salg og bytte, som det fremgår af figur 34.

Politiets data er langt fra dækkende på dette område, da det ikke registreres selvstændigt, om sagen omhandler online køb, salg eller bytte. Disse opgørelser er afhængige af, hvad den konkrete sagsbehandler på hver enkelt sag har noteret i sagen. Derfor er der behov for at supplere med viden fra offerundersøgelsen fra 2012/2013. I denne undersøgelse angiver 2,4% af respondenterne at have været udsat for bedrageri ved internethandel, svarende til mellem 60.000-100.000 danskere. To ud af tre har oplevet bedrageri ved internethandel i en (falsk) internetbutik, mens en ud af tre handlede privat (Kruize 2013: 68). Dog skal dette antal tolkes med varsomhed, da resultatet stammer fra en spørgeskemaundersøgelse,

TABEL 11 Udviklingen i antal anmeldelser om databedrageri med stjålne dankort og øvrige kontokort. Opgørelsen er på årsbasis og dækker perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Databedrageri, bedrageri med stjålne dankort og øvrige kontokort samt tyveri fra pengeautomat	4.857	5.490	6.172	5.899	7.786	10.804

Kilde: POLIS (2015).

og respondenterne har muligvis en bredere forståelse af bedrageri ved internethandel end det, begrebet dækker i denne kontekst. Hvis der fx er tale om en vare, der ikke er modtaget, vil det i udgangspunktet være en civilretlig sag og dermed i udgangspunktet ikke en politiopgave.

Pengefalsk og virtuel valuta

Antallet af anmeldelser om pengefalsk og udgivelse af falske penge lå frem til 2012 på et stabilt niveau mellem lidt over 400 og lige under 500 årlige anmeldelser. I 2013 steg anmeldelserne på området markant til lidt over 1.000 anmeldelser. Det skyldes, ifølge oplysninger fra Rigspolitiets Nationale Efterforskningscenter (NEC), at der i 2013 blev produceret og distribueret et stort antal falske 500 og 1.000 kr. sedler. I 2014 er anmeldelsestallene godt 850 sager, hvilket er en fordobling fra årene før 2013.

På nuværende tidspunkt er virtuel valuta, fx bitcoin, uden udsteder og med mulighed for køb og salg for traditionelle valutaer (euro, kroner osv.) ikke reguleret i lovgivningen (Danmarks Nationalbank 2014: 86-90).

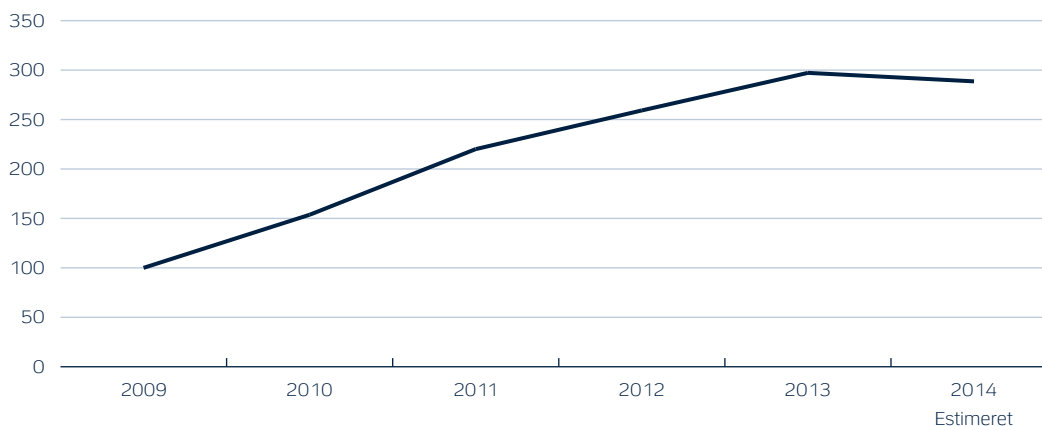
Identitetstyveri

Vi tager udgangspunkt i Digitaliseringsstyrelsens definition af identitetstyveri. Denne definition dækker over, at nogen ulovligt tilegner sig en andens oplysninger, og at nogen misbruger disse oplysninger til fx at optage lån, købe ting eller chikanere nogen. De personlige oplysninger kan fx være cpr-nummer, adgangskoder eller lignende. At opsnappe en andens kreditoplysninger og misbruge dem er ikke identitetstyveri ifølge denne definition (Kruize 2013: 23), jf. tidligere i kapitlet om databedrageri.

Identitetstyveri er ikke selvstændigt kriminaliseret i dansk lov, men rigsadvokaten påpeger, at der kan være strafbare forhold i forbindelse med sager, hvor folk fx opretter en falsk profil på internettet. Det er således ikke strafbart at udgive sig for at være en anden eksisterende person, men udgiver man sig for at være en anden eksisterende person og i den forbindelse videregiver oplysninger om den pågældende, så kunne overtrædelsen falde under straffelovens § 264 b (Kruize 2013: 25).

Politiet registrerer ikke identitetstyveri særskilt. De sager, hvor identitetstyveri er noteret, er således

FIGUR 34 Udviklingen i sager om online køb/salg/bytte på årsbasis for perioden 2009-2014.

Kilde: Søgning i POLSAS på ord, der relaterer sig til køb/salg/bytte (2014). Indeks 100 = 2009. 2014 er opgjort som estimat på baggrund af årets første 6 måneder.

TABEL 12 Udviklingen i antal anmeldelser af uberettiget adgang til edb-oplysninger og oplysninger om erhvervshemmeligheder. Opgørelsen er på årsbasis og dækker perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Hacking (uberettiget adgang til edb-oplysninger)	39	146	42	40	95	180
Hacking (ulovlig adgang til erhvervshemmeligheder)	4	0	1	2	0	11
Total	43	146	43	42	95	191

Kilde: POLIS (2015).

alene de sager, hvor sagsbehandleren af egen drift har registreret dette, og derfor er det reelle antal sager om identitetstyveri sandsynligvis større. I perioden 2009-2013 har politiet modtaget omkring 30 sager årligt, hvor identitetstyveri er nævnt³³.

Af offerundersøgelsen fremgår det, at omfanget af identitetstyveri er langt højere end det politiregistrerede antal og ligger på mellem 38.368 og 55.420³⁴ (Kruize 2013: 28). Dette antal skal dog behandles med en vis forsigtighed, idet respondenterne kan have en anden forståelse af identitetstyveri end det, der reelt er kriminaliseret.

I en undersøgelse fra Danmarks Statistik fra 2013, svarede 4% af respondenterne mellem 16-89 år, at de havde været udsat for misbrug af personoplysninger inden for de foregående 12 måneder (Danmarks Statistik 2013)³⁵. Af en undersøgelse fra Københavns Universitet fra 2013 fremgår det, at ca. 50% af hændelserne vedrørende misbrug af identitet har været med forsat til økonomisk vinding, mens ca. 30% har været relateret til såkaldt socialt misbrug³⁶. Socialt misbrug er fx, når personlige oplysninger videregives fra en falsk profil (fx Facebook) (Kruize 2013: 43).

Hacking

I dette afsnit beskæftiger vi os med hacking i den betydning af ordet, som er kriminaliseret i straffelovens 263 stk. 2. I henhold til denne paragraf er det strafbart uberettiget at skaffe sig adgang til en andens oplysninger eller programmer, der er bestemt til at blive brugt i et informationssystem.

Endvidere anvender vi anmeldelser relateret til § 263 stk. 3. Jf. denne paragraf er det strafbart med forsat at skaffe sig eller gøre sig bekendt med oplysninger

om en virksomheds erhvervshemmeligheder. Dog skal der tages det forbehold, at de sager, der falder under denne bestemmelse, ikke nødvendigvis har med hacking at gøre – her kan der også være tale om sager, hvor man skaffer sig adgang til informationer i fysiske dokumenter. Omfanget af sagerne, som det ses i tabel 12, er relativt lille med store udsving.

Som det fremgår af ovenstående tabel, så er antallet af anmeldelser på dette område steget markant, fra 43 til 191 sager, i perioden 2009-2014. Dog vidner de store udsving samt et relativt lille antal sager om, at udsvinget kan være tilfældigt. Endvidere er ovenstående tabel ikke helt retvisende i forhold til omfanget af hackingsager, som beskrevet ovenfor. Derfor har vi forsøgt at lave en mere specifik søgning relateret til hacking på alle anmeldelser. Denne opgørelse er behæftet med samme usikkerhed, som er beskrevet tidligere ved denne type statistisk opgørelse³⁷, hvor søgeord er anvendt. Der skal yderligere tages det forbehold, at listen over søgeord relateret til hacking ikke er udtømmende. Alligevel er det interessant at se på udviklingen, som viser, at antallet er tredoblet i perioden 2009-2014, som det fremgår af figur 35.

Antallet af anmeldelser, hvor hackingrelaterede ord indgår, er steget fra 132 til 404 sager fra 2009-2014, hvor andet halvår af 2014 er estimeret på baggrund af første halvår 2014. Der er altså igen tale om små antal, og udviklingen skal derfor tolkes med varsomhed.

Resultater fra Danmark Statistiks årlige undersøgelse om danskernes it-vaner og internetadfærd indikerer, at omfanget af mørketal på dette område er stort. Af denne undersøgelse fremgår det, at lidt under hver femte dansker med internetadgang i husstanden

³³. Der er alene søgt sager der indeholder ordet identitetstyveri. Vi formoder, at det reelle antal sager vedrørende identitetstyveri er væsentligt større idet, disse sager kan være blevet beskrevet med andre ord. Se i øvrigt metoderapporten for en beskrivelse af søgemetoden.

³⁴. Denne opgørelse gælder for identitetstyveri uden betalingskort, som kapitlet er af-grænset fra.

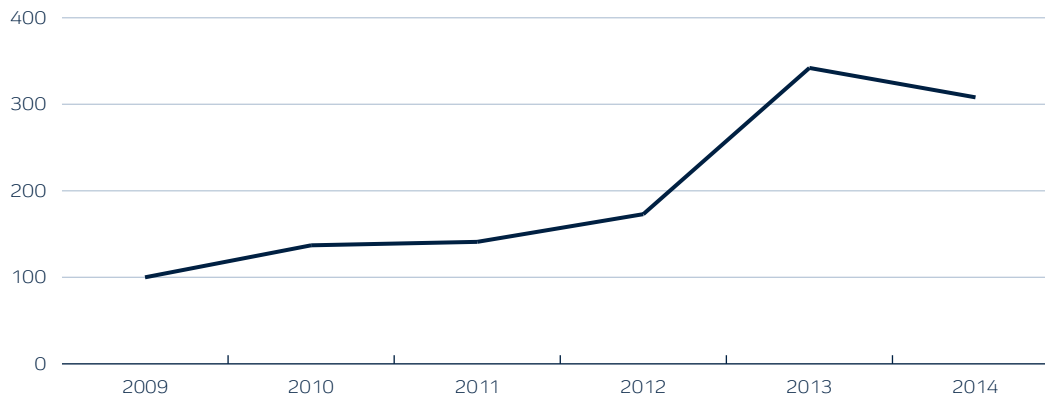
³⁵. Det skal dog bemærkes, at der i undersøgelsen er spurgt meget bredt til: "Misbrug af personoplysninger på internettet og/eller andre former for krænkelse af privatlivets fred fx billeder, videoer, følsomme personoplysninger" (Danmarks Statistik 2013). Ligeledes baseret på tal fra Danmarks Statistik.

³⁶. Ligeledes baseret på tal fra Danmarks Statistik.

³⁷. Der er ikke blot søgt på hacking, men også andre relaterede ord som: hack, phishing, Phishing, pop-up, Pop-up, ransomware, ransomware, ransom ware, ransomware.

Antallet af hacking-sager er tredoblet i perioden 2009-2014

FIGUR 35 Udviklingen i anmeldelser, hvor hacking indgår på årsbasis for perioden 2009-2014 (2014).

Kilde: Søgning i POLSAS på ord relateret til hacking (2014). Indeks 100 = 2009. 2014 er opgjort som estimat opgjort på baggrund af årets første 6 måneder.

inden for det seneste år (2012) har været udsat for malware, der har medført tab af informationer eller tab af tid. Dette svarer til ca. 465.000 husstande i Danmark (Kruize 2013: 33).

For så vidt angår hacking mod virksomheder i Danmark findes der ikke data eller undersøgelser, der med sikkerhed giver et retvisende billede af problemets omfang. Det skyldes først og fremmest, at der med meget høj grad af sandsynlighed er et betydeligt mørketal som følge af, at virksomhederne ofte ikke er tilbøjelige til at anmelde angreb på deres it-systemer. Europol vurderer dog, at virksomhederne i stigende grad bliver ofre for it-kriminalitet (Europol 2015: 8, 32-33), ligesom Forsvarets Efterretningstjeneste påpeger, at hacking mod virksomheder fortsat er et problem og fremhæver "insidertruslen", hvor ansatte bevidst eller ubevidst bryder sikkerheden på deres arbejdsplads (Forsvarets Efterretningstjeneste 2014: 34).

Endvidere fremgår det af Danmarks Statistiks undersøgelse om den offentlige sektors brug af it fra 2010, at 30% af danske myndigheder havde oplevet virusangreb med tab af data eller arbejdstid af generende eller alvorlig karakter inden for det seneste år (Danmarks Statistik 2011: 16). Dette faldt dog til 15% af danske myndigheder i 2011 (Danmarks Statistik 2012b: 18). Undersøgelsen er ikke gentaget siden 2011.

Skadevirkninger

Omfanget af bedrageri vedrørende arbejdsløsheds-kasse og socialt bedrageri er underbelyst i Danmark, men det fremgår af en rapport fra SFI, at omfanget af

overudbetalingen af sociale ydelser i Danmark kan estimeres til 5-10 mia. kr. i 2010³⁸. Resultatet skal dog tolkes med varsomhed, da det ikke er undersøgt i dybden, om resultaterne fra svenske og engelske undersøgelser kan overføres direkte til danske forhold (Madsen, Jacobsen og Jensen 2011: 13-17). Socialt bedrageri og bedrageri vedrørende arbejdsløsheds-kasse har vidtrækkende konsekvenser for de danske velfærdsstrukturer, særligt hvis der er tale om organiseret og omfattende snyd med offentlige ydelser.

De økonomiske skader som følge af misbrug af dankort i Danmark var på ca. 38,9 mio. kr. i 2009 og 47,5 mio. kr. i 2013. Det samlede tab som følge af misbrug af dansk udstedte udenlandske betalingskort i udlandet steg fra ca. 157,5 mio. kr. i 2012 til ca. 222,5 mio. kr. i 2014. Ifølge Nets var det årlige misbrug af dankort i forhold til omsætningen med dankort i 2009 0,014% i 2009. Værdien af misbruget estimeres til 0,018% i 2014³⁹. Samtidig viser tallene fra Nets, at der er sket et skift i det, der kan betegnes som gerningsstedet.

Endvidere kan skaderne ved bedrageri ved internet-handel belyses ved at se på det økonomiske tab, som af førnævnte offerundersøgelse estimeres til at ligge på 81 mio. kr. i 2012 (Kruize 2013: 6). Samme undersøgelse estimerer tabet ved identitetstyveri til at ligge på knap 60 mio. kr. i 2012 (Kruize 2013: 6).

Størstedelen af de private forbrugeres direkte økonomiske tab ved kreditkortmisbrug og identitetstyveri kompenseres af pengeinstitutterne. Der kan dog stadig være væsentlige omkostninger for

30% af de danske myndigheder har oplevet virusangreb med tab af data inden for det seneste år

Omfanget af overudbetalingen af sociale ydelser var på mellem 5-10 mia. kr. i 2010

³⁸. I rapporten er der taget udgangspunkt i resultater fra engelske og svenske undersøgelser, som finder, at ca. 2-4% af udbetalingen af sociale ydelser er grundet borger- eller myndighedsfejl eller bedrageri. En tredjedel af overudbetalingerne vurderes at skyldes bedrageri, mens de sidste to tredjedele vurderes at skyldes fejl (Madsen, Jacobsen og Jensen 2011: 13-17).

³⁹. Data modtaget fra Nets til Rigspolitiet november 2014. 2014-tal baseret på fremskrivning af tal vedrørende 1. halvdel af året.

enkelpersoner i form af fx mistillid til væsentlige samfundsinstitutioner som banker og offentlige myndigheder. For erhvervslivet er der ligeledes store omkostninger forbundet med svindel med betalingskort.

Skaderne kan også være sociale og indirekte samfundsrelaterede. Hvis kunderne vurderer, at risikoen ved at handle på nettet er for høj, har det en væksthæmmende effekt. Den samlede økonomiske gevinst ved ny teknologi reduceres derved. Ifølge Danmarks Statistik har 24% af internetbrugerne (svarer til 1 mio. personer) ikke handlet på nettet på grund af sikkerhedsbetyrninger i en periode på 12 måneder (Danmarks Statistik 2014d). Dette tal dækker formentlig både over sund skepsis i forhold til handel på illegitime websider og over en manglende tillid til nettet som handelssted (Bring 2014).

Af Danmarks Statistiks undersøgelse fra 2013 om it-anvendelse i befolkningen fremgår det endvidere, at antallet af borgere i aldersgruppen 16-89 år, som har oplevet et økonomisk tab som følge af falske e-mails eller bedrageriske hjemmesider, er steget fra ca. 50.000 i 2010 til ca. 160.000 i 2013. Samme undersøgelse vidner om en stigning i antallet af internetbrugere, der har været udsat for økonomisk tab som følge af falske e-mails i et enkelt år, fra 2% af respondenterne i 2012 til 4% af respondenterne i 2013 (Danmarks Statistik 2012a; Danmarks Statistik 2013).

3.6.2 TRUSLER OG SÅRBARHEDER

Ofre

Betalingskortmisbrug

Risikoen for at blive udsat for misbrug af betalingskort er størst for personer i alderen 30-49 år og en anelse højere for mænd end for kvinder. Endvidere har personer uden arbejde lidt højere sandsynlighed for at blive offer for betalingskortmisbrug end folk med arbejde, studerende og pensionister (Kruize 2013: 61).

Bedrageri ved internethandel

Førnævnte offerundersøgelse finder en sammenhæng mellem udsathed for bedrageri ved internethandel og alder. Ældre har en mindre sandsynlighed for at blive udsat for bedrageri ved internethandel end yngre personer. Dog skal den mindre offerrisiko for ældre sandsynligvis tilskrives, at denne gruppe handler mindre på internettet (Kruize 2013: 71). Kvinder under 30 år har den største offerrisiko, mens mænd over 50 år har en større offerrisiko end kvinder over 50 år (Kruize 2013: 71).

Identitetstyveri

Privatpersoner lægger i højere grad selv frivilligt personoplysninger ud på internetsider eller på sociale netværkssider, såsom Facebook eller Linked-In

(Kruize 2013: 29) og dette vil alt andet lige betyde, at danskere bliver mere sårbare i forhold til identitetstyveri, fordi personfølsomme oplysninger i højere grad er offentligt tilgængelige – fx via telefon- og navregister.

Af offerundersøgelsen fremgår det, at mere end 70% af respondenterne mente, at gerningspersonen havde fået fat i deres identitetsoplysninger online (Kruize 2013: 29). I ca. halvdelen af tilfældene skete dette ved phishing (malware og falsk e-mail/internetside).

Hacking

Der er sket en fordobling i antallet af inficerede danske internetsider (primært med malware og phishing) fra knap 600 danske inficerede internetsider i 2009 til mere end 1.200 i 2012. Lukningen af disse sider sker dog hurtigere end tidligere, og i halvdelen af sagerne er levetiden for phishing-sider i 2011 to dage eller mindre, mens den i 2009 var 16 dage eller mindre (Kruize 2013: 32).

Endvidere viser en undersøgelse af virksomheders brug af it fra 2014, at lidt under 30% af virksomhederne har haft e-salg i løbet af det seneste år, og salg via nettet står for en sjettedel af virksomhedernes omsætning (Danmarks Statistik 2014b). Da en stigende andel af bedragerisager foregår på nettet (LexisNexis 2013), er virksomheder med omfattende e-handel i en særlig risikogruppe for denne type kriminalitet. Det vil samtidig være disse virksomheder, der rammes først, hvis tilliden til internetbaseret handel daler, og forbrugernes efterspørgsel efter disse varer og markeder falder.

Danskerne er førende i EU mht. onlinekontakt med offentlige myndigheder. I 2014 har 81% af danskerne mellem 16-74 år besøgt de offentlige myndigheders hjemmesider mod 37% af alle EU-borgere i 2013. Endvidere har to tredjedele af danskerne indsendt udfyldte blanketter digitalt til det offentlige, og for EU-borgere gælder det kun en femtedel (Danmarks Statistik 2015: 16).

Den stigende digitalisering og tilgængelighed, som er beskrevet ovenfor i Danmark 2015-2020, er en sårbarhed i forhold til bedrageri, hacking og identitetstyveri. Den generelt øgede anvendelse af teknologiske platforme til at drive forretningsprocesser og kommunikation mellem private borgere, virksomheder og offentlige instanser betyder, at der er stadig flere processer, der er sårbare over for sådanne kriminelle handlinger.

Gerningspersoner

Datagrundlaget for de nedenstående beskrivelser af alder, køn, nationalitet og antal sigtelser er udtræk fra politiets sagsbehandlingssystem.

Bedrageri

De personer, som sigtes for bedrageri er i høj grad mænd (85%), og blot 5,5% er under 18 år, mens

Digitalisering øger sårbarheden for bedrageri, hacking og identitetstyveri

59% er mellem 18-34 år. 77% af de sigtede har dansk statsborgerskab, lidt under 10% har rumænsk statsborgerskab, mens de resterende har 120 andre nationaliteter.

Socialt bedrageri og bedrageri vedrørende arbejdsløshedskasse

Når man ser på sigtede for socialt bedrageri er 37% kvinder, og 61% er 40 år eller derover. Blot 7,3% er under 18 år. Derudover er 90% af de sigtede danske statsborgere, og de resterende har 42 andre nationaliteter.

55% af de sigtede for bedrageri vedrørende a-kasse er 40 år eller derover. Kvinderne udgør 36% af de sigtede, og 87% af de sigtede er danske statsborgere. De resterende sigtede har 52 andre nationaliteter.

Misbrug af betalingskortoplysninger

De sigtede for databedrageri og bedrageri med stjålne kort er overvejende mænd (82%), og 64% er i alderen 18-34 år. 56% af de sigtede har dansk statsborgerskab, mens 27% har rumænsk statsborgerskab, og de resterende har 84 forskellige nationaliteter.

Pengefalsk

De sigtede personer for pengefalsk er overvejende mænd (85%) og 40% er i alderen 18-24 år. 63% af de sigtede er danske statsborgere, mens personer fra Venezuela (7,5%) og Litauen (4,7%) tilsammen udgør lidt over 12%. De resterende har 53 andre nationaliteter.

Identitetstyveri

Det giver ikke meget mening at se på karaktertræk for personer sigtet for identitetstyveri, da antallet af politi-registrerede sager er meget begrænset. I stedet tager vi derfor udgangspunkt i et amerikansk kvalitativt studie af 59 dømt for identitetstyveri. Identitetstyveri betegnes nogle steder som "white-collar crime", der omfatter ikke-voldelig økonomisk kriminalitet begået af forretningsfolk eller myndighedspersoner. Dette studie viser, at netop det "ikke-voldelige" – set med gerningspersonernes øjne – er et argument for dem om, at denne kriminalitetstype er mindre skadelig. Ifølge nogle af informanterne fra denne undersøgelse er de personer, der udsættes for identitetstyveri ikke egentlige ofre, fordi man nemt og hurtigt får genoprettet de skader identitetstyveri forvolder. Det kan fx være i form af dækning af et økonomisk tab. Derimod er der en tendens til at se de egentlige ofre som banker, virksomheder mv. som – i gerningspersonernes øjne – fortjener denne behandling (Copes & Vieraitis 2009: 248-249). Motiverne for denne type kriminalitet er ofte at opretholde eller at få en særlig levestandard, som man ellers ikke ville kunne opnå inden for ens økonomiske ramme (Copes & Vieraitis 2009: 247).

Hacking

De sigtede for uberettiget adgang til edb-oplysninger og erhvervshemmeligheder er langt overvejende mænd (96%) med dansk statsborgerskab (96%). 86% af de sigtede er under 34 år, og 40% af de sigtede er i alderen 30-34 år. De øvrige sigtede i perioden har otte andre nationaliteter. Ingen af de sigtede er registreret som rocker- eller bandemedlemmer på nuværende tidspunkt.

Af førnævnte offerundersøgelse vedrørende bl.a. hacking mod privatpersoner fremgår det, at forurettede og sigtede i overvejende grad kender hinanden, da 70% kender hinanden fra et af følgende steder: uddannelse, arbejdsplads eller fordi de tidligere er kærester. Dog er det i mange tilfælde nemmere for politiet at rejse sigtelse, når den formodede gerningsperson er kendt, så denne fordeling er forbundet med en vis usikkerhed (Kruize 2013: 39).

Social organisering og netværk

Som det fremgår af afsnittene om kriminalitetstyperne, og de profiler, der sigtes for disse former for kriminalitet, er der meget store forskelle. Derfor kan man ikke sige noget generelt om organiseringsgraden, men fx misbrug af betalingskortoplysninger vil ofte være tæt forbundet med berigelseskriminalitet såsom lomme- og tasketyveri, hvor der i nogle tilfælde er tale om organiserede kriminelle grupper af international karakter. Sagen om den såkaldte Operation Hvepsebo illustrerer, at bedrageri i nogle tilfælde kan være særdeles velorganiseret.

Innovationsevne

Gerningspersoner, der står bag bedrageri, hacking og identitetstyveri er ofte hurtige til at tage ny teknologi i brug. Samtidig øger muligheden for at købe malware- og andre it-angreb på nettet gerningspersoners muligheder, idet behovet for selv at besidde tekniske kompetencer reduceres (Europol 2014). Der er generelt stor innovationsevne hos kriminelle grupperinger til at anvende ny teknologi til strafbare handlinger med berigelsesforsæt. Eksempelvis har politiet i 2014 oplevet en stigende andel af bedrageri via mobile betalingsløsninger i takt med, at disse vinder indpas⁴⁰, og it-angreb mod mobile enheder i det hele taget (Kaspersky & Interpol 2014).

Sagskompleksitet

I en række sager om eksempelvis kreditkortsvindler er efterforskningsarbejdet komplekst og ressourcetungt i forhold til den økonomiske skade. Eksempelvis større sagskomplekser med mindre enkeltstående skadesbeløb fordelt over et større geografisk område. Det er en trussel, at anvendelsen af onlineprocesser gør det muligt at begå mere systematisk kriminalitet på kortere tid, end det lader sig gøre i den fysiske verden.

77% af de sigtede for bedrageri har dansk statsborgerskab

27% af de sigtede for databedrageri og bedrageri med stjålne kort har rumænsk statsborgerskab

40. Vurdering baseret på gennemgang af POLSAS data.

De nye teknologier kan både forskyde og skabe mere kriminalitet

I sager, der omfatter hacking eller phishing udført fra udlandet, kan mulighederne for efterforskning være langt mere begrænsede, end hvis det var udført fra eksempelvis en danskregistreret IP-adresse. I sager, hvor der afsættes digitale spor, kan disse dog også være med til at løfte bevisbyrden.

3.6.3 FREMTIDIG UDVIKLING OG UDFORDRINGER

Bedrageri over for personer og virksomheder er et kriminalitetsområde i løbende udvikling, hvor gerningspersoner i stigende omfang vil anvende fx hacking og identitetstyveri. Europol påpeger endvidere, at den aldrende befolkning i Europa vil ændre kriminalitetslandskabet, som kan komme til udtryk ved sager om socialt bedrageri (Europol 2015: 33).

I de kommende år får flere og flere adgang til internettet. I takt med at flere og flere økonomiske transaktioner og personlige data formidles og opbevares på mobile enheder og i clouds, vil kriminelle i stigende grad målrette digitale angreb mod disse (Kaspersky & Interpol 2014). Sådanne angreb er mere effektive end fx kortaflysning ved en pengeautomat. Desuden vil udbredelsen af virtuel valuta kunne gøre virtuel pengefalsk til et nyt kriminalitetsområde, mens Europol vurderer, at traditionel pengefalsk for fremtiden kan blive mindre i omfang (Europol 2015: 41). Politiets indsats i forhold til kriminalitetstypen vil afhænge af eventuel juridisk regulering af disse nye betalingsmidler. De nye teknologier kan således både forskyde kriminalitet og skabe mere kriminalitet (Europol 2015).

Flere rapporter peger på, at malware vedbliver at udbrede sig i takt med "udbuddet" af data med værdifulde personlige eller erhvervsrelevante oplysninger. Der vil således være en stigning i tilgængelighed og anvendelse af værktøjer, som har til hensigt at stjæle eller beskadige data. Det vil typisk være ransomware af forskellig art til afpresning af monetære eller intellektuelle goder, angreb mod systemers funktionalitet (DDoS mv.) og tyveri af personlige eller offentlige data med henblik på misbrug af personlige oplysninger og intellektuelle rettigheder knyttet til erhvervslivet (Gendarmerie Nationale 2011; Center for Cybersikkerhed 2014). Europol vurderer, at big data analyse vil blive anvendt i stigende grad af kriminelle grupper, hvilket vil medføre et mere konkurrencepræget kriminelt miljø på nettet (Europol 2014). BOTs – programmer som udfører automatiserede opgaver via internettet – kan, i kombination med massive datamængder, håndtere komplekse opgaver for individer og netværk, og kan derfor øge kriminelle netværks kapacitet (National Intelligence Council 2012: 55).

Internethandel vil fortsat være et mål for kriminelle grupperinger og enkeltpersoner. Det vil kræve øget og målrettet samarbejde med centrale aktører fra erhvervsliv og forbrugerorganisationer med henblik

på forebyggende indsatser. Udfordringen er at sikre viden og beskyttelse af data samtidig med tillid til handelssystemer. Der forventes et stigende antal sager med bedrageri ved betalingsløsninger til mobiltelefon. I 2015 introduceres kontaktløst Dankort i detailhandlen, og fremover vil mobiltelefoner også kunne anvendes til betaling af varer. Europol vurderer, at ældre befolkningsgrupper i fremtiden i højere grad end i dag vil udgøre en sårbar gruppe ift. internetkriminalitet og særligt bedrageri (Europol 2015: 33).

Tyveri, bedrageri og handel med data vil i stigende grad være systematiseret og organiseret, evt. i mere løst koblede netværk, end vi har set tidligere, og foregå på tværs af grænser (Europol 2015). Her vil virksomheders stigende anvendelse af store datasæt (big data), samt opbevaring af disse på cloudløsninger, øge sårbarheder og udbytte ved tyveri af immaterielle rettigheder via hacking, databedrageri og identitetstyveri. Europol påpeger endvidere, at identiteter, der falder uden for risikokategorier, vil blive en handelsvare, hvor man fx ved smugling af truede dyrearter køber sig til en identitet, der er tilknyttet en forskningsinstitution og i den forbindelse rejser med forfalskede særlige tilladelser (Europol 2015: 20).

Det vil være en udfordring at opfange og skabe forbindelse mellem småsager, der hænger sammen i større sagskomplekser, og det vil kræve både en gennemført registreringspraksis, monitoring og et tæt samarbejde med erhvervslivet at løse den udfordring. Stigende brug af anonymiseringstjenester og virtuelle valutaer gør det vanskeligere at identificere gerningspersoner og kan øge kriminelles incitament til at begå bedrageri. Efterforskning af bedrageri begået ved hjælp af it vil kræve stigende ressourcer i form af tid og dataopbevaringssystemer, fordi mængden af modtagne data vil stige eksponentielt.

Tyveri, bedrageri og handel med data vil i stigende grad være systematiseret og organiseret

SÆRLIG ØKONOMISK KRIMINALITET

3.7

Politiet vurderer, at grov skatte- og momskriminalitet fortsat vil være et af de mest profitable kriminalitetsområder i Danmark. Der er en tendens til, at mere hærdede kriminelle aktører, fx fra rocker- og bandemiljøet, forsøger sig med denne form for kriminalitet. En øget brug af stråmænd og en større grad af internationalisering på området stiller stigende krav til politiet.

Følgende afsnit omhandler særlig økonomisk kriminalitet som fx grov skatte- og momssvig, kædesvig, varemærkeforfalskning mv. Afsnittet berører ikke bedrageriforseelser, da denne form for kriminalitet er beskrevet nærmere i det foregående afsnit 3.6.

3.7.1 SKADESANALYSE

Grov skatte- og momssvig

Grov skatte- og momssvig, primært i form af kædesvig og momskarruselsvig, medfører årligt et milliardtab for den danske statskasse. Det er i langt de fleste tilfælde en gruppe personer i forening, der systematisk udøver angreb på statens finanser.

Kædesvig

Kædesvig er en betegnelse for systematisk skatte- og momskriminalitet, som primært udføres af underleverandører i servicebranchen. SKAT vurderer, at denne form for kriminalitet er det mest udbredte svigskoncept i EU (SKAT 2014a: 67). Det organiseres i mange tilfælde ved brug af komplekse selskabskonstruktioner, der involverer et net af skraldespandsselskaber og stråmandskonti, som anvendes til at få udbyttet kanaliseret til udlandet eller udbetalt kontant.

Kædesvig vurderes at være den enkeltstående kriminalitetsform, der genererer det største udbytte for organiserede kriminelle aktører i Danmark. Kerneforseelsen i kædesvig er manglende indeholdelse af

A-skat. SKAT skønnede således i 2012, at det årlige tab for statskassen som følge af kædesvig er omkring 2,5-3 mia. kr. Antallet af anmeldelser af sager om grov skattesvig, herunder kædesvigssager, er steget med 61% fra 2009 til 2014, se tabel 13.

Der knytter sig en mængde forskelligartet følgekriminalitet til kædesvig, herunder socialt bedrageri, brug af ulovlig arbejdskraft (ulovligt ophold og ulovligt arbejde), arbejdsmiljøkriminalitet og i sjældnere tilfælde tvangsarbejde samt menneskehandel. Det betyder også, at det reelle tab for statskassen formentlig er højere end det estimerede mistede skatte- og afgiftsprovener.

Momskarruselsvig

Momskarruselsvig er handler mellem virksomheder i Danmark og andre EU-lande, hvor der benyttes skraldespandsselskaber ('missing traders'), der systematisk undlader at afregne moms. Disse selskaber oparbejder typisk en betydelig momsgeæld og bliver så lukket uden at efterlade aktiver. Der er tale om organiseret kriminalitet, der ofte involverer komplekse virksomhedskæder styret af bagmænd, som i vidt omfang benytter stråmænd.

Momskarruselsvig fratager den danske stat betydelige momsindtægter. SKAT anslår, at alene deres indsats på området forhindrer svig for 800 mio. kr. i Danmark og for godt 1 mia. kr. i andre EU-lande (SKAT 2014b: 1). Antallet af anmeldelser om grov

Kædesvig er det mest udbredte svigskoncept i EU

TABEL 13 Udviklingen i det årlige antal anmeldelser om grov skattesvig for perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Antal anmeldelser om grov skattesvig	89	108	106	145	134	143

Kilde: POLIS (2015).

TABEL 14 Udviklingen i det årlige antal anmeldelser om grov momsrig for perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Antal anmeldelser om grov momsrig	73	125	132	141	181	166

Kilde: POLIS (2015).

TABEL 15 Udviklingen i det årlige antal anmeldelser og henvendelser fra politikredse til SØIK om krænkelse af immaterielle rettigheder for perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Antal anmeldelser	31	22	58	147	66	83

Kilde: POLIS (2015).

TABEL 16 Udviklingen i det årlige antal anmeldelser til SØIK fra Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen om konkurrencekriminalitet for perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Antal anmeldelser	5	5	5	8	11	8

Kilde: Konkurrence- og forbrugerstyrelsens hjemmeside (2015).

Antallet af anmeldelser om grov momsrig har været tiltagende de senere år

momsrig⁴¹ har tillige været tiltagende de senere år, se tabel 14.

Varemærkeforfalskning og piratkopiering

Krænkelser af immaterielle rettigheder (piratkopiering mv.) er en stadig større udfordring på verdensplan, og der er også i Danmark sket en stigning i antallet af anmeldelser på området, se tabel 15.

I 2012 er der markant flere anmeldelser end i resten af perioden, men dette kan skyldes, at 90 forhold af cardsharing blev registreret med separate journalnumre, og forholdene er sidenhen blevet behandlet under samme sag. Det er vanskeligt at opgøre omfanget af krænkelse af immaterielle rettigheder (piratkopiering mv.). I 2013 tilbageholdt SKAT 42.393 varer på baggrund af mistanke om piratkopiering mv. (EU-Kommissionen 2014a: 24). Den anslåede værdi af disse produkter ville formentlig være et tocifret millionbeløb, hvis de var ægte. Særligt handel med kopivarer som forfalskede lægemidler og madvarer kan have alvorlig skadevirkning på borgernes helbred og sikkerhed. I Danmark er der konstateret ét potentielt tilfælde af forfalskede lægemidler. Sagen er fra 2012 og drejede sig om et batch HIV-medicin (Ministeriernes netværk mod IPR-Kriminalitet 2014).

Der er endnu ikke set sager om varemærkekrænkelser ved brug af 3D-printere.

Konkurrencekriminalitet

Konkurrencekriminalitet foregår ved ulovligt samarbejde mellem to eller flere aktører, som deler udbud, samordner priser eller deler et marked imellem sig, selvom de i udgangspunktet skulle have været konkurrenter. Selvom der er få anmeldelser om konkurrencekriminalitet, se tabel 16, så kan de enkelte sager have et ganske betydeligt omfang. Til eksempel har Statsadvokaten for Særlig Økonomisk og International Kriminalitet (SØIK) haft en efterforskning om ulovligt aftalte priser på byggerier – herunder offentlige projekter – til en samlet værdi af 400-500 mio. kr.

Det er vanskeligt at opgøre det samfundsøkonomiske tab som følge af kartellaktivitet. I en undersøgelse fra OECD blev det skønnet, at en gennemsnitlig merpris på 20-30% på en vare eller tjenesteydelse som følge af et ulovligt kartel ikke er udsædvanlig (OECD 2005: 25). Erfaringer fra EU viser, at kartelvirksomhed er udbredt og grænseoverskridende. En række store danske virksomheder har således modtaget bøder på trecifrede millionbeløb for at have deltaget i internationale karteller.

Krænkelser af immaterielle rettigheder er en stadig større udfordring på verdensplan

⁴¹ Antallet af anmeldelser for grov momsrig kan inkludere andre sager end momsrigsrigsrig. Politiet har dog ikke mulighed for at udskille de sager, der vedrører egentlig momsrigsrigsrig fra fx momsrigsrig begået i forbindelse med kædesvigoder.

TABEL 17 Udviklingen i det årlige antal anmeldelser til SØIK fra Finanstilsynet om børskriminalitet for perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Insiderhandel	20	8	8	6	2	4
Kursmanipulation	21	59	27	14	4	5
Øvrigt		10	4	0	0	0
Total	41	77	39	20	6	9

Kilde: Finanstilsynet (2015).

TABEL 18 Udviklingen i det årlige antal underretninger om hvidvask for perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Antal underretninger	2.095	2.315	3.020	4.511	5.166	7.250

Kilde: Hvidvasksekretariatet, SØIK (2015).

Børskriminalitet (kursmanipulation og insiderhandel)

Børskriminalitet – primært i form af insiderhandel og kursmanipulation – svækker tilliden til de finansielle markeder og kan medføre tab for både små og store investorer. I kølvandet på finanskrisen forekom et stigende antal sager om insiderhandel, kursmanipulation og andre sager vedrørende børskriminalitet. Siden 2011 er antallet af anmeldelser om børskriminalitet aftaget (se tabel 17), således at anmeldelsesniveauet nu ligger på nogenlunde samme niveau som før finanskrisen, hvor anmeldelsesniveauet lå på ca. 10 sager årligt. På det foreliggende grundlag er det ikke muligt at konkludere, om dette skyldes, at omfanget af kriminaliteten er aftaget, eller om det skyldes, at der opdages mindre.

Korruption

Korruption er en alvorlig form for kriminalitet, som i værste fald kan undergrave retsstaten, demokratiet og grundlæggende markedsøkonomiske strukturer. Ifølge 'The EU Anti-Corruption Report' er Danmark et af de lande med mindst korruption i EU (EU-Kommissionen 2014b). De sager, der har været efterforsket, har typisk omhandlet 'foreign bribery', dvs. danske personer eller selskaber, som har benyttet bestikkelse i andre lande, samt ganske få sager, hvor offentligt ansatte er blevet tiltalt for at modtage bestikkelse.

Match fixing

Match fixing er et stigende internationalt problem. Som eksempel kan nævnes, at Europol i perioden fra 2011-2013 var koordinator vedrørende en efterforskning, der involverede mindst 380 matchfixede professionelle fodboldkampe, heriblandt

kvalifikationskampe til VM og EM (Europol 2013b). Der er kun efterforsket ganske få sager om mulig match fixing i Danmark.

Hvidvask

Hvidvask er at sikre udbytte fra en strafbar handling. Der kan fx være tale om penge eller andre værdier, som stammer fra handel med narko, menneskesmugling, våbensmugling, røveri eller penge, som er opnået gennem fx underslæb, skatteunddragelse, bedrageri eller insiderhandel. Hvidvask gør det muligt for organiserede kriminelle aktører at nyde godt af udbyttet fra deres kriminelle aktiviteter. Hvidvask foregår blandt andet ved, at udbytte fra kriminalitet kanaliseres ind i investeringer i fast ejendom.

Omfanget af hvidvask er vanskeligt at opgøre, men antallet af underretninger er stigende, se tabel 18. Den danske skyggeøkonomi (narkohandel, prostitution og handel med smuglervarer) er af Danmarks Statistik i 2008 blevet opgjort til 3 mia. kr. (Danmarks Statistik 2014f: 1). Sammenholder vi dette med de ovennævnte estimater vedrørende blandt andet omfanget af grov skatte- og momskriminalitet, vurderer politiet, at der årligt hvidvaskes udbytte fra kriminalitet i Danmark for flere mia. kroner. SØIK modtager stadig flere underretninger om transaktioner, der skiller sig ud som mistænkelige, jf. nedenstående. Dette skyldes formentlig, at de underretningspligtige dels er blevet bedre til at opdage og underrette om mistænkelige transaktioner, dels at omfanget af hvidvask/økonomisk kriminalitet har været tiltagende.

Antallet af underretninger om hvidvask er stigende

3.7.2 TRUSLER OG SÅRBARHEDER

Organiserede kriminelle

De seneste år er der set en tiltagende tendens til, at personer fra rocker- og bandemiljøet og andre kriminelle grupperinger har optrådt i sager om økonomisk kriminalitet⁴². Denne udvikling skal formentlig ses i lyset af de gode profitmuligheder inden for området, muligvis kombineret med de relativt lave strafferammer i forhold til andre områder, fx narkotikaområdet.

Fra efterforskninger af bl.a. momskaruselsvig, kædesvig og hvidvaskefterretninger ved vi, at de organiserede kriminelle netværk, der optræder i sager om økonomisk kriminalitet, ofte har familiemæssige relationer og gode kontakter i udlandet. Politiet vurderer, at de i særligt grad er aktive i forhold til grov skatte- og momssvig, og ofte beskæftiger de sig med flere og overlappende fiskale svigkoncepter – fx kædesvig, momskaruselsvig og afgiftssvig. De kan samtidig være involveret i andre kriminalitetsområder som narkotika, menneskehandel, IPR og bedrageri. Det kendetegner disse aktører, at de tilrettelægger erhvervsaktiviteter alene med henblik på at begå svig, og de er risikovillige. De går langt for at holde sig skjult. De benytter stråmænd i vidt omfang, og de er derfor ofte mindre i fokus hos kontrolmyndighederne end de formelle direktører, fordi de som regel er langt vanskeligere at afdække og mere ressourcekrævende at efterforske. Endvidere er de netværk, som vi kender til, generelt gode til at finde nye svigmuligheder og hvidvaskkanaler i takt med, at de gamle får øget fokus fra politi og kontrolmyndigheder.

De traditionelle aktører

Traditionelt set har aktørerne i sager om økonomisk kriminalitet været personer, som er gået ind i virksomhedsdrift med gode intentioner, men som på et tidspunkt – fx når resultaterne har svigtet – er begyndt at tage ulovlige midler i brug. Den kriminelle hensigt har således ikke nødvendigvis været klar fra start, men kan være opstået som følge af dårlig økonomi, private vanskeligheder, skødesløshed eller uvidenhed. Det er politiets vurdering, at disse aktører stadigvæk udgør en væsentlig del af lovovertræderne i sager om økonomisk kriminalitet. Kendetegnene for dem er, at de er synlige, dvs. de formelt set er en del af virksomheden, fx administrerende direktører. De optræder endvidere ofte i enkeltstående sager og er ikke en del af større kriminelle netværk eller tværgående svigkoncepter.

En mindre del af disse aktører kan karakteriseres som gengangere, som over en årrække har været involveret i en række selskaber, hvor der er blevet begået økonomisk kriminalitet.

Omrejsende kriminelle involveres i økonomisk kriminalitet

Politiets efterforskninger viser, at der er en tiltagende tendens til, at udlændinge fra blandt andet Østeuropa bliver benyttet som stråmænd i sager om økonomisk kriminalitet. Der er i visse tilfælde tale om omrejsende kriminelle, der også er involveret i andre former for kriminalitet, fx indbrudskriminalitet.

Udenlandske stråmænd optræder især i sager, der udnytter svagheder i offentlig og privat it-infrastruktur. Der er også indikationer på, at herboende kriminelle i nogle sager bistår med den nødvendige viden og lokalkendskab.

Anvendelse af stråmænd er ikke et nyt fænomen. Brugen af udenlandske stråmænd synes imidlertid at have øget hastigheden, som stråmænd udskiftes med, ligesom det kan være forbundet med visse udfordringer at finde og afhøre udenlandske stråmænd og dermed afdække deres rolle i sager.

Rådgivere og facilitatorer

Rådgivere eller facilitatorer er personer med specialfærdigheder, der kan gøre det muligt for flere at begå forbrydelser. Det kan fx være advokater, revisorer, medarbejdere på vekselkontorer, skatterådgivere, firmafabrikanter osv. Rådgivere kan både benyttes i opstartsfasen, hvor der er behov for at indse og forstå muligheden for at tjene penge på økonomisk kriminalitet, og i den udførende fase, hvor selskaber, skatteregistrering og konti skal etableres.

Politiet vurderer, at antallet af rådgivere og facilitatorer, der aktivt deltager i kriminalitet, er begrænset, men fordi de har vigtige nøglekompetencer, kan blåstemple ulovlig aktivitet (fx ved at påtegne tvivlsomme årsregnskaber) og kan operere på tværs af det kriminelle landskab, udgør de en alvorlig trussel, der muliggør, at flere kan begå alvorlig økonomisk kriminalitet.

Ud over de personer, som gennem uddannelse og autorisation fungerer som rådgivere, er der også personer i det kriminelle miljø, som optræder som rådgivere eller undervisere, og som kan vejlede om tilrettelæggelse af økonomisk kriminalitet.

Digitalisering, hastighed og distance

De senere års øgede digitalisering af det offentlige kontakt med borgerne samt digitaliseringen af offentlige systemer og bankforretninger har gjort det muligt for kriminelle aktører, der befinder sig hvor som helst i verden, hurtigt og nemt at handle på vegne af stråmænd fx via NemiID og netbank. De kriminelle aktører, der gennemfører avancerede former for svig, er

Udlændinge bliver i stigende grad anvendt som stråmænd i sager om økonomisk kriminalitet

⁴². Monitoringen af personer med tilknytning til rocker- og bandeområdet viser, at de aktuelt monitorerede personer i 2013 havde dobbelt så mange sager inden for sagsområdet økonomisk kriminalitet (fra regnet bedrageri og dokumentfalsk), som de havde i 2009. Opgørelsen skal ses i lyset af den begrænsning, at tallene kun vedrører de aktuelt monitorerede personer, og altså ikke nødvendigvis alle de personer, som i 2009 var en del af monitoreringen af rocker- og bandeområdet. Et sådant udtræk er ikke muligt.

i høj grad fortrolige med de offentlige it-systemer og søger bevidst efter huller, som kan udnyttes. Samtidig benytter de ofte et net af stråmændskonti, der kan fungere som betalingsplatforme for kriminelle selskaber, der alene tjener det formål at sløre pengesporet for myndighederne.

Den øgede digitalisering betyder også, at der forekommer straffesager med større kompleksitet både i forhold til politimæssig efterforskning og den efterfølgende afklaring af tiltalsspørgsmål og hovedforhandling. Det gælder blandt andet i forhold til øget internationalisering, nye former for bevisindsamling (regnskaber, fakturaer, korrespondancer er oftere digitalt lagret) og sporing af udbytte fra kriminalitet.

Servicekravet til myndighederne

En generel sårbarhed, som de kriminelle aktører i høj grad udnytter på området for økonomisk kriminalitet, er servicekravet til myndighederne, der betyder, at det skal være så enkelt og problemfrit som muligt at drive virksomhed i Danmark. En konsekvens heraf er en højere grad af automatisering og mindsket kontrol, som blandt andet udnyttes til nemt at:

- udskifte og oprette nye selskaber, så snart tidligere selskaber er kommet i myndighedernes søgelys,
- indsætte stråmænd i direktionen eller bestyrelsen ved hjælp af virksomhedsregisteret og købte NemID,
- hæve selskabskapitalen i virksomheder på falsk grundlag og
- aflægge mangelfulde eller åbenlyst ufuldstændige årsregnskaber.

Automatiseringen og den mindskede kontrol betyder, at virksomheder i Danmark kan blive brugt som instrumenter til kriminalitet i op til halvandet år, før myndighederne får indblik i virksomheden, som i mellemtiden er tømt for aktiver.

En anden sårbarhed, der udnyttes systematisk, er det offentlige kredit- og ydelsessystem, som i nogle tilfælde gør det muligt at få udbetalt tilgodehavende, fx negativ moms eller overskydende skat, før det er konstateret, om der er sket retmæssig indbetaling af de pågældende skatter og afgifter.

Social accept

Danskernes accept af sort arbejde er faldende (SKAT 2012: 1). Alligevel er det over en tredjedel (35%), der i nogen grad accepterer, at en privat får udført sort arbejde af et firma, og cirka en fjerdedel (23%), der i nogen grad accepterer, at et firma får udført sort arbejde af et firma (SKAT 2012: 4). En af grundene til den relativt høje tolerance for skatteunddragelse kan være en manglende bevidsthed om, at dem, som i sidste ende tjener på fx kædesvig, er professionelle og velorganiserede kriminelle netværk. Accepten af sort arbejde i dele af befolkningen

kan betyde, at det er mere omkostningsfrit at deltage i denne form for kriminalitet frem for andre former for kriminalitet.

3.7.3 FREMTIDIG UDVIKLING

Politiet vurderer, at kriminelle grupperingers systematiske udøvelse af forskellige typer af skatte- og momssvig i de kommende år vil være et kriminalitetsområde i fortsat udvikling med flere mia. kroner i tab for samfundet til følge.

Momskarruseller har typisk involveret handel med mobiltelefoner, computere og edb-komponenter, men med indførelsen af omvendt betalingspligt, dvs. at mobiltelefoner, bærbare computere, tablets mv. ikke længere kan faktureres med moms, hvis de handles mellem danske virksomheder (engros-handel), pr. 1. juli 2014, er denne form for handel aftagende. Fremadrettet forventes det, at momssvig vil blive rettet mod andre varegrupper, herunder fødevarerprodukter, som der er set eksempler på i vores nordiske nabolande. Politiet vurderer, at de traditionelle aktører i stigende grad indgår i mere løst koblede netværk af kriminelle serviceprovidere og vil være kilde til enkeltstående sager af mindre såvel som større omfang, som vil kræve betydelige efterforskningsmæssige ressourcer.

Følgende faktorer taler *for*, at omfanget af særlig økonomisk kriminalitet vil stige de kommende år:

- En forventning om, at *flere organiserede kriminelle aktører* vil forsøge sig med økonomisk kriminalitet tilskyndet af de gode profitmuligheder.
- *Stigende antal arbejdstagere fra lavtlønslande* vil øge udbud af billig arbejdskraft, som fx kan udnyttes i kædesvigssammenhæng.
- *Stigende brug af anonymiseringstjenester, kryptering og virtuelle valutaer* kan gøre det mindre risikofyldt at deltage i økonomisk kriminalitet, da bevissikring og sporing af udbytte vanskeliggøres.

Følgende faktor taler *imod*, at omfanget af særlig økonomisk kriminalitet vil stige frem mod 2020:

- *Mere og bedre brug af 'big data'* giver mulighed for at udvikle systemer, der fx kan opdage tidlige forsøg på børskriminalitet, momskarruselsvig, konkursrytteri og hvidvask.
- *Øget digitalisering og tilgængelighed til og af offentlige it-systemer* kan blive udnyttet af kriminelle aktører, der vil søge efter huller og misbrugsmuligheder, *men* hvis der udvikles passende kontrolmekanismer, kan digitaliseringen være med til at begrænse mulighederne for at oprette stråmands-selskaber, indgive ufuldstændige årsregnskaber, lave fiktive kapitalforhøjelser mv.

Myndighedernes serviceniveau og regelforenkling i forhold til virksomhedsdrift øger sårbarheden over for økonomisk kriminalitet

3.8 MENNESKEHANDEL OG MENNESKESMUGLING

Menneskehandel i Danmark til henholdsvis prostitution, kriminalitet og tvangsarbejde vil fortsat stige svagt frem mod 2020. Udviklingen inden for menneskesmugling er vanskelig at vurdere, fordi motivationen for at rejse til Danmark både vil afhænge af den økonomiske og sikkerhedspolitiske udvikling i de lande, hvor de smuglede kommer fra, og politiske tiltag i Danmark og EU.

I perioden har politiet rejst 94 sigtelser om menneskehandel

Menneskehandel og menneskesmugling er kriminalitetsformer, der er tæt knyttet til den politiske, økonomiske og humanitære udvikling rundt omkring i verden. Om end der er visse ligheder, så er der tale om to grundlæggende forskellige former for kriminalitet.

Når mennesker transporteres illegalt over grænser, er der tale om *menneskesmugling*. Målet med transporten kan være at søge asyl eller at leve illegalt i destinationslandet. Menneskesmugling adskiller sig fra menneskehandel ved, at menneskesmugling som udgangspunkt bliver udført med de smuglede personers egen fri vilje mod betaling til menneskesmuglerne, og de smuglede personer vil være frie, når destinationen er nået. Smuglerne er dog oftest drevet af profit frem for hjælpsomhed. Danmark er både et destinations- og transitland for menneskesmugling. Menneskesmugling kan give op til 8 års fængsel (straffeloven § 125a og udlændingelovens § 59 stk. 7). Ved menneskesmugling er der som oftest tale om internationale kriminelle netværk, der sidder uden for Danmark og organiserer, at personer, der ønsker at flygte fra krigs- og konfliktområder, kan komme illegalt til Danmark. Skadevirkningen på Danmark vil således afhænge ganske kraftigt af de politiske, sikkerhedsmæssige og økonomiske forhold i afsenderlandene.

Menneskehandel er også drevet af profit, og er en grov udnyttelse af en anden persons sårbarhed ved brug af, eller trussel om brug af, vold eller andre former for tvang. Ofte afdrager handlede personer på uforholdsmæssigt store reelle og/eller fiktive gældsposter til deres bagmænd for eksempelvis transport, ophold mv. Ofre for menneskehandel er dog ikke altid bragt hertil

helt mod deres egen vilje. Det er oftest tilfældet, at de handlede personer er blevet ofre for en "bestyrkelse eller udnyttelse af en vildfarelse", når det drejer sig om de (forbedrede) levevilkår, der venter dem i destinationslandet. De kan således være blevet lovet eller bestyrket i troen på, at der venter dem et bedre liv i Danmark, end det reelt er tilfældet. I modsætning til menneskesmugling vil der desuden altid være nogle gerningsmænd i Danmark, der er med til at udnytte ofrene på den ene eller den anden måde. I Danmark straffes menneskehandel med fængsel i op til 10 år (straffelovens § 262a). Man skelner mellem henholdsvis handel til prostitution eller seksuel udnyttelse, handel til tvangsarbejde, handel til strafbare handlinger samt handel til ufrivillig organudtagning.

3.8.1 SKADESANALYSE

Omfang

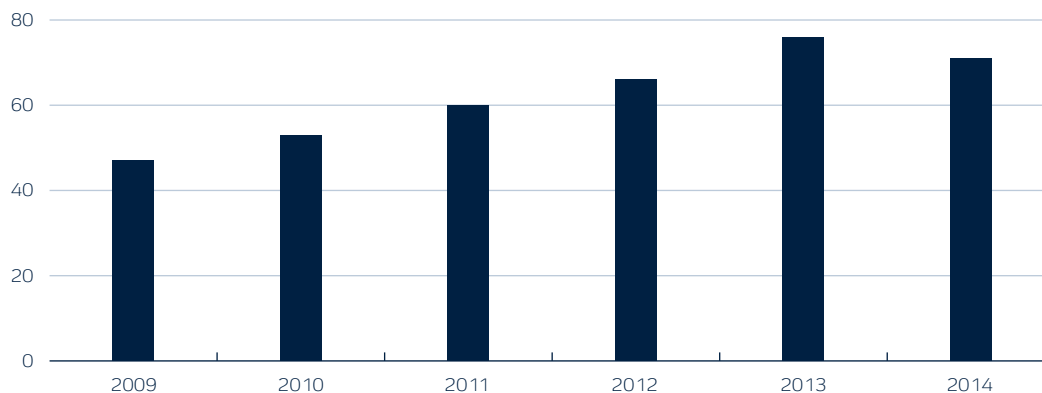
I 2010-2012 er der identificeret 30.146 ofre for *menneskehandel* inden for EU's grænser (Eurostat 2014)⁴³. I undersøgelsesperioden 2009-2014 har Dansk Politi rejst 94 sigtelser om menneskehandel. I samme periode er 32 personer dømt i 11 sager vedrørende overtrædelse af straffelovens § 262 a⁴⁴. De afsagte domme er primært mellem 6 måneder og 3 års fængsel. Dette kan skyldes karakteren af sagerne, men kan også vidne om, at det er vanskeligt inden for en forholdsvis ny bestemmelse at få fastsat en praksis på området for både anklagere og domstole. I den undersøgte periode er i alt 336 unikke personer vurderet handlet⁴⁵.

43. Undersøgelsen er udarbejdet af EU-kommissionen (Eurostat 2014: 10). Tallene må læses med forbehold grundet manglende ensrettet registrerings- eller domspraksis i de forskellige medlemslande.

44. Anklagemyndighedens vidensdatabase (2014).

45. Såfremt der er tale om asylansøgere eller personer uden lovligt ophold i Danmark eller tredjelands statsborgere, foretages vurderingen af, hvorvidt en person er handlet eller ej, af Udlændingestyrelsen. Hvis der er tale om personer med lovligt ophold i Danmark foretages vurderingen af Center Mod Menneskehandel (COWI, 2014).

FIGUR 36 Udviklingen i antal handlede personer i Danmark, opgjort på årsbasis for perioden 2009-2014.

Kilde: Særtræk fra Center mod Menneskehandel (2015).

Der er væsentlige mørketal på området, da det ofte er vanskeligt og tidskrævende at identificere ofre for menneskehandel, blandt andet fordi ofrene ofte udviser modvilje mod, eller ikke forstår, at de kan søge hjælp hos danske myndigheder (COWI 2014: 13). Stigningen i antallet af vurderede ofre for menneskehandel i perioden 2009-2014 skyldes formodentlig primært et øget fokus på kriminalitetsområdet og en stadig mere intensiveret og koordineret indsats fra myndighedernes side.

På europæisk plan bliver størstedelen af de identificerede ofre handlet til sexindustrien (Eurostat 2014: 15). Af et særtræk foretaget til Ridspolitiet af Center mod Menneskehandel fremgår det, at dette også er tilfældet i Danmark (ca. 85 %). Dog er det vigtigt at præcisere, at handel til tvangsarbejde samt handel til kriminelle handlinger formentlig også finder sted i Danmark. På europæisk plan estimerer man, at handel til tvangsarbejde udgør 19% af de samlede sager om menneskehandel (Eurostat 2014: 11). I Danmark har sagerne vedrørende tvangsarbejde primært været koncentreret i bygge-, restaurations- og rengøringsbranchen. I alt er 35 personer vurderet handlet til tvangsarbejde i perioden 2009-2014

(særtræk, Center mod Menneskehandel). Nyere efterforskning har vist, at formentlig handlede personer også anvendes til kriminalitet eksempelvis ved at oprette danske cpr-numre og NemID for derefter at købe diverse ting på kredit og forsvinde ud af landet.

I 2009-2014 har der været rejst 883 sigtelser om menneskesmugling⁴⁶. Også her er der dog et betydeligt mørketal, og sigtelsesdata er ikke nødvendigvis et udtryk for problemets omfang. Politiet har ligeledes haft særlige indsatser mod menneskesmugling i efteråret 2014, hvilket også kan påvirke tallene. Det totale antal asylansøgere kan muligvis give en indikation på omfanget af menneskesmugling, da efterforskning peger på, at en betydelig del af de mennesker, der søger mod Europa, benytter sig af menneskesmuglere til at facilitere ulovlige grænsepassager.

Som illustreret i tabel 19, har man registreret 14.815 asylansøgere i 2014, hvilket er en stigning på 100% i forhold til 2013. Antallet af asylansøgere var størst i løbet af sommeren og efteråret 2014, hvor antallet alene i september nåede op på 3.150 asylansøgere. I sidste kvartal af 2014 er der dog sket en afmatning i antallet af asylansøgere. Samme tendens har man i

85% af de mennesker, der handles til Danmark, handles til sexindustrien

TABEL 19 Udviklingen i antal asylansøgere i Danmark, opgjort på årsbasis for perioden 2009-2014.

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Antal asylansøgere	3.855	5.115	3.806	6.184	7.557	14.815

Kilde: Justitsministeriet, Udlændingestyrelsen og Arbejdsmarkedsrekruttering (2015).

46. 245 af disse sigtelser er sket efter straffelovens § 125a. 638 er sket efter udlændinge-lovens § 59 stk. 7. nr. 1-4 (POLIS).

de øvrige EU/Schengenlande. Antallet af asylansøgere, som Norge og Sverige sender tilbage til Danmark som følge af Dublin-forordningen viser, at Danmark både er et destinations- og et transitland.

En række konflikter og humanitære kriser har ifølge FN drevet op imod 15 mio. mennesker på flugt (United Nations 2014). Som en konsekvens af dette har antallet af asylansøgere, der søger mod EU, været markant stigende. Fra 2013 til 2014 er der sket en stigning på 48% af ulovlige grænsepassager på EU's ydre grænser⁴⁷ (Frontex 2014a: 6). Den ulovlige grænsepassage foregår primært gennem ruter faciliteret af menneskesmuglere, og ruterne bliver dels tilrettelagt efter, hvilke lande der ligger fysisk tæt på EU's ydre grænser, dels efter hvilke ruter der indebærer mindst risiko for menneskesmuglerne. Alene i perioden januar til august 2014 oplevede den centrale middelhavsroute (Libyen til Italien) en stigning på 474% fra 19.839 i 2013 til 113.832 i 2014. Den østlige middelhavsroute (Tyrkiet til Grækenland) oplevede i samme periode en stigning på 121% fra 11.610 i 2013 til 25.689 i 2014 (Quesada 2014: 4).

Nogle af de mennesker, der smugles hertil, ender som illegale indvandrere i Danmark. Antallet af indvandrere, der opholder sig eller arbejder ulovligt i Danmark, er vanskeligt at kortlægge. Typisk vil illegale indvandrere bestræbe sig på at undgå kontakt med offentlige myndigheder og andre institutioner, hvor der er risiko for registrering.

Politiets tal for antallet af illegale indvandrere i Danmark er baseret på sigtelser for *ulovligt ophold*⁴⁸. Politiet har oplevet en generel stigning i antallet af sigtelser i perioden 2012-2014⁴⁹, uden at der dog er tale om en konstant vækst. Fx er der fra 2012 til 2013 sket et fald på 16%⁵⁰ i antallet af sigtelser for ulovligt ophold. I det første halvår af 2014 er der derimod registreret 526 sigtelser, hvilket er en svag stigning sammenlignet med samme periode i 2013, hvor der er registreret 489. Det svarer til en stigning på ca. 9%. Der er flere faktorer, der spiller ind i fald og stigninger i ulovligt ophold og arbejde, herunder politiets indsats, indvandring, afvandring mv. (Foght 2014).

Rockwool Fondens Forskningsenhed har i en analyse estimeret det samlede antal illegale indvandrere i Danmark, og skønner, at der har været en stigning i antallet fra 15.000 i 2008 til 33.000 i 2013 (Tranæs & Jensen 2014: 99). Resultaterne af Rockwool Fondens analyse har dog et usikkerhedsspænd på mellem 25 og 70% (Tranæs & Jensen 2014: 100-102).

Fra 2013 til 2014 er der sket en stigning på 48% af ulovlige grænsepassager over EU's ydre grænser

Handlede og smuglede mennesker har ofte været udsat for traumatiske oplevelser inden og under rejsen

Individuel skade og samfundsskade

Menneskehandel strider mod de mest grundlæggende værdier i moderne vestlige samfund, udgør et brud på fundamentale menneskerettigheder og er uforenelig med individets værdighed. Det forholder sig til dels anderledes med menneskesmugling på grund af det aspekt af frivillighed, som kendetegner denne kriminalitetsform. Fælles for både handlede og smuglede personer er imidlertid, at de ofte har været udsat for overgreb og andre traumatiske oplevelser inden og under rejsen til Europa. De personer, som rejser over Middelhavet fra Afrika, løber en stor risiko, idet Frontex estimerer, at mindst 3.000 personer har mistet livet alene i 2014 (Frontex 2014b). Dertil kommer, at både smuglede og handlede personer ofte gældsætter sig i forbindelse med rejsen, hvilket afføder et afhængigheds- og gældsforhold til deres bagmænd.

For så vidt angår de bredere samfundsøkonomiske skader, kan nævnes øget risiko for skyggeøkonomier i samfundet afledt af mennesker, som opholder sig illegalt i Danmark og er nødsaget til at arbejde sort og ureguleret, samt øget risiko for udbredelse af ubehandlede, alvorlige, smittefarlige sygdomme (fx ebola), fordi de smuglede og handlede undgår kontakt med myndighederne.

Politiets monitorering på området indikerer, at der er en stigende tendens til *personelfalsk*. Det vil sige, at illegale indvandrere benytter udenlandske opholdstilladelser og EU-pas, til ulovlig indrejse uden at være den retmæssige ejer. Dette skal ses i sammenhæng med, at der årligt bortkommer et større antal pas i Danmark og i EU generelt, herunder rejseudokumenter⁵¹. Den stigende tendens til personelfalsk gør sig også gældende ved EU's ydre grænser. Politiet har modtaget oplysninger fra internationale samarbejdspartnere, der indikerer, at menneskesmugling kan udgøre en potentiel sikkerhedsrisiko og dermed have politiske omkostninger, fordi smuglervejene også kan benyttes af ekstremister og terrororganisationer.

3.8.2 TRUSLER OG SÅRBARHEDER

Ofre

De kvinder, som identificeres som ofre for menneskehandel, kommer primært fra henholdsvis Nigeria, Rumænien og Thailand. Disse tre nationalitetsgrupper udgør ca. 62% af de personer, der i perioden er blevet vurderet handlet (særtræk Center mod Menneskehandel). Udnyttelsen af mænd sker primært med henblik på tvangsarbejde i sektorer som

47. FRONTEx er det europæiskeagentur for forvaltning af det operative samarbejde ved EU-medlemsstaternes ydre grænser.

48. Der fokuseres alene på sigtelser i perioden frem for anmeldelser og/eller afgørelser. Sigtelser vurderes at give et mere retvisende billede af omfanget af ulovligt ophold/arbejde, idet nationalitet og overtrædelse af udlændingeloven er konstateret.

49. Grundet mangelfuldt datagrundlag er en kortlægning af antallet af sigtelser på området afgrænset til perioden 2012-2014.

50. I 2012: 1.163 sigtelser for ulovligt ophold. I 2013: 981 sigtelser for ulovligt ophold (POLIS).

51. Ca. 36.600 pas bortkommer, stjæles eller forsvinder årligt. Dette antal dækker over fremmedpas, grønlandske pas, færøske pas, rejseudokumenter, provisoriske pas og danske pas (oplyst af Pasregisteret).

bygge-, restaurations- og rengøringsbranchen samt til kriminalitet som eksempelvis indbrud og tyveri. Ofrene kommer primært fra Vietnam og Rumænien (særtræk Center mod Menneskehandel).

Center mod Menneskehandel har foreløbigt identificeret 13 mindreårige, som det vurderer, er ofre for menneskehandel, men man ved ikke, hvor stort det samlede omfang af handel med børn er, og der mangler generelt viden på området i en dansk kontekst. Ifølge EU-Kommissionen er ca. 5.700⁵² handlede børn blevet identificeret i perioden 2010-2012 (Eurostat 2014: 11-15). I en nordisk kontekst har man særligt i Norge i stigende grad identificeret handlede mindreårige, som udnyttes til at begå kriminalitet (Jahnsen 2014: 44).

Personer fra fattige områder, som har ringe mulighed for uddannelse og manglende udsigt til højere levestandard, er særligt udsatte (særtræk Center mod Menneskehandel 2014). Regioner med fattigdom, høj arbejdsløshed, korruption og sammenbrud af samfundsstrukturer samt mennesker på flugt, er i særdeleshed i højrisikogruppen for at blive udnyttet af bagmænd med henblik på handel eller for at lade sig smugle til Europa mod betaling. Det, der ofte starter som et ønske om migration, kan ende i massiv gældsstiftelse, afpresning og menneskehandel. En undersøgelse fra den norske Polithøgskole viser, at illegale immigranter⁵³ er særligt sårbare, da de ikke har mulighed for at forsørge sig gennem lovligt, reguleret lønarbejde og derfor er presset til at basere deres tilværelse på arbejde, som de udfører inden for uklare, usikre og/eller uforudsigelige rammer (Jahnsen 2014: 52, 98). Personer, som ikke tilhører et EU/EØS-land, er en særlig sårbar gruppe, da disse personer ofte frygter hjemsendelse til deres oprindelsesland og derfor sjældent vil gå til politi eller øvrige myndigheder (Jahnsen 2014: 53).

Gerningspersoner

Bagmænd bag menneskehandel er både mænd og kvinder, og der er i nogen grad et sammenfald mellem den handlede persons og bagmændenes etniske oprindelse. Forklaringen på sammenfaldet er, at bagmændene ofte kender levevilkår, manglende jobmuligheder mv. i hjemlandet og dermed har nemt ved at rekruttere, fx ved falske løfter om beskæftigelse. Samtidig er rekrutteringen blevet væsentligt nemmere via internettet og gennem sociale medier og datingsites. I sager om menneskesmugling er der som hovedregel ikke sammenfald mellem smugledes og gerningspersons nationalitet. Det har tidligere været tilfældet, men det har langsomt ændret sig siden Danmarks indtræden i Schengen-aftalen i 2001, fordi kriminalitetsområdet har udviklet sig med flere aktører.

Social organisering og netværk

Politiet vurderer i fællesskab med nordiske samarbejdspartnere, at der inden for menneskehandel er tale om mindre bagmandsnetværk. Disse netværk er forbundet med både afsenderland og i nogle tilfælde resten af Europa via løst forbundne sociale netværk (NOCTA⁵⁴ 2011: 12). Handelsruterne, som benyttes af bagmænd, er de samme, som anvendes til migration og menneskesmugling. Vold, voldtægt, gælds-spiraler og religiøse ritualer, som fx juju i afrikansk kultur (Hjarnø Rasmussen 2011), er alle metoder, som benyttes til at få kontrol over handlede personer (NOCTA 2011: 12). Ligeledes anvendes vold eller trusler om vold mod ofrenes familier i hjemlandet som en metode til at forhindre, at ofrene stikker af eller samarbejder med politiet. Nyere efterforskning har vist, at menneskehandel i nogle tilfælde understøttes af ellers legale samfundsstrukturer i form af fagpersoner, som hjælper med den kriminelle aktivitet, fx ved juridisk rådgivning. Dette er et særligt alvorligt problem, men der eksisterer ikke på nuværende tidspunkt viden om, hvor omfattende det er.

Det er politiets vurdering, at menneskesmugling har en høj organiseringsgrad. Menneskesmuglernetværk er typisk karakteriseret ved at være opdelt i mindre lokale grupper, som hver især er specialiseret i en bestemt type facilitering som eksempelvis personelfalsk, transport, husning af illegale indvandrere eller fremstilling af fabrikerede asylhistorier. Efterforskning viser, at de forskellige grupper kender hinanden og samarbejder på tværs af landegrænser. Prisen for at blive smuglet til Danmark varierer alt efter rejsens længde, efterspørgslen og transportformen, men kan løbe op i 75.000 kr. Kriminelle bagmænd og mellemmand tjener således væsentlige summer på menneskesmugling, og efterretningsbilledet peger på, at der foregår en særlig organiseret menneskesmugling fra Norditalien i retning mod Nordeuropa.

Sagskompleksitet

Efterforskningen og sagsopbygningen inden for både menneskehandel og menneskesmugling involverer en høj grad af myndighedssamarbejde og informationsudveksling med forskellige afsenderlande både i og uden for EU. Dette er både tidskrævende og udfordrende på myndighedssiden i nogle samarbejdslande. Sagerne vedrørende menneskehandel kompliceres yderligere af, at ofrene sjældent vil anmelde forholdet til politiet, angive bagmænd eller bidrage til efterforskningen. Dette kan skyldes det pres, som ofrene er underlagt fra bagmænd, samt at ofrene ikke vil sendes tilbage til deres hjemland. Menneskehandelssagerne er derfor tids- og ressourcekrævende, både hvad angår arbejdstimer for politi og anklagemyndighed og i tolkeomkostninger. Hertil kommer, at sager, som

Vi kender ikke det samlede omfang af handel med børn

Menneskehandel understøttes i nogle tilfælde af juridiske rådgivere, der hjælper med den kriminelle aktivitet

52. EU-Kommissionen angiver, at der er 19% af de 30.146 (svarende til 5.727) ofre for menneskehandel, der er mindreårige (Eurostat 2014).

53. Udlændinge uden lovlig arbejds- og opholdstilladelse.

54. NOCTA er en forkortelse for Nordic Organised Crime Threat Assessment. Produktet udarbejdes i regi af det nordiske politisamarbejde og har til formål at trusselsvurdere organiseret kriminalitet i de nordiske lande.

i dansk kontekst fremstår som grov udnyttelse, i nogle tilfælde kan være bedre end de livsbetingelser, som den udnyttede part har i sit hjemland. Det er af samme grund en udfordring at definere kriminalitetsproblemer som tvangsarbejde på et globaliseret arbejdsmarked.

I Danmark er endnu ingen dømt for menneskehandel til tvangsarbejde (pr. juli 2015). To sager omhandlende menneskehandel til tvangsarbejde var for retten i marts 2014. Den ene sag endte med frifindelse for overtrædelse af straffelovens § 262a, og den anden sag blev afvist af retten med henvisning til, at anklageskriftet var mangelfuldt (COWI 2014: 57). Dette indikerer, at retsforfølgelse, hvad angår menneskehandel til tvangsarbejde, er udfordrende for politi, anklagemyndighed og domstole.

I forhold til sagerne vedrørende menneskesmugling ligger udfordringen i at kunne løfte bevisbyrden, på en måde, så endnu flere sager kan føre til domfældelse efter straffelovens § 125a. Kommunikation mellem aktørerne, herunder gerningspersonernes øgede brug af smartphones, genererer store mængder data, som komplicerer efterforskningen. Disse store datamængder er vanskelige og tidskrævende at dele på tværs af både nationale og internationale enheder, da de fylder mere end de eksisterende systemer og analyseværktøjer generelt tillader. Det reducerer hastigheden i efterforskningen, som er af stor betydning i blandt andet menneskesmuglings-sager og kan medføre, at muligheden for at tage rettidige efterforskningskridt går tabt.

3.8.3 FREMTIDIG UDVIKLING

Det er politiets vurdering, at *menneskehandel* i Danmark til henholdsvis prostitution, kriminalitet og tvangsarbejde fortsat vil være svagt stigende. Selvom den relative økonomiske forskel mellem landene bliver mindre, er den absolutte forskel mellem Danmark og de hyppigste afsenderlande stadig så stor, at det fortsat vil være relativt let for bagmænd at rekruttere personer med henblik på grov udnyttelse til eksempelvis menneskehandel. Der er en klar tendens til, at mens handel med henblik på prostitution fortsat er dominerende, så vil handel til udnyttelse som billig arbejdskraft (forced labour) eller til kriminelle formål (fx vietnamesere til produktion af skunk) formentlig blive et stigende problem (Europol 2015: 26). Den udvikling viser sig bl.a. i Frankrig, Tyskland og England. En yderligere udvidelse af EU, og fjernelse af visumpligten for lande eksempelvis på Vestbalkan, vil formentlig også øge antallet af personer, der legalt kan rejse til Danmark, men som kommer fra så meget fattigere kår at risikoen for, at de bliver udnyttet efter ankomst til Danmark, er ganske stor. Dette er i forvejen tilfældet i forhold til personer fra Rumænien og til dels Bulgarien.

En stadig større del af verdens befolkning har adgang til internettet, hvor rekruttering i højere grad fremadrettet vil finde sted. På den anden side kan en stigende adgang til internettet også afføde et større informationsniveau blandt personer, som ønsker at migrere, herunder også information om risikoen for udnyttelse og handel.

Den fremtidige udvikling inden for *menneskesmugling* afhænger bl.a. af den politiske udvikling på verdensplan samt af forekomsten af naturkatastrofer mv. Et fravær af uni- og bipolaritet på den internationale scene kan afføde mere regional ustabilitet, flere politiske konflikter og dermed flere mennesker på flugt. Det stigende antal illegale indvandrere, herunder asylansøgere og andre personer, der søger til EU for at opholde sig og arbejde ulovligt, skal blandt andet ses i denne sammenhæng. De forhold, som asylansøgerne tilbydes, herunder hastigheden på asylbehandling og muligheden for familiesammenføring, har formodentlig en betydning for det valg af modtagerland, de smuglende personer tager i forbindelse med menneskesmugling. Menneskesmuglere har væsentlige økonomiske interesser i at facilitere ruter til illegal indvandring, og på den baggrund vurderer politiet, at udbuddet af ydelser inden for menneskesmugling vil stige over de næste fem år.

Efterforskningen inden for både menneskehandel og menneskesmugling kræver hurtige efterforskningskridt, og de er allerede nu udfordret af den stigende digitalisering. Hvis smartphones i løbet af de næste fem år bliver så billige, at de smides væk efter brug, vil det stille øgede krav både til politiets hastighed i efterforskningen og til nytænkning inden for it-understøttelse af dataudveksling på tværs af nationale og internationale grænser. Kommunikationskryptering, deling af viden om politiets arbejdsmetoder og kapacitet mellem kriminelle på internettet og relativt langvarige og komplicerede retsanmodningsprocesser og myndighedssamarbejde om tilgangen til data fra sociale medier udfordrer også efterforskningerne. Politiet vurderer blandt andet på denne baggrund, at det også fremadrettet er vigtigt med hurtige og troværdige kommunikationsveje som Europol.

Handel til udnyttelse som billig arbejdskraft eller kriminalitet ventes at blive et større problem

DYREVELFÆRDS- KRÆNKELSER OG MILJØ- KRIMINALITET

3.9

Ulovligheder forbundet med dyr, både dyrevelfærdskrænkelser og ulovlig dyretransport, har været svagt faldende i perioden. På områderne for miljøkriminalitet og ulovlig affalds-transport har udviklingen været stabil. Men politiet vurderer, at der er behov for mere viden om miljøkriminalitet, særlig inden for transport og håndtering af ulovligt affald.

3.9.1 SKADESANALYSE

Dyrevelfærdskrænkelser

Dyrevelfærdskrænkelser er generel vanrøgt af dyr, fx vold mod kæledyr, dyrehold uden adgang til vand og foder, manglende ly i vinterperioder, manglende tilsyn og dårlige opstaldningsforhold samt ulovligheder i forbindelse med transport af dyr, når de skal transporteres til slagtning, samlesteder (opfædning) og eksport. De fleste sager vedrørende dyrevelfærdskrænkelser løses uden retslig strid (Dyrenes Beskyttelse 2014) og kommer ikke til politiets kendskab. Der er i perioden 2009-2014 anmeldt i alt 4.733 sager på dyrevelfærdsområdet ekskl. transportsager. Antallet af anmeldte sager har været svagt faldende i perioden. I perioden 2011-2013 blev 1,5-2,6% af de besætninger, som Fødevarestyrelsen kontrollerede, politianmeldt (egen beregning på baggrund af tal fra Fødevarestyrelsen 2014, 2013, 2011).

Kontrol af dyretransporter sker via politiets vejsidekontroller, og de er oftest bistået af Fødevarestyrelsen. Politi og Fødevarestyrelsen standser dyretransporterne og gennemgår dem i henhold til de gældende regler. Det er særligt reglerne vedrørende varigheden af transporten, som politiet kontrollerer (Vejledning om Rådets forordning (EF) nr. 1/2005 af 22. december om beskyttelse af dyr under transport og dermed forbundne aktiviteter mv.). I perioden 2009-2014 blev der årligt standset mellem 670 og 1.140 dyretransporter, og 13-20% af de standsede transportere havde begået en eller flere forseelser. Cirka halvdelen af overtrædelserne vedrører mangelfuld dokumentation, og den anden halvdel vedrører dyrevelfærden under transporten (Rigspolitiets dyredatabase). Antallet af forseelser afspejler de sager, politiet har taget op af egen drift ved kontrollerne, og forseelsesprocenten kan derfor ikke anses for at være repræsentativ for dyretransporter som helhed.

Dyrevelfærdskrænkelser forårsager både fysiske, psykiske og følelsesmæssige skader på dyrene. Herudover kommer de samfundsøkonomiske omkostninger i form af døde og skadede landbrugs- og industriedyr.

Miljøkriminalitet

Miljøkriminalitet har ofte ikke direkte og øjeblikkelige menneskelige omkostninger og er ikke utrygheds-skabende som fx vold. På lang sigt er effekterne af miljøkriminalitet dog omfattende, og hver enkelt overtrædelse af miljølovgivningen repræsenterer i gennemsnit langt større værdier end mange andre kriminalitetsformer (Nellermann mfl. 2014: 17; Svae-Grotli 2014b: 32). På verdensplan vurderer FN og Interpol udbyttet af miljøkriminalitet til at være mellem 382 og 1.165 mia. kroner (Nellermann mfl. 2014: 4), og svindel med natur og miljø har dermed et økonomisk omfang svarende til narkohandel, og udgør efter Interpols opfattelse i stigende grad et alvorligt samfundsproblem og en national sikkerhedstrussel i visse områder (Interpol 2015; Pedersen 2014).

Når det gælder transport og håndtering af ulovligt virksomhedsaffald på europæisk plan, vurderer Europol, at kriminelle tjener mio. af euro på at udnytte svagheder i medlemslandenes regulativer, forfalske dokumenter, henlægge ulovligt affald i vandløb og på jord, samt transportere elektronik og giftigt affald til bl.a. Afrika (Europol 2013a: 6). Europols vurderinger af området, den seneste rapport fra Eurojust (Eurojust 2014) og vore nabolandes forventninger til stigninger på området og heraf forøgede indsats (Bassini 2014: 41; Høviskeland 2011: 27), indikerer samlet, at miljøkriminaliteten er både omfangsrig, alvorlig og organiseret.

I Danmark er der ikke et samlet overblik over omfanget af miljøkriminalitet og de skader, den forvolder. Politianmeldelser på miljøområdet sker som hovedregel kun, hvis der er tale om gentagne eller grove

På verdensplan har svindel med natur og miljø et økonomisk omfang svarende til narkohandel

Dyrevelfærdssager skyldes ofte en social deroute

overtrædelser af lovgivningen, eller hvis politiet selv står for kontrollerne.

Der blev i perioden 2009-2014 politianmeldt 16.896 sager inden for miljøkriminalitetsområdet jævnt fordelt over årene⁵⁵. Tallene inkluderer også anmeldelser inden for grænseoverskridende affaldstransporter⁵⁶. I disse anmeldte sager er der foretaget sigtelse i 12.509 sager. Det er ikke muligt på det nuværende datagrundlag at afgøre, hvor mange af sigtelserne der er rejst mod virksomheder. Politiets tal viser, at antallet af kontrollerede affaldstransporter ligger nogenlunde stabilt hen over perioden fra 2009-2014, bortset fra 2009, som var det år, statistikken blev indsamlet for første gang. Udvælgelsen af affaldstransporterne til kontrol sker tilfældigt, og ud af dem, myndighederne kontrollerer, er procenten af transportere, der får bøde for en eller flere overtrædelser, nogenlunde konstant på 20-30%. De fleste overtrædelser, der begås i forbindelse med affaldstransport, drejer sig om mangelfuldt udfyldte eller helt manglende transportdokumenter, forkert kategorisering af affald (typisk affald som er uberetiget grønlistet, jf. forordning 1013/2006) og manglende registrering af transportøren i Affaldsregisteret.

Der findes ikke en samlet opgørelse over skadevirkningerne som følge af miljøkriminalitet i Danmark. Miljøkriminalitet kan forårsage både fysiske og psykiske skader på individer, fx som følge af luft- eller vandforurening, ringere adgang til naturressourcer mv., og den kan samtidig have store samfundsøkonomiske omkostninger i form af ødelæggelser af naturen, og de mere direkte omkostninger som manglende deltagelse i den formelle økonomi, herunder betaling for deponering af fx affald, skatteindbetalinger, momsindbetalinger mv. samt evt. øvrige miljøafgifter, og de omkostninger andre sektorer har for at rydde op efter miljøkriminaliteten. Euro-pol sætter heller ikke kroner og øre på skaderne i deres rapporter, men betragter de samlede omkostninger, herunder tabte indtægter for de offentlige virksomheder, der behandler affald, og omkostningerne ved oprydning efter miljøskaderne, som væsentlige (Euro-pol 2013a: 8).

3.9.2 TRUSSELS- OG SÅRBARHEDSANALYSE

Dyrevelfærdskrænkelser

Ser man på de typiske udsatte dyrearter i anmeldte dyreværns-sager i perioden 2009-2014 angår størstedelen af anmeldelserne hunde og katte efterfulgt af heste, svin og kvæg. De fleste anmeldelser sker (64%) i de jyske politikredse og handler især om dyreværns-sager vedrørende kvæg, svin, heste og pelsdyr. Den geografiske fordeling af dyreværns-sager

i kæledyrskategorien hunde og katte er jævnt fordelt over hele landet.

Politiet har ikke mange kvantitative data, der kan pege på, hvad der driver kriminaliteten på dyreværnsområdet. Antallet af slagterier og dyreproduktioner har formentlig betydning for antallet af lovovertrædelser, men derudover viser politiets erfaring, at dyrevelfærdssager ofte skyldes en social deroute, fx en landmand, der i forbindelse med skilsmisse ikke formår at holde sine dyr og ikke evner i tide at bede om hjælp. Resultatet er, at anmeldelsen sker, når en række døde dyr opdages i stalde ved dyrlægekontroller. Det samme gør sig gældende for borgere, der pga. social udsathed og/eller psykisk sygdom ikke passer godt nok på deres kæledyr.

Man kunne også forestille sig, at den økonomiske situation i landbruget påvirker antallet af dyrevelfærdssager, og at en økonomisk presset landmand vil have et væsentligt incitament til at skære på omkostningerne pr. dyr, herunder omkostninger til plads, transport mv. Landbruget peger på, at dyrevelfærd tidligere har bidraget til øget gældsætning (Landbrug & Fødevarer 2014b). Men en sammenhæng mellem landmændenes økonomiske situation og antallet af dyrevelfærdssager i landbruget kan ikke læses ud af politiets data.

Derudover synes der at være en tendens til, at samfundet i højere grad betragter dyr som biologiske væsener, der ikke blot skal leve et liv uden unødigt smerte, men også leve et godt liv, hvor deres naturlige og adfærdsmæssige behov tilgodeses (Sandøe mfl. 2013: 13-15), og mellem 47-60% af danskerne lægger i høj eller i meget høj grad vægt på dyrevelfærd, når de handler (Landbrug & Fødevarer 2014a). Det kunne tale for en øget opmærksomhed fra befolkningen på dyrevelfærd og en forventet stigning i antallet af anmeldte dyrevelfærdskrænkelser, men det er ikke noget, der fremgår af politiets data.

Miljøkriminalitet

Som nævnt er der i Danmark ikke et samlet overblik over omfanget af miljøkriminalitet. Forskellige offentlige instanser og organisationer håndterer overtrædelser af miljølovgivningen. På eget initiativ eller i samarbejde med andre aktører (fx Miljøstyrelsen, Skat og politiet) foretager de kontroller og tilsyn. Anmeldelserne kan også komme ind som borgerklager.

Det er primært virksomheder og landbrug, der begår overtrædelser ved ikke at have styr på dokumentationen til henholdsvis affaldstransport og gødning. De sager, der behandles, synes relativt små i forhold

⁵⁵. En lovovertrædelse, der begås af flere personer i forening, registreres som en anmeldelse.

⁵⁶. For perioden 2009-2013 indgik anmeldelser vedrørende affaldstransporter i overtrædelse af miljølovgivningen. Fra den 17/9-2014 er der oprettet nye koder til overtrædelserne (88120, 88124, 88126, 88128).

til den miljøkriminalitet, som Interpol og Europol rapporterer om. Der er imidlertid også mere omfattende efterforskninger på området i Danmark, fx har Københavns Vestegns Politi ført den første sag med varetægtsfængsling, hvor flere personer har oprettet selskaber, som har foretaget nedrivningsopgaver for private personer og virksomheder. Affaldet er dumpet tilfældige steder i naturen og på en lejet grund, som ikke var indrettet til formålet, og politiet vurderer, at der ulovligt er deponeret over 100 tons byggeaffald med en besparelse for nedrivningsfirmaet på mere end 400.000 kr. (Timm 2014).

Behandling af miljølovslovetrædelserne i Danmark sker ofte som enkeltstående forseelser. Det betyder, at myndighederne sjældent opdager eller efterforsker potentiel organiseret kriminalitet og/eller følgekriminalitet, som fx skatteunddragelse, men også ulovlig handel og finansiering af militser eller bander, som det gør sig gældende andre steder (Nellermann mfl. 2014: 4).

Selvom straffelovens almindelige regler også gælder for overtrædelse af miljølovgivningen, så er det særlove som fx miljøbeskyttelsesloven, der opstiller hovedreglerne for håndhævelse ved lovovertrædelser, og det fremgår af bestemmelserne, at myndighederne som udgangspunkt bør håndtere overtrædelserne administrativt (fx henstilling, indskærpelse, påbud eller forbud). Politianmeldelser kommer normalt kun på tale, når administrative håndhævelsesmidler har vist sig ikke at være tilstrækkelige. Når der sker en politianmeldelse, og der falder dom, er straffen i stort set alle tilfælde en bøde, men straffen kan under skærpende omstændigheder stige til fængsel i op til 2 år. Straffen for miljøkriminalitet er løbende blevet skærpet (Miljøstyrelsen 2011: 58). Europol vurderer, at det er en lav opdagelsesrate, høj profit og milde domme på miljøområdet, der virker tillokkende på kriminelle, herunder de organiserede netværk, bl.a. mafiaen i Italien, som Europol betragter som en væsentlig aktør på området for miljøkriminalitet i Europa (Europol 2013a: 3; Eurojust 2014). Sager som den fra Københavns Vestegns Politi peger på de samme drivkræfter: højt økonomisk udbytte og milde straffe. Vi ved ikke nok om miljøkriminaliteten i Danmark og motiverne for at begå den, men hvis vi antager, at drivkræfterne er de samme, som Europol peger på, så er miljøområdet også her sårbart for kriminelle handlinger, herunder også for den mere organiserede kriminalitet, der er en yderligere trussel på området.

På verdensplan tegner der sig også et billede af, at kriminaliteten, herunder også den mere organiserede kriminalitet, i stigende grad er en del af ellers legale forretninger. Det gælder fx når virksomheder, som skal have transporteret og håndteret affald, øger deres fortjeneste ved i stedet for at få det deponeret sikkert, får kriminelle organisationer til at dumpe affaldet på åbent hav eller deponerer det i et udviklingsland i Afrika eller Asien. Det samme gælder området for

ulovligt fiskeri. Det ulovlige fiskeri foretages primært af professionelle fiskere som supplement til deres almindelige indkomst. Der er en tendens på verdensplan til øget organisering af miljøkriminalitet, men den kan ikke aflæses i Danmark i det tilgængelige materiale fra politiet på området. EU vurderer, at væsentlige drivere for øget miljøkriminalitet er prisforskelle på miljøydelse (fx pris for at komme af med affald), forskellige regelsæt mellem EU-landene, den øgede vanskelighed ved at løfte bevisbyrden ved grænseoverskridende kriminalitet, og at den nødvendige efterforskningsindsats sjældent står mål med straffeniveauet i miljøsagerne (Eurojust 2014). Disse sårbarheder fungerer formentlig også som drivere for miljøkriminaliteten i Danmark. På den anden side er der i Danmark en forholdsvis stærk miljøbevidsthed og lav social accept af miljøkriminalitet samt en forholdsvis stærk lovgivning på områderne med kontrol og tilsyn, som kan mindske sårbarheden og påvirke udviklingen i kriminaliteten i en positiv retning.

3.9.3 FREMTIDIG UDVIKLING OG UDFORDRINGER

Dyrevelfærdskrænkelser

Udviklingen i dyrevelfærdskrænkelser drives bl.a. af befolkningens holdning til dyrevelfærd, som også kan vise sig i udviklingen inden for lovgivningen. Men den drives også af antallet af socialt belastede borgere med landbrug, hobbylandbrug eller kæledyr og muligvis landbrugs- og produktionsvirksomhedernes økonomiske situation.

Tendensen til i højere grad at betragte dyr som væsener med ret til gode liv betyder, at vi tilskriver dyrene flere rettigheder, og at flere handlinger derfor kan betragtes som krænkelser af dyrene, der kan lovgives omkring og evt. kriminaliseres. Isoleret set taler det for en stigende udvikling i antallet af krænkelser, men den forventede *faldende sociale accept af dyrevelfærdskrænkelser* betyder også, at færre formentlig vil behandle dyrene på en måde, som ifølge lovgivningen krænker dem. Man kan også antage, at virksomhederne anvender den faldende sociale accept af dyrevelfærdskrænkelser som positioneringsredskab på markedet og sikrer færre krænkelser af dyrevelfærd i landbruget og på produktionsvirksomhederne. Den psykiske tilstand hos både borgere, der har kæledyr, og dem, der driver hobby eller professionelt landbrug, driver også udviklingen, og en stigning i antallet af socialt udsatte borgere kan derfor få betydning for antallet af dyrevelfærdskrænkelser. Et øget økonomisk pres på landmændene de kommende år (Landbrug & Fødevarer 2014b) kan medvirke til øget social udsathed, der kan påvirke dyrevelfærden i negativ retning. Politiet kan ikke på det foreliggende grundlag vurdere, hvordan antallet af dyrevelfærdssager vil udvikle sig i de kommende 5 år.

En lav opdagelsesrate, høj profit og milde domme på miljøområdet virker tillokkende på kriminelle

Der er behov for mere viden om art, omfang og aktører inden for miljøkriminalitet i Danmark

Miljøkriminalitet

FN, Interpol og Europol konkluderer alle, at miljøkriminalitet er i stærk fremgang på grund af den store profit, de kriminelle kan tilegne sig ved at handle uden for de regulerede markeder, den lave opdagelsesrisiko og de milde straffe. Det gælder både ulovlige affaldstransporter, som Europol forventer især vil omhandle elektronikaffald (Europol 2015: 23), og et generelt pres på jordens ressourcer, råstoffer og fødevarer (Europol 2015: 28; Sidebottom 2012). Både norsk og svensk politi forventer også en mere kompleks miljøkriminalitet fremover (Bassini 2014; Svae-Grotli 2014b): Flere sager vil indeholde elementer af kriminalitet og følgekriminalitet som fx skattesvig, hvidvask mv., og miljøkriminaliteten vil blive mere organiseret og mere grænseoverskridende både inden for EU og i resten af verden (Europol 2015: 23-28; Svae-Grotli 2014b: 36). EU-Kommissionen er i gang med kontrol af medlemslandenes gennemførelse af miljøkriminalitetsdirektivet (direktiv 2008/99/EC), og miljøkriminalitet bliver et satsningsområde for Europol i de kommende år.

På baggrund af ovenstående data og analyser er det politiets umiddelbare vurdering, at miljøkriminaliteten i Danmark ikke vil vokse betydeligt frem mod 2020. Men der er behov for, at politiet opnår mere viden på området om både art, omfang og aktører. Det øgede fokus på problematikken i vores nærområder, i Europol mv. gør det også nærliggende at undersøge området yderligere.

Frem mod 2020 er et muligt scenarie, at miljøkriminalitet i Danmark i stigende omfang bliver begået af mere organiserede kriminelle og i højere grad i samarbejde med legale virksomheder. Samtidig betyder en voksende middelklasse på verdensplan en øget efterspørgsel efter varer, der egentlig er kasserede og kategoriseret som affald i EU, herunder i Danmark. Afhængigt af hvordan det går med den internationale og nationale økonomi, vil det også spille ind på miljøkriminaliteten, fx kan en økonomisk krise skabe incitament hos ellers legale virksomheder til at reducere omkostninger ved at omgå reglerne på miljøområdet.

Et andet scenarie kunne være, at debatten omkring miljøskader og miljøkriminalitet gør det til et konkurrenceparameter at være miljøbevidst. En faldende accept af miljøkriminalitet kan påvirke miljøkriminalitet udøvet af enkelte borgere og virksomheder i positiv retning. Det kan også betyde en øget modstand mod evt. organiserede grupperinger, der udøver miljøkriminalitet, fordi de organiserede grupperinger med denne kriminalitetsform tager fra naturen, det fælles gode, og ikke længere kun opererer i områder, der er en del af "underverdenen". Begge scenarier vil i givet fald kunne drive udviklingen mod mindre miljøkriminalitet. Presset fra borgerne vil også påvirke det politiske system, men lovgivningsarbejdet vil formentlig blive gennemført med forsinkelse.

Miljøkriminaliteten, særligt affaldshåndtering og affaldstransport, kan være et attraktivt marked for kriminelle, herunder de mere organiserede kriminelle netværk i Danmark i perioden frem til 2020, selvom borgernes miljøbevidsthed, den forholdsvis stramme miljølovgivning samt tilsyn og kontroller gør Danmark mindre sårbar end fx andre EU-lande. Der er derfor behov for, at politiet opnår mere viden på området. Det gælder både kortlægning og analyse af egne data og indhentning af viden i myndighedsfælles fora både nationalt og internationalt.

TVÆRGÅENDE TEMAER

3.10

Dette kapitel omhandler generelle temaer, der går på tværs af de kriminalitetsområder, som er behandlet i de foregående kapitler. It kriminalitet er et område i vækst. Digitalisering og globalisering skaber et online marked for handel med kriminelle ydelser og it redskaber og kan måske føre til et egentligt internationalt marked for handel med kriminelle serviceydelser. Konfliktniveauet på rocker- og bandeområdet er relativt lavt for tiden, men situationen er ustabil. Flere bander er i gang med at blive mere organiserede og internationale, og der ses også relationer mellem bander og ekstremistiske grupperinger. Omrejsende kriminelle er en stor udfordring for dansk politi. Politiets efterforskninger i de senere år tegner et mønster af yderst organiseret kriminalitet, fordelt på mange forskellige kriminalitetstyper.

Temaerne i dette kapitel binder på forskellig vis de enkelte kriminalitetsområder sammen på måder, som kan være vanskelige at indfange i en analyse af de enkelte områder, men som kan betyde, at udviklingen inden for et kriminalitetsområde har konsekvenser for udviklingen inden for andre.

Sådan tværgående dynamikker kan have forskellig karakter. De kan for det første være bundet sammen af de midler eller arbejdsmåder, som gerningspersoner benytter (modus). Dette kan føre til spredning af kriminalitet fra et område til et andet, fordi kriminelle, der opøver kompetence i at benytte et bestemt middel til en bestemt type kriminalitet, også kan bruge samme middel til andre formål. Vi vil særligt fokusere på ét sådant eksempel, nemlig it-kriminalitet, hvor tekniske kompetencer og it-redskaber kan bruges til en lang række forskellige forbrydelser.

For det andet kan sådanne dynamikker vedrøre den sociale organisering af kriminaliteten, hvor vi i det følgende vil behandle tre eksempler på dette, nemlig kriminalitet som service, rocker- og banderelateret kriminalitet samt omrejsende kriminelle. En høj grad af social organisering betyder dels, at sagerne bliver mere komplekse, dels at kriminaliteten vil have en tendens til at flytte sig fra et kriminalitetsområde til et andet, alt afhængigt af risiko og indtjeningsmuligheder.

3.10.1 IT-KRIMINALITET

Mere og mere kriminalitet ventes i fremtiden at finde sted med anvendelse af it. Derfor afspejler dette kapitel, at vi befinder os i en brydningstid, hvor definitionen

af it-kriminalitet forventeligt vil forandre sig. Når vi her behandler it-kriminalitet, anvender vi en todelt definition: It-kriminalitet kan både være kriminalitet, der retter sig imod it-systemer eller enheder (fx hacking og forskellige former for angreb mod it-systemer), og det kan være kriminalitet, hvor gerningspersoner anvender it som modus (fx identitetstyveri, chikane på nettet og online misbrug af børn)⁵⁷.

It-kriminalitet er, bortset fra enkelte typer af overtrædelser (hacking, databedrageri og børnepornografi), ikke selvstændigt kriminaliseret i dansk lovgivning, men indgår sammen med mange andre sagstyper under mere generelle forbrydelser som fx bedrageri. Overordnet tegner der sig et billede af en kriminalitetsform i vækst, både i Danmark og globalt (Europol 2015). For at få et billede af omfang og udvikling af den del af kriminaliteten, der anvender it som platform, er der lavet en analyse på baggrund af søgeord i politiets sagsdatabase. Analysen viser generelt et stigende antal sager, særligt inden for sager vedrørende sociale medier og domæner, hvilket fremgår af figur 37.

Kategorien *online køb, salg og bytte* er typisk sager, hvor der er sket et onlinekøb af en vare, som aldrig bliver fremsendt. Kategorien *internet og IP* er fx sager om ransomware, stjålne kontokortoplysninger og misbrug af identitet. Kategorien *domæne* omfatter sager vedrørende uretmæssig brug af domæne med forsæt til bedrageri samt strid om domænenavnene. Kategorien *sociale medier* omfatter trusler, hate crimes, chikane og grooming på disse platforme.

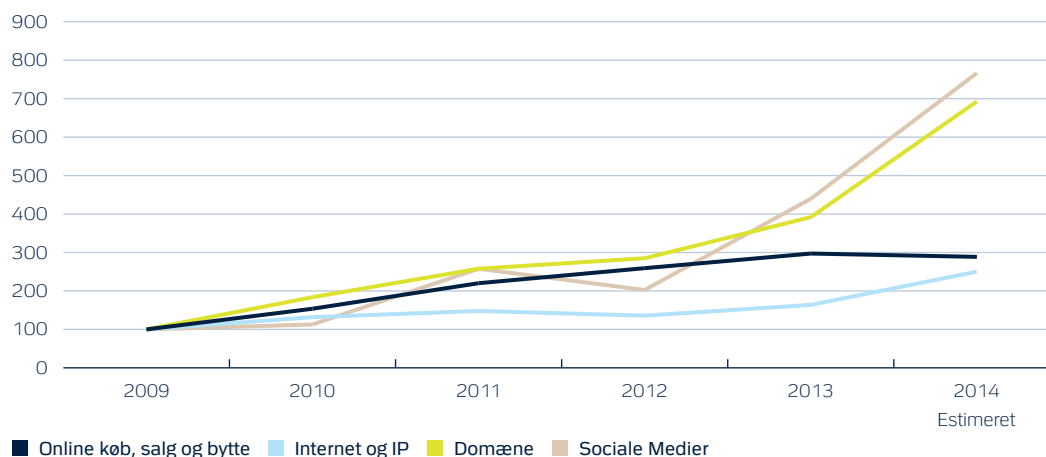
I perioden 2009-2014 er der sket en række ændringer i registreringspraksis på området, hvor politiet i højere

It-kriminalitet kan både være kriminalitet rettet mod it-systemer...

...og det kan være kriminalitet, hvor gerningspersonen anvender it som modus

⁵⁷. For yderligere diskussion af dynamikker og definitioner i forbindelse med it-kriminalitet se Kruize 2013: 15-16 og Yar 2005.

FIGUR 37 Udviklingen i sager, hvor it er anvendt på årsbasis for perioden 2009-2014. Indeks 100 = 2009.

Kilde: POLSAS (2014).

It-kriminalitet erstatter nogle former for fysisk kriminalitet, men kan også forstærke eksisterende kriminalitetsformer

grad end tidligere dokumenterer, at it har været anvendt som platform. Men ændringen i denne praksis forklarer ikke i sig selv den eksplosive udvikling. Antallet af it-brugere, den teknologiske udvikling generelt, digitaliseringsstrategien i det offentlige, og de stadig flere sociale og økonomiske processer, der foregår på digitale platforme, er også en del af forklaringen.

Figur 37 viser noget om udviklingen. Men politiet antager, at der er et betydeligt mørketal. Eksempelvis er virksomheder af konkurrencehensyn ofte tilbøjelige til ikke at anmelde angreb på virksomhedens it-systemer, ligesom en del borgere ikke anmelder sager, der har oprindelse i forskellige seksuelle aktiviteter, fx sextorsion. Endelig adskiller sager om online misbrug af børn sig fra øvrige sager, idet efterforskningen af disse typisk ikke er indledt på baggrund af en anmeldelse fra den forurettede eller dennes nærmeste.

Det er ikke umiddelbart muligt på baggrund af politiets data at konkludere, at der generelt er kommet mere kriminalitet på grund af den stigende digitalisering. I mange tilfælde vil gerningsstedet blot have ændret sig fra butikker/gader til internettet. Den fysiske afstand mellem offer og gerningsperson, som er mulig pga. it, er dog væsentlig at se nærmere på. På nogle områder erstatter online kriminalitet formentlig fysisk kriminalitet, men på andre måder synes teknologien at forstærke eksisterende kriminalitetsformer, fordi den digitale infrastruktur gør det muligt for de kriminelle på én gang at begå flere kriminelle handlinger på gerningssteder spredt over store geografiske områder, fx bedrageri via falske mails. Men teknologien

afføder også mulighed for nye former for kriminalitet (Europol 2014). Eksempelvis tilføjer live streaming af seksuelle overgreb mod børn i fattige områder en ny dimension til begrebet sexturisme.

Særlige udfordringer

I Danmark såvel som i udlandet oplever politiet i stigende grad efterforskningsmæssige udfordringer på tværs af en række kriminalitetsformer inden for it-kriminalitet. Det gælder blandt andet seksuelle overgreb mod børn, narkotikakriminalitet, radikalisering og økonomisk kriminalitet, idet gerningspersonerne her kan have mange forskellige digitale identiteter og kan kommunikere via krypterede netværk. Udbredelsen af virtuelle valutaer skaber endnu et lag i denne anonymisering, fordi transaktioner mellem kriminelle aktører er meget vanskelige at spore. Men de virtuelle valutaer gør det også muligt for de kriminelle at handle mere selvstændigt og freelance, fordi de ikke længere har brug for større organisationer til at modtage og "vaske" deres udbytte. De kan derfor udbyde deres kriminelle services som kriminelle entreprenører (Europol 2015: 30). I de senere år har der også i Danmark været flere sager, hvor kriminelle ydelser er købt på nettet (kriminalitet-som-service). It-værktøjer til kriminelt brug er således blevet mere tilgængelige, hvilket samtidig gør det mindre vigtigt, om de kriminelle selv besidder teknologiske spidskompetencer, da man kan købe sig til dem (Europol 2014; NCA 2014b; Europol 2015).

Af en DDoS-trusselsrapport⁵⁸ 2014 fra televirksomheden TDC fremgår, at man eksempelvis kan købe en times hack typisk udført af botnets⁵⁹ for kun 5 dollar

⁵⁸. DDoS er omfattet af straffelovens § 293, stk. 2, og er en hændelse, hvor et it-system bliver udsat for et systematisk og massivt antal forespørgsler eller forsøg på indlogning på fx en hjemmeside. Det vil typisk medføre, at adgang til siden ikke længere er mulig, eller it-systemet bagved er ophørt med at besvare forespørgsler på grund af overbelastning.

⁵⁹. Botnet består typisk af almindelige internetbrugeres virusinficerede enheder, som er samlet i et netværk og kan fjernstyres af botnets bageværk (TDC 2014).

(TDC 2014). Sagerne, hvor it-redskaber og kompetencer er blevet købt til kriminelle formål har indtil nu typisk haft karakter af cybercrime, men noget tyder på, at den modus og måde at organisere sig på vil brede sig til andre kriminalitetsområder de kommende år (Europol 2015, se også afsnit om kriminalitet som service nedenfor).

For yderligere at afdække hovedudfordringerne inden for it-kriminalitet, ser vi herunder nærmere på gerningspersonernes motiver til at begå den: teknologisk formåen, politiske interesser (herunder hacktivism og cyberterror), økonomisk vinding, seksuel interesse og hævn.

Teknologisk formåen

At være i stand til at udføre DDoS-angreb, hacke sig ind i databaser og mailkonti og udvikle den malware, der kan forstyrre og ødelægge systemer, kræver en vis teknologisk kunnen (DDoS-angreb kan dog udføres med relativt simple it-kundskaber). I Danmark såvel som i udlandet er der set eksempler på angreb mod it-systemer, hvor den primære motivation for angrebet og eventuelt tyveri af data er at bevise sin teknologiske formåen⁶⁰ over for sig selv og sit netværk. Politiet vurderer, at der i Danmark er få men velforbundne hackere, som står bag de teknologisk mest udfordrende angreb mod it-systemer. Motivationen for aktiviteterne udspringer typisk af en teknologisk fascination. Hackerne kommunikerer og praler i lukkede netværk om de hack, der lykkes.

Politiske interesser

Angreb mod it-systemer hos individer, virksomheder eller statslige institutioner med det formål at sprede politiske budskaber, forhindre adgang til systemer eller frigive fortrolig information, som udtryk for protest kan defineres som "hacktivism" (Jacobsen 2014). En række sager fra medio 2014 om offentliggørelse af nogle politikeres cpr-numre illustrerer denne type kriminalitet. Cpr-numrene blev offentliggjort i protest mod vedtagelse af lov om Center for Cybersikkerhed. I den ene sag udnyttede gerningspersonerne en systemisk svaghed i en hjemmeside, og i den anden var der tale om egentlig hacking. I 2013 var der en række it-angreb mod organisationer i fagbevægelsen (Willis 2014).

Cyberterror er målrettet it-systemer hos individer, it-systemer i bygninger eller infrastruktur med henblik på at ødelægge disse systemer, destabilisere strukturer og skabe frygt (Jacobsen 2014). Redskaberne er udbredelse af virus, orme, hacking, cracking af passwords og såkaldt social engineering, hvor personer med kriminelle hensigter antager digitale identiteter for at skabe tillid og adgang til nøglemedarbejdere i

en organisation samt disses netværk (Europol 2014; Forsvarets Efterretningstjeneste 2014). Der har dog endnu ikke været cyberangreb, som har gjort større skade på kritisk infrastruktur i Danmark (Forsvarets Efterretningstjeneste 2014).

Hvis cyberterror eller hacktivism rammer sundhedsvæsenet, redningsberedskab, politi eller de SCADA-systemer, som bruges til bl.a. trafikstyring og energiforsyning, kan angrebet true kritiske samfundsfunktioner og i sidste ende forårsage skader på mennesker (Beredskabsstyrelsen 2013a: 50).

Mens politiet vurderer, at truslen fra hacktivism er stor og stigende, vurderer FE, at cybertruslen fra ekstremistiske islamiske grupperinger er lav i Danmark, dog med tendens til et let stigende trusselsniveau (Forsvarets Efterretningstjeneste 2014). Militante islamister har vist interesse for anvendelsen af informations- og kommunikationsteknologi, og det er sandsynligt, at militante islamister vil være i stand til at udføre enkle cyberangreb, eksempelvis DDoS-angreb (overbelastning af it-systemer) (Forsvarets Efterretningstjeneste 2013; Forsvarets Efterretningstjeneste 2014). Det primære fokus for terrorister vurderer FE dog fortsat er traditionelle terrorangreb og anvendelse af de sociale medier til propaganda (Forsvarets Efterretningstjeneste 2014).

En generel sårbarhed er, at mange af samfundets strukturer og funktioner er afhængige af it, og at it-systemer i stigende grad er forbundet i netværk med hinanden, hvilket øger deres sårbarhed. I takt med at der i stigende grad udleveres mobilt it-udstyr til ansatte i virksomheder, vil såkaldte *insider trusler*, hvor medarbejdere bevidst eller ubevidst bryder it-sikkerheden på deres arbejdsplads, vokse (CFCS 2013).

It-kriminalitet med udgangspunkt i politiske interesser kan også knytte sig til filer af politisk karakter, der lagres elektronisk, og har ulovligt, fx racistisk, indhold.

Økonomisk vinding

Kriminelle, der bruger it-redskaber til økonomisk vinding, vil typisk beskæftige sig med forskellige former for bedrageri, afpresning eller tyveri af personlige/ erhvervsmæssige data eller immaterielle rettigheder. Der kan være tale om både enkeltmandshackere eller mere organiserede grupperinger (Willis 2014), og Europol har en forventning om, at organiseringen af kriminelle aktører i fremtiden vil ske i løsere og mere fleksible netværk (Europol 2015). Aktiviteterne består blandt andet af identitetstyveri med henblik på køb af varer og optagelse af lån, bedrageri via netkøb og netbankindbrud via phishingmails⁶¹. Det kan også

Truslen fra
hacktivism er
stor og stigende

⁶⁰. I den oprindelige betydning af ordet er en hacker en person, der er særligt dygtig til sit område, fx at programmere. Med tiden er det dog blevet synonymt med personer, som bruger deres it-evner til kriminelle formål.

⁶¹. Phishing er forskellige måder at få offeret til frivilligt at opgive sine følsomme oplysninger. Dette gøres bl.a. via spoofing, hvor en manipuleret eller falsk hjemmeside, en mail eller et program fremstår reel. Fx en mail fra banken, der beder om kontooplysninger og kodeord, eller et program der både installerer sig selv og en skadelig fil.

være installation af malware⁶², som eksempelvis ransomware, hvor offeret bliver truet til at udbetale penge for at forhindre ødelæggelse af data eller offentliggørelse af billedmateriale (ofte ikke noget offeret selv har opsøgt). Den økonomisk motiverede it-kriminelle kan ligeledes indgå i "traditionel" organiseret kriminalitet som salg af narko, hvidvask, salg af forfalskede varer og industrispionage. For så vidt angår industrispionage er der i de senere år konstateret flere alvorlige hændelser i Danmark fra såkaldte APT-grupper⁶³ (Forsvarets Efterretningstjeneste 2014).

Seksuel interesse

Som beskrevet i kapitlet om seksualforbrydelser anvender personer med interesse i at dele, distribuere eller producere billedmateriale af seksuelle overgreb mod børn, også it-redskaber som krypteringer og anonymitet på sociale medier mv. I nogle lukkede netværk, hvis formål er deling af billeder indeholdende seksuelle krænkelser mod børn, er det en adgangsbetingung, at ansøgeren, for at tilgå netværket, producerer og udbyder nyt billedmateriale. Dette er selvsagt med til at generere yderligere overgreb (Europol 2014). Organiseringsgraden varierer fra enkeltpersoner, der søger billedmateriale til eget forbrug, over højt organiserede grupper, hvor økonomisk vinding også er et element i produktions- og distributionskæden. En særlig udfordring – også i Danmark – er sager om grooming og seksuel afpresning af mindreårige (Europol 2014; NCA 2014b).

Hævn

It-kriminalitet, der er motiveret af hævn, er fx set i miljøerne omkring spillecaféer. Nationalt Cyber Crime Center vurderer, at personer fra disse miljøer enten selv udfører angrebene eller køber sig til dem via nettet. Der findes ikke præcise tal for denne type angreb. Hævnmotivet er også forekommende i sager, hvor unge eksempelvis står bag DDoS-angreb mod en skoles server. Det er et område, der ikke er fundet isolerede tal på, men som er værd at have med i overvejelser om opgørelser af ungdomskriminalitet.

Hævnmotivet gør sig ligeledes gældende i de kriminalitetsformer, der ses på sociale medier. Et eksempel herpå, som der er en del sager af i Danmark, er såkaldt *revenge porn*, hvor man, for at få hævn, lægger billeder af seksuel karakter på nettet uden tilsagn fra den eller de personer, som optræder i materialet. Gerningspersonen i disse sager er typisk en tidligere kæreste eller ægtefælle. Sager vedrørende sociale medier har været i vækst i de senere år, men det betyder dog ikke nødvendigvis, at alle sager vedrørende sociale medier har med hævn og chikane at gøre.

Fremtidig udvikling

Der er, som ved al anden kriminalitet, mange motiver til at begå it-kriminalitet. Analysen viser, at it er en afgørende modus for stadig flere kriminalitetsformer, og dette medfører, som nævnt indledningsvist, at det bliver mere og mere vanskeligt at tale om it-kriminalitet som et selvstændigt område. Efterhånden som it bliver en mere og mere integreret infrastruktur i alle kriminalitetsformer, kan det på længere sigt blive meningsløst at tale om it-kriminalitet som en særlig form for kriminalitet, medmindre det er kriminalitet rettet mod it-systemer.

Den digitale infrastruktur betyder, at de kriminelle i mange tilfælde ikke behøver at være i nærheden af deres ofre og gerningsstedet, fx i forbindelse med berigelseskriminalitet. De kan derfor begå flere kriminelle handlinger på store geografisk spredte områder samtidig, og de kan også gå efter andre typer af ofre, fx stater og legale virksomhedsstrukturer. Europol forventer, at især de ældre og virksomheder i stigende grad vil blive ofre for it-kriminalitet (Europol 2015: 8, 32-33), og herhjemme vurderer FE, at politisk hacktivismen fortsat vil udgøre en trussel i Danmark (Forsvarets Efterretningstjeneste 2014). Der er en sammenhæng mellem de politiske trends og anvendelsen af it med politisk motiv og/eller hævnmotiv. Afhængigt af den nationale og globale politiske udvikling er der således en risiko for flere cybertrusler fra nationale eller internationale grupper, evt. med større eller mindre grader af støtte fra fremmede stater, jf. Danmark 2015-2020. Teknologien og især udbredelsen af virtuelle valutaer betyder, at kriminelle i stigende omfang vil operere selvstændigt og i mere projektorienterede strukturer. It-teknologien åbner op for en langt mere globaliseret kriminel verden. Så selvom kriminaliteten i Danmark og i den vestlige verden er faldende, så åbner den teknologiske udvikling og spredningen af adgangen til it og internet globalt op for nye trusler fra mere fragmenterede, dynamiske og internationale grupperinger og netværk.

Sociale onlinemedier vil ligeledes i stigende grad blive anvendt til facilitering af denne organisering, fx politisk mobilisering og gruppering, og vil spille en stadig større rolle inden for områder som radikalisering og ekstremisme. Omfanget af politiets datasikring og analyse af digitalt materiale indsendt fra politikredse har i de seneste år været stigende. Denne udvikling forventes at fortsætte og vil derfor fremadrettet være en stadig større udfordring for politiet.

Overordnet er de fremtidige udfordringer vedrørende it-kriminalitet tæt knyttet til den teknologiske udvikling, jf. kapitlet Danmark 2015-2020. Politiet vil således i fremtiden skulle håndtere problemstillinger

It er en afgørende modus for stadig flere kriminalitetsformer

Den globale digitalisering åbner for trusler fra fragmenterede, dynamiske og internationale netværk

62. Malware er skadelig software, som en bruger uforvarende kommer til at installere på en pc, mobil, tablet e.l. Det kan være virus, orm, trojanere (indsmuglet via tilsyneladende harmløst produkt, men kan typisk fjerne styre offerets computer), keylogger (registrerer brugerens tastninger) m.m.

63. APT står for Advanced Persistent Threats og er særligt avancerede og målrettede hackerangreb.

vedrørende: digitalisering, kryptering, anonymisering, store (og følsomme, fx biometriske) datamængder, tingenes internet⁶⁴, håndtering af nye "gadgets" som droner, 3D-printere og intelligente biler. Fælles for denne udvikling er, at hastigheden og kompleksiteten skaber mange nye sårbarheder og trusler. Herved bliver politiopgaverne også mere komplekse og vil kræve nye kompetencer og, i nogle tilfælde, nye juridiske rammer og samarbejdsstrukturer.

3.10.2 KRIMINALITET SOM SERVICE

Der er for så vidt ikke noget nyt eller overraskende i, at der findes et marked for kriminelle serviceydelser: Har man motivet til at begå en forbrydelse, men ikke evnerne, redskaberne eller lysten til at begå gerningen, kan det være en nærliggende tanke at forsøge at købe sig til en kriminel serviceydelse. Der er imidlertid en række strukturelle træk, der gør, at dette fænomen får en stadig mere central placering i kriminalitetsbilledet.

Det gælder først og fremmest i forhold til digitalisering. Således betyder den stadig større udbredelse af it-teknologi, at det bliver stadig lettere at skabe kontakt mellem potentielle købere og udbydere af kriminelle serviceydelser. Samtidig kan it-teknologi bruges til at etablere den infrastruktur, som er nødvendig for at handle med kriminelle serviceydelser fx i form af virtuelle valutaer, netfora eller handelsplatforme.

Det kan måske derfor ikke overraske, at kriminalitet som service i særdeleshed er et problem i forhold til it-kriminalitet (Europol 2014). Det kan fx dreje sig om, at man køber it-værktøjer på nettet, som kan bruges til at begå forbrydelser. Eller det kan dreje sig om, at man lejer den fornødne ekspertise fx ved at betale andre for at hacke et bestemt internetsite. Endelig kan der være tale om, at man køber en forbrydelse, fx et seksuelt overgreb på et barn, hos en udenlandsk leverandør, der på grund af manglende retsbeskyttelse eller øvrige sociale forhold i sit hjemland, har bedre muligheder for at begå forbrydelsen end andre.

Også i forhold til økonomisk kriminalitet er kriminalitet som service et problem. Det kan fx dreje sig om fagpersoner med særlige økonomiske, juridiske eller tekniske kompetencer, som mod betaling rådgiver og hjælper andre med at begå økonomisk kriminalitet. Der kan på dette punkt være et væsentligt overlap mellem kriminalitet som service og organiseret kriminalitet, da det især er kriminelle organisationer – eller virksomheder med kriminelle hensigter (Europol 2015: 12) – der har de fornødne ressourcer til at købe sig til økonomisk, juridisk og teknisk assistance. Man

kan endvidere tænke sig, at kriminelle organisationer selv kan fungere som udbydere af kriminelle serviceydelser. Også problemet med omrejsende kriminelle kan have aspekter af kriminalitet som service, da disse ofte er afhængige af assistance fra personer med lokalkendskab til danske forhold.

Menneskesmugling og menneskehandel er et andet felt, hvor kriminalitet som service er et problem. For så vidt angår menneskesmugling kan det i sig selv betragtes som en form for kriminalitet som service. I forhold til menneskehandel er der eksempler på, at personer handles med henblik på at skulle begå kriminalitet i modtagerlandet som fx bedrageri eller produktion af cannabis. Her er der således tale om, at handel med mennesker indgår som led i en samlet leverance af en kriminel serviceydelse.

Det er svært at vurdere omfanget af kriminalitet som service i forhold til miljøkriminalitet pga. manglen på viden på området. Men det kan, i hvert fald i princippet, tænkes, at personer med den fornødne tekniske kompetence eller de relevante produktionsmidler mod betaling bistår andre med at begå miljøkriminalitet fx ved at bortskaffe ulovligt affald. Europol vurderer, at ulovlig bortskaffelse af affald fra elektroniske enheder (e-affald), bliver en kriminel serviceydelse i vækst (Europol 2015: 24).

Særlige udfordringer

Kriminalitet som service er et komplekst og udfordrende problem af mindst fire grunde. For det første er der ofte tale om teknisk komplicerede sager, netop fordi fagpersoner har bistået med at skjule, facilitere eller begå forbrydelsen. Det kan derfor være vanskeligt at opdage, efterforske og løfte bevisbyrden. For det andet betyder eksistensen af et marked for kriminelle serviceydelser, at kriminelle fra hele verden kan udbyde deres services, og det kan være vanskeligt at koble sælger og køber sammen, fordi de ikke behøver at have nogen kontakt med hinanden før eller efter forbrydelsen og måske forbliver anonyme over for hinanden igennem hele handelsforløbet bl.a. som følge af en øget anvendelse af virtuel valuta (Europol 2015: 30). For det tredje kan kriminalitetsmarkedets internationale karakter betyde, at sagerne kun kan efterforskes via internationalt politisamarbejde, hvilket dels forudsætter, at de fornødne kompetencer hertil er til stede fra dansk side, dels at de politisk-juridiske strukturer er til stede, og at udenlandske myndigheder er i stand til at løfte deres del af den fælles opgave. For det fjerde betyder den øgede markedsføring, at de traditionelle markeds kræfter sætter ind og mindsker prisen og højner kvaliteten af servicen efterhånden, som flere udbydere melder sig.

Kriminalitet som service bliver en langt mere central og alvorlig udfordring fremover

⁶⁴. Et meget borgernært eksempel på problemstillinger vedrørende tingenes internet er nyere tids uautoriserede adgang til en række danskeres private overvågningskameraer (Sandal 2014).

Endelig er kriminalitet som service en særlig udfordring, fordi den øger skadevirkninger og risici forbundet med andre trusler. Det gælder i særdeleshed i forhold til organiseret kriminalitet, hvor kriminelle serviceydelse kan øge kriminelle organisationers evner og skadevirkninger markant.

Fremtidig udvikling

Der er grund til at tro, at kriminalitet som service vil blive et stadig mere omfattende problem i takt med øget digitalisering og internationalisering. Det vil især være tilfældet inden for it-området, men også i forhold til de øvrige ovenfor nævnte områder.

Endvidere udgør eksistensen af et marked for kriminelle serviceydelser i sig selv en sårbarhed, som fremadrettet kan øge trusselsniveauet i forhold til andre risici. Det gælder fx i forhold til terrortruslen, hvor personer, der ønsker at begå terrorangreb, kan købe sig til assistance hos andre, der har vilje og evnen til at hjælpe med det. Denne problemstilling gør sig særligt gældende i forhold til cyberterror.

3.10.3 ROCKER- OG BANDERELATERET KRIMINALITET

Europol vurderer, at der findes omkring 3.600 organiserede kriminelle grupperinger i Europa af varierende størrelse og organiseringsgrad (Europol 2013c: 8). Omfanget og kvaliteten af viden om disse grupperinger er divergerende og for visse grupperingers vedkommende ret begrænset. Det skyldes dels, at grupperingerne ændrer sig løbende, men det skyldes også, at det kan være en vanskelig opgave for myndighederne at afgøre, om kriminaliteten er organiseret⁶⁵ (Europol 2015: 3). Europol arbejder med en række kriterier for, hvornår kriminaliteten kan betragtes som organiseret, bl.a. at der skal være tale om et samarbejde mellem to eller flere personer, der er aktive i en længere periode og er mistænkt eller dømt for alvorlige forbrydelser (Europol 2013c: 76). Europol vurderer, at de 3.600 aktive organiserede kriminelle grupper i EU i stigende grad udgøres af netværk på tværs af landegrænser, etnicitet og nationalitet, selvom fælles ophav og historie stadig betyder en hel del for tilliden i gruppen og særligt for den kerne, der opbygger og leder organisationen (Europol 2013c: 8). Endvidere vurderer Europol, at fremtidens organiserede kriminalitet i Europa er under forandring. Det er forventningen, at organiseret kriminalitet i stigende grad vil basere sig på en global og virtuelt baseret kriminel undergrund bestående af individuelle kriminelle entreprenører, der vil udbyde forskellige kriminelle services og være baseret på en digital infrastruktur og virtuelle valutaer (Europol

2015: 8-9). Herved ventes det fysiske tilhørsforhold for fremtiden at blive mindre afgørende.

Aktuelt billede

I Danmark er der aktuelt en række organiserede kriminelle netværk, hvor medlemmernes nationale/etniske herkomst er central: *Det serbiske netværk* har eksisteret herhjemme siden midten af 1990'erne og har de seneste 10-15 år været aktivt involveret i smugling af våben og narkotika til Danmark. Grupperingen er en del af et større europæisk kriminel netværk. *Det albanske netværk* har siden midten af 1980'erne været aktivt involveret i smugling af narkotika, særligt heroin, til Danmark. Også denne gruppering er en del af et internationalt kriminel netværk. *Det pakistanske netværk* er drevet af 2-3 familiegupper og har været involveret i alvorlig organiseret kriminalitet siden 2005. Gruppens primære kriminalitetsområde er omfattende momssvindler, hvidvask og bedrageri. Kendetegnende for alle tre grupperinger er, at deres kriminalitetsformer er underlagt politiets monitoring. Politiets primære fokus på rocker- og bandekriminalitet gennem de senere år, har dog medført et behov for mere viden og flere efterretninger om de øvrige organiserede kriminelle netværk (Europol 2013c: 8-9).

Med det in mente, er fokus i dette kapitel herefter på de rocker- og bandegrupperinger, som politiet i øjeblikket vurderer, udgør de største trusler.

I rocker- og bandemiljøet ændrer og tilpasser man løbende kriminalitetsformer og modus, alt efter hvad der aktuelt giver den højeste profit med den mindst mulige risiko. Det er således et miljø præget af stor uforudsigelighed, hvor enkeltbegivenheder kan forårsage større konflikter imellem forskellige grupperinger. Primo januar 2015 har politiet registreret 1.458 personer med tilknytning til rocker- eller bandemiljøet. Rocker- og banderelateret kriminalitet dækker over en bred vifte af kriminalitetstyper. Forskning viser desuden, at der ved indtrædelse i en rocker- eller bandegruppering sker en stigning i omfanget af kriminalitet begået af personen (Hestehave 2013b: 215, 221; Klement mfl. 2010: 59). Der har ikke siden maj 2013 været konflikter, der udviklede sig til at involvere hele grupper. Hændelser med konfliktpotentiale er blevet talt ned af gruppernes ledere eller gået i sig selv af andre årsager. Grupperne er dog meget opmærksomme på hinandens aktiviteter. Der er tale om et kontinuerligt modsætningsforhold grundet gruppernes konstante ønske om at dominere, ekspandere og tjene penge.

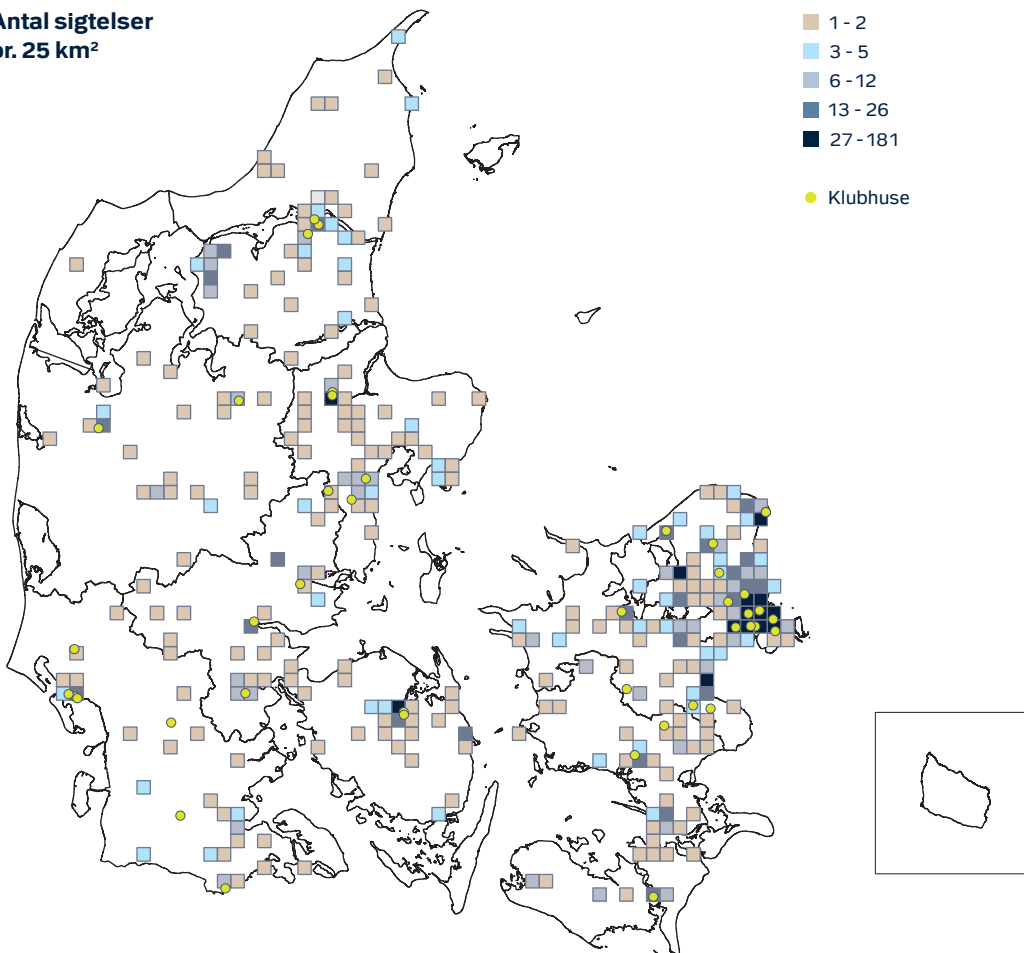
I rockermiljøet er de typiske kriminalitetsformer narkotikakriminalitet, afpresning, økonomisk kriminalitet (herunder bl.a. bedrageri), indbrud, personfarlig kriminalitet samt køb og salg af våben (Politiovrådet

⁶⁵. Den problemstilling afspejler sig også i, at Europol for nogle år siden ændrede indholdet af deres rapport om organiseret kriminalitet, OCTA, til også at omhandle den mere alvorlige kriminalitet og omdøbte rapporten til alvorlig og organiseret kriminalitet, SOCTA.

Der er grund til at tro, at kriminalitet som service vil blive et stadig mere omfattende problem

FIGUR 38 Rockerkriminalitet fra 2013 til og med d. 9. december 2014. Geografisk fordeling af sigtelser (baseret på gerningssted) for kriminalitet forvoldt af personer, som politiet har registreret som rockere.

**Antal sigtelser
pr. 25 km²**

Koncentrationen af sigtelser mod personer som er registreret som rockermedlemmer er størst i Hovedstadsområdet, men fordeler sig over hele landet

Kilde: Kilde: POLSAS og Politiets Efterretningsdatabase (2014).

2012: 48; Politiområdet 2013: 16). Der er i miljøet konstateret en stigende anvendelse af 'stedfortræderkriminalitet', hvor personer, der ikke eller kun perifert har tilknytning til rockermiljøet, begår kriminalitet for medlemmer. Politiet vurderer, at legale forretningsstrukturer og ekspertise herfra spiller en stor rolle i udøvelsen og kvalificeringen af de kriminelle aktiviteter, fx ved inddragelse af advokater og økonomiske rådgivere og salg af koster på etablerede auktionshuse eller netauktioner (Politiområdet 2013: 12-13).

Skadevirkningerne af kriminalitet forøvet af rockere er overordnet set både individuelle (fysiske, psykiske og økonomiske), sociale (utryghedsskabende), samfundsøkonomiske og politiske. Der er tale om en undergravning af samfundsordenen, når man bruger ellers legale erhvervsstrukturer til at facilitere bedrageri eller etablere en skyggeøkonomi. Voldelige konflikter og rivaliseringer både internt og i forhold til det øvrige rocker- og bandemiljø betyder,

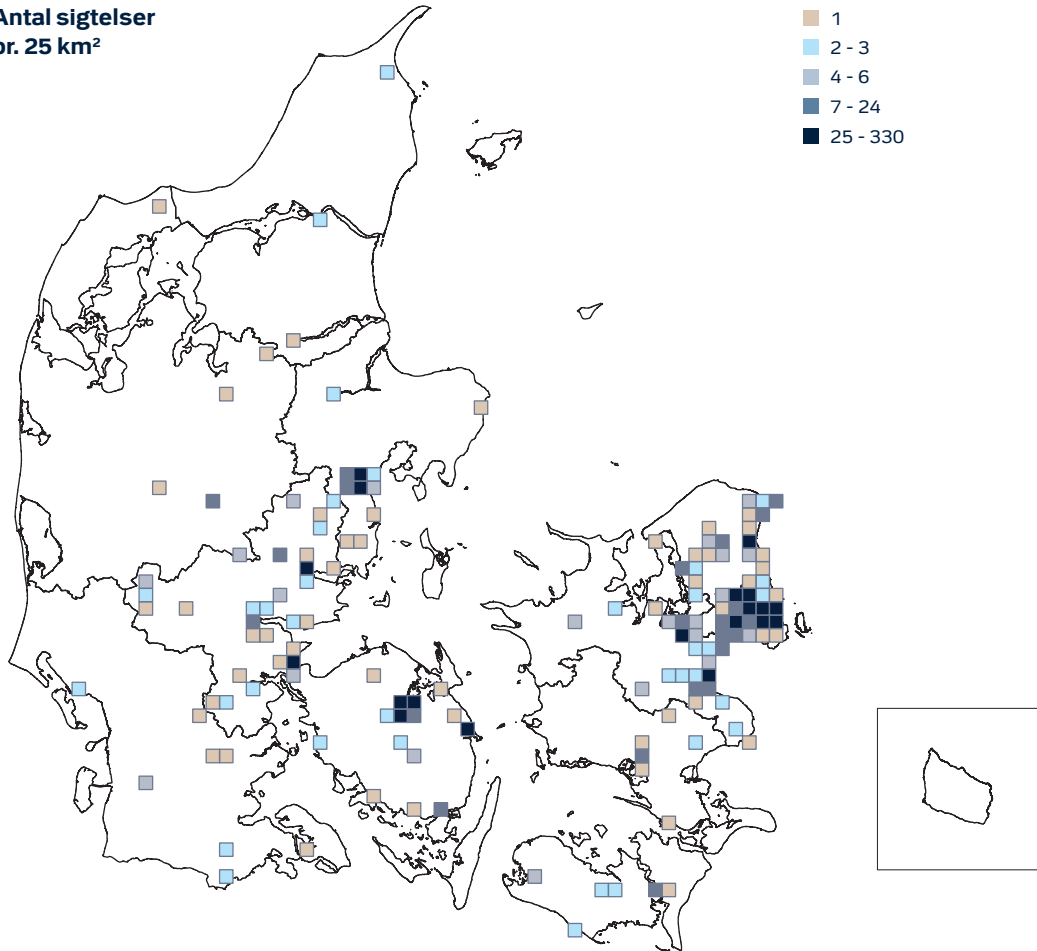
at grupperingerne udgør en alvorlig trussel mod samfundet (Hestehave 2013a: 9). Ofre for personfarlig kriminalitet udført af rockere er ofte nogle, der har eller har haft tilknytning til rocker- eller bandemiljøet og er derfor sjældent tilfældigt udvalgt. Se geografisk kriminalitetsfordeling på figur 38.

Banderelateret kriminalitet er typisk vold, afpresning, narkotikakriminalitet, diverse former for berigelseskriminalitet samt køb og salg af våben, og omkostningerne er typisk økonomiske og sociale. Der er desuden begyndende tegn på involvering i egentlig økonomisk kriminalitet, der kan have samfundsøkonomiske og politiske omkostninger, fx hvidvask, anvendelse af legale selskabsstrukturer og vold/trusler mod myndigheds personer. I en række tilfælde benytter banderne også ekspertbistand i form af advokater, revisorer og etablerede erhvervsfolk til at understøtte deres kriminelle aktiviteter. For en del af de ledende medlemmers vedkommende investeres en del af

FIGUR 39 Bandekriminalitet fra 2013 til og med d. 9. december 2014. Geografisk fordeling af sigtelser (baseret på gerningssted) for kriminalitet forvoldt af personer, som politiet har registreret som bandemedlemmer.

Koncentrationen af sigtelser mod personer som er registreret som bandemedlemmer er størst i Hovedstadsområdet, men fordeler sig også i dele af midt- og østjylland samt Odense og Nyborg

**Antal sigtelser
pr. 25 km²**

Kilde: Kilde: POLSAS og Politiets Efterretningsdatabase (2014).

Flere bandegrupper er – eller arbejder på at blive – optaget i internationale grupperinger

profitten angiveligt i legale forretninger, ligesom der formentlig bliver udført større summer til investeringer i udlandet. Dette er dog fortsat kun dokumenteret i begrænset omfang. Se geografisk kriminalitetsfordeling på figur 39.

Skadevirkningerne af banderelateret kriminalitet er overordnet de samme som for rockerne, men banderne synes i højere grad også at skabe en øget utryghed i lokalområdet. Politiets monitoring på området viser, at bander typisk udøver deres kriminalitet ved hjælp af trusler om vold (som nævnt i kapitlet vold, hærværk og stalking fremgår dette dog ikke af det tilgængelige talmateriale), og få bandemedlemmer kan i løbet af kort tid samle et stort antal personer og opnå dominans i en konflikt. De opererer ofte aggressivt, og ofrene er i mange tilfælde mere eller mindre tilfældigt udvalgt (Rigspolitiet 2013a: 5).

Tidligere var der en tendens til, at unge fra særligt udsatte boligområder blev medlemmer af bandegrupperingerne. Kun enkelte grupper havde flere afdelinger og var repræsenteret i flere byer. Den seneste udvikling har imidlertid ændret dette billede. Flere bandegrupper er eller arbejder på at blive optaget i internationale grupperinger. Andre er særdeles aktive i forhold til at blive landsdækkende og på sigt blive optaget i en international gruppering. Denne udvikling har medført øgede spændinger i miljøet, og politiet vurderer, at det kan være en særdeles risikabel manøvre, idet Hells Angels (HA) og Bandidos (BA) tidligere har indgået en aftale om at stå sammen mod andre internationale MC-organisationer og ikke tillade disse at få fodfæste i Danmark. HA og BA har dog indtil videre ikke været i stand til at standse udviklingen, hvilket antageligt har ansporet flere andre bandegrupperinger til at søge optagelse i internationale grupperinger.

Fremtidig udvikling

Politiets vurderer, at fremtidige rocker- og bande-konflikter primært vil være lokale. Det kan dog ikke udelukkes, at nogle lokale konflikter kan ændre sig til et nationalt konfliktscenarie. Konfliktniveauet er p.t. relativt lavt, men situationen er ikke stabil, bl.a. fordi BA's og HA's monopol i Danmark nu er brudt af Satudarah og et Gremium support chapter. Dette kan føre til, at flere lignende grupper søger til Danmark, og at kampen om territorier og kriminelle markeder derved optrappes, hvilket kan give øget uro og flere konflikter (Politiområdet 2012: 46-47).

Politiets vurderer, at lovgivningen – og især den nye bandepakke⁶⁶ – har effekt i rockermiljøet. HA og BA har genoptaget deres tidligere samarbejde og genoprettet en såkaldt 'Presse-Jura-gruppe' (Rigspolitiet 2014b: 7). Formålet er formodentlig at imødegå negativ omtale i medierne og fremstå 'ordentlige' for hermed at skabe sig bedre vilkår samt at nedtone myndighedernes udmeldinger om konflikter i relation til bandepakken. I forhold til bandegrupperingerne vurderer politiet, at den nye bandepakke har haft en præventiv effekt på miljøet, og politiet forventer, at bandepakken fremadrettet vil bidrage til at lette bevisførelsen i forhold til at dokumentere, hvorvidt der er tale om bandekonflikter eller ej. Det kan på nuværende tidspunkt ikke afgøres, hvorvidt der er tale om en blivende effekt, eller om der fremadrettet bliver behov for yderligere justeringer.

Der er en stigende tendens til, at intern kritik kommer ud i offentligheden, og personer med relationer til miljøet forlader dette, bl.a. ved hjælp af exitprogrammer. Ifølge exitsekretariatet under Nationalt Forebyggelsecenter i Rigspolitiet, der har til formål at koordinere exitindsatsen mellem Kriminalforsorgen, politikredse og kommunerne, er 78 personer primo marts 2015 enten i gang med eller har gennemført et exitforløb. En rapport fra Justitsministeriets Forskningskontor (Klement & Kyvsgaard 2014) viser, at der samlet set er en meget stor gennemstrømning i rocker-bandemiljøerne, og rocker-bandemiljøet er således langt fra en permanent basis for medlemmerne. Samtidig peger data på, at langt de fleste af dem, der forlader miljøerne, hverken fristes eller tvinges til at genoptage medlemskabet (Klement & Kyvsgaard 2014: 18). I perioden fra juni 2009 til oktober 2013 har i alt 851 personer forladt rocker- og bandegrupperinger, hvilket svarer til 32% af alle registrerede medlemmer i perioden. Rapporten viser således tydeligt, at langt de fleste er i stand til at forlade miljøet af sig selv. De personer, der gennemfører exitprogrammer i politiet eller i kriminalforsorgen, udgør således kun en mindre andel af dem, der forlader rocker- og bandemiljøet (Klement & Kyvsgaard 2014: 18).

Tidligere bestod det danske bandemiljø af mere uformelle fællesskaber, der divergerede i størrelse og sammensætning. Medlemmerne var løst tilknyttet, og alliancer kunne skifte fra dag til dag. Banderne var som udgangspunkt lokalt forankrede, og centreret omkring en eller flere toneangivende personer (Rigspolitiet 2013a: 11-12). Udviklingen internationalt viser imidlertid, at bandegrupperinger i stigende grad organiserer sig med strukturer, som ellers tidligere kun var kendetegnende for MC-kulturen. Dette er ligeledes kommet til udtryk i det danske bandemiljø, hvor tidligere kriminelle netværk og egentlige bandegrupperinger nu har indført strukturer mv., der minder om dem, der ses i rockermiljøet. Flere bandegrupperinger er eller arbejder på at blive optaget i internationale grupperinger. Andre er særdeles aktive i forhold til at blive landsdækkende og måske på sigt blive optaget i en international gruppering. Ledelsen i bandegrupperingerne er generelt blevet tydeligere og har fokus på at nedtone konflikter både med rockere og internt mellem bandegrupperingerne, da konflikter hæmmer indtjeningsmulighederne, ligesom det giver politiet bedre muligheder for at fængsle medlemmer. Der er således en tendens til, at løst organiserede lokale kriminelle smågrupperinger udvikler sig til organiserede bander.

I forbindelse med bandernes forsøg på at ekspandere og overtage kriminelle markeder kan man også konstatere en tiltagende aggressiv og voldelig adfærd. Dette kan potentielt udgøre en trussel mod rockerne og deres forretning samt udfordre rockernes troværdighed i miljøet, hvilket kan resultere i konflikter. Generelt kan forandringer i miljøet føre til sammenstød, idet der naturligt vil opstå kampe om territoriale rettigheder og markedsandele i forbindelse med oprettelse af nye afdelinger og tilgang af nye grupperinger. I nogle situationer vil det måske føre til, at de lokale kriminelle, som i forvejen sidder på markedet, vil blive optaget i den gruppering, der viser interesse for området. Problemerne kan opstå i de situationer, hvor parterne ikke kan blive enige om betingelserne, eller hvor tidligere uoverensstemmelser står i vejen for en fredelig udvikling.

Den skitserede situation er imidlertid ikke noget nyt fænomen og har tidligere fundet sted i mindre omfang, når lokale grupperinger af forskellige årsager er kommet i konflikt. Det særlige ved den nye udvikling er, at tilstedeværelsen af grupperinger, der er markant større og stærkere samt i nogle tilfælde internationale, øger antallet af personer, der potentielt kan indgå i et konfliktscenarie.

Større og internationale grupperinger giver desuden bedre betingelser for afpresning og udnyttelse af

⁶⁶. I den nye bandepakke pr. 1. juli 2014 er straffen for besiddelse af skydevåben skærpet, og det er blevet lettere at anvende den såkaldte bandebestemmelse, der kan give dobbelt straf for alvorlig rocker- og bandekriminalitet. Endvidere afskærer man fængslede rocker- og bandemedlemmer fra udgang og prøveløsladelse, når deres gruppe deltager i en voldelig konflikt med en anden gruppe.

svagere personer eller grupperinger. Ofte vælger de større grupperinger en mere synlig og manifesterende profil for at opnå de fordele, som den generelle frygt for rockere og bander kan skabe. Allerede nu sker der en række forskellige former for afpresning og intimidering af firmaer og personer. De forstærkede internationale forbindelser fremmer også mulighederne for anskaffelse af våben og indsmugling af illegale stoffer. Forbindelserne kan ligeledes åbne op for andre kriminelle aktiviteter på internationalt niveau. Således kan fx menneskehandel og menneskesmugling blive interessant for de herværende kriminelle grupperinger.

Politiet erfarer, at medlemmer af bandegrupperinger, særligt på åbne medier, sympatiserer med militante islamister og giver udtryk for ekstremistiske holdninger. Hos bandemedlemmer er der i flere tilfælde fundet materiale, som påviser en øget interesse for den radikaliserede del af islam. Der har været konstateret tilfælde, hvor bandemedlemmer er udrejst til krigszoner. Terrorangrebene i København den 14. og 15. februar 2015 peger på en sammenhæng mellem bander og militant islamisme, men den igangværende efterforskning må afdække, i hvilken udstrækning det er tilfældet.

Den teknologiske udvikling kan få stor betydning for de kriminelle aktiviteter i rocker- og bandemiljøet og generelt blandt organiserede kriminelle grupper. De øgede muligheder for at gøre intern kommunikation og data utilgængelige for politiet samt mulighederne for at optræde anonymt på netværk (som fx TOR) og betale med ikke-sporbar virtuelle valutaer får også stor betydning for aktiviteterne og organiseringen. Dels giver det mulighed for og skaber incitament til i højere grad at begå it-faciliteret kriminalitet, dels åbner det for nye markeder. Der kan både være tale om bedrageri, afpresning, misbrug af data og mere grov økonomisk kriminalitet mod virksomheder og staten, som der allerede har været eksempler på, jf. afsnittet om økonomisk kriminalitet, men på sigt er også miljøkriminalitet en mulighed.

Rocke- og bandegruppernes øgede anvendelse af sociale medier vil i stigende grad erstatte traditionelle kommunikationskanaler, og anvendelsen af disse medier vil blive platform for branding af og rekruttering til kriminelle grupperinger. De sociale medier vil ligeledes understøtte kriminelle grupperingers interne sammenhængskraft ved at virke som fora for etablering og fastholdelse af organisatoriske normer og selvforståelser, men medierne vil også kunne virke som platforme for konflikter med andre grupperinger. Disse forhold vil samlet set øge hastigheden, hvormed konflikterne opstår, og de vil øge sagskomplexiteten både i forhold til politimæssig efterforskning og i forhold til den efterfølgende juridiske proces.

Udviklingen inden for it-faciliteret kriminalitet og udbuddet af kriminelle serviceydelser, som beskrevet

i de foregående afsnit, vil formentlig påvirke fremtidens organiserede kriminalitet, såvel i forhold til organiseringsgrader, kriminalitetsformer som i forhold til geografisk tilhørsforhold.

3.10.4 OMREJSENDE KRIMINELLE

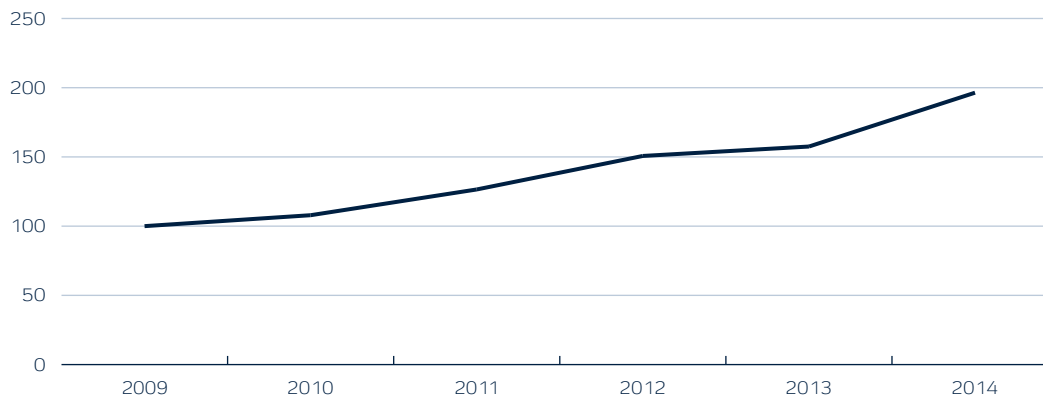
Tilrejsende og omrejsende kriminelle er hyppigt anvendte begreber i politiet. Begreberne benyttes ofte om personer, der ikke bor fast i Danmark eller er danske statsborgere, og som sigtes for en straffelovsovertrædelse, typisk berigelseskriminalitet. Politiets nationale efterforskningscenter (NEC) arbejder med følgende definition på omrejsende kriminelle grupperinger: Grupper af kriminelle, der systematisk forøver (berigelses)kriminalitet i et stort operationsområde og er internationalt aktive. Denne definition er i tråd med EU's definition af omrejsende kriminelle grupper. Derudover opererer politiet i andre sammenhænge også med begrebet omrejsende kriminelle i forhold til uorganiserede udenlandske kriminelle, der kommer til Danmark for at begå kriminalitet på egen hånd for derefter at vende tilbage til hjemlandet, og med personer, der kommer til Danmark med intentionen om at finde arbejde, men som ender med at begå kriminalitet for at klare sig. Anvendelsen af begrebet *tilrejsende kriminelle* (om de samme personer eller grupper) komplicerer begrebsafklaringen og afklaringen af problemets omfang yderligere.

På baggrund af efterforskninger i de senere år, er det politiets vurdering, at omrejsende kriminelle er ansvarlige for en væsentlig andel af især den begåede berigelseskriminalitet. Særligt vurderer Nationalt Efterforskningscenter, at disse personer beskæftiger sig med simpelt tyveri, indbrud og databedrageri som eksempelvis skimming og pinkodeafklaring. Analysens kapitel om vold, trusler og stalking viser, at en relativt stor andel af politiets sigtelser for særligt lomme- og tasketyveri, men også for indbrud i privat beboelse rejses mod udenlandske statsborgere, og en del af disse er formodentlig omrejsende kriminelle.

Politiet vurderer endvidere, at en del af den kriminalitet, der bliver begået af omrejsende kriminelle er yderst velorganiseret. Det har vist sig, at kriminaliteten i nogle tilfælde organiseres af udenlandske statsborgere, som har fast bopæl i Danmark. Disse personer kan bruge deres kendskab til danske forhold til at begå langt mere sofistikerede og organiserede kriminelle aktiviteter end tidligere antaget, fx menneskesmugling og menneskehandel samt særlig økonomisk kriminalitet, jf. fx den såkaldte Operation Hvepsebo, der er omtalt i kapitel 3.1. I denne sammenhæng er det værd at bemærke, at mange af de udenlandske sigtede i sagen i løbet af deres ophold i Danmark har opnået et dansk personnummer, formodentlig med henblik på bedrageri, og at de danske statsborgere, der er sigtede, formodes at have medvirket til at facilitere kriminaliteten.

En del af den kriminalitet, der bliver begået af omrejsende kriminelle er yderst velorganiseret

FIGUR 40 Antal sigtelser for straffelovsovertrædelser som er rejst mod udenlandske statsborgere uden fast bopæl i Danmark og uden dansk personnummer, for perioden 2009-2014. Indeks 100 = 2009.

Kilde: Rigspolitiets ledelsesinformationssystem-QlikView (2015).

Det er svært at gøre den kriminalitet, der forøves af omrejsende kriminelle op i tal. Dette skyldes særligt to forhold: For det første gør den varierende begrebsanvendelse afgrænsningen af data vanskelig. For det andet er politiets data og analysemuligheder på området mangelfulde.

Det er muligt at undersøge, hvor mange udenlandske statsborgere uden fast bopæl i Danmark og uden dansk personnummer, der sigtes for en straffelovsovertrædelse i Danmark⁶⁷. Det er dog vigtigt at holde sig for øje, at en sådan afgrænsning kan være for bred og dermed omfatte flere end blot omrejsende kriminelle (fx almindelige turister, der begår en voldshandling). Samtidig kan afgrænsningen i nogle tilfælde også være for smal, idet sigtelser mod udenlandske statsborgere med dansk cpr-nummer og fast bopæl i Danmark samt sigtelser mod udenlandske statsborgere uden fast bopæl men med dansk cpr-nummer vil falde ud. Disse begrænsninger til trods kan en sådan søgning bringe os nærmere på en indikation af problemets omfang.

Søgningen viser, at der siden 2009 er sket knap en fordobling i antallet af sigtelser for straffelovsovertrædelser mod personer i fornævnte kategori. Stigningen kan formentlig dels tilskrives en stigning i omfanget af kriminalitet begået af omrejsende kriminelle. Men den er formentlig også udtryk for, at politiet i perioder har gennemført målrettede indsatser mod omrejsende kriminelle, bl.a. gennem en centraliseret indsats

via Udlændingekontrolafdelingen under Syd- og Sønderjyllands Politi og via Task Force Indbrud, og de indsatser afspejles i tallene.

De typer straffelovsovertrædelser, som sigtelserne omhandler, er overvejende indbrud i villa, butikstyveri, lomme- og tasketyveri, tyveri fra pengeautomat⁶⁸, databedrageri samt butikstyveri.

De hyppigst repræsenterede nationaliteter blandt de sigtede er rumænsk, litauisk og polsk, men der er også andre grupperinger. Fx blev der i 2014 sigtet chilenske statsborgere for et udsædvanligt højt antal indbrud i privat beboelse, primært på Sjælland. En indbrudsefterforskning hos Københavns Politi viste, at de sigtede chilenske statsborgere på kun to dage havde lavet indbrud i blandt andet Kastrup, København, Holte, Virum, Ringsted, Sorø og Nyborg. Når det gælder alvorlige straffelovsovertrædelser⁶⁹, er det hovedsageligt smugling af narkotika, som omrejsende kriminelle sigtes for. Derimod sigtes de relativt sjældent for personfarlig kriminalitet som fx vold.

Sagen om Operation Hvepsebo og andre efterforskninger indikerer, at den kriminalitet, som omrejsende kriminelle begår, kan forventes at blive mere kompleks og gå i retning af bedrageri, menneskehandel og identitetstyveri samt kapitlet om menneskehandel og menneskesmugling.

De hyppigst repræsenterede nationaliteter blandt de sigtede er rumænsk, litauisk og polsk

⁶⁷. En søgning på sigtelser pr. år i Rigspolitiets ledelsesinformationssystem-QlikView tager udgangspunkt i sigtelsesdato. Der kan forekomme sigtelser for sager, som er anmeldt i et tidligere år.

⁶⁸. Jf. U.2014.1688V skal uberettiget brug af et betalingskort i en kortterminal som udgangspunkt regnes som omfattet af straffelovens § 279a, hvilket i praksis betyder, at sagskategorien "databedrageri" fremadrettet vil stige antalmæssigt og modsat med kategorien "tyveri fra pengeautomat".

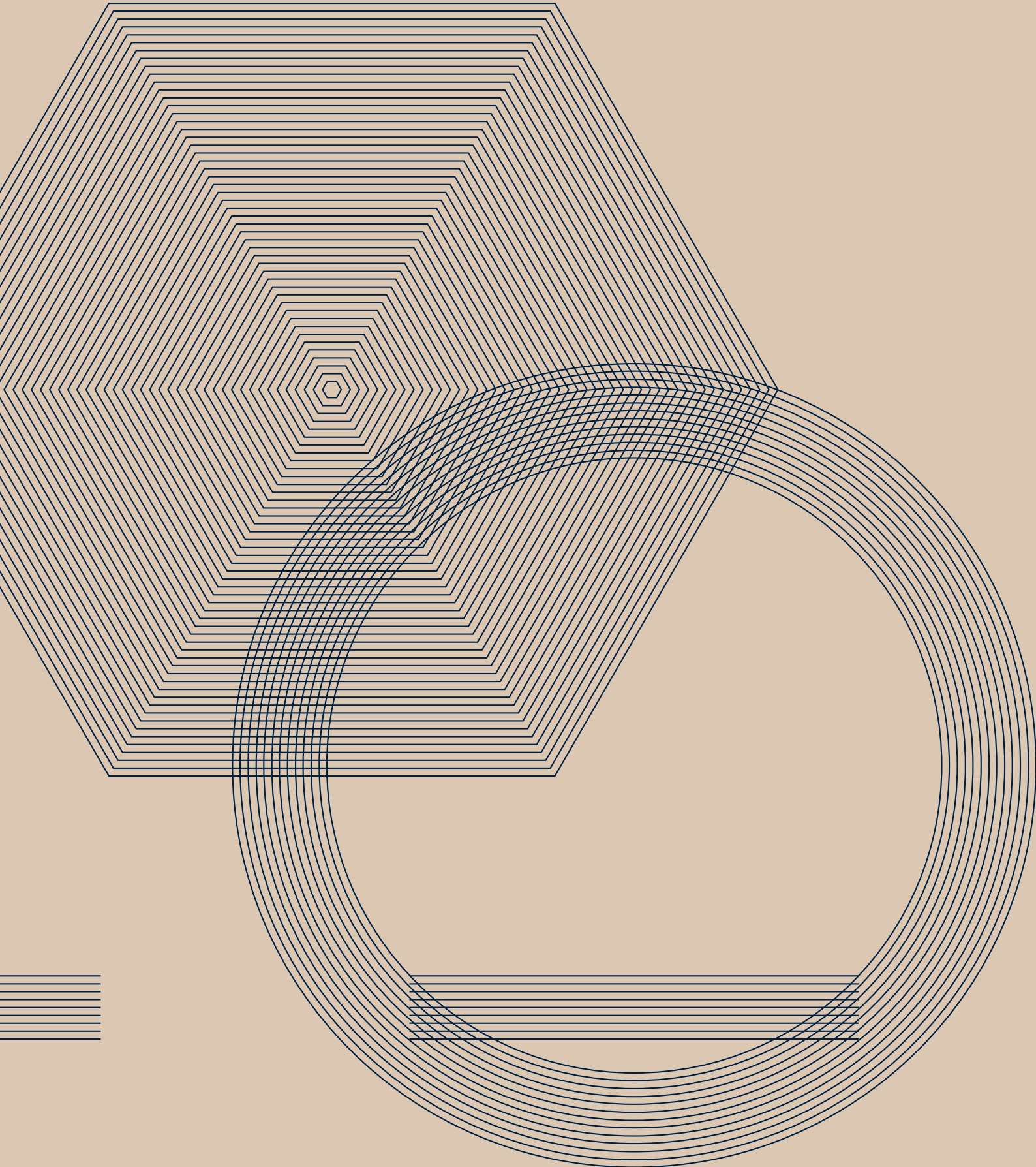
⁶⁹. 6 år eller mere i strafferammen.

Fremtidig udvikling

Politiet vurderer, at kriminalitet begået af omrejsende kriminelle fortsat vil være et stort problem frem mod 2020. Men der mangler generelt mere viden om disse kriminelle og deres motiver for at begå kriminalitet i Danmark for at kunne sige mere om det sandsynlige fremtidige omfang af problemet. Hvor attraktivt det er og vil være at begå indbrud, tyveri og andre former for berigelseskriminalitet i Danmark, afhænger af en række faktorer, herunder de potentielle økonomiske gevinster, kriminalitetsmulighederne og risikoen for at blive opdaget, strafflængde, fængselsforhold og meget andet.

Den teknologiske udvikling betyder, at stadig mere kriminalitet vil ske online, og det kan betyde et fald i antallet af tyverier, indbrud mv. og/eller en forskydning af kriminaliteten hos de omrejsende kriminelle fra berigelseskriminalitet til nye typer berigelseskriminalitet via nye teknologiske platforme eller helt andre typer af kriminalitet. Hvis de kriminelle aktører kan foretage deres kriminelle handlinger online og undgå den omkostning og de risici, der er forbundet med at være fysisk til stede ved fx indbrud og tyverier, så er det sandsynligt, at de vil foretrække det. I hvilket omfang det sker frem mod 2020 er usikkert. Her har vi brug for mere og bedre viden om de omrejsende kriminelle og deres motivation for at begå kriminalitet i Danmark.

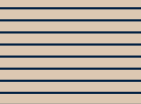
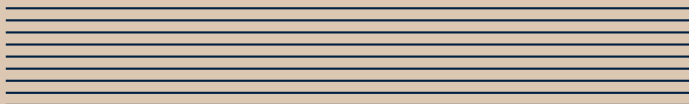
En arbejdsgruppe nedsat af regeringen har for nylig foreslået, at automatisk nummerpladegenkendelsesteknologi i videst muligt omfang anvendes som et permanent operativt arbejdsredskab, fx ved at der opstilles stationære kameraer ved udvalgte grænsepassager. Det vil i givet fald medføre øgede analyse- og efterforskningsmuligheder i forhold til bekæmpelsen af omrejsende kriminelle.

4.

TRAFIK- SIKKERHED

- 4.1 GENERELT BILLEDE
- 4.2 SPIRITUS- OG NARKOKØRSEL
- 4.3 FOR HØJ HASTIGHED
- 4.4 FREMTIDIG UDVIKLING OG OPGAVER

4.1

GENERELT BILLEDE

Det går godt med trafikikkerheden i Danmark. De seneste ti år er antallet af politiregistrerede dræbte og alvorligt tilskadekomne faldet med mere end 50%. To tredjedele af dem, der bliver slået ihjel eller kommer alvorligt til skade i trafikken, er mænd, som dog også færdes mest i trafikken. Unge og ældre er overrepræsenteret i uheldsstatistikken, ligesom bløde trafikanter har en høj risiko for tilskadekomst. Høj hastighed, alkohol, distraktion og uopmærksomhed er vigtige faktorer i uheld.

Trafikuheld er en uønsket omkostning ved transport. Trafikuheld har altid været en del af færdselsbilledet; således er det første registrerede biluheld med dødelig udgang fra 1869, hvor en irsk kvinde faldt af en gasdrevet bil og døde af skader i hovedet, som hun pådrog sig ved at ramme bilens jernhjul (Fallon & O'Neill 2005).

Fra 1950 og frem til begyndelsen af 1970'erne steg antallet af trafikuheld i Danmark med graden af motorisering (se figur 41). Herefter fulgte et ret brat fald sandsynligvis igangsat primært af indførelsen af generelle hastighedsgrænser i 1974 og af oliekrisen, der betød færre kørte kilometer på vejene. Dette fald er siden fastholdt på trods af en betydelig øgning i antallet af motorkøretøjer og kørte kilometer. En entydig vægtning af årsager til faldet er ikke etableret, men der er almindelig enighed blandt eksperter om, at betydelige faktorer er politikontrol, hastighedsgrænser, øget selebrug, skærpede regler for og mindre accept af spirituskørsel, bedre infrastruktur, bedre biler, bedre køreuddannelse og større forståelse for trafikken i befolkningen generelt, blandt andet gennem informationskampagner.

4.1.1 SKADESANALYSE

Skadesanalysen af trafikikkerhed koncentrerer sig om perioden 2009-2013; dog er længere perioder medtaget, hvor det skønnes at give et bedre perspektiv.

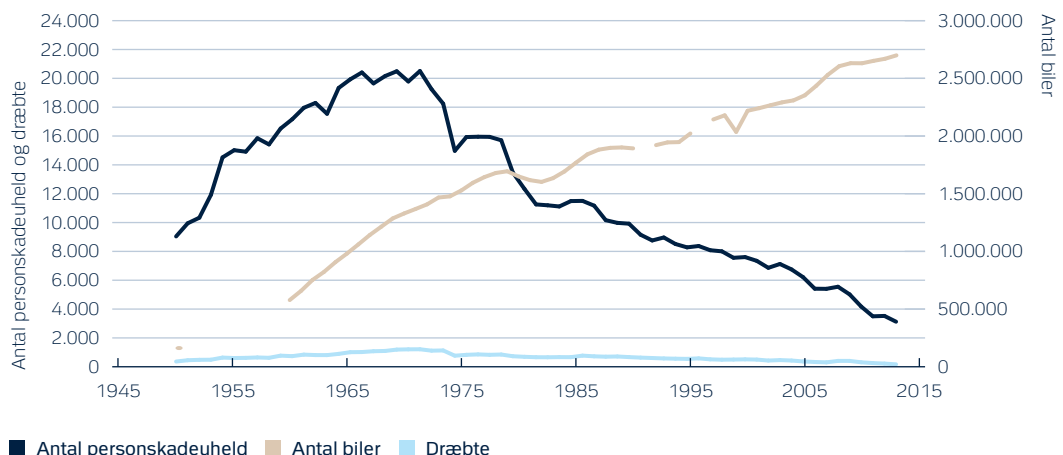
I Danmark er trafikikkerheden relativt god i forhold til de fleste andre lande i verden, og Danmark ligger i den lave ende, uanset om det gælder antal trafikdræbte pr. indbygger eller pr. kørt km (IRTAD 2014).

Hvor kommer folk til skade i trafikken?

De fleste dødsuheld i trafikken sker uden for byzone; således blev 65% af de 167 trafikanter, der blev dræbt i trafikken i 2012, dræbt på veje i landzone (jf. figur 42). I 2013 var samme procentdel 69%. Til gengæld sker de fleste alvorlige tilskadekomster i byen; således kom 56% af de 853 alvorligt tilskadekomne trafikanter i 2012 til skade i byzone, mens tallet i 2013 var 57% (Vejdirektoratet 2013; Hemdorff personlig kommunikation). Denne forskel skyldes især, at hastigheden er højere på landevejene, så når uheld sker, har de alvorligere konsekvenser.

De sidste 10 år er antallet af trafikdræbte faldet med mere end 50%

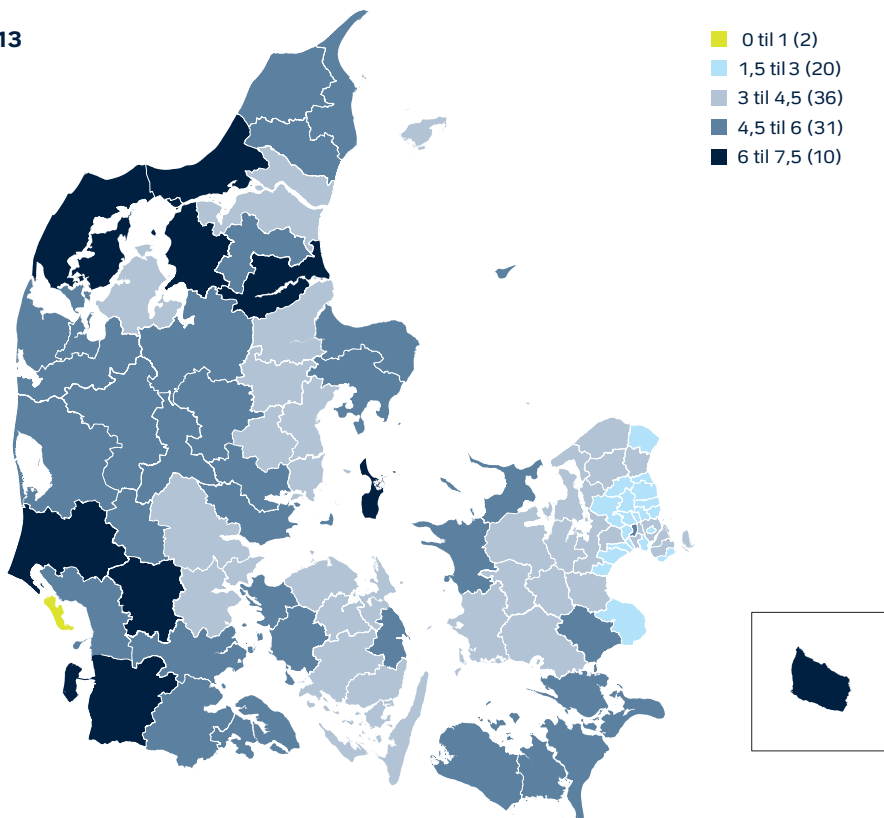
FIGUR 41 Antal personskadeuheld, antal dræbte og antal biler i Danmark 1950-2013.

Kilde: efter Hels 2013 (2014). Data for antal biler 1951-59, 1991 og 1996 mangler.

FIGUR 42 Det gennemsnitlige antal dræbte og alvorligt tilskadekomne pr. 10.000 indbyggere i perioden 2009-2013.

2009-2013

De fleste dødsuheld i trafikken sker uden for byzoner

Kilde: Vejman.dk (2014).

Hvem kommer til skade i trafikken?

Der er en tydelig skævhed i kønsfordelingen af dræbte og tilskadekomne i trafikken i Danmark. Det er ret konsekvent gennem årene, at to tredjedele af de trafikanter, der bliver dræbt eller kommer alvorligt til skade, er mænd (Statistikbanken). Mænd tilbage-lægger imidlertid også flere kilometer i trafikken, de har altså et større trafikarbejde: Af det samlede trafikarbejde på vejene i 2010 stod mænd for 57% og kvinder for 43% (Hansen & Jensen 2012). Der er dog store forskelle mellem de enkelte transportformer. Når det gælder risiko, altså dræbte og tilskadekomne pr. tilbagelagt kilometer, er der også forskel mellem kønnene. Dette skyldes et kompliceret samspil mellem mænds og kvinders forskellige trafikantadfærd, risikovillighed, erfaring/rutine og transportmiddelvalg (stor/lille, sikker/usikker bil mv.).

Når det gælder alder, er billedet af tilskadekomst i trafikken ikke helt entydigt. Den klassisk beskrevne sammenhæng mellem alder og risiko er en U-formet kurve, hvor risikoen for tilskadekomst er højest for unge og ældre trafikanter – eksemplificeret for personbilmførere i Danmark i figur 43.

Kurven indikerer, at risikoen for tilskadekomst er størst for meget unge og for ældre bilførere. På

baggrund af sådanne tal har man ofte kategoriseret unge og ældre som risikable trafikanter. For de unges vedkommende skyldes den høje risiko manglende erfaring/rutine, umodenhed og grænsesøgende adfærd (OECD 2006), for de ældres vedkommende er årsagerne manglende rutine i trafikken og stor skrøbelighed (Siren & Meng 2010).

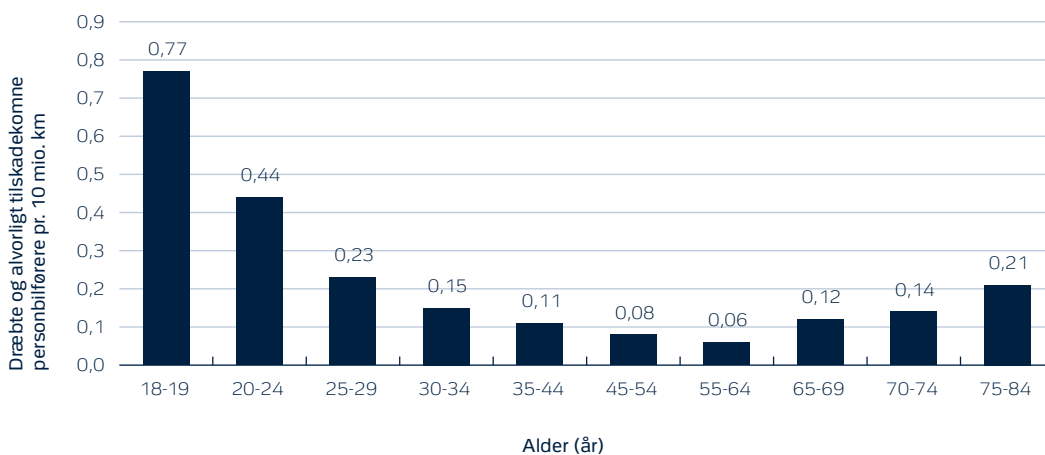
De fleste, der bliver dræbt eller kommer alvorligt til skade i trafikken, er personbilmførere; herefter følger knallerter og motorcykler og cyklister. De resterende 30% udgøres af fodgængere, personbilpassagerer, personer i varebil, taxa/bus og lastbil (Hansen & Jensen 2012). Det er imidlertid også i bil, der køres flest kilometer. Korregerer man for dette, topper knallerter og motorcykel efterfulgt af gang og cykel mens varebiler, personbiler og lastbiler har den laveste risiko pr. køretøjskilometer (figur 45).

Hvad koster trafikuheld samfundet?

Antallet af dræbte og tilskadekomne er nedadgående og har været det i mange år. Det er en udvikling, der langt fra er kommet af sig selv, og hvis antallet skal holdes nede og gerne komme endnu længere ned, skal der fortsat sættes ind på mange forskellige områder; for politiets vedkommende især med kontrol. 191 dræbte og 1.891 alvorligt tilskadekomne trafikanter i

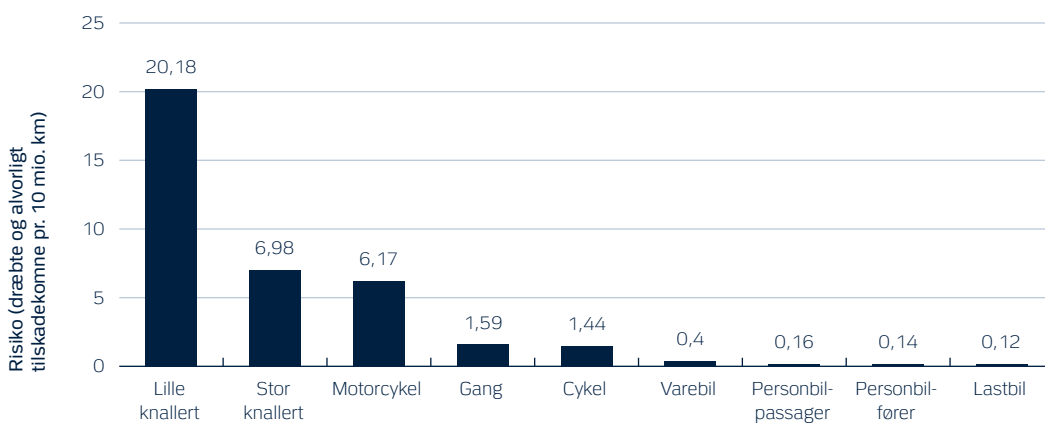
Flere mænd end kvinder kommer til skade i trafikken

FIGUR 43 Risiko for at blive dræbt eller komme alvorligt til skade som personbilfører i Danmark i 2010.

Kilde: Hansen & Jensen (2012).

FIGUR 44 Egenrisiko ved anvendelse af forskellige transporttyper.

Kilde: Omarbejdet fra Hansen & Jensen (2012).

I 2013 blev 191 dræbt og 1.891 kom alvorligt til skade i trafikken

2013 er flere end 2.000 mennesker, hvis familiers og venners liv også er stærkt påvirkede af det skete.

Trafikuheld er kostbare: Ud over de store menneskelige konsekvenser, koster en person, der bliver dræbt i trafikken, samfundet knap 19 mio. kr.; en alvorligt tilskadekommen prissættes til 3,2 mio. kr. og en let tilskadekommen 0,5 mio. kr. (2013-tal, Transportøkonomiske enhedspriser, DTU Transport 2014). Dette dækker dels de direkte omkostninger til produktionstab, behandling, politi og redning, dels de indirekte omkostninger, det såkaldte *velfærdstab* eller den gennemsnitlige betalingsvilje, borgere har for at undgå at blive dræbt/komme til skade i trafikken. Med disse priser kostede de dræbte og tilskadekomne, som blev registreret af politiet i 2013, samfundet over 10 mia. kr.

Uheld er ikke fuldstændige, og mørketallet er størst for uheld med bløde trafikanter og mindre alvorlige uheld. Når det gælder dræbte trafikanter, er politiets registreringer meget tæt på 100%, mens registreringsgraden for let tilskadekomne cyklister kan være helt nede på 6-7% (Janstrup mfl. 2014). Det økonomiske skøn på 10 mia. kr., som er nævnt ovenfor, må derfor betragtes som et minimumsskøn.

4.1.2 TRUSLER OG SÅRBARHEDER

Som vist i figur 41 er antallet af dræbte og tilskadekomne i Danmark faldet gennem en del år. Mange faktorer har bidraget til denne udvikling, herunder øget politikontrol, love og regler, den teknologiske udvikling af bilerne, ændring i vejenes udformning

og førerens kompetencer og holdninger, som også påvirkes af den generelle lovgivning og informationskampagner (se også Hels 2013). Der er stort set ingen viden om, hvor meget hver af disse faktorer bidrager med relativt.

Forskellige trafikanttyper

Fodgængere

Fodgængere er bløde trafikanter og derfor særligt udsatte for at komme til skade i forbindelse med uheld. Der har for bløde trafikanter ikke været samme positive udvikling de senere år som for øvrige trafikanter (Vejdirektoratet 2014a). Risikoen pr. kilometer er beregnet til at være cirka ti gange højere for fodgængere end for bilførere (Hansen & Jensen 2012). Knap halvdelen af de fodgængere, der dør i trafikken, er 65 år eller ældre (Siren 2012).

Cyklister

Ture på cykel udgør i lidt under 15% af alle ture i det danske transportsystem. Den samlede cykelandel er faldet i en årrække, og de største fald sker i kanten af de store byregioner på Sjælland og i Østjylland. Til gengæld er cykelandelen vokset i de store byer København, Aarhus og Odense (Nielsen mfl. 2014). Cyklister er ikke i samme grad som andre trafikanter en del af den positive udvikling i trafiksikkerheden (Vejdirektoratet 2014a). Cyklisters risiko for at blive dræbt eller komme alvorligt til skade pr. kørt kilometer er cirka ti gange højere end risikoen for personbilførere (Hansen & Jensen 2012).

I 2010-2012 skete der syv uheld med el-cykler, hvor el-cyklister blev dræbt. Det svarer til 9% af samtlige 78 uheld med dræbte cyklister i samme periode. Til sammenligning udgjorde salget af el-cykler bare 4,2% af alle solgte cykler i 2012 (Vejdirektoratet 2014b).

Knallert

Lille knallert (knallert 30) er transportmidlet med den klart højeste risiko pr. kørt km: En fører af lille knallert har ca. 140 gange højere risiko for at blive dræbt eller komme alvorligt til skade pr. kørt km end en personbilfører (Hansen & Jensen 2012). En stor del af uheldene på lille knallert skyldes for høj hastighed i kombination med spritkørsel. Høj hastighed, spritkørsel og manglende hjelm indikerer, at en gruppe af førerne af lille knallert har en meget risikobetonet adfærd (Møller mfl. 2010a). De senere år har der været et signifikant fald i antallet af alvorligt tilskadede førere af lille knallert, mens antallet af dræbte har været stabilt (figur 45). Antallet af alvorligt tilskadede og dræbte på stor knallert (knallert 45) er betydeligt mindre; her ses et usignifikant fald i alvorligt tilskadede i 2009 fra 54 til 36 i 2013. Antallet af dræbte førere af stor knallert ligger på 1-3 om året (Statistikbanken).

Motorcykler

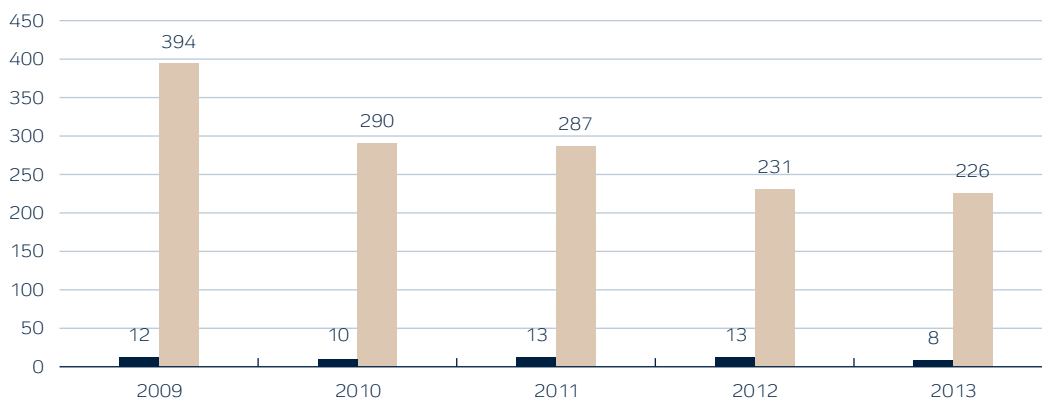
Antallet af alvorligt tilskadede motorcyklister udviser et signifikant fald i undersøgelsesperioden, mens faldet i antallet af dræbte er næsten signifikant (figur 46). I en dybdeanalyse af 41 motorcykeluheld var det et gennemgående træk, at motorcyklisterne blev overset af bilisterne, og at de kørte for stærkt (Havarikommissionen for Vejtrafikulykker 2009). Motorcykler er sårbare i trafikken: I Danmark har motorcyklister samt førere og passagerer på stor knallert en egenrisiko for at blive dræbt eller komme alvorligt til skade, der er ca. 40 gange højere end for en personbilfører (Hansen & Jensen 2012).

Infrastruktur

Infrastrukturens kvalitet og design har betydning for antallet af dræbte og tilskadede trafikanter. Traditionelt har det stedbundne trafiksikkerhedsarbejde været varetaget ved udpegning af såkaldt sorte pletter og grå strækninger – infrastrukturelle

Fodgængere og cyklister har 10 gange højere risiko for at blive dræbt i trafikken end personbilførere

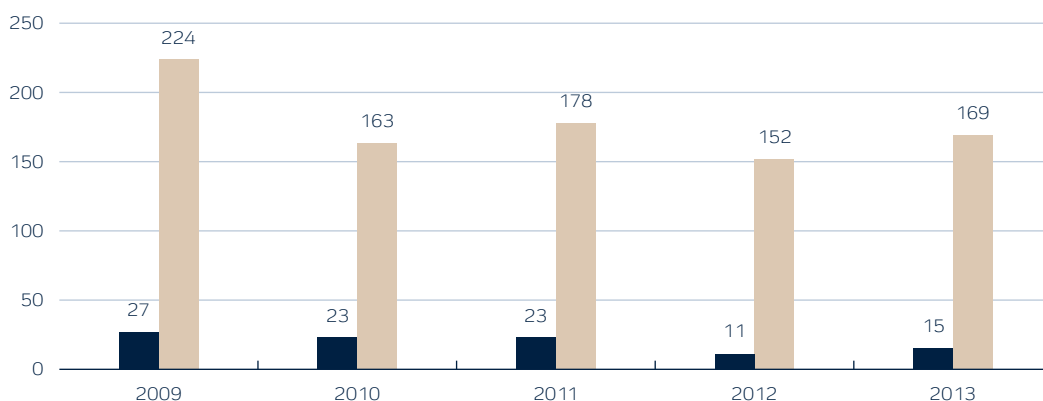
FIGUR 45 Antal dræbte og alvorligt tilskadede på lille knallert i perioden 2009-2013.

■ Dræbte ■ Alvorligt tilskadede

Kilde: Statistikbanken (2014).

FIGUR 46 Dræbte og alvorligt tilskadekomne på motorcykel i perioden 2009-2013.

■ Dræbte ■ Alvorligt tilskadekomne

Kilde: Statistikbanken (2014).

punkter hhv. strækninger, hvor forekomsten af uheld har været højere, end man ville forvente ud fra en sandsynlighedsbetragtning (Sørensen 2003; Sørensen 2004; Madsen 2005; Hemdorff 2012)⁷⁰. Senest er der udviklet nye metoder, hvor vejkarakteristika bruges til at udpege særligt uheldsbelastede steder (Andersen 2014).

Køretøjernes tekniske tilstand

Tungvognenes tekniske tilstand har betydning for trafikikkerheden. Ud over hastigheden er det særligt køretøjernes bremse- og undvigeegenskaber, der har betydning for kollisionsrisikoen og alvorligheden af skaden ved kollision mellem køretøjer (Analysegruppen for Vejtrafikuheld 2001). Politiets kontroller i 2013 og 2014 dokumenterer, at der er fejl på 50-60% af bremserne på lastbilernes påhængsvogne, hvilket betyder, at de ikke lever op til kravene for påkrævede bremseegenskaber (Data fra Færdselsafdelingen, Tungvognscenter Øst).

Advanced driver assistance systems

Advanced driver assistance systems (ADAS) er en samlebetegnelse for teknologi i biler, der støtter bilisternes kørsel, så der begås færre fejl og i mindre grad vælges usikker adfærd (SWOV 2010). Systemerne rummer teknologier som ABS-bremser, selehusker, ESC (elektronisk stabilitetskontrol), intelligent farttilpasning, sorte bokse, søvndetektor, linjevogter, parkeringshjælp og e-call (automatisk opkald til vagtcentral ved uheld). Disse systemer er allerede under implementering i den danske bilpark og har betydelig positiv effekt på trafikikkerheden (for gennemgang af effekter generelt se Høye mfl. 2012).

Anvendelse af sikkerhedsudstyr

Brug af sikkerhedsudstyr nedsætter ikke risikoen for uheld, men afbøder konsekvenserne heraf. Høye mfl. (2012) estimerer, at brug af styrthjelm reducerer knallertkøreres og motorcyklisters risiko for dødelige hovedskader ved uheld med 44% og risikoen for andre skader med 25%. En fodgænger, som bruger refleks, estimeres til at nedsætte risikoen for påkørsel i mørke med 50%. Hjelmbrug ved motorcykler og knallerter er høj i Danmark, nemlig 99% i 2010 og 98% i 2012 (Rønsbo mfl. 2012).

Sikkerhedssele

En bilfører, der bruger sikkerhedssele, nedsætter sin risiko for at blive dræbt med 40-50% og for at komme til skade med 20-30%, og selen er dermed det mest enkle, effektive og billigste sikkerhedsudstyr, som findes i biler (Høye mfl. 2012; Færdselssikkerhedskommissionen 2013). Selebrugen i Danmark har været støt stigende igennem de sidste mange år (Plum 2014).

Distraction og uopmærksomhed

At færdes i trafikken kræver koncentration og opmærksomhed. Alt, hvad der modvirker koncentration og opmærksomhed, vil øge risikoen for uheld.

Flere processer fører til distraction og uopmærksomhed: Træthed (plus sygdom, indtagelse af alkohol, medicin og narkotika), distraction uden for køretøjet (fx reklamer) og distraction inden for køretøjet (fx brug af mobiltelefon, spisning, brug af gps).

Det er vanskeligt at få sikre tal for, præcis hvor mange trafikuheld der skyldes distraction og uopmærksomhed, da distraction ikke efterlader nogen spor i et uheld. Distraction, uopmærksomhed, træthed og

Der er fejl på 50-60% af bremserne på lastbilernes påhængsvogne

⁷⁰. Infrastrukturelle trafikikkerhedstiltag, deres trafikikkerhedsmæssige effektivitet og omkostninger er nøje beskrevet i Jensen mfl. (2011); Høye mfl. (2012).

sygdom kan meget vanskeligt afdækkes. De indgår derfor ikke i politiets rutinemæssige uheldsindberetninger og kan følgelig ikke spores i uheldsstatistikken.

Træthed medfører nedsat årvågenhed, længere reaktionstid, hukommelsesbesvær, dårligere koordinering og mindre effektiv informationsbearbejdning. På baggrund af internationale spørgeskemaundersøgelser estimerer man, at træthed har spillet en rolle i 5-10% af alle trafikuheld (SWOV 2012a), mens dybdeanalyser vurderer denne procentdel til at være 10-25%.

På tungvognsområdet findes køre-hviletidsbestemmelserne for at imødegå træthedsproblemer for professionelle chauffører. Antallet af fældende afgørelser for overtrædelse af disse bestemmelser er steget signifikant i undersøgelsesperioden fra 1.108 i 2009 til 3.024 i 2013 (POLIS). Denne stigning skyldes til dels en intensiveret kontrolpraksis, men muligvis også en stigning i antal forseelser på området.

Sygdom med førerisiko rummer mange forskellige kategorier af lidelser⁷¹, hvor et vægtet gennemsnit over alle nævnte lidelser giver en risiko for uheld på 1,33 gange så høj som raske førere.

Distraction og uopmærksomhed vurderes at være årsag til et stort antal trafikuheld. I et stort anlagt naturalistisk førerforsøg i USA, hvor man over en periode på 12-13 måneder fulgte 241 bilførere med kamera i bilen, mens de kørte, konkluderede man, at i 78% af samtlige 69 uheld i perioden var uopmærksomhed en medvirkende faktor (Klauer mfl. 2006). Man vurderer, at risikoen for distraktions/uopmærksomhedsrelaterede uheld er stigende (Møller mfl. 2010b).

Politiets data indeholder kun få gerningskoder om distraction og uopmærksomhed; dette afspejler til dels det vanskelige i håndhævelsen af disse forseelser. Udviklingen i perioden 2009 til 2013 i antal fældende afgørelser for brug af håndholdt mobiltelefon under kørslen er steget signifikant fra knap 30.000 i 2009 til godt 48.000 i 2013 (POLIS). Tallene er næppe en præcis afspejling af, hvor mange bilførere der faktisk anvender håndholdt mobiltelefon under kørslen, men afspejler formentlig i højere grad politiets kontrolindsats. Brug af håndfri telefon under bilkørsel er tilladt i Danmark, men undersøgelser antyder, at uheldsrisikoen er sammenlignelig for de to typer mobiltelefoner (Harms 2003).

Ingen af disse distraktorer – hverken inden for eller uden for bilen – ser ud til at aftage i mængde eller brug med tiden, snarere tværtimod. WHO angiver

således, at andelen af bilførere, som bruger håndholdte mobiltelefoner, er steget fra 1% til 11% de seneste 5-10 år (WHO 2011). Samme kilde angiver, at det især er unge førere, der bruger mobiltelefon under kørslen.

Spøgelsesbilisme

Spøgelsesbilisme er betegnelsen for trafikanter, der i bil kører mod færdselsretningen. Fænomenet forekommer på både landevej og motorvej. Problemet er ikke stort i antal, men de uheld, som spøgelsesbilisme forårsager, er ofte meget alvorlige (SWOV 2009). Det er dog ikke alle tilfælde af spøgelseskørsel, der fører til uheld.

Der er sket en stigning i antallet af registrerede spøgelsesbilister i perioden 2000-2008 (Vejdirektoratet 2014c). Stigningen har karakter af en pludselig stigning fra 2006-2008, hvorefter tallet synes at stabilisere sig omkring ca. 150. Tallet må betragtes som et groft skøn, da det på den ene side ikke er alle spøgelsesbilister, der bliver opdaget og anmeldt; på den anden side bliver nogle bilister fejlanmeldt som spøgelsesbilister. En af forklaringerne på denne stigning er formentlig den stigende udbredelse af mobiltelefoner blandt trafikanterne; således at de fleste trafikanter i dag har en mobiltelefon og dermed har mulighed for at kontakte politiet, når de opdager en spøgelsesbilist (SWOV 2009).

Tal fra Vejdirektoratet viser, at der i perioden 2010-2013 i alt har været 22 uheld, som skyldes spøgelsesbilister (Hollen personlig kommunikation). I de 22 uheld er der tre dræbte, syv alvorligt tilskadede og to lettere tilskadede.

Spøgelseskørsel er forbundet med ældre (demente) bilførere og risikovillige, evt. alkohol- og/eller narkopåvirkede unge bilførere. I de senere år er der iværksat en del infrastrukturelle tiltag til at imødegå spøgelseskørsel.

Vejvrede

Vejvrede kan defineres som truende, konfronterende eller voldelig adfærd blandt trafikanter, som i værste fald kan føre til trafikuheld (Wells-Parker mfl. 2002).

Der findes ikke danske tal for, hvor mange der kommer til skade eller dør som følge af vejvrede (Møller 2007). Amerikanske undersøgelser estimerer, at mindst en tredjedel af alle trafikuheld delvist skyldes aggressiv kørsel. Det understøttes af den internationale litteratur på området (Dahlen mfl. 2012).

En undersøgelse af vejvrede i Danmark foretaget af Danmarks Statistik for Det Kriminalpræventive Råd i 2005 og 2008 viser, at færre og færre har været udsat

Risikoen for distraktions/uopmærksomhedsrelaterede trafikuheld er stigende

Uheldsrisikoen for håndholdt og håndfri mobiltelefoni under kørsel er sammenlignelig

⁷¹ Høye mfl. (2012) sammenfatter førerisiko ved følgende sygdomme: synssvækkelser, høresvækkelser, leddegigt, hjerte-/karsygdomme, diabetes, neurologiske sygdomme, mentale lidelser, alkoholisme, nyrelidelser og kørsel under påvirkning af medicin og narkotika.

for vejvredede i perioden. I 2005 havde 16% oplevet at blive råbt ad af en medtrafikanter, og i 2008 var det 13%. Trafikanter i hovedstadsområdet er mere udsat for vejvredede end trafikanter i resten af landet.

Flere mænd end kvinder udsættes for vejvredede såsom tilråb eller at "få fingeren". Det bliver mindre udbredt at udøve vejvredede, når man er over 40 år - uanset køn. Risikoen for at blive udsat for vejvredede øges, hvis man selv er udøver (Det Kriminalpræventive Råd 2009; Møller 2007).

Højresvingsuheld

Højresvingsuheld, som involverer cyklister, er en uheldstype, der har tiltrukket sig meget opmærksomhed de senere år. Uheldene er voldsomme og ofte med dødelig udgang eller alvorlig tilskadekomst for cyklistens vedkommende. Derudover sker mange af dem i tæt befolkede områder, hvor de ofte bliver set af en del ufrivillige tilskuere.

Antallet af dræbte og alvorligt tilskadekomne cyklister i højresvingsuheld med tunge køretøjer som modpart har været signifikant faldende i årene 2000-2013 (Hels upubl.). Antallet af dræbte og alvorligt tilskadekomne cyklister i højresvingsuheld med tunge køretøjer som modpart falder i samme takt hen over årene som antallet af dræbte og alvorligt tilskadekomne cyklister i cyklistuheld generelt (Hels upubl.). Der er altså ikke tale om en anderledes udvikling for højresvingsuheld end for cyklistuheld generelt.

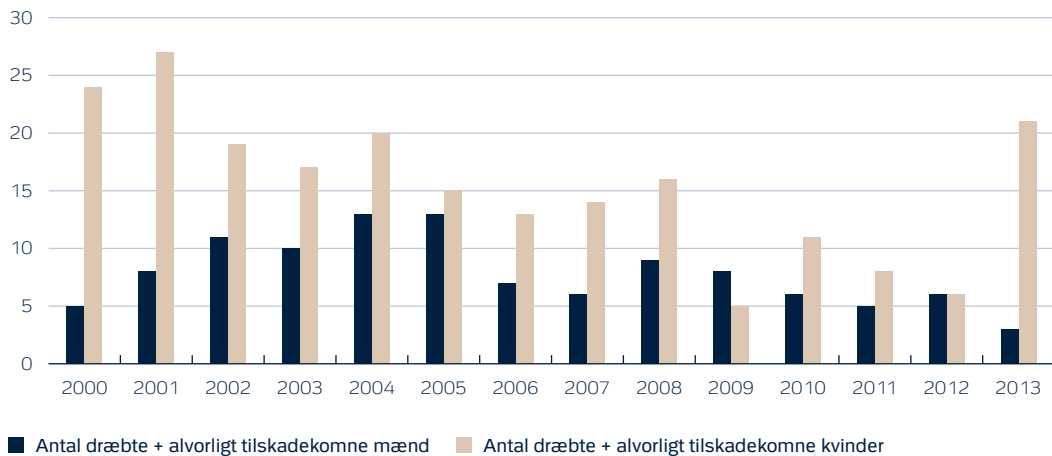
Det er tydeligt, at der er flest kvinder, som bliver dræbt eller kommer alvorligt til skade i højresvingsuheld (figur 47). I cykeluheld generelt derimod er der flere

mænd end kvinder, der kommer alvorligt til skade eller bliver dræbt. Forskellen er signifikant. Mønsteret er altså omvendt for højresvingsuheld. Forskellen kan ikke umiddelbart forklares og skyldes ikke, at kvinder cykler mere end mænd.

Antallet af dræbte og alvorligt tilskadekomne cyklister i højresvingsuheld er faldende

Flest kvindelige cyklister bliver dræbt eller kommer til skade i højresvingsuheld

FIGUR 47 Antal dræbte og alvorligt tilskadekomne mandlige og kvindelige cyklister i højresvingsuheld med tunge køretøjer som modpart (lastvogn, forvogn, sættevogn).

Kilde: Vejman.dk (2014).

SPIRITUS- OG NARKO-KØRSEL

4.2

Antallet af spiritusuheld er faldet betydeligt de seneste ti år, men narkopåvirket kørsel ser ud til at være i stigning. Undersøgelser antyder, at risikoen ved kørsel med især højere koncentrationer af alkohol er større end ved kørsel med narko, men der er grund til systematisk at følge udviklingen på narkokørselsområdet.

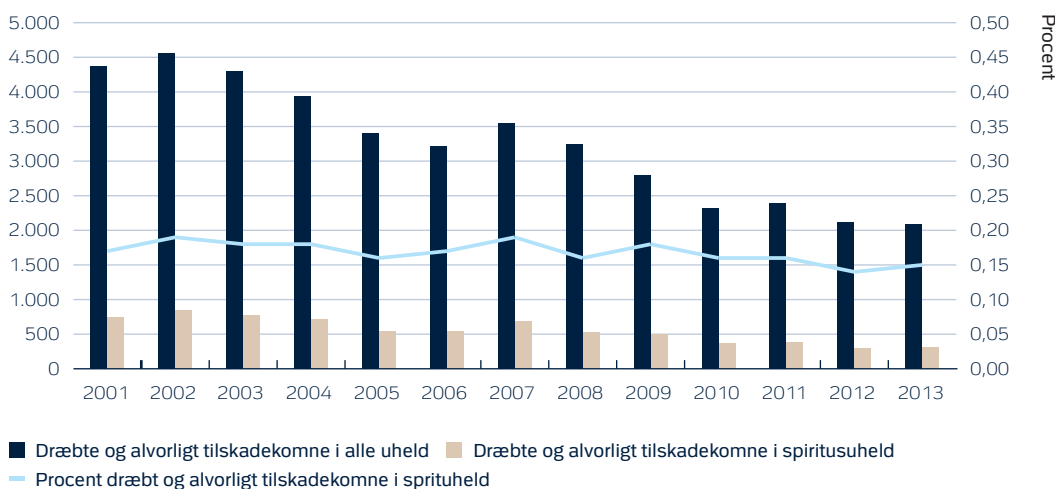
Antallet af trafikuheld, hvor spiritus har været involveret og med dræbte og/eller alvorligt tilskadede til følge, er faldet betydeligt gennem årene. I 2001 blev 115 trafikanter dræbt i trafikuheld med spiritus involveret, mens tallet i 2013 var 41, altså et signifikant fald i denne periode på mere end 60% (figur 48). Faldet afspejler dog ret præcist faldet i antallet af trafikuheld med dræbte og/eller alvorligt tilskadede generelt.

Forekomsten af spiritus hos bilførere er også faldet gennem årene. I en vejkantundersøgelse fra 1985 til 1987 fandt man, at 1,14% af bilisterne kørte med en alkoholkoncentration i blodet på mere end 0,5‰ (Behrendorff mfl. 1989). I en tilsvarende undersøgelse fra 2007 til 2010 var denne procentdel af bilister med ulovlig spirituspromille faldet til 0,48% (Hels mfl. 2011).

4.2.1 SKADESANALYSE

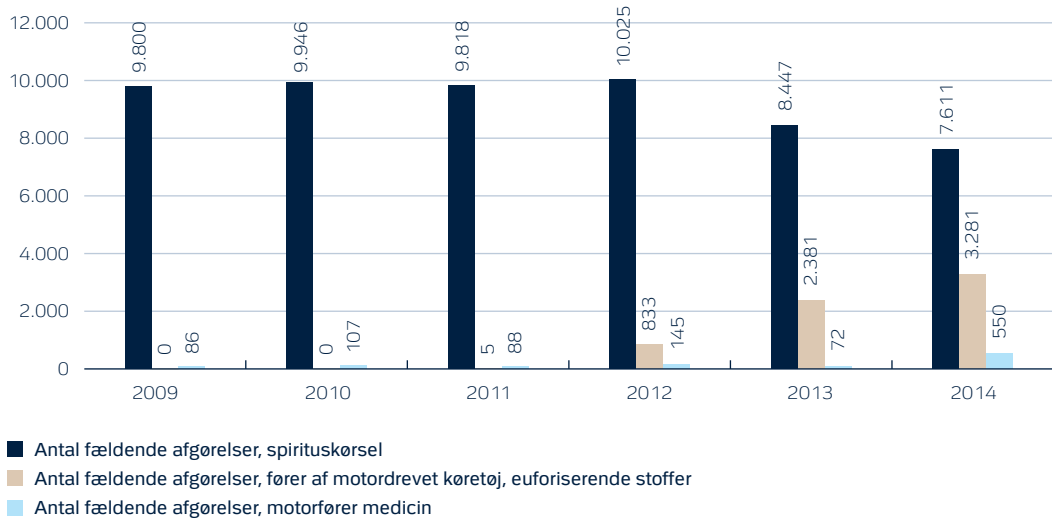
I årene 2009-2013 var cirka 5% af førerne i uheld med dræbte og/eller alvorligt tilskadede påvirket af narkotika og/eller medicin (Vejman.dk). Tallene viser en nedadgående tendens i antallet af narko- og/eller medicinpåvirkede uheldsramte førere fra 2009 til 2013. Tallene må på grund af registreringspraksis betragtes som et minimumsestimat. I en undersøgelse af alvorligt tilskadede bil- og varevognsførere i Danmark fra 2007 til 2010 var forekomsten af medicin og narkotika da også højere; således var forekomsten af narkotika blandt alvorligt tilskadede førere cirka 20% og af medicin cirka 12% (Isalberti mfl. 2011). Forekomsten af narkotika i den kørende trafik blandt bil- og varevognsførere i Danmark var 0,22% (heraf cannabis 0,20%), og forekomsten af medicin 1,58% (Hels mfl. 2011). Tallene fra undersøgelsen

FIGUR 48 Antal personskadeuheld med og uden spiritus involveret og forholdet mellem de to typer uheld.

Kilde: Statistikbanken (2014).

FIGUR 49 Antal fældende afgørelser for spiritus-, narko- og medicinkørsel i årene 2009-2014.

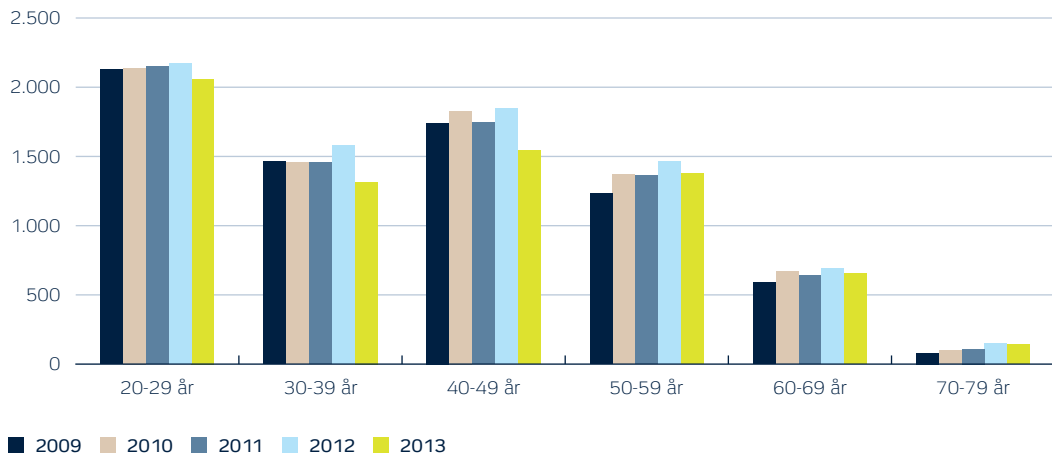
Kilde: POLIS (2015).

må betragtes som minimumsestimater, fordi loven kræver samtykke fra bilføreren til at udtage prøven i forbindelse med sådan en undersøgelse⁷².

Antallet af fældende afgørelser for spirituskørsel overstiger langt antallet af fældende afgørelser for kørsel med medicin og narko; dog stiger antallet af fældende afgørelser for kørsel med narko betydeligt

i slutningen af perioden (figur 49), mens antallet af fældende afgørelser for spiritus falder. I 2007 blev loven om nultolerance ved euforiserende stoffer vedtaget, og i 2011 kom narkometret på prøve i Dansk Politi og er siden udbredt til alle politikredse. Det øgede antal sigtelser afspejler til en vis grad denne øgede adgang til bedre redskaber og dermed mere effektiv kontrolindsats.

FIGUR 50 Antal strafferetslige afgørelser for spirituskørsel 2009-2013 fordelt på aldersgrupper.

Kilde: Statistikbanken (2014).

⁷² I tilfælde af, at bilføreren nægter at få udtaget en prøve, kan prøven udtages tvangsmæssigt. Det er ikke tilfældet her, fordi det er et forskningsprojekt, hvor bilføreren derfor har mulighed for at nægte at få udtaget prøve.

4.2.2 TRUSLER OG SÅRBARHEDER

Kørsel i spirituspåvirket tilstand er hyppigst forekommende i aldersgruppen 34-50 år og 50+ år bortset fra de højeste promiller (>1,2 ‰), som i ovenfor nævnte undersøgelse udelukkende forekom hos unge (18-24 år) mænd. Spirituskørsel forekommer signifikant hyppigere hos mandlige end kvindelige førere (Hels mfl. 2011).

Det er i overvejende grad de unge trafikanter, der tegner sig for spirituskørslen (figur 50). I gruppen 20-29-årige tegner de 20-24-årige sig for to tredjedele af afgørelserne. Antallet af afgørelser for spirituskørsel er nogenlunde konstant i perioden. Både alders- og kønsforskellen i antallet af afgørelser kan dog tænkes til en vis grad at afspejle politiets kontrolpraksis.

Mens antallet af spiritusuheld er faldet betydeligt hen over årene, er det ikke faldet kraftigere end antallet af andre uheld (figur 48). Dette stemmer ikke helt overens med det forhold, at spirituskørsel med årene er blevet mere uacceptabelt i befolkningen (Jensen mfl. 2011). Når forholdet mellem uheldstyperne er nogenlunde konstant, betyder det, at de to uheldstyper falder i samme takt; at der altså formentlig (også) er bagvedliggende årsager, som medfører, at begge typer uheld falder. Disse kan eksempelvis være en generelt større bevidsthed i befolkningen om trafikikkerhed, sikrere biler, bedre infrastruktur og lavere hastighed.

4.3 FOR HØJ HASTIGHED

For høj hastighed har stor betydning – både for antallet af uheld og for uheldenes alvorlighedsgrad, også selv om bilernes passive sikkerhed er øget betydeligt de senere år. Flere steder viser målinger, at gennemsnitshastigheden er over den tilladte hastighedsgrænse.

På flere 110 km/t. motorveje og landeveje i Jylland er gennemsnitshastigheden over det tilladte

Bilførere som, pga. høj hastighed er involveret i uheld, er overvejende unge mænd

4.3.1 SKADESANALYSE

Køretøjers hastighed har stor indflydelse på både sandsynligheden for at komme i uheld og uheldets alvorlighedsgrad. En høj(ere) hastighed øger bremselængden, og samtidig når bilen at køre længere, inden føreren bliver opmærksom på at stoppe. Uheldets alvorlighedsgrad stiger markant med hastigheden; således medfører en stigning i gennemsnitshastigheden på en vejstrækning på 1% forventeligt en stigning på cirka 2% i antal personskadeuheld, 3,8% i antal alvorligt tilskadekomne og 4,4% i antal trafikdræbte (Elvik 2014).

For lette trafikanter, der kolliderer med et køretøj, betyder kollisionshastigheden meget for konsekvenserne af uheldet. SWOV, det hollandske trafikikkerhedsforskningsinstitut, angiver, at ved en kollisionshastighed mellem en fodgænger og en bil

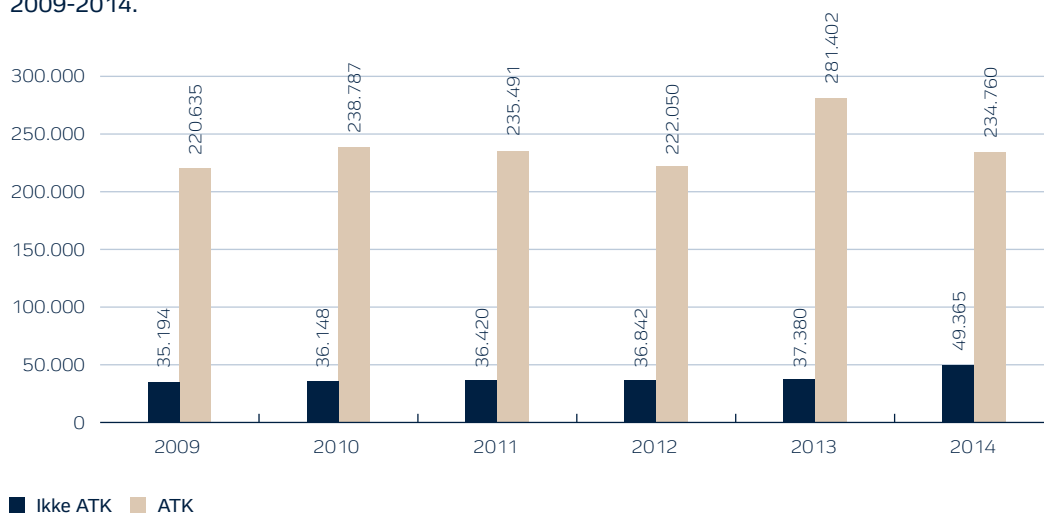
på 20 km/t. overlever næsten alle fodgængere, ved 80 km/t. overlever færre end halvdelen, og ved en kollisionshastighed på 100 km/t. overlever kun 10% (SWOV 2012b).

Hastighedsovertrædelser dokumenteres ved patruljering eller ved automatisk trafikkontrol (ATK). Figur 51 angiver udviklingen for antal fældende afgørelser fordelt på ATK og ikke-ATK i perioden 2009 til 2014.

Politiets rapportoptagelser om hastighedsovertrædelser er typisk sager, som politiet optager på eget initiativ og er således til en vis grad et udtryk for, hvor store ressourcer politiet har lagt på området.

Som det fremgår af figur 51, registreres langt størstedelen af hastighedsovertrædelserne i forbindelse med ATK-målingerne.

FIGUR 51 Antal fældende afgørelser for overtrædelse af gældende hastighedsgrænse 2009-2014.

Kilde: POLIS (2015).

4.3.2 TRUSLER OG SÅRBARHEDER

Til registrering af blandt andet aktuelle hastigheder på det kommunale vejnet har Vejdirektoratet etableret en database, Mastra. Målestederne er enten fast etableret i vejbanen eller mobile måleenheder, der kan anvendes til lejligheden, eksempelvis efter beboerklager om, at der køres for stærkt i deres nærområde. Disse hastighedsmålinger vil derfor som regel angive en overrepræsentation af hastigheder over den tilladte på stedet.

I gennemsnit blev omkring hver tredje måling i Mastra registreret som værende over den tilladte hastighed på stedet.

Uafhængigt af Mastra har Vejdirektoratet siden 2002 foretaget kontinuerlige hastighedsmålinger på statsveje i Danmark. Målingerne viser gennemsnitshastigheder for syv vejtyper. Målingerne er ikke repræsentative for aktuelle hastigheder på vejnettet, men udviklingen er retningsgivende for vejnettet som helhed (Vejdirektoratet 2008). Følgende tendenser kan udledes af Hastighedsbarometerets registreringer:

- Gennemsnitshastigheden er i mange tilfælde over den tilladte hastighed, i nogle tilfælde endda langt over den tilladte hastighed (110 km/t.-motorveje, landeveje i Jylland). Derimod kommer gennemsnitshastigheden på 130 km/t.-motorvejene end ikke op i nærheden af den tilladte hastighedsgrænse.
- Gennemsnitshastigheden falder drastisk på alle vejtyper, hvilket skyldes vejrlig og dårligt vejføre. Dette er mest tydeligt i 2010, som var en meget hård vinter.
- Der har været en faldende tendens i gennemsnitshastigheden i den undersøgte periode (2009-2013).

Foruden massiv international dokumentation på området dokumenterer danske data også, at for høj hastighed har betydning for antallet af uheld: En analyse viste, at i dødsuheld i Danmark blev 47% af køretøjer med kendt hastighed ført hurtigere end den tilladte hastighed på ulykkesstedet (Vejdirektoratet 2011).

De bilførere, der kommer i uheld som følge af for høj hastighed, er overvejende unge mænd og ofte førere, der tidligere er straffet (færdselsloven, straffeloven eller begge dele). De er ofte alkoholpåvirkede (Havarikommisionen for Vejtrafikulykker 2011).

4.4

FREMTIDIG UDVIKLING OG OPGAVER

Den teknologiske udvikling vil føre til stadig sikrere biler og måske med tiden til egentlig selvkørende biler. De centrale udfordringer for politiets indsats på trafikområdet vil dog fortsat være de samme, om end uopmærksomhed under kørsel formentlig vil blive et stigende problem.

Politiets ATK-fotovogne forventes at ville medføre lavere gennemsnits-hastigheder

Sandsynligvis vil den udvikling, som allerede er igangsat med førerstøttesystemer, fortsætte, så bilerne i højere og højere grad bliver selvkørende. Det anses dog for urealistisk, at bilerne bliver mere end delvist selvkørende i perioden 2015-2020. Indtil bilerne eventuelt bliver helt fuldautomatiske, vurderer politiet, at de største trafikikkerhedsmæssige udfordringer fortsat vil være følgende:

- Kørsel under påvirkning af spiritus og narkotika
- Kørsel med for høj hastighed
- Kørsel under distraktion/uopmærksomhed (nedsat kognitiv kapacitet)
- Kørsel uden sikkerhedssele

Politikontrollen af kørsel i spirituspåvirket tilstand er blevet mere effektiv med indførelsen af screening-alkometeret i midten af 00'erne. Det samme gælder kontrollen af kørsel med narkotika med indførelsen af narkometeret i Dansk Politi i 2011 og den efterfølgende udbredelse til alle politikredse. Ved indførelsen af nultolerancen for narko i 2007 er bevisbyrden på disse sager desuden blevet lettere at løfte.

Kørsel med for høj hastighed har stor opmærksomhed hos politiet. Fra 1. februar 2015 øgedes antallet af ATK-fotovogne med 75, således at dansk politi råder over 100 ATK-fotovogne. Dette vil øge kontroltrykket betydeligt og efter al sandsynlighed medføre lavere gennemsnitshastigheder på de danske veje. Målinger fra Vejdirektoratets Hastighedsbarometer viser betydelige fald i gennemsnitshastigheden på vejnettet fra februar 2014 til februar 2015, især på landeveje i Jylland og på Øerne og på 110 km/t.-strækningerne på motorvejene (Vejdirektoratet 2015). Faldene er mere markante end de udsving, man normalt ser, og det er sandsynligt, at politiets øgede antal fotovogne og (medie)opmærksomheden omkring dem spiller en betydelig rolle i dette fald.

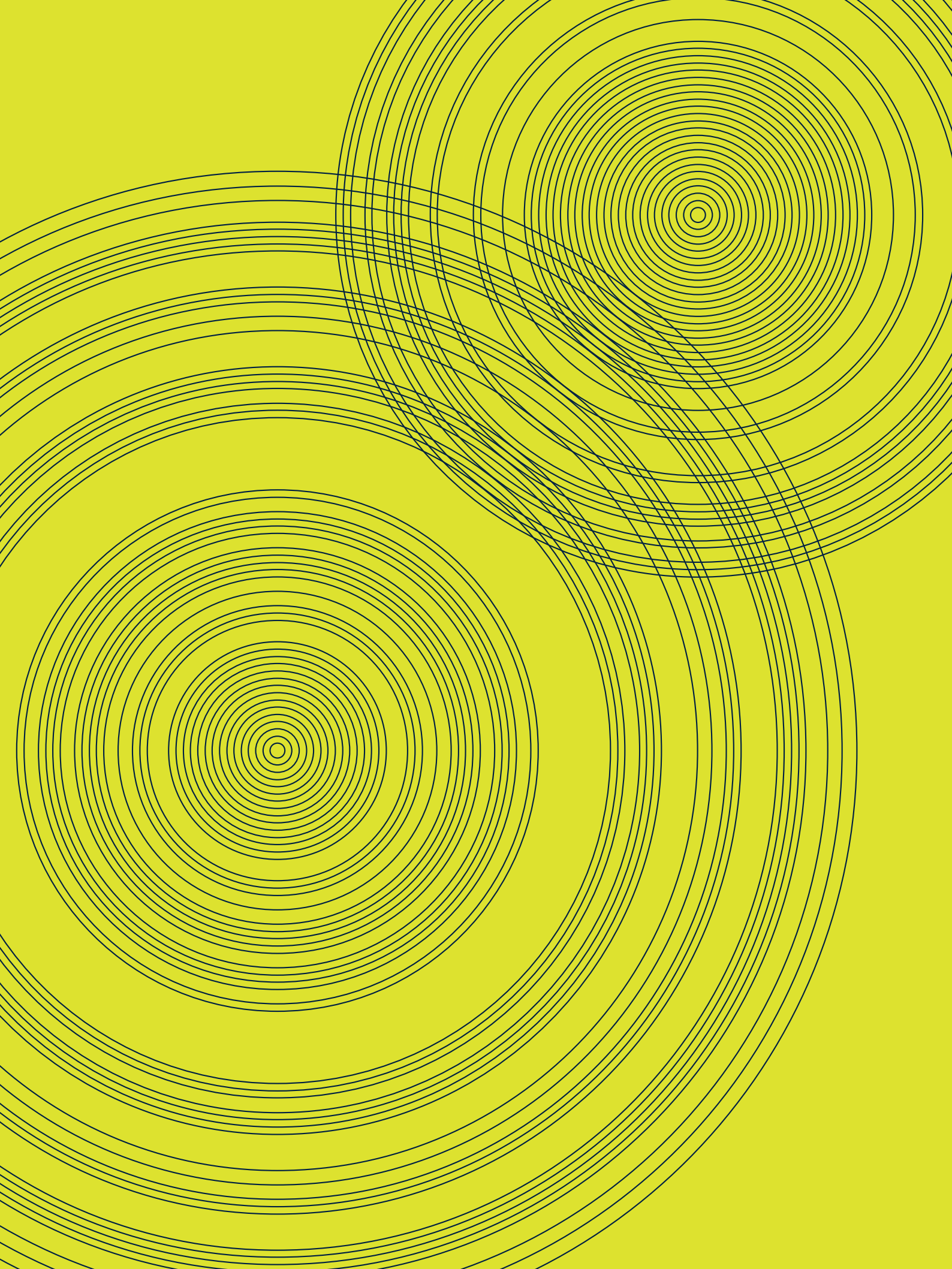
Distraktion/uopmærksomhed og kørsel med nedsat kognitiv kapacitet (fx i træt tilstand) forventes at blive et forholdsvis større problem i perioden 2015-2020, end det har været hidtil. På distractions-/

uopmærksomhedsområdet er der behov for både større viden om, hvornår man er distraheret, og hvor hyppige forskellige former for distraktion i trafikken er, og mere fokus på kontrol i det omfang, det er muligt.

Demografiske fremskrivninger forudsiger, at der bliver flere og flere ældre i befolkningen (jf. Danmark 2015-2020). Til gengæld tyder alt på, at de ældre vil være funktionsdygtige op i en højere alder end tidligere. Der er ikke entydig dokumentation for, at ældre trafikanter har en højere grad af uheldsinvolvering på grund af deres alder.

Urbanisering vil formentlig i perioden 2015-2020 medføre en forøgelse af antallet af bløde trafikanter: fodgængere og cyklister. Når ældre trafikanter holder op med at køre bil, vil de typisk bevæge sig rundt som cyklister og/eller fodgængere, og dette vil forstærke tendensen med flere bløde trafikanter. Siden begyndelsen af 1970'erne har antallet af trafikdræbte og tilskadekomne i Danmark heldigvis været nedadgående. Denne tendens forventes at fortsætte de kommende år. Hovedårsagerne til dette er bedre biler, højere kvalitet af infrastrukturen, politiets kontrol af trafikantadfærd og uddannelse af trafikanter blandt andet gennem oplysningskampagner.

Tendensen med færre trafikdræbte og tilskadekomne i Danmark ventes at fortsætte

5.

BEREDSKAB

- 5.1** INTRODUKTION
- 5.2** HVERDAGSBEREDSKAB
- 5.3** PLANLAGTE BEREDSKABSINDSATSER
- 5.4** KRISER OG STØRRE UVARSELEDE HÆNDELSER

5.1

INTRODUKTION

Der vil i de kommende år blive et stadig større behov for politiets beredskabsindsatser. Når det gælder borgernes behov for politiets hjælp i hverdagen er den fremtidige udvikling usikker. Men når det gælder planlagte beredskabsindsatser og større uvarslede hændelser, er der desværre meget der taler for, at behovet fremover vil være stigende.

Når man taler om politiets beredskab, må man skelne mellem flere forskellige betydninger af ordet. Ofte bruger man det til at tale om bestemte dele af politiet. I nærværende sammenhæng bruges ordet imidlertid snarere til at betegne en bestemt type opgaver, som politiet skal løse, nemlig de opgaver, der vedrører det at forebygge og afværge farer og forstyrrelser af den offentlige fred og orden samt hjælpe borgerne, hvis sådanne farer eller forstyrrelser alligevel opstår. Der er med andre ord tale om alle de opgaver, hvor der er behov for politiindsatser, men uden at der nødvendigvis er tale om egentlige lovbrud. Når politiet fx er til stede ved en fodboldkamp eller en anden idrætsbegivenhed, så er det for at forebygge, at der opstår farer og forstyrrelser samt for at afværge og afhjælpe sådanne, hvis de alligevel måtte opstå.

Ofte vil det være sådan, at der opstår eller afdækkes lovbrud i forbindelse med beredskabsindsatser, fx en voldsepisode i forbindelse med en fodboldkamp. Men i så fald er episoden omfattet af ovenstående kriminalitetsanalyse, hvorimod fokus i den nærværende beredskabsanalyse er på den opgave at minimere risikoen for samt afhjælpe konsekvenserne af farer og forstyrrelser.

Beredskabsområdet dækker over et bredt udsnit af opgaver lige fra at fange undløbne dyr langs motorvejen til at sikre ro og orden ved festivaler og til håndtering af potentielle kriser og terrorangreb. Området er vanskeligt tilgængeligt rent analytisk. Først og fremmest er det svært at opgøre behovet for beredskabsindsatser. I nogle tilfælde, såsom krisehåndtering, er der ikke brug for politiet, indtil der sker et eller andet, som gør, at der pludseligt er meget og akut brug for politiindsatser. Det er netop det, der ligger i et beredskab – en ekstra kapacitet, vi som samfund har til rådighed, hvis det skulle blive nødvendigt. Og derfor er det svært at opgøre behovet, for det afhænger helt af, hvad fremtiden bringer. Men også når det drejer sig om mere dagligdags lov og orden opgaver, kan det være vanskeligt at opgøre præcist, hvor stort et behov der er for politiets indsats. Hvilken opgave er det

præcis, to betjente løser, når de går ned ad en gade i et bycentrum en fredag aften? Det kunne jo være, at det var en af de gode aftener, hvor alle har det sjovt uden ballade. Men det betyder ikke, at det var nyttesløst, at betjentene gik igennem gaden. Faktisk var det måske netop det, der var grunden til, at det blev en god aften for alle.

For det andet har beredskabsområdet hidtil kun i ringe grad været genstand for analytisk opmærksomhed, hvorfor der ikke på tværs af politikredsene er oparbejdet et ensartet, overskueligt og lettilgængeligt datagrundlag over beredskabets varierede genstandsfelt: Undløbne dyr, undvegne personer, events, demonstrationer, topmøder, risikovirk-somheder, ekstreme vejforhold samt steder og personer, der kan være mål for angreb og meget andet. Ligeledes er der ikke tradition for at opgøre, registrere og analysere omfang og udvikling af det forberedende og udøvende arbejde, som knytter sig til genstandsfeltet: Risikovurderinger, tilladelser, beredskabsplaner, øvelser, krisestyring, tilsyn og ekstraordinært indsatsarbejde. Der foreligger dokumentation af forskellige arbejdsopgaver, men de er kun i ringe grad kvantitativt bearbejdet, fx kan man lave opgørelser over antal anmeldte demonstrationer, men arten, deltagerantal, risikovurdering og eventuelt omfang af politiets indsats er alt sammen informationer, der ikke uden videre kan tilvejebringes. Der er derfor ikke meget datamateriale til rådighed, som vi kan analysere.

Det, vi kan gøre i første omgang, er at se nærmere på de opgaver, der løses på området og forsøge at inddele opgaverne i kategorier, der har nogle meningsfulde fællestræk. I det følgende deler vi derfor politiets beredskabsindsatser op i tre hoveddele: 1) hverdagsberedskabet, 2) planlagte beredskabsindsatser og 3) kriser og større uvarslede hændelser. Kriterierne for opdelingen er dels størrelsen på hændelserne og dels karakteren af politiets indsats. Opgaverne i hverdagsberedskabet er ofte mindre hændelser, der håndteres her og nu, mens opgaver i planlagte beredskabsindsatser og større uvarslede hændelser er mere omfangsrige og kræver en større

mobilisering af politiet. Yderligere er inddelingen i planlagte indsatser og større uvarslede hændelser opdelt i forhold til usikkerhed. Usikkerheden i større kriser og uvarslede hændelser gælder både, hvad der sker, hvordan det sker og omfang af hændelsen og stiller andre krav til kapaciteten i beredskabsindsatsen end ved planlagte begivenheder. Når det er sagt, så er det klart, at der i flere tilfælde vil være hændelser, hvor kategorierne overlapper.

5.2

HVERDAGSBEREDSKAB

Det er usikkert hvor meget borgerne fremover vil få brug for politiets hjælp. Mindre ungdomsårgange og et mindre forbrug af rusmidler kan føre til færre politiopgaver relateret til uro og uorden, og behovet for politiet vil falde i takt med øget trafikikkerhed. Men hvis der bliver flere socialt udsatte borgere vil det alt andet lige øge behovet for politiets hverdagsberedskab. Det høje trusselsniveau fører også til et større behov for politiet som følge af borgernes skærpede opmærksomhed på mistænkelige forhold.

Afsnittet ser på hændelser, hvor politiet er forpligtet til at handle, samt hændelser hvor politiet skønner, at der er tale om en politiopgave

Politiet håndterer en stor mængde arbejdsopgaver, som løses uden videre sagsbehandling og registreres som hændelser. Disse hændelser dækker over en mangfoldighed af arbejdsopgaver, fx opgaver i forbindelse med dødfundne, psykisk syge og socialt udsatte, ordenshåndhævelse, hensynsløs kørsel, mistænkelige forhold, undvegne og bortgåede personer, løse eller anskudte dyr mm.

I 2013 registrerede politiet mere end 440.000 af disse hændelser, hvoraf nogle efterfølgende har resulteret i en egentlig straffesag. Forud for en straffesag kan der have været en hændelse, som er blevet omdøbt og derfor ikke tæller med i disse opgørelser⁷³. Endvidere er kun et udsnit af hændelserne fra Københavns Politi med, da grundregistreringen i denne politikreds sker i et andet system, som ikke automatisk overfører data til politiets sagsstyringssystem. Det reelle omfang af hændelser er derfor større end 440.000 for hele dansk politi. På nuværende tidspunkt er det dog ikke muligt at vurdere omfanget af sammenlignelige hændelser i Københavns Politi⁷⁴. Hændelserne giver et indblik i, hvad politiet også bruger ressourcer på ud over de opgaver, der løses med videre sagsbehandling.

I afsnittet er inddraget hændelser, hvor politiet er forpligtet til at handle, samt hændelser, hvor politiet skønner, om der er tale om en politiopgave. Hændelserne er fremkommet på baggrund af borgeres eller øvrige myndigheders henvendelser eller på politiets eget initiativ. Måden, som disse hændelser registreres på, er ikke egnet til analyse af præcise opgørelser over omfang og udvikling af denne del af beredskabets opgaveportefølje, men kan bruges til at illustrere mangfoldigheden i politiets

opgavehåndtering og omtrentlige fordelinger af de enkelte typer, se figur 52, hvilket berøres i det følgende.

Den første kategori, *sygdom, socialt udsatte og døde*, omhandler politiets arbejde med mennesker, der på den ene eller den anden måde er i nød, fx personer, hvor naboer eller pårørende bekymrer sig om, at en borger er syg og hjælpeløs, samt assistance og eskorter til ambulancer. Herudover omfatter sagskategorien også tvangsindlæggelser, mulige selvmordsforsøg samt sager, hvor en person er bortgået (fx demente ældre) eller på anden vis er savnet eller formodet forulykket. Endelig omfatter kategorien også underretning af pårørende (ved dødsfald eller alvorlige skader) og "sociale sager", dvs. personer, der har svært ved at tage vare på sig selv, eller situationer, hvor der er alvorlig bekymring om børns trivsel og velfærd.

Kategorierne *uro og uorden* samt *konflikthændelser* fylder meget. Der er i denne inddeling sondret mellem episoder, som fortrinsvist er relateret til nattelivet (eller til misbrugere, der har en "nattelivsadfærd" på andre tider og steder), og episoder, som i højere grad hører til i andre sfærer. Førstnævnte omfatter fx gadeuorden, berusede personer, bortvisninger af uønskede personer samt visitation uden sag⁷⁵. Overtrædelser af ordensbekendtgørelsen, som resulterer i en egentlig straffelovsovertrædelse, er ikke medtaget. For konflikthændelsernes vedkommende er der tale om fx nabostridigheder, husspektakler, selvtægt (uden sag), uoverensstemmelser vedrørende betalingsspørgsmål og musik til ulempe.

⁷³. Der er nogle af disse hændelser, der ikke systemmæssigt kan ændres i POLSAS fra en hændelse til en straffesag. Det drejer sig eksempelvis om mistænkeligt dødsfald/dødfundne personer, som senere viser sig at være et drab.

⁷⁴. Københavns Politi modtog i 2009 et nyt disponeringssystem, "HS2", som blev implementeret for POLSAS. De to systemer taler ikke sammen, og derfor skal en registrering i POLSAS ske efterfølgende af vagtcentralen eller den pågældende patrulje, der er blevet sendt til opgaven – dette sker dog ikke altid.

⁷⁵. Disse forekommer fortrinsvist i tilfælde, hvor patruljen mistænker besiddelse af euforiserende stoffer, men hvor de ikke finder noget.

Kategorierne *færdselsregulering* og *dyr* dækker over rutinemæssige kontroller, tilstedeværelse ved alvorlige trafikulykker og en række andre opgaver relateret til trafikens afvikling. Disse andre opgaver vedrører trafikale og vejtekniske problemer, parkering til ulempe, hensynsløs kørsel og mindre færdselsuheld uden personskade. Herudover modtager politiet, særligt i de tyndt befolkede kredse, henvendelser omkring løse dyr, påkørte og anskudte dyr samt bortkomne (eller fundne) kæledyr.

Kategorien for *mistænkelige forhold* indeholder forskellige observationer foretaget af både borgere og politi, som kan være tegn på, at der er begået et kriminelt forhold, eller at et sådant er under planlægning. Det kan fx være køretøjer, der henstår på bemærkelsesværdige steder eller tidspunkter, eller anormal færden i et lokalområde, ligesom egentlige tips kan registreres her. Herudover er der medtaget henvendelser vedrørende mistanke om spirituskørsel samt meldinger om overfalds-, brand- eller tyverialarmer, også hvor disse viser sig at skyldes personale- eller tekniske fejl.

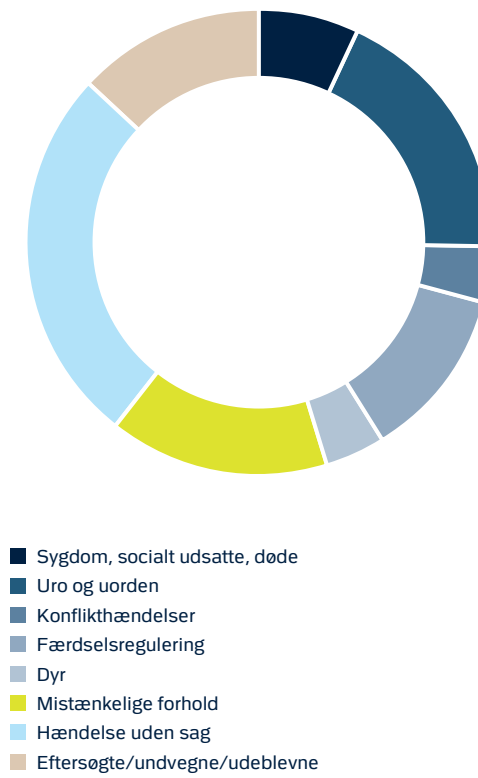
Kategorien *hændelse uden sag* er en meget broget kasse og indeholder i mange tilfælde hændelser, som kunne have været journaliseret under en mere specifik kode, men omfatter også mange henvendelser, hvor en borger ønsker, at politiet registrerer noget. Dette vil ofte vedrøre tilfælde med chikanøse henvendelser eller situationer, hvor borgeren er bekymret for, at noget skal eskalere (fx aggressiv adfærd, som man frygter leder til vold eller hærværk). Herudover er der en del tilfælde, hvor politiet kan nøjes med at vejlede borgeren – fx en uoverensstemmelse, som snarere er en civil tvist, ting som er fejlagtige anmeldelser fra fx psykisk syge eller demente borgere, anmeldelser vedrørende ikke strafbare forhold, eller hvor en borger henvender sig, fordi de har en formodning om at være blevet anmeldt af en anden borger. Endelig er henvendelser af karakteren "noget er galt, nogen må gøre noget" ofte omfattet af denne kategori. I mange tilfælde vil situationen skulle løses af andre myndigheder, fx i forbindelse med infrastrukturelle forhold, der skal udbedres.

Endelig er der i fremstillingen medtaget en kategori omhandlende *eftersøgninger* af personer, som er udeblevet fra afsoning, ikke er returneret efter udgang, eller som ikke er mødt i forbindelse med fogedsager.

I tillæg til de ovenfor beskrevne opgaver har politiet opgaver relateret til transport og bevogtning af arrestanter og indsatte (fx arrestanter, der skal fremstilles i retten, indsatte, der skal overføres eller til behandling på hospital mv.).

Opgaver relateret til grænser og udlændinge (fx pas-kontrol, asylansøgninger, visumansøgninger mv.) er ikke omfattet af ovenstående, ligesom assistance

FIGUR 52 Relativ fordeling af hændelsestyper for Dansk Politi i 2013.

Kilde: POLIS (2014).

til andre myndigheder (udover i forbindelse med ambulancekørsel) heller ikke er det.

5.2.1 BEHOVSANALYSE

Formålet med dette afsnit er at give et bud på omfanget af henvendelser til politiet for derigennem at give et billede af udviklingen i befolkningens behov for politiets umiddelbare hjælp.

Borgerne har mulighed for at kontakte politiet på forskellige måder, bl.a. via politiets hjemmeside, telefonisk på 112 eller 114, på politiets mobilapp, skriftligt samt personligt i ekspeditionen. Politiet er også blevet mere aktivt på de sociale medier, herunder Facebook og Twitter, og Nordsjællands Politi har oprettet en sms-tjeneste, hvor borgere modtager en sms, der kan dreje sig om politiets behov for borgernes hjælp eller informationer om kriminalitet i lokalområdet. Det er sandsynligt, at disse tiltag resulterer i flere borgerhenvendelser, men vi kender ikke den konkrete sammenhæng på nuværende tidspunkt.

Af forskellige grunde har vi ikke tilgængelige data for perioden 2009-2014 – politiets mobilapp blev først

Fra 2011 til 2013 er antallet af alarmopkald, ikke-akutte opkald samt anmeldelser samlet faldet med 10%

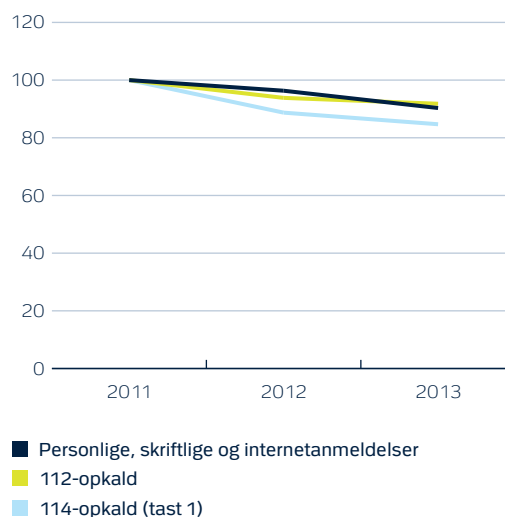
gjort tilgængelig i 2014, og kun noget datamateriale gemmes over en længere periode. Derfor har vi valgt at tage udgangspunkt i skriftlige og personlige anmeldelser, internetanmeldelser samt opkald til 112 og 114⁷⁶ i perioden 2011-2013. Dog er nedenstående statistiske opgørelser behæftet med fejl, da servicecentrenes telefonsystemer i opstartsfasen led under nedbrud og derfor ikke registrerede opkald. Disse opgørelser giver dog alligevel et nogenlunde billede af udviklingen i borgerhenvendelser, men fortæller ikke noget om beredskabets egentlige opgaveportefølje eller ressourcetræk. Bemærk endvidere, at de ikke inkluderer 112-opkald i Hovedstadsområdet, da disse administreres i et særskilt system og ikke er umiddelbart sammenlignelige med tallene for resten af landet for hele perioden. I 2013 modtog Københavns Brandvæsen imidlertid 152.789 112-opkald ud af i alt 648.952 opkald i hele landet, og dette område (20 kommuner i Storkøbenhavn) står derfor for en stor andel af det samlede antal 112-opkald.

Af ovenstående figur fremgår det, at der er sket et fald i det samlede antal opkald til 112 og 114 samt internetanmeldelser fra 2011-2013 på 10%⁷⁷. Til sammenligning er antallet af straffelovsanmeldelser i perioden 2011-2013 faldet knap 8%.

Overordnet lyder konklusionen, at der – med forbehold for, at tallene for København ikke er medregnet og at der periodevist har været nedbrud i telefonsystemet – er et fald i antallet af borgerhenvendelser i den undersøgte treårige periode. Faldet kan måske skyldes det generelle fald i kriminaliteten, der alt andet lige vil mindske borgernes behov for politiets assistance. På trods af faldet er der i store dele af politiet en opfattelse af, at hverdagsberedskabet fylder mere og mere, og det ville være ønskeligt med mere viden på området for at afgøre, om denne opfattelse har hold i virkeligheden, fx fordi de enkelte hændelser bliver mere komplekse og derfor kræver et større ressourcetræk.

Behovet for hverdagsberedskab drives bl.a. af antallet af socialt udsatte borgere i landet og i forlængelse heraf af andre myndigheders indsats eller mangel på samme; det gælder fx psykiatrien og kriminalforsorgen. Særligt kategorierne sygdom, socialt udsatte og døde, uro og uorden samt konflikthændelser og hændelse uden sag påvirkes af antallet af socialt udsatte borgere. Det er også en udbredt opfattelse i politiet, at psykisk syge påvirker hverdagens beredskab i stigende grad, og en engelsk undersøgelse fra College of Policing (2015) viser, at politiet i England og Wales bruger godt 20% af deres tid på psykisk syge. Vi ved

FIGUR 53 Den relative udvikling i antallet af alarmopkald, ikke-akutte telefoniske henvendelser samt skriftlige, personlige og internetanmeldelser for perioden 2011-2013, opgjort på årsbasis. Indeks 2009 = 100.

Kilde: Solidus og POLIS (2015).

ikke, om det forholder sig sådan i Danmark, men det vil være oplagt at undersøge nærmere.

I politiet er der endvidere en oplevelse af, at sager, der involverer borgere med anden etnisk oprindelse end dansk, påvirker beredskabet i stigende grad. Vi kan ikke af politiets data se, om antallet har været stigende, konstant eller faldende i perioden, og vi kan heller ikke umiddelbart se, om nogle af sagerne er meget ressourcetunge, fx fordi der skal indhentes tolkebistand. Også her er der brug for mere viden.

En hypotese er også, at især unge er overrepræsenteret i kategorierne uro og uorden samt konflikthændelser og hændelse uden sag. Men igen er der brug for mere viden.

Kulturelle faktorer såsom alkohol- og stofbrugs-kultur spiller også en rolle for behovet for hverdagsberedskabet, fordi mere alkohol og narkotika ofte skaber mere uro og flere socialt udsatte, jf. kriminalitetsanalysens kapitler om vold, hærværk og narkotikakriminalitet.

Politiet har også erfaring for, at samfundets konflikt- og trusselsniveau har betydning for behovet for

Det fremtidige trusselsniveau i Danmark ventes at skabe et øget behov for politiet til bevogtningsopgaver og mistænkelige forhold

⁷⁶. Vi har frasorteret "tast 2" opkald, da disse dækker over generelle forespørgsler og omstilling til en bestemt medarbejder eller afdeling. Politiet vurderer dog, at ca. 25% af opkaldene kommer retur og ikke registreres som et indgående belastende opkald, men alligevel belaster, når opkaldet ikke besvares i en afdeling.

⁷⁷. I 2011 var der et samlet antal opkald og internetanmeldelser på 2.317.251 og i 2013 2.096.374, svarende til et fald på knap 10%.

politiets umiddelbare hjælp særligt i forhold til *mistænkelige forhold*, fordi konflikt- og trusselsniveauet skærper både borgernes opmærksomhed og deres tilbøjelighed til at henvende sig (specielt selvfølgelig i situationer, hvor politiet direkte opfordrer borgerne til at henvende sig, hvis de ser noget mistænkeligt). Konflikt- og trusselsniveauet påvirker også behovet for transport og bevogtning i forbindelse med arrestanttransporter. Transport- og bevogtningsopgaverne afhænger af trusselsvurderingen af arrestanten og udarbejdes forud for en transport. Større konflikter mellem fx rocker- og bandegrupperinger har således indflydelse på antal og omfang af opgaverne inden for disse kategorier.

5.2.2 FREMTIDIG UDVIKLING OG UDFORDRINGER

Den fremtidige udvikling af borgernes behov for politiets hjælp er usikker. Men med udgangspunkt i de faktorer, som vi vurderer kan præge udviklingen, kan vi pege på en mulig udvikling, som der dog er brug for at kvalificere yderligere i kommende analyser.

Ser vi på politimæssige opgaver relateret til socialt udsatte, afhænger opgavetyperne og omfanget af opgaver i høj grad af de tiltag, der er og muligvis bliver iværksat på området af andre myndigheder i samfundet. Det er også tænkeligt, at en kombination af øget urbanisering, en sårbar samfundsøkonomi og øget indvandring vil skabe flere socialt udsatte borgere og derfor et øget behov for politiets hverdagsberedskab samt for politiets tværsektorielle arbejde.

I forhold til politiopgaver relateret til *uro, uorden og konflikthændelser* forårsaget af unge vil mindre og mere lovlydige ungdomsårgange i de kommende år samt en mere mådeholden indtagelse af alkohol og anvendelse af rusmidler alt andet lige betyde færre af disse opgaver (Ottosen mfl. 2014: 139-140).

Udviklingen i behovet for politiets indsats ved færdselsopgaver vil endvidere kunne tænkes at falde i takt med en øget trafikikkerhed.

Kategorierne *mistænkelige forhold* og *hændelse uden sag* er to meget brogede kategorier, som spænder bredt. Det er derfor vanskeligt at sige noget om, hvor meget disse opgavetyper vil fylde de kommende år, men det fortsat forventede høje trusselsniveau vil formentlig afspejle sig i henvendelser vedrørende mistænkelige forhold. I tilknytning til kategorien efter-søgte/undvegne/udeblevne har vi ikke identificeret faktorer, der kan vise retning for de næste fem år.

Omfanget af politiets opgaver forbundet med transport og bevogtning af fx arrestanter og indsatte afhænger bl.a. af konflikt- og trusselsniveauet i Danmark. Politiet vurderer, at det forventede fremtidige trusselsniveau i Danmark vil betyde et stigende behov

for bevogtningsopgaver, men indførelsen af teknologi til videokonferencer i retsbygninger og arresthuse i forbindelse med bl.a. forlængelse af varetægtsfængslinger, vidneafhøringer og foged- og skiftesager samt et nyt sikret retslokale i forbindelse med Vestre Fængsel vil dog medføre betydeligt færre transporter og færre ressourcer til at løse bevogtningsopgaven.

Der er brug for, at kategorierne i hverdagsberedskabet analyseres og kvalificeres yderligere, og kapitlet her angiver nogle hypoteser, der må undersøges, så vi kan blive klogere på, hvad der driver udviklingen inden for de enkelte opgaver.

5.3

PLANLAGTE BEREDSKABSINDSATSER

Det høje trussels- og konfliktniveau i Danmark skaber et øget behov for planlagte beredskabsindsatser, særligt i forbindelse med kulturelle, politiske og sportslige begivenheder samt med tilsyn og bevogtning af objekter. Begivenheder og objekter, der tidligere ikke, eller kun i begrænset omfang, var en sikkerhedsopgave for politiet, kræver nu større og til tider massive politiindsatser. Nationale og internationale begivenheder påvirker i stadig højere grad trusselsniveauet i Danmark og stiller derfor større krav til politiets parathed og fleksibilitet.

Planlagte beredskabsindsatser finder sted ved en række kulturelle, politiske og sportslige events, politiske manifestationer samt visse arrangementer i kriminelle miljøer. Sådanne indsatser indebærer planlægning, udførelse og evaluering. Nogle planlagte beredskabsindsatser kan løses i den enkelte politikreds, andre kræver samarbejde på tværs af kredse.

5.3.1 BEHOVSANALYSE

Behovet for politiets indsats ved en større begivenhed afhænger dels af dens størrelse, dels af risikoen for, at der opstår sikkerhedsmæssige problemer.

Kulturelle og sportslige events

Igennem de sidste tre årtier er der sket en tilvækst af forskellige events, og i de seneste år har en række events krævet politiets indsats. Alene i 2013 og 2014 har Danmark haft EM-værtskabet inden for syv forskellige idrætsgrene, et par VM-værtskaber og værtskabet for det internationale Melodi Grand Prix. Mange lokalområder arrangerer en række forskellige events såsom musikfestivaler, karnevaller og sportsarrangementer, hvoraf flere er planlagt som tilbagevendende begivenheder. Hovedstadsområdet har, bl.a. på grund af sine faciliteter, en betragtelig del af arrangementerne, som fx Distortion og Pride Parade.

Både internationale brancheorganisationer og danske aktører inden for eventområdet forventer vækst som følge af øget efterspørgsel (Nielsen 2008: 196), og eventområdet har både folkelig, regionalpolitisk og landspolitisk opbakning (Smidt-Jensen & Lorentzen 2011; Nielsen 2008: 123f.).

Fælles for disse events er, at de i større eller mindre omfang kræver politiets tilstedeværelse. De fleste kulturelle og sportslige events er fredelige, og politiets primære opgave er at sørge for ordnede trafikale

forhold og holde opsyn. Men der er events, som kræver en mere aktiv indsats for at håndhæve ro og orden. Det gælder fx events, hvor der drikkes meget alkohol og/eller indtages narkotika eller events med et stort konfliktpotentiale.

Endvidere er behovet for politiindsatser afhængigt af, hvor store dele af de beredskabsrelevante opgaver, som løses af andre aktører. Det gælder andre offentlige myndigheder, hvor politiet fx ofte samarbejder med politihjemmeværnet. Og det gælder i forhold til eventarrangørerne, hvor der er en tendens til, at stadig flere events afholdes af uerfarne arrangører, som mangler kendskab til gældende regler og sikkerhedshensyn. Ofte er det kun de største nationale events, som fx Roskilde Festivalen, Aarhus Festuge og Tivolis Fredagsrock, der har permanente og erfarne administrationer (Nielsen 2008).

Endelig betyder det høje trusselsniveau de senere år, at særlige kulturelle og politiske events og events, hvor mange mennesker er samlet, udgør et potentielt terrormål, sådan som vi så det i København i februar 2015 eller i forbindelse med bombesprængningerne ved Boston Marathon i 2013. Det betyder, at events, som tidligere kun i begrænset omfang involverede politiet, nu kræver en større beredskabsmæssig planlægning og indsats.

Fodboldkampe

Afviklingen af visse fodboldkampe skaber behov for en betydelig politimæssig indsats (Rigspolitiet 2005: 6). Højrisikokampe er typisk i forbindelse med udvalgte Superligakampe og ved klubbernes deltagelse i Champions League eller Europa League, hvor modstanderne ofte kendes ret sent. Foruden den sikkerhedsmæssige udfordring, der er forbundet med mange mennesker på samme sted, er politiets indsats i særlig grad relateret til de grupper af fodboldfans, der opsøger voldelige konfrontationer

Antallet af events, der kræver planlagte beredskabsindsatser er stigende

Det aktuelle trusselsniveau øger behovet for politiets beredskabsmæssige involvering

med modstanderholdets fans, begår hærværk og generelt har en højroset og grænsesøgende adfærd (Rigspolitiet 2005: 14-17). Konfrontationerne er ofte planlagte og velorganiserede, fx ved at de stridende parter på forhånd aftaler slagsmål – kaldet *offs* (Rigspolitiet 2005: 14-16). Nogle risikofans har tilknytning til racistiske og højreradikale miljøer, fx White Pride, der er en nynazistisk og nationalpatriotisk bevægelse (Thorup 2008; Rigspolitiet 2005: 14-16). Grupperne af risikofans fungerer også som rekrutteringsbase for rockergrupperinger. Det blev anslået, at der i 2012 var rekrutteret mellem 40-60 risikofans til rockergrupperinger inden for de seneste år (Rigspolitiet 2013b: 129).

Selv om bestemte fangrupper og personer udgør et problem, er antallet af frihedsberøvelser og sigtelser i forbindelse med fodboldkampe generelt nedadgående (Rigspolitiet 2014a). De sidste fem år er 1. division, pokalturneringen, landskampe og europæiske kampe afviklet uden et højt konfliktniveau med undtagelse af enkelte kampe såsom VM-kvalifikationskampen mellem Danmark og Sverige. Superligaen tegner sig for flest frihedsberøvede og sigtelser. I perioden 2009/10-2013/14 var der i gennemsnit 600 sigtelser og 360 frihedsberøvelser pr. sæson. Til sammenligning var der i 1. division i gennemsnit 32 sigtelser og 14 frihedsberøvelser pr. sæson (Rigspolitiet 2014a)⁷⁸. Selv om Superligaen fortsat har det højeste konfliktniveau, er der også her en faldende tendens over årene, dog med en lille stigning i 2012/13.

Men selv om konfliktniveauet generelt har været nedadgående, har antallet af sigtelser efter fyrværkeriloven ved Superligakampe været støt stigende fra 93 i 2009/10 til 155 i 2013/14. Stigningen i antallet af sigtelser kan skyldes indførelsen af autoriserede kontrollører, der er mere opmærksomme på problematikken. Aktuelt vurderer politiet, at der sker en tilgang til grupperne af risikofans, hvilket kan øge risikoen for fodboldrelateret uro og vold. Nogle af disse risikofans opsøger fodboldkampe, fordi rammerne er gode til at initiere vold og i mindre grad, fordi de er interesserede i sporten (Green 2007; Radmann 2005, 2013). Disse segmenter tilhører i mindre grad de etablerede fankubber og kan således være svære at forebygge i samarbejdet med klubberne. Det er politiets oplevelse, at klubberne i flere tilfælde er bange for at gøre op med disse grupper, formentlig på grund af gruppernes stærkt intimiderende adfærd. Der er tilfælde i udlandet, hvor risikofans har stor indflydelse på klubbernes ledelser.

Politiets monitoring af området viser, at der er en stigende tendens til samarbejde mellem europæiske risikofans, hvor danske risikofans oftere ses til fodboldkampe i Europa, og risikofans fra resten

af Europa ses i Danmark. I forhold til brugen af fyrværkeri øger dette risikoen for personskade. Ofte er risikofans påvirkede af alkohol eller stoffer, hvilket øger risikoen yderligere. Behovet for politiets beredskabsindsats til fodboldkampe afhænger af antallet af kampe, men også af fodboldkulturen i Danmark, konfliktniveauet mellem klubberne/landene og det forventede antal risikofans til den enkelte kamp samt adgangen til alkohol og narkotika.

Demonstrationer og politisk aktivisme

Politiet skal sikre borgernes ret til at deltage i lovlige demonstrationer og andre politiske manifestationer på en sikker og tryk måde. Alle større demonstrationer kræver derfor en politimæssig indsats, også af hensyn til den trafikale afvikling. Ulovlige og voldelige aktioner eller lovlige manifestationer, der udvikler sig til vold og uro, stiller imidlertid særligt store krav til politiet og skaber et særligt behov for større beredskabsindsatser.

I Danmark har vi en god tradition for fredelige og ordnede politiske manifestationer. Men der har også været en del eksempler på omfattende voldelige aktioner. Man kan blandt andet nævne aktionerne på Nørrebro i 2006 og 2007, der skete i protest over salget, lukningen og rydningen af Ungdomshuset på Jagtvej i København. I februar 2008 udløste en episode på Nørrebro mellem en politibetjent og en borger uro med bål og stenkast, der spredte sig til flere københavnske kvarterer, forstæder og siden resten af landet (Karpantschof & Mikkelsen 2008). COP15 klimatopmødet i 2009 tiltrak nogle af de største demonstrationer og aktioner i nyere tid. Mellem 60.000 og 100.000 personer var samlet til en enkelt demonstration og 3.000 aktivister forsøgte at trænge ind på grunden omkring Bella Center, hvor klimaforhandlingerne fandt sted (Thorup 2009). I 2012 arrangerede den islamkritiske organisation Danish Defence League en større demonstration i Århus med deltagelse fra bl.a. Tyskland, der blev mødt af en endnu større moddemonstration med tilrejsende fra bl.a. Sverige og Norge. Ofte er det i de tilfælde, hvor modstridende grupperinger anmoder om demonstrationer samtidigt, der stiller størst krav til politiets indsats.

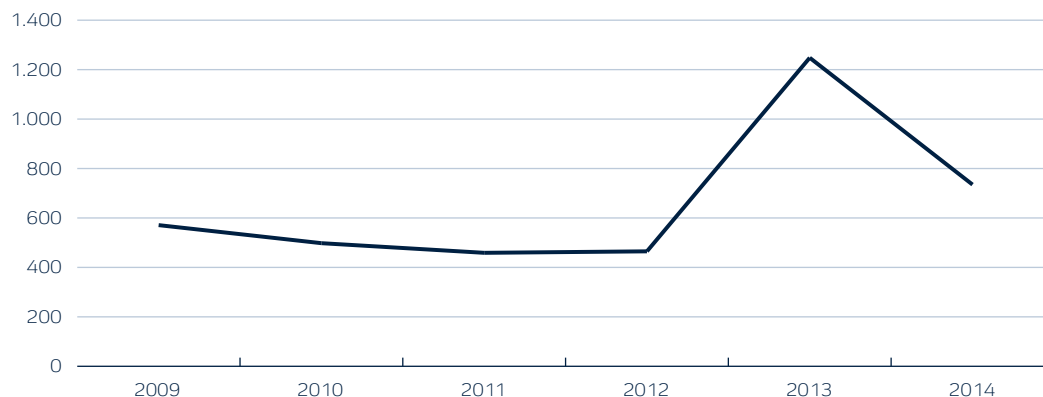
Det afgørende for omfanget af politiets indsatser er derfor ikke kun antallet, karakteren og størrelsen af politiske manifestationer, men også den politiske kontekst og det generelle konflikt- og trusselsniveau. Hvad angår antallet af anmeldte demonstrationer, kan man se, at disse stiger fra 571 i 2009 til 735 i 2014 (figur 54).

Der er ikke nogen klar tendens i tallene. Men det fremgår tydeligt, at den politiske kontekst spiller en stor rolle: I 2013 var der en betydelig stigning

Antallet af frihedsberøvelser og sigtelser i forbindelse med fodboldkampe er nedadgående

⁷⁸. Politi og fodbold. Statistik 2006-2014. Rigspolitiet. I Superligaen blev der spillet 198 kampe om året, mens der gennemsnitligt var lidt flere kampe i 1. division, nemlig 214. Antallet af sigtelser/frihedsberøvelser i Superligaen skyldes derfor ikke en højere frekvens af kampe.

FIGUR 54 Udviklingen i antallet af anmeldte demonstrationer på årsbasis i perioden 2009-2014.

Kilde: POLIS (2015).

Der er en tendens til professionalisering, internationalisering, geografisk spredning og digital mobilisering af den politiske aktivisme

i antallet af anmeldte demonstrationer, og alene i marts og april 2013 blev der anmeldt 712 demonstrationer i forbindelse med konflikten på folkeskoleområdet. Generelt er der dog store lokale forskelle på antallet af demonstrationer – i 2014 foregik ca. 50% af alle landets anmeldte demonstrationer således i Københavns Kommune.

Der er en række faktorer ud over det generelle konflikt- og trusselsniveau, der kan tænkes at øge antallet af voldelige aktioner/demonstrationer. Det drejer sig for det første om en professionalisering af protestmiljøerne, hvor bestemte grupper opøver erfaring og kompetence i samt vilje til at udføre voldelige aktioner. For det andet, og sammenhængende hermed, om en tendens til en internationalisering af aktivisme, som øger udvekslingen af aktivister mellem lande (Reitan 2010). Eksempelvis var der blandt 944 anholdte til en demonstration under COP15 kun 197 danskere, mens resten blev udgjort af 34 forskellige nationaliteter, heriblandt en stor andel svenskere og tyskere (Lindqvist & Hvilsum 2011). Ud over at denne internationalisering kan forstærke tendensen til professionalisering og organisering, kan den også betyde, at andre landes mere konfliktorienterede politiske kultur finder fodfæste i Danmark. Endelig betyder kommunikationsteknologi og sociale medier, at episoder ét sted i landet hurtigt kan sprede sig og skabe uroligheder andre steder. Dette forhold øger vigtigheden af, at politiet hurtigt kan omstille og skalere sin beredskabsindsats.

Rocker- og bandearrangementer

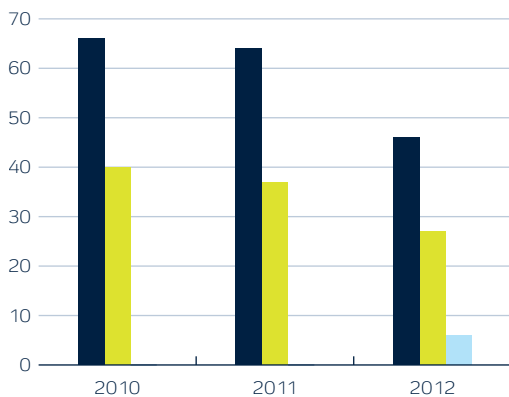
I rocker- og bandemiljøer afholdes løbende forskellige aktiviteter og arrangementer i form af fester mv. Flere af disse begivenheder fordrer politiets tilstedeværelse af hensyn til sikkerheden for deltagere og omgivelser. Politiets opgave ved disse lejligheder er at forebygge og håndtere voldelige konfrontationer samt indhente et opdateret efterretningsbillede for at forebygge og efterforske fremtidig kriminalitet og voldelige opgør. En evaluering af politiets indsats ved rockerarrangementer har kortlagt omfang og udvikling inden for området for 2010-2012⁷⁹. De to dominerende rockergrupperinger i Danmark er Hells Angels og Bandidos. Det gennemsnitlige antal arrangementer i denne periode for disse to grupperinger lå på 94 arrangementer om året.

Som det fremgår af figur 55, var der et fald i 2012, men dette kan bero på en tilfældighed mere end at være en egentlig tendens⁸⁰. Generelt står Hells Angels for flere arrangementer end Bandidos, til trods for at Bandidos har flere medlemmer, klubhuse og afdelinger. Dette skyldes muligvis, at Bandidos afholder større arrangementer, og at Hells Angels i den undersøgte periode kan have været mere offensive omkring rekruttering (Hestehave 2013a: 30; Pedersen 2014: 15, 20, 23). Bandegrupperinger bruger tilsyneladende denne rekrutteringsstrategi i mindre grad end rockergrupperinger, der er kendt for at holde store fester og invitere bredt til disse (Pedersen 2014: 15, 20, 23). Dog er der en tendens

⁷⁹. Det bemærkes i evalueringen, at der i begrænset omfang eksisterer data på området i en færdig form. Antallet af rockerarrangementer og deres niveau/gruppetilhørsforhold bliver ikke systematisk registreret i politiets systemer. Det registreres heller ikke systematisk, hvornår politiet har afholdt en indsats ved et arrangement, eller hvad indsatsen konkret har bestået i, ganske som der ikke kan trækkes statistik på ressourcer, der anvendes til rockerarrangementer eller andre indikatorer på kredsens belastning. Alle data i evalueringen er derfor indhentet og konstrueret manuelt (Hestehave 2013a: 22, 32).

⁸⁰. Politiet får kendskab til arrangementerne gennem kilder eller aktiv efterretningsindhentning. Hvis der må prioriteres andre opgaver, vil dette medføre en mindre grad af indhentning og registrering. Ligeledes er det muligt, at der simpelthen var færre jubilæer, runde fødselsdage mv. i dette år (Hestehave 2013a: 64).

FIGUR 55 Antal registrerede rocker- og bandearrangementer fordelt på gruppering for perioden 2010-2012, opgjort på årsbasis.

■ HA
■ BA
■ Øvrige rocker- eller bandearrangementer

Kilde: Hestehave (2013).

til, at der holdes flere arrangementer i bandemiljøet, end tidligere⁸¹.

Det er således i høj grad det aktuelle konfliktniveau mellem grupperingerne, der bestemmer såvel karakteren som antallet af arrangementer – og dermed behovet for politiindsatser. Et øget konfliktniveau kan også bevirke en stigning i antallet af spontane manifestationer, der har funktion af *show of force* eller forbrødring udadtil mellem forskellige grupperinger.

Ud over de umiddelbare beredskabsmæssige udfordringer skaber arrangementer i rocker- og bandemiljøet ofte utryghed for omgivelserne (Jørgensen 2013a; Olsen 2011; Andersen 2009). Arrangementerne indebærer også en risiko for deltagerne, da gruppen kan være angrebsmål for rivaliserende grupper.

Beredskabsobjekter

Med *beredskabsobjekter* menes mennesker, steder eller strukturer, som er forbundet med særlig risiko. De kan fx være udpegede som mål for angreb, være hotspots for kriminalitet eller have særlig risiko for at volde skade på sine omgivelser, fx virksomheder, der anvender farlige stoffer i produktionen, såkaldte risikovirksomheder. Politiets ansvar over for disse beredskabsobjekter er at forebygge og minimere risikoen for kriminalitet, ulykker eller angreb og begrænse skadevirkningen, hvis disse hændelser

alligevel indtræffer. Dette sker konkret ved at udarbejde beredskabsplaner, bevogte, kontrollere eller føre tilsyn, fx ved at patruljere på stedet.

Risikovirksomheder

Risikovirksomheder er virksomheder, der ligger inde med brandfarlige, giftige eller eksplosive stoffer. I 2013 var der 145 risikovirksomheder i Danmark (Investigative Reporting Denmark 2013)⁸². Risikovirksomheder reguleres af 'Bekendtgørelse om kontrol med risikoen for større uheld med farlige stoffer' samt Seveso-direktivet. Seveso-direktivet stiller, med virkning fra 2015, bl.a. krav om en forebyggelsespolitik, der skal sikre virksomhedernes sikkerhedsniveau.

Virksomheder under Seveso-direktivet kategoriseres i kolonne 2- og 3-virksomheder afhængigt af mængden af farlige stoffer, de oplagrer. For kolonne 3-virksomheder, der har et større oplag af farlige stoffer, har politiet pligt til at informere befolkningen og udarbejde beredskabsplaner om virksomhederne. For kolonne 2-virksomheder, der har et mindre oplag af farlige stoffer, vurderer politiet, om befolkningen skal informeres. Ud af de 145 risikovirksomheder, der fandtes i Danmark i 2013, var der 54 kolonne-3 virksomheder (Investigative Reporting Denmark 2013).

Risikovirksomheder kan også være mål for terrorister (Gagliardia 2012). Således udgør offentliggørelsen af risikovirksomheder og de typer af farlige stoffer, som virksomhederne ligger inde med, en sårbarhed, der dog må afvejes med befolkningens ret til at kende til risikovirksomheder i landet (European Environmental Agency 2010).

Kritisk infrastruktur og andre beredskabsobjekter

Danmark deltager i EU's program for beskyttelse af kritisk infrastruktur (EPCIP). Formålet med EPCIP er først og fremmest at beskytte den kritiske infrastruktur mod terrortrusler, sekundært mod menneskeskabte teknologiske trusler og naturkatastrofer (Betragtning nr. 1, Rådets direktiv 2008/114/EF, 8. december 2008). Den europæiske kritiske infrastruktur er de dele af medlemslandenes infrastruktur, hvis afbrydelse eller ødelæggelse vil få betydelige konsekvenser for to eller flere medlemsstater (BEK nr. 11 af 07/01/2011, § 2, nr. 2). I takt med digitaliseringen og udbredelsen af tingenes internet betyder beskyttelse i særlig høj grad at afværge hackerangreb mod infrastruktursystemer, der fx styrer forsyningssselskaber, vejbaneskift mv. med fare for massive systemnedbrud, hvor tekniske fejl eller angreb spreder sig til en lang række forskellige systemer.

Der findes ikke i Danmark en generel definition på kritisk infrastruktur, men en række sektorer betragtes

I takt med digitaliseringen øges samfundets sårbarhed i forhold til angreb på kritiske infrastruktursystemer

⁸¹. Skøn på baggrund af monitoring i Nationalt Efterforskningscenter.

⁸². Listen over risikovirksomheder er baseret på aktindsigt i risikovirksomheder i Danmarks 98 kommuner og i Miljøstyrelsen. Miljøstyrelsen indsamler hvert tredje år oplysninger fra lokale myndigheder til brug for indberetning til EU-Kommissionen. Dette skete sidste gang for perioden 2009-2011. Således er den seneste officielle liste fra 2011.

som særligt vigtige, fordi de leverer livsnødvendige ydelser til samfundet. Det gælder bl.a. energisektoren, transportsektoren, it- og telesektoren og sundhedssektoren.

Ud over risikovirksomheder og kritisk infrastruktur er der en række beredskabsobjekter, som påvirkes af et dynamisk risikobillede. Disse objekter bliver løbende aktualiseret af trusselsniveauet i Danmark, begivenheder og konflikter i ind- og udland samt udviklingen i kriminalitetsbilledet. Nogle steder eller personer kan være mål for terrorister, ekstremister eller kriminelle grupper. Disse gruppers angreb kan rette sig mod civile eller offentlige mål, mål med symbolsk betydning eller mål, hvor angreb vil afføde stor skade (Nemeth 2010). Konkrete beredskabsobjekter kan være fx personer, virksomheder, ambassader, asylcentre, politi, forsvar, bestemte gader i nattelivet, rockerborge, særligt udsatte boligområder, lufthavne, broer, banegårde, havne mv. De objekter, der indgår i politiets bevogtningsplan, udpeges i samarbejde med de relevante sektorer ud fra, hvor truet, sårbart og samfundskritisk strukturen eller objektet er. PET's vurdering af terrortruslen i Danmark og aktuelle begivenheder uden for landets grænser betyder fortsat en stigning i antallet af bevogtningsopgaver. Fx betyder terroraktionerne i Frankrig, Belgien og i København i 2015, at opmærksomheden mod symbolmål som fx forsvar og politi skærpes, men der kommer også en øget efterspørgsel på bevogtning og tilsyn fra fx arrangører af politiske og kulturelle begivenheder og fra religiøse mindretal, der ønsker øget beskyttelse.

Ser vi på det samlede behov for planlagte beredskabsindsatser, drives det primært af terrortruslen mod Danmark, konfliktniveauet mellem fanggrupperinger, politiske grupperinger og rocker- og bandearrangementer samt antal, størrelse og geografisk placering af begivenhederne. Andre myndigheders indsats har også betydning for behovet for politiets indsats.

5.3.2 FREMTIDIG UDVIKLING

Det er politiets vurdering, at der er et voksende behov for planlagte beredskabsindsatser, dels fordi der er flere begivenheder med tilstrømning af mange mennesker, der medfører en række lov- og ordensopgaver samt trafikale udfordringer, og dels fordi terrortruslen mod Danmark og det øvrige konfliktniveau nationalt og i verdens brændpunkter øger behovet for sikkerhedsmæssige foranstaltninger. Det skal bemærkes, at netop terrortruslen og den risikohåndtering, der ligger heri, betyder, at et øget trusselsniveau vil fungere som en accelerator i forhold til politiets ressourcebehov. Fordobles terrortruslen, mangedobles behovet for politiindsatser – også ved begivenheder, der tidligere ikke, eller kun i mindre udstrækning, involverede politiet.

Politiet forventer, at antallet af kulturelle og sportslige events fremover vil stige som led i opbygningen af oplevelsesøkonomien og placeringen af Danmark som event-venue. Danmark har allerede i de kommende år hele eller dele af større idrætsbegivenheder, bl.a. EM i fodbold for mænd og VM i ishockey, hvortil kommer de årligt tilbagevendende større idrætsbegivenheder som cykelløb, maraton samt motorløb og kulturelle begivenheder som musikfestivaler og parader. Det er sandsynligt, at der fremover vil komme flere events, heraf events der er drevet af uerfarne arrangører, som har mindre kendskab til regelsæt og ikke er vant til at tænke i sikkerhed. Dette vil, alt andet lige, betyde, at der fremover vil blive et øget behov for politiets beredskabsindsatser.

Selvom tendensen til fodboldvold tilsyneladende er stabiliseret inden for de senere år, vil enkelte kampe fortsat afstedkomme et meget højt konfliktniveau, især i Superligaen og i forbindelse med internationale kampe, i Champions League og Europa League, hvilket kan resultere i personskader og hærværk. Antallet af internationale kampe afhænger bl.a. af Danmarks placering på UEFA's koefficientliste, og placeringen i øjeblikket betyder, at danske hold skal igennem kvalifikationsspil for at få adgang til de internationale turneringer. Det betyder få internationale kampe. Også landsholdet deltager løbende i kvalifikationsrunder til EM og VM, og antallet af hjemmekampe er ca. fire om året, heraf er halvdelen venskabskampe (DBU 2015). Volden vil foregå imellem de segmenter, der aktivt opsøger og skaber konfrontationer. Man vil i de næste år forventeligt også se flere udenlandske risikofans til danske fodboldkampe, og disse vil tegne sig for dele af volden. Der vil fortsat ske rekruttering fra gruppen af risikofans til rocker- og bandemiljøet. Konflikter og personskader vil også opstå i forbindelse med fans' brug af fyrværkeri på stadion.

For så vidt angår antallet og karakteren af politiske manifestationer, vil udviklingen i høj grad afhænge af det fremtidige nationale og internationale politiske klima. Øget international uro og ustabilitet – såvel økonomisk som politisk – vil kunne medføre demonstrationer med et højt konfliktniveau og behov for sikkerhedsmæssig håndtering. De ovennævnte tendenser inden for politisk aktivisme til professionalisering, internationalisering, geografisk spredning og mobilisering via kommunikationsteknologi vil gøre sig gældende med stadig større styrke og i samspil med hinanden. Et professionaliseret protestmiljø forventes fx at reagere på begivenheder, der måske udspiller sig et helt andet sted på kloden. I kraft af professionaliseringen af miljøet kan det forventes, at aktionerne vil være mere planlagte og velkoordinerede. Dette kan være positivt, for så vidt der er tale om fredelige demonstrationer. I tilfælde af voldelige aktioner kan bedre koordinering indebære risiko for, at aktionen medfører større skade.

Trusselsniveauet medfører øget behov for bevogtning og tilsyn med konkrete beredskabsobjekter

Behovet for beredskabet i forbindelse med rocker- og bandeområdet afhænger af det fremtidige konfliktniveau. Som vi har set tidligere, så er situationen ikke stabil. Hvorvidt konflikter mellem rockere og bandegrupperinger eller banderne indbyrdes vil få antallet af arrangementer til at stige eller falde er usikkert. Det forventede fortsat høje trussels- og konfliktniveau og det dynamiske risikobillede vil betyde et fortsat stort behov for tilsyn og bevogtning af særligt udsatte områder og borgere, fx det jødiske samfund, og behovet kan stige markant på kort tid afhængigt af begivenheder nationalt og internationalt.

5.4 KRISER OG STØRRE UVARSLEDE HÆNDELSER

Der er et stigende og mere uforudsigeligt behov for politiets beredskabsparathed og beredskabsindsats i forbindelse med kriser og større uvarslede hændelser. Det er især den alvorlige terrortrussel, der skaber behovet. Hertil kommer, at globale konflikter og begivenheder påvirker situationen i Danmark i et stadig hurtigere tempo, hvilket gør behovet for indsats mere uforudsigeligt. Klimaforandringer medfører flere naturskabte kriser, der kræver politiets indsats.

Kriser og større uvarslede hændelser involverer typisk samarbejde mellem flere beredskabsaktører

Menneske- og naturskabte kriser dækker over en række forskellige hændelser, fx storme, skybrud, transportulykker og ulykker med giftige, nukleare eller sprængfarlige stoffer. Større uvarslede hændelser dækker tilsvarende over situationer, hvor enkeltpersoner eller grupperinger bevidst forsøger at skræmme befolkningen eller skade personer, samfundsstrukturer eller installationer; terrorangreb og skoleskyderier kunne være eksempler.

Sådanne kriser og hændelser involverer typisk samarbejde imellem mange beredskabsaktører, hvor politiet har rollen som ledende og koordinerende myndighed både før, under og efter indsatsen, dvs. at politiet leder og koordinerer arbejdet i planlægnings- og forberedelsesfasen, koordinerer indsatsen under operationen og evaluerer indsatsen, når operationen er afsluttet. Det danske samfunds beredskab hviler på sektoransvaret og nærhedsprincippet. Det indebærer, at hver enkelt myndighed har det beredskabsmæssige ansvar inden for sit eget myndighedsområde, og at opgaverne skal løses så tæt på borgerne som muligt. I praksis vil håndtering af kriser og større uvarslede hændelser foregå i et samarbejde mellem flere myndigheder. Planlægningen og koordineringen af det tværfaglige og tværsektorielle samarbejde er derfor en væsentlig del af politiets beredskabsarbejde.

Mere specifikt i forhold til politiets indsatser er den primære opgave at få kontrol med situationen og forhindre, at den udvikler sig yderligere. Øvrige opgaver kan bestå i krisekommunikation, varsling, afspærring, omdirigering af trafik, etablering af opsamlingspladser for døde og sårede samt evakueringscentre og efterforskning af eventuelle ulovlige forhold i forbindelse med hændelsen.

Politiet er ledende og koordinerende myndighed både før, under og efter indsatsen

5.4.1 BEHOVSANALYSE

Naturskabte kriser

Naturskabte hændelser kan fx være orkaner, stærke storme, snestorme og stormfloder. I de sidste 100 år er der kun målt orkaner fem gange i Danmark, senest i december 1999 (Beredskabsstyrelsen 2013a).

Dog har Danmark været ramt af flere kraftige storme, nogle med vindstød af orkanstyrke, senest stormene Allan og Bodil i 2013 og Dagmar og Egon i 2015. En afledt konsekvens af storme kan være stormfloder, hvor kraftig vind presser vandmasser fra havet ind over land (Danmarks Meteorologiske Institut 2014). Dette indtraf under Bodil og resulterede i flere oversvømmelser (Beredskabsstyrelsen 2013b).

Kraftigt regn og skybrud kan ramme alt fra større landsdækkende områder til regionalt eller lokalt afgrænsede områder (Danmarks Meteorologiske Institut 2014). Siden DMI påbegyndte sine målinger af nedbør i 1874, er der registreret en signifikant stigning (Miljøministeriet 2014). Konsekvenserne af kraftigt regn og skybrud afhænger af, hvor vandmasserne rammer. Et skybrud i København i 2011 resulterede fx i store materielle skader, strøm- og varmeafbrydelser, oversvømmelser på hospitaler og omfattende forstyrrelser af togdriften. Flere personer blev indlagt på grund af infektioner fra kloakvand, og en enkelt døde som følge af dette. Samfundsvigtige it-funktioner oplevede nedbrud, herunder TDC-centralen i Blågårdsgade, Københavns Kommunes nødkaldeanlæg for ældre og Vestre Fængsels it-systemer. En efterfølgende vurdering lød, at 70% af Københavns Kommunes forretningskritiske it-systemer var tæt på at blive ødelagt (Beredskabsstyrelsen 2013a).

Kraftige snefald er et andet ekstremt vejrphænomen, der kan skabe store forstyrrelser i trafikken og risiko for sammenstyrtninger på grund af for stor belastning af sne på tagkonstruktioner. Sådanne kraftige snefald sker typisk 1-2 gange om året (Beredskabsstyrelsen 2014b).

Alvorlige sygdomme og pandemier kan også udfordre samfundet og beredskabet. En alvorlig pandemi, hvor der sker en hurtig og vedvarende overførsel af smitte blandt store dele af befolkningen i flere verdensdele, vil kunne medføre, at en række kritiske samfunds-funktioner ikke kan opretholde et normalt funktions-niveau (Beredskabsstyrelsen 2013a). Fremkomst af nye infektionssygdomme, der kan have høj dødelighed, skaber utryghed og kan kræve omfattende krisestyring. I forhold til alvorlige sygdomme er det en sårbarhed, at spektret af infektionssygdomme ikke er stabilt, men at nye infektionssygdomme opdages, udvikler sig og hurtigt kan sprede sig i den globale verden (Statens Seruminstitut 2014).

Menneskeskabte kriser

Menneskeskabte ulykker og kriser kan fx være eksplosioner og brande, ulykker med farlige stoffer, transportulykker på veje eller jernbaner, fly- eller helikopterstyrt, sammenstyrtning af bygningskonstruktioner m.m.

Ved større transportulykker samarbejder politiet med Havarikommissionen. Havarikommissionens statistik for luftfart viser, at der i perioden fra 2009-2014 har været 22 sager, som har involveret beredskabet. Sagerne er ikke jævnt fordelt over årene. I 2009, 2012 og 2013 var der to sager om året, mens der er i 2010 og 2011 var fem sager om året. I 2014 var der seks sager. Typisk involveres beredskabet i de sager, hvor personer omkommer eller kommer alvorligt til skade. Det er politiets opgave at lede og koordinere beredskabet, når ulykkerne sker.

Ulykker på jernbanen er typisk kollisioner mellem bil og tog i overkørsler, kollisioner mellem tog indbyrdes, afsporinger og brande samt mindre ulykker i fx overkørsler med mindre personskade. Hertil kommer øvrige jernbaneulykker og hændelser (fx selvmord), som ikke undersøges af Havarikommissionen. Havarikommissionen vurderer, at der er ca. ti større ulykker om året med omkomne eller alvorlige personskader og ca. 40 sager med mindre uheld og øvrige jernbaneulykker og hændelser.

Ifølge Arbejdstilsynet udgør brand- og eksplosionsulykker et fåtal af arbejdsulykker i Danmark, men når det sker, er de ofte alvorlige (Arbejdstilsynet 2014). I 2013 registrerede de kommunale redningsberedskaber 15.381 brande, hvoraf 68 var dødsbrande⁸³. Antallet af brande er nedadgående, fra 20.661 i 2008 og støt faldende til 15.381 i 2013. Det formodes, at en af årsagerne til det faldende antal brande er bedre sikringssystemer og alarmer, der betyder, at flere brande undgås eller opdages og håndteres, inden de fører til alvorlige skader, hvis uheldet alligevel er

ude. Antallet af dødsbrande har i årene 2009-2014 ligget på mellem 64 og 84 årligt (Beredskabsstyrelsen 2015b)⁸⁴. I 2014 mistede 84 livet i 81 brande, og det er det højeste antal i perioden (Beredskabsstyrelsen 2015a). Ulykkesfrekvensen for brande er bl.a. relateret til køn og lav socioøkonomisk status (Beredskabsstyrelsen 2015a). I 2014 var 57 af de 81 omkomne mænd. Mere end halvdelen af dødsbrandene i 2014 skyldes rygning, og de omkomne er typisk over 50 år, bor alene og har røget tobak i kombination med brug af alkohol eller andre rusmidler (Beredskabsstyrelsen 2015b). Nytåret 2014/15 bød på tragiske ulykker med privates salg og anvendelse af fyrværkeri, bl.a. eksplosioner af chrysantemum-bomber, som kostede tre mennesker livet.

Ulykker med farlige stoffer er oftest enten industriulykker eller landtransportulykker (Beredskabsstyrelsen 2013a). Beredskabsstyrelsens kemiske beredskab modtog i perioden 2008-2013 mellem 342 og 484 henvendelser årligt om akutte uheld med farlige stoffer, herunder brande og eksplosioner, der involverer farlige stoffer (Beredskabsstyrelsen 2014a). En sådan ulykke fandt i 2013 sted på Hedegaard Agro i Nørresundby, hvor en tank med kemikalier eksploderede. Efterfølgende opstod brand og giftig røgudvikling og seks personer blev kørt til undersøgelse (Boserup 2013). Dansk industri har en begrænset anvendelse af farlige stoffer i forhold til andre europæiske lande og en større miljø- og sundhedsbevidsthed betyder generelt strengere regler for anvendelse og krav om udfasning af de mest skadelige stoffer (Beredskabsstyrelsen 2013a: 34).

Terrortruslen fra militante grupper

Islamisk inspireret ekstremisme og udrejste til konfliktzoner

Terrortruslen har gennem en årrække været stigende i Danmark. Attentaterne på kulturarrangementet i Krudttønden og den jødiske synagoge i København den 14. og 15. februar 2015 gjorde truslen til en realitet, der kostede to mennesker livet og sårede seks betjente. Terrortruslen udspringer overvejende fra personer og grupper med et militant islamistisk udgangspunkt. De motiveres af en opfattelse af, at islam er under angreb fra Vesten, af tegningesagen og af Danmarks aktive udenrigs- og sikkerhedspolitik i bl.a. Syrien og i Irak og engagementet i den internationale koalition mod den militante islamiske gruppe ISIS i Irak (Center for Terroranalyse 2014a). I 2008 var PET's vurdering, at det militante islamistiske miljø omfattede forholdsvis få personer (Center for Terroranalyse 2008), men i 2014 var vurderingen, at der findes nogle hundrede, som aktivt støtter en militant

Antallet af brande i Danmark er faldende

⁸³. Der registreres på antal udrykninger, det reelle antal brande er højere (se note 84 nedenfor).

⁸⁴. Forsikringsbranchen modtager dog flere anmeldelser af brande, end redningsberedskabet rykker ud til. Mange små brande slukkes af ejeren selv, men fører alligevel til skader, som meldes til forsikringssekslerne (Beredskabsstyrelsen, Brandudrykninger sammenlignet med forsikringsanmeldte brande 2006-2012).

Terrortruslen fra ekstremistiske grupperinger øger behovet for beredskabsparathed og beredskabsindsatser

ideologi, samt en langt større skare af sympatisører (Center for Terroranalyse 2014b).

PET vurderer, at truslen især stammer fra mindre grupper og fra personer, der vender hjem fra konfliktzoner og har deltaget i kamphandlinger, men der kan også være tale om soloterrorisme, hvor personen handler alene, men har eller har haft kontakt med militante ekstremistiske grupper (Center for Terroranalyse 2011; Center for Terroranalyse 2012).

Det samlede antal personer, der er eller har været udrejst fra Danmark til konfliktzoner, udgør mindst 115, men tallet kan være højere (Politiets Efterretningstjeneste 2015b). De udrejste er i første række unge sunnimuslimske mænd, herunder et antal bandemedlemmer eller andre med kriminel baggrund, uden at der dog synes at være tale om en tendens. Et mindre antal kvinder er tillige udrejst fra Danmark til konfliktzoner. PET vurderer, at mindst 19 udrejste fra Danmark er dræbt i Syrien eller Irak (Politiets Efterretningstjeneste 2015b). Omkring halvdelen af det samlede antal personer, der har været udrejst, er nu tilbage i Danmark. En fjerdedel af de udrejste er fortsat i konfliktzonerne og har været der i mere end et år. De øvrige befinder sig andre steder i udlandet. PET vurderer, at længere tids ophold i et konfliktområde eller flere rejser dertil, øger sandsynligheden for radikaliserings samt evnen til at kunne udføre et terrorangreb (Center for Terroranalyse 2014c). PET vurderer ligeledes, at hjemvendte personer kan opnå en særlig status i de radikale miljøer, der kan udnyttes til at fremme radikaliserings og rekruttering til enten udrejse til konfliktzoner – primært Syrien og Irak – eller til terrorangreb i Danmark. Rekruttering og radikaliserings af unge i en militant islamistisk retning sker bl.a. gennem undervisning i visse moskeer, på private lokaliteter, i fængsler og via sociale medier, der er et effektivt middel til at udbrede militant islamistisk propaganda. Truslen mod Danmark kan også komme fra personer eller grupper fra udlandet. Flere tidligere terrorsager med angrebsmål i Danmark har været planlagt i udlandet.

Der er en stigende tendens til, at militante islamistiske grupper opfordrer til simple angreb med lettilgængelige våben eller forhåndenværende midler udført af enten få personer eller enkelte personer, frem for mere komplekse angreb (Center for Terroranalyse 2014d). Et sådant angreb kan fx være en simpel version af et stormangreb, hvor en eller flere personer, stormer, indtager og fastholder et eller flere mål. Ved et sådant angreb benyttes overraskelsesmomentet og forvirringen blandt ofre og de koordinerende myndigheder til at maksimere skaderne. Angriberne er typisk parate til at ofre livet i angrebet (Center for Terroranalyse 2012), som det fx var tilfældet i Frankrig og i København i begyndelsen af 2015.

Skiftet fra komplekse, krævende og store angreb til simple angreb, der kan gennemføres spontant eller med kort planlægning, gør samfundet ekstra sårbart:

At indgangsbarrieren i forhold til træning og teknisk kompetence er lav, at planlægningsfasen er kort, samt at der er få involverede, mindsker sandsynligheden for, at myndighederne vil opdage angrebet forud for udførelsen (Center for Terroranalyse 2012). Personer, der er hjemvendt fra konfliktzoner efter deltagelse i kamphandlinger, og som har tilegnet sig militære kompetencer og militant ekstremistisk ideologi og formår at navigere ubemærket i samfundet, øger risikoen for sådanne angreb (Center for Terroranalyse 2014a). Muligheden for at gennemføre et terrorangreb er afhængig af adgang til våben eller sprængstoffer, og således er personprofiler, der lovligt har adgang til våben eller sprængstoffer, en sårbarhed (Center for Terroranalyse 2012).

Truslen fra islamisk inspirerede ekstremister og hjemvendte fra kamphandlinger i konfliktzoner er derfor både alvorlig og kompleks. PET peger på udvalgte globale konflikter, udrejse til konfliktzonerne, nye og/eller stærkere radikaliseringsmiljøer og (gen-)optrykningen af Muhammed-tegningerne som drivkræfter for terrortruslen i Danmark. Der er ingen af disse drivkræfter, der i sig selv fører til terrorattentater i Danmark, men de udgør sammen med en række andre og mere individuelle faktorer væsentlige risikofaktorer. En lettere adgang til våben, fx via rocker- og bandemiljøet skærper truslen yderligere. Og åbenheden i det danske samfund udgør en væsentlig sårbarhed for sådanne terrorattentater. Det skaber et stort behov for, at Dansk Politi er i stand til at forhindre terroraktioner, minimere yderligere farer, genoprette ro og orden samt efterforske forbyrdelsen.

Højre- og venstreekstremisme

I Danmark findes politisk ekstremistiske miljøer, der er parate til at anvende vold (Center for Terroranalyse 2014a). Karakteristisk er, at højre- og venstreekstremisme orienterer sig mod hinanden i en konflikt, som hyppigt handler om etniske minoriteter i Danmark (SFI 2014: 10, 48, 67). Det venstreekstremistiske miljø er i opposition til en verdensorden, der opfatter som neoliberal og imperialistisk, og det højreekstremistiske miljø er i opposition til islam og etniske minoriteter, der inden for de sidste tyve år er blevet et tillæg til den traditionelle antisemitisme for de nationalsocialistiske grupperinger (SFI 2014: 30, 42). Alle grupper opfatter politiet og andre myndigheder som en fjende, enten som den anden fløjs beskytter eller som repræsentant for systemet (SFI 2014: 68, 40). PET vurderer, at der er en stigende tendens til polarisering og optrapning i konfrontationerne mellem fløjene, der begge har fokus på at gennemføre voldelige aktioner mod hinandens arrangementer (Politiets Efterretningstjeneste 2014a). PET vurderer, at der er en begrænset terrortrussel fra personer eller grupper, der færdes i eller identificerer sig med holdninger i politisk-ekstremistiske miljøer, men både venstre- og højreekstremistiske miljøer har kontakter til ekstremistiske miljøer i udlandet.

Militante islamistiske grupper opfordrer i stigende grad til simple terrorangreb udført af få og med lettilgængelige midler

Skoleskyderier

Skoleskyderier er skudepisoder, der finder sted på skoler og retter sig mod elever og/eller ansatte på skolen (Muschert 2007). I Danmark har der været én skoleskyderi-lignende hændelse, nemlig i 1994, hvor en studerende på Århus Universitet dræbte to personer og sårede to andre. Den følgende beskrivelse af fænomenet tager derfor udgangspunkt i internationale hændelser og forskning.

Der er en tendens til, at skoleskyderier betragtes over én kam, men kategorien dækker over forskellige typer af skudepisoder, gerningsmænd og motiver (Muschert 2007). I nogle tilfælde er gerningspersonen studerende eller ansat på skolen. Motivet kan være hævn, fx for social eksklusion, og angrebet retter sig mod tilfældige på skolen eller mod grupper af personer på skolen (Muschert 2007: 62, 69). I andre tilfælde har motivet ikke baggrund i en historik med skolen eller personer på skolen, og gerningspersonen vil typisk være en voksen, der ikke har tilknytning til skolen. Angrebet kan være rettet mod skolen som symbol eller institution, eller mod udvalgte persongrupper fx udvalgt på grund af deres køn (Muschert 2007: 62). Udviklingstendensen for skoleskyderier i USA er, at der over de sidste tre årtier er sket en stigning i antallet af episoder (Klein 2012).

De typer af skoleskyderier, der kun involverer én eller få gerningspersoner, med en kort planlægningsfase og simpel angrebsstil, er vanskelige at opdage inden eksekvering. Adgang til våben faciliterer mulighederne for angreb. En risikofaktor er et socialt ekskluderende miljø i skolen, herunder afvisning og mobning fra klassekammerater. Ligeledes er psykisk sygdom en risikofaktor (Muschert 2007; Klein 2012).

5.4.2 FREMTIDIG UDVIKLING OG UDFORDRINGER

Det er politiets vurdering, at der er stigende behov for politiets beredskab i forbindelse med kriser og større uvarslede hændelser. Det skyldes først og fremmest terrortruslen mod Danmark, der driver en stor del af behovet for politiets beredskabsparathed. Selv om truslen fra ekstremistiske grupper er øget, og terrortruslen er alvorlig, er risikoen for at blive offer for et terrorangreb i Danmark stadig begrænset. Symbolske mål i forbindelse med tegningssagen vil stadig være udsatte. På baggrund af erfaringerne fra bl.a. Utøya den 22. juli 2011 i Norge (Norges Offentlige Utredninger 2012) er der udviklet ny strategi og organisering på beredskabsområdet med særligt fokus på større uvarslede hændelser, og der er igangsat et større kompetenceudviklingsprogram. Som attentatet i København viste, så medvirker de sociale medier til, at begivenheder og relevante oplysninger fra borgerne om en sådan hændelse hurtigt kommer til myndighedernes kendskab. Beredskabsparatheden handler derfor både om tilgængelighed og evnen til at få fat

i den relevante information, evnen til at koordinere med de øvrige myndigheder, der indgår i det nationale beredskab, og om politiets egen parathed i forhold til den enkelte operation.

Det generelle konfliktniveau i verden driver også udviklingen inden for kriser og større uvarslede hændelser, fordi konflikter på globalt plan relativt hurtigt kan blive et lokalt anliggende, hvad enten der er tale om terror eller politiske manifestationer. Som nævnt i Danmark 2015-2020 er det sandsynligt, at der i de kommende fem år vil opstå nye internationale konflikter og konfliktzoner, hvilket derfor også vil få indflydelse på behovet for politiets beredskabsindsatser i Danmark. Tendensen til polarisering og optrapning i konfrontationerne mellem højre- og venstrefløjsaktivister vil medføre flere aktioner og voldelige modaktioner. Det forventede fortsat høje trussels- og konfliktniveau vil betyde et fortsat stort behov for et beredskab, der hurtigt og effektivt kan skalere indsatsen i forhold til begivenhederne i Danmark og i udlandet, både i forhold til planlagte og uvarslede hændelser, jf. afsnittet om planlagte indsatser ovenfor.

Adgang til våben og sprængstoffer er en betingelse for terrorhændelser og konflikter i andre miljøer samt for skoleskyderier. Danmarks relativt stramme våbenlovgivning bliver næppe ændret. Men den øgede organisering og internationalisering mellem kriminelle grupperinger samt risikoen for, at disse får adgang til våben og andet militært materiale fx fra Rusland, vil kunne øge mængden af skydevåben i Danmark. Samtidig vil der, som ligeledes nævnt i Danmark 2015-2020, også være en risiko for, at der vil kunne produceres våben eller våbenkomponenter på 3D-printere, ligesom vi vil kunne opleve, at flere eksperimenterer med udvikling af sprængstoffer. Droner kan på sigt også anvendes til indsmugling af uønskede eller ulovlige genstande (våben, fyrværkeri, alkohol i flaske mv.), mens begivenheder og events udspiller sig.

Samlet set vil der fortsat være en mindre risiko for skoleskyderier. Den lave risiko hænger bl.a. sammen med dansk våbenkontrol og regler for opbevaring af våben i private hjem, og at antallet af unge, der føler sig mobbede, generelt er faldende (Statens Institut for Folkesundhed 2011). Dog bør skoler også i Danmark betragtes som mulige symbolmål.

Jævnfør kapitel 2 kan klimaændringerne resultere i højere temperaturer, større nedbørmængder, højere vandstand i havene og flere storme. Inden for et mindre geografisk territorium som Danmark og inden for et femårsperspektiv er der betydelig usikkerhed om effekten af klimaændringerne. En fortsat udvikling imod kraftige nedbørmængder og flere storme vil dog øge risikoen for flere alvorlige oversvømmelser og storme, der kan medføre skader på bygninger, vej- og jernbanenettet, energiforsyning og informations- og

Globale begivenheder bliver en del af en dansk kontekst i et stadig hurtigere tempo

Mængden af illegale våben og sprængstoffer i Danmark kan forventes at stige

kommunikationsteknologi, som politiet, i samarbejde med de øvrige relevante myndigheder, skal afhjælpe.

Mængden og intensiteten af trafik på land, til vands og i luften er stigende. Sammen med øget global rejseaktivitet og øget indvandring til Danmark vil vi, alt andet lige, fremover opleve en øget risiko for, at alvorlige sygdomme spredt sig til Danmark. Men den øgede trafikmængde øger også risikoen for større transportulykker (Beredskabsstyrelsen 2013a). Risikoen for sidstnævnte kan dog muligvis opvejes af de tiltag, der løbende indføres for at forbedre sikkerheden inden for de forskellige transportsektorer (Beredskabsstyrelsen 2013a). Havarikommisjonen vurderer, at antal af uheld og hændelser på luftfarts- og jernbaneområdet vil være uændret de kommende 5 år (Havarikommisjonen 2015, personlig kommunikation). Omvendt vil risikoen blive påvirket i negativ retning af ændrede klimaforhold som hyppigere og kraftigere situationer med stærk blæst, høje bølger og oversvømmelser (Beredskabsstyrelsen 2013a).

Politiet vurderer, at der fortsat vil ske et fald i antallet af brande pga. bedre sikring i private hjem og i virksomheder.

Den fremtidige udvikling i forhold til antallet af risikovirksomheder er vanskelig at forudsige og vil afhænge af en mangfoldighed af faktorer, herunder den økonomiske udvikling i såvel Danmark som i udlandet. Et strengere regelværk og udfasning af de mest sundheds- og miljøskadelige farlige stoffer kan i et vist omfang betyde, at der fremover vil være færre farlige stoffer i Danmark, hvorved risikoen for visse typer af ulykker i forbindelse med risikovirksomheder nedsættes. Visse farlige stoffer, som ikke anvendes i større mængder herhjemme, transporteres dog igennem Danmark, og den generelle forøgelse af trafikmængden forhøjer risikoen for transportulykker med farlige stoffer. Herudover kan ændringer i danske vejrforhold også øge risikoen for industriulykker og transportulykker med farlige stoffer (Beredskabsstyrelsen 2013a).

Klimaforandringer ventes at skabe flere naturskabte kriser, der kræver politiets indsats

6. REFERENCER

6. REFERENCER

A

Analysegruppen for Vejtrafikuheld (2001). *Lastbiler – en dybdeanalyse af 21 uheld.* København: AVU.

Andersen, B. A. (2009). Skarpladt pistol og kokain fundet før rockefest. *Bt.dk*, 7. august 2009.

Andersen, C. S. (2014). *Udpejning af risikolokaliteter på det tosporede vejnet i åbent land baseret på data om vejens karakteristika.* Aalborg: Aalborg Universitet, Institut for Byggeri og Anlæg: Ph.d.-afhandling nr. 69.

Andersen, H. S. & S. Bjørn, A. Clementsen, G. Gottschalk, H. Nielsen, J. N. Larsen, R. H. Scherg, V. Suenson (2009). *Evaluering af indsatsen i fem kvarterløftsområder 2002-2008.* København: Statens Byggeforskningsinstitut, Aalborg Universitet i København.

Andersen, J. & A. Hede, J. Goul Andersen (2013). *Tryghedsmåling 2013 - Danskernes hverdagsproblemer.* København: Trygfonden.

Anklagemyndighedens Vidensbase (2014). *Opdateret domspraksis strflov § 262 - 609-0005 -06.10.2014 - Menneskehandel - oversigt over domspraksis i sager om overtrædelse af straffelovens § 262 a - opdateret 06.10.2014* http://www.anklagemyndigheden.dk/_layouts/Ankl.dk.SP.Vidensbase.Handler/VidensbaseDocumentHandler.ashx?VidensbaseDocumentName=http://www.anklagemyndigheden.dk/sites/vidensbase/Documents/opdateret%20domspraksis%20strflov%20%20262%20-%20609-0005%20-%2006.10.2014.pdf (hentet d. 06.11.2014).

Arbejdstilsynet (2014). *Ulykker på grund af brand og eksplosion.* <http://arbejdstilsynet.dk/da/regler/ulykkesrisici/brand-og-eksplosion/forebyg-ulykker-brand-og-eksplosion.aspx> (hentet d. 06.02.14).

Arent, T. (2014). Nu bliver bilen rigtig automobil. *Motor*, 12: 6-9.

Avlund, N. & L. Kjeldsen, L. Darso (2013). *Trygheden i danske byområder. En måling af trygheden ved at bo og færdes i udsatte boligområder sammenlignet med andre byområder i Danmark.* Hvidovre: Center for Boligsocial Udvikling.

B

Balvig, F. (2011). *Lovlydig ungdom.* Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.

Balvig, F., L. Holmberg & M. P. H. Nielsen (2009a). *Politireformen år to. Befolkningens og samarbejdspartneres syn på politiet i november/december 2008.* København: Københavns Universitet & Rigspolitiet.

Balvig, F., B. Laursen, K. S. Madsen, K. Sidenius & M.-B. E. Martinussen (2009b). *Voldtægt der anmeldes. Del III: Udviklingen – især med henblik på fuldførte overfaldsvoldtægter.* Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.

Balvig, F. & L. Holmberg (2013). *Politiet - og befolkningens tryghed der hvor de bor.* www.dansk-politi.dk, 21. marts 2013.

Balvig, F., & B. Kyvsgaard, A. B. Pedersen (2013). *Udsathed for vold og andre former for kriminalitet. Offerundersøgelserne 1995-96 og 2005-12.* København: Københavns Universitet, Justitsministeriet, Det Kriminalpræventive Råd & Rigspolitiet.

Bassini, Felippo (2014). Miljøkriminalitet i Sverige – omfang og organisering. *Miljøkrim*, 17 (2): 38-41.

BBC Trending (2015). *Social Media: Not What, but Where you Say it.* <http://www.bbc.co.uk/programmes/p02fnglx> (hentet d. 02.02.2015)

Behrendorff, I & I. M. Bernhoft, J. Christensen (1989). *Spritkørsel i Danmark.* København: Rådet for Trafiksikkerhedsforskning.

Beredskabsstyrelsen (2013a). *Nationalt Risikobilbillede.* Birkerød: Beredskabsstyrelsen. http://brs.dk/viden/publikationer/Documents/Nationalt_Risikobilbillede.pdf (hentet d. 20.01.2015).

Beredskabsstyrelsen (2013b). *En mia. liter vand pumpet væk efter stormen Bodil.* http://brs.dk/omstyrelsen/presse/nyheder/Pages/2013_12_09.aspx (hentet d. 05.02.2015).

Beredskabsstyrelsen (2014a). *Redningsberedskabets Statistik 2014*. <http://www.brs.dk/viden/publikationer/Documents/Redningsberedskabs%20Statistik%202014.pdf> (hentet d. 07.04.2015).

Beredskabsstyrelsen (2014b). *Snestorme*. <http://brs.dk/beredskab/hjaelp-til-selvhaelp/snestorme/Pages/snestorme.aspx> (hentet d. 01.12.2014).

Berlingske (2010). *Kvinder bærer våben om natten*. <http://www.b.dk/danmark/kvinder-baerer-vaaben-om-natten> (hentet d. 03.12.2014).

Beredskabsstyrelsen (2015a). *Højeste antal branddøde i seks år*. http://brs.dk/omstyrelsen/presse/nyheder/Pages/2015_02_23_hoejeste-antal-branddoede-i-seks-aar.aspx (hentet d. 22.03.2015).

Beredskabsstyrelsen (2015b). *Redningsberedskabets Statistik*. <https://statistikbank.brs.dk/sb#page=a0377> (hentet d. 26.03.2015).

Bislev, M. & K. Bisphansen (2013). "Kriminalitetsbilledet i Danmark og internationalt" i *Jacobsen, M. H. & A.-S. Sørensen (red.) Kriminologi – en introduktion*. København: Hans Reitzels Forlag: 41-60.

Boserup, R. (2013). *Politi efter eksplosion: Hold jer inden døre*. www.berlingske.dk, 16. december 2013.

Bring (2014). *E-handelsrapporten 2014*. Kastrup: Bring.

Britto, S. (2013). Diffuse anxiety: The role of economic insecurity in predicting fear of crime. *Journal of Crime and Justice*, 36(1): 18-34.

Brunton-Smith, I. & P. Sturgis (2011). Do neighborhoods generate fear of crime? An empirical test using the British crime survey. *Criminology*, 49(2): 331-369.

Brottsförebyggande Rådet (2015). *Sveriges officiella statistik*. <http://www.bra.se/bra/brott-och-statistik/statistik/anmalda-brott.html> (hentet d. 08.04.2015).

C

Center for Cybersikkerhed (2014). *Situationsbilleder af sikkerhedstilstanden på "den danske del af internettet"*. København: Center for Cybersikkerhed & Forsvarets Efterretningstjeneste.

Center for seksuelt misbrugte (2014). *Følggevirkninger for mænd*. www.incestcenterfyn.dk/senfolger/folgevirkninger-for-maend (hentet d. 15.07.15).

Center for Terroranalyse (2008). *Globaliserede ekstremister. 1. og 2. generationsekstremister i Danmark*. København: Politiets Efterretningstjeneste.

Center for Terroranalyse (2011). *Truslen fra solo-terrorisme og "lone wolf"-terrorisme*. København: Politiets Efterretningstjeneste.

Center for Terroranalyse (2012). *Terroristers brug af stormangreb*. København: Politiets Efterretningstjeneste.

Center for Terroranalyse (2014a). *Vurdering af terrortruslen mod Danmark*. <https://www.pet.dk/CTA/~media/CTA/20141212VTDendeligpdf.ashx> (hentet d. 20.02.2015).

Center for Terroranalyse (2014b). *Danske islamistiske miljøer med betydning for terrortruslen mod Danmark*. København: Politiets Efterretningstjeneste.

Center for Terroranalyse (2014c). *Truslen mod Danmark fra personer udrejst til Syrien*. København: Politiets Efterretningstjeneste.

Center for Terroranalyse (2014d). *Nye tendenser*. <https://www.pet.dk/Terrorisme/Nye%20tendenser.aspx> (hentet d. 01.12.2014).

CFCS (2013). *Truslen i cyberspace*. <http://fe-ddis.dk/cfcs/CFCSDocuments/Center%20for%20Cybersikkerhed%20trusselsvurdering.pdf> (hentet d. 13.11.2014).

Christensen, G. (2013). *Indsatser i udsatte boligområder. Hvad virker, hvorfor og hvordan?* København: Kraks Fond Byforskning.

College of Policing (2015). *College of Policing analysis. Estimating demand on the police service*. http://college.pressofficeadmin.com/repository/files/Demand%20Report%2023_1_15_noBleed.pdf (hentet d. 27.04.2015).

Copes, H. & L. M. Vieraitis (2009). *Bounded rationality of identity thieves: Using offender-based research to inform policy*. *American Society of Criminology* (8)2: 237-262.

COWI (2014). *Evaluering af handlingsplan til bekæmpelse af menneskehandel*. København: Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold.

D

Dahlen, E. R. & B. D. Edwards, T. Tubré, M. J. Zyphur, C. R. Warren (2012). Taking a look behind the wheel: An investigation into the personality predictors of aggressive driving. *Accident Analysis and Prevention*, 45: 1-9.

Dam, P. (2013). *Voldtøget? Du havde jo også nedringet kjole på.* <http://www.mx.dk/nyheder/danmark/story/20032668> (hentet d. 15.01.2015).

Danmarks Meteorologiske Institut (2014). *Fremtidige klimaforandringer i Danmark, Danmarks Klimacenter, Rapport nr. 6, 2014.* http://www.dmi.dk/fileadmin/user_upload/Rapporter/DKC/2014/Klimaforandringer_dmi.pdf (hentet d. 20.01.2015).

Danmarks Nationalbank (2014). *Kvartalsoversigt, 3. kvartal 2014, Status på finanspolitikken i EU.* http://www.nationalbanken.dk/da/publikationer/Documents/2014/09/DN_Kvartalsoversigt_3_kvartal%202014.pdf (hentet d. 14.01.2015)

Danmarks Statistik (2011). *Den offentlige sektors brug af it 2010.* http://www.dst.dk/pukora/epub/upload/15243/offit_rettet.pdf (hentet d. 15.07.15).

Danmarks Statistik (2012a). *It-anvendelse i befolkningen 2012.* København: Danmarks Statistik.

Danmarks Statistik (2012b). *It-anvendelse i den offentlige sektor 2011.* <http://www.dst.dk/pukora/epub/upload/17882/itan.pdf> (hentet d. 15.07.2015).

Danmarks Statistik (2013). *It-anvendelse i befolkningen 2013.* København: Danmarks Statistik.

Danmarks Statistik (2014a). *Danskernes rejsevaner er stabile.* <http://www.dst.dk/pukora/epub/Nyt/2014/NR374.pdf> (hentet d. 14.01.2015).

Danmarks Statistik (2014b). *Andelen af indvandrere og efterkommere stiger. 1. maj 2014.* http://www.dst.dk/pukora/epub/Nyt/2014/NR231_1.pdf (hentet d. 14.01.2015).

Danmarks Statistik (2014c). *Indvandrere i Danmark.* København: Danmarks Statistik.

Danmarks Statistik (2014d). *It-anvendelse i befolkningen 2014.* København: Danmarks Statistik.

Danmarks Statistik (2014e). *It-anvendelse i virksomheder 2014.* København: Danmarks Statistik.

Danmarks Statistik (2014f). *Illegal aktivitet i det hovedreviderede nationalregnskab.* København: Danmarks Statistik.

Danmarks Statistik (2015). *It-anvendelse i befolkningen - EU-sammenligninger 2014.* København: Danmarks Statistik.

DBU (2015). *Landsholdets Program.* http://www.dbu.dk/landshold/herrelandshold/A-landsholdet/landsholdets_program

Demant, J. (2013). "Narkotika og kriminalitet" i *Jacobsen, M. H. & A.-S. Sørensen (red.) Kriminologi - en introduktion.* København: Hans Reitzels Forlag: 329-349.

Den Internationale Valutafond (2014). *Legacies, Clouds, Uncertainties World Economic Outlook October 2014.* <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2014/02/weodata/index.aspx> (hentet d. 12.01.2015).

Det Kriminalpræventive Råd (2009). *Undersøgelse af konflikter i trafikken.* Arbejdsnotat.

Det Kriminalpræventive Råd (2015). *Indbrud. Indbrudstallene er stadig meget høje i Danmark, selvom tallene er faldet meget de seneste år.* <http://www.dkr.dk/indbrud-1> (hentet d. 08.02.2015).

Dr.dk (2015). *Sexafpressere drev unge til selvmord.* <http://www.dr.dk/Nyheder/-Events/2015/01/08144028.htm> (hentet d. 27.03.2015).

DREAM (2014). *Langsigtet økonomisk fremskrivning 2014.* http://www.dreammodel.dk/pdf/Langsigtet_fremskrivning_2014.pdf (hentet d. 14.01.2015).

DTU Transport (2014). *Transportøkonomiske enhedspriser.* <http://www.modelcenter.transport.dtu.dk/Publikationer/Transportoekonomiske-Enhedspriser>. (hentet d. 11.02.2015)

Dyrenes Beskyttelse (2014). *Dyreværns sager.* <http://www.dyrenesbeskyttelse.dk/hvad-g%C3%B8r-vi/p%C3%A5-tv%C3%A6rs/dyrev%C3%A6rns-sager#vL0IALjDXgcJ0dw5.97> (hentet d. 10.02.2015).

E

Ejsing, A. K. (2012). *Kriminalitet og tryghed 2012.* Hellerup: Forsikring & Pension.

Elvik, R (2014). *Fart og trafikksikkerhed.* Nye modeller. TØI rapport 1296. Oslo: Transportøkonomisk institutt.

Engelhardt, R. (2011). *Hvordan virker Bitcoins?* <http://ing.dk/artikel/hvordan-virker-bitcoins-119532> (hentet d. 24.11.2014).

Eriksson, K. (2009). *Otrygghet och segregation bostadsområdets betydelse för allmänhetens otrygghet och oro för brott*. Stockholm: Brottsförebyggande Rådet.

EU Kommissionen (2014a). *Report on EU customs enforcement of intellectual property rights. Results at the EU border 2013*. http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/2014_ipr_statistics_en.pdf (hentet d. 07.04.2015).

EU Kommissionen (2014b). *EU Anti-Corruption Report 2014*. Bruxelles: EU.

Eurojust (2014). *Strategic Project on Environmental Crime*. Haag: Eurojust.

European Environmental Agency (2010). *EEB Briefing on the Proposal for a "Directive of the European Parliament and of the Council on control of major accident hazard involving dangerous substances" (Seveso III Proposal)*. København: European Environmental Agency.

Europol (2013a). *Threat Assessment 2013 – Environmental Crime in the EU*. Haag: Europol.

Europol (2013b). *Update – Results from the largest football match-fixing investigation in Europe*. <https://www.europol.europa.eu/content/results-largest-football-match-fixing-investigation-europe> (hentet d. 04.12.2014)

Europol (2013c). *EU Serious and Organised Crime Threat Assessment, SOCTA 2013*. www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/soc-ta2013.pdf (hentet d. 11.02.2015).

Europol (2014). *The Internet Organised Crime Threat Assessment, IOCTA*. https://www.europol.europa.eu/sites/default/files/publications/europol_iocta_web.pdf (hentet d. 20.01.2015).

Europol (2015). *Exploring Tomorrow's Organized Crime*. <https://www.europol.europa.eu/> (hentet d. 07.04.2015).

Eurostat (2013). *Trends in Crime and Criminal Justice, 2010*. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3433488/5585960/KS-SF-13-018-EN.PDF/b510d657-4749-47f5-81c4-adf66edfa6f3?version=1.0> (hentet d. 07.04.2015).

Eurostat (2014). *Trafficking in Human Beings 2014*. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-TC-14-008 (hentet d. 12.11.2014).

F

Fallon, I. & D. O'Neill (2005). The world's first automobile fatality. *Accident Analysis and Prevention*, 37 (4): 601-603.

Ferguson, K. M., & C. H. Mindel (2007). Modeling fear of crime in Dallas neighborhoods: A test of social capital theory. *Crime & Delinquency*, 53(2): 322-349.

Finansministeriet (2015). *Finanslov for finansåret 2015. Tekst og anmærkninger § 11*. Justitsministeriet. København: Finansministeriet.

Finanstilsynet (2015). *Markedsmisbrugsstatistik 2006 – 2014*. <https://www.finanstilsynet.dk/da/Tal-og-fakta/Statistik-noegletal-analyser/Markedsmisbrugsstatistik/Arkiv.aspx> (hentet d. 07.04.2015).

FNs Flygtningehøjkommissariat (2014). *The Environment and Climate Change 2014*. <http://www.unhcr.org/540854f49.pdf> (hentet d. 20.01.2015).

Foght, T. (2014). *Stigningen i antallet af ulovlige udlændinge*. <http://www.mx.dk/nyheder/danmark/story/17784861> (hentet d. 04.12.2014).

Forsikring & Pension (2014). *Tyveristatistik – antal tyveriskader*. http://www.forsikringogpension.dk/presse/Statistik_og_Analyse/statistik/forsikring/antalskader/Documents/Tyveristatistik_antal_helår.pdf (hentet d. 09.03.2015).

Forbes (2014). *How The Internet of Things Will Rule Your Workday in 2020, 24/10/2014*. <http://www.forbes.com/sites/centurylink/2014/10/24/how-the-internet-of-things-will-rule-your-workday-in-2020-infographic/> (hentet d. 17.12.2014).

Forsvarets Efterretningstjeneste (2013). *Efterretningsmæssig Risikovurdering*. <http://feddis.dk/SiteCollectionDocuments/FE/Efterretningsmaessige-Risikovurderinger/Risikovurdering2013.pdf> (hentet d. 20. april 2015).

Forsvarets Efterretningstjeneste (2014). *Efterretningsmæssig Risikovurdering*. <http://feddis.dk/SiteCollectionDocuments/FE/Efterretningsmaessige-Risikovurderinger/Risikovurdering2014.pdf> (hentet d. 14.01.2015).

Frontex (2014a). *Annual Risk Analysis 2014*. Warszawa: Frontex.

Frontex (2014b). *People smugglers: The latter day slave merchants*. <http://frontex.europa.eu/feature-stories/people-smugglers-the-latter-day-slave-merchants-UARkn1> (hentet d. 29.11.2014).

Færdselssikkerhedskommissionen (2013). *Hver ulykke er én for meget – et fælles ansvar. Færdselssikkerhedskommissionens nationale handlingsplan 2013-2020.* <http://www.færdselssikkerhedskommissionen.dk/sites/kombelt.dev2.1508test.dk/files/filer/Handlingsplan%202013-2020%20Hver%20ulykke%20er%20C3%A9n%20for%20meget%20-%20et%20f%C3%A6lles%20ansvar.pdf> (hentet d. 15.07.2015)

Fødevarestyrelsen (2011). *Dyrevelfærd i Danmark.* København: Fødevarestyrelsen, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.

Fødevarestyrelsen (2013). *Dyrevelfærd i Danmark.* København: Fødevarestyrelsen, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.

Fødevarestyrelsen (2014). *Dyrevelfærd i Danmark.* København: Fødevarestyrelsen, Ministeriet for Fødevarer, Landbrug og Fiskeri.

G

Gagliardia, R. (2012). Harmonization of Safety and Security Aspects in Critical Installations of "Seveso"-Type. *Chemical Engineering Transactions*, Vol. 26, 2012.

Gendarmerie Nationale (2011). *Prospective Analysis on Trends in Cybercrime from 2011 to 2020.* <http://www.mcafee.com/us/resources/white-papers/wp-trends-in-cybercrime-2011-2020.pdf> (hentet d. 20.01.2015).

Gonzales, Paule (2015). *Vera Jourova : «Près de 6000 Européens sont partis faire le djihad» Le Figaro, 12. april 2015.* <http://www.lefigaro.fr/international/2015/04/12/01003-20150412ARTFIG00128-vera-jourova-pres-de-6000-europeens-sont-partis-faire-le-djihad.php> (hentet d. 17.04.2015)

Green, A. (2007). *Hur viktig är fotbollen för fotbollshuliganismen? En skandinavisk betraktelse, Kriminologiska Institutionen.* Solna: Stockholm Universitet, Polishögskolan.

Grönlund, B. (2008). "Sammenhænge mellem arkitektur og kriminalitet" i N. Bjørn (red.) *Arkitektur der forandrer: Fra ghetto til velfungerende byområde.* København: Gads Forlag: 64-79.

GSMA (2014). *Half of the World's population connected to the mobile internet by 2020, according to new GSMA figures, 6/11/2014.* <http://www.gsma.com/newsroom/press-release/half-worlds-population-connected-mobile-internet-2020-according-gsma/> (hentet d. 17.12.2014).

H

Hansen, A. S. & C. Jensen (2012). *Risiko i trafikken 2007-2010.* København: DTU Transport.

Harms, L. (2003). *Brug af mobiltelefon under bilkørsel. En oversigt over aktuel empiri.* <http://www.trafikdage.dk/td/papers/papers03/Brugafmobiltel-indlaeg.pdf> (hentet d. 02.03.2015).

Havarikommissionen for Vejtrafikulykker (2009). *Motorcykelulykker.* København: HVU.

Havarikommissionen for Vejtrafikulykker (2011). *Grove hastighedsovertrædelser.* København: HVU.

Hede, A. & J. Goul Andersen, J. Andersen (2009). *Tryghedsmåling 2009. Danskernes tryghed på verdenskrisens og bandekrigenes tid.* Kongens Lyngby: TrygFonden.

Hels, T (upubl.). *Undersøgelse af højresvingssuheld – hvem og hvorfor?*

Hels, T. (2013). "Faktorer der påvirker trafikssikkerheden" i Hansen, C. B. (red.) *Transporthorisonter.* København: DTU Transport: 39-45.

Hels, T. & I. M. Bernhoft, K. W. Simonsen, A. Steentoft (2011). "Country report Denmark" i *Prevalence of alcohol and other psychoactive substances in drivers in general traffic. Part 2: Country reports.* Ingen udgivelsesby: Deliverable 2.2.3 in the 6fp DRUID: 36-54.

Helweg-Larsen, K. & M. Kruse, J. Sørensen, H. Brønnum-Hansen (2010). *Voldens pris. Samfundsmæssige omkostninger ved vold mod kvinder.* København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet & Rockwool Fonden.

Helweg-Larsen, K. (2012). *Vold i nære relationer. Omfang, karakter, udvikling og indsats i Danmark,* København: Statens Institut for Folkesundhed.

Helweg-Larsen, K. & M.L. Frederiksen (2008). *Vold mod mænd i Danmark, Omfang og karakter 2008,* København: Statens Institut for Folkesundhed.

Hemdorff, S. (2012). *Ap-parametre til uheldsmødder baseret på data for 2007-2011.* København: Vejdirektoratet.

Hestehave, N. (2013a). *Politiets indsats ved rockerarrangementer 2012-2012 – en formativ evaluering.* København: Operativ Udvikling, Rigspolitiet.

Hestehave, N. (2013b). "Rocker- og bandegrupperinger i Danmark: kultur, konflikter og kriminalitet" i Jacobsen, M. H. & A.-S. Sørensen (red.) *Kriminologi – en introduktion.* København: Hans Reitzels Forlag: 215-234.

Hjørnø Rasmussen, R. (2011). *Menneskehandel og Juju - Religiøs pression og kulturmøde i relation til nigerianske ofre for menneskehandel.* Odense: Socialstyrelsen, Center mod Menneskehandel.

Home Office (2005). *The economic and social costs of crime against individuals and households.* www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/191497/Green_book_supplementary_guidance_economic_social_costs_of_crime.pdf (hentet d. 11.2.2015).

Høviskeland, H. T. (2011). "Strafutmåling for miljøkriminalitet i Norge" i Bragadóttir, Ragnheidur (red.) *Miljøstrafferet og retspolitik i de nordiske lande.* Reykjavik: Nordisk samarbejdsråd for kriminologi: 16-27.

Høye, A. & R. Elvik, M. W. J. Sørensen, T. Vaa (red.) (2012). *Trafikksikkerhedshåndboken.* Oslo: Transportøkonomisk institutt.

I

Information (2010). *Hver sjette unge kvinde bærer våben.* <http://www.information.dk/telegram/239928> (hentet d. 01.12.2014).

Interpol (2011). *INTERPOL Environmental Scan 2011.* <http://www.interpol.int/Media/Files/INTERPOL-Expertise/IGLC/INTERPOLENVIRONMENTALSCAN2011FINAL/> (hentet d. 07.04.2015).

Interpol (2015). *Environmental Crime.* <http://www.interpol.int/Crime-areas/Environmental-crime/Environmental-crime> (hentet 19.01.2015)

Investigative Reporting Denmark 2013. *145 risiko-virksomheder i Danmark.* <http://www.ir-d.dk/145-risikovirksomheder-i-danmark/> (hentet d. 07.04.2015).

IRTAD, International Traffic Safety Data and Analysis Group (2014). www.irtad.net (hentet d. 17.12.2014).

Isalberti, C. & T. V. d Linden, S.-A. Legrand, A. Verstraete, I. M. Bernhoft, T. Hels, M. N. Olesen, S. Houwing, M. Houtenbos, R. Mathijssen (2011). *Prevalence of alcohol and other psychoactive substances in injured and killed drivers.* Ingen udgivelsesby: Deliverable 2.2.5 in the 6fp DRUID.

J

Jacobsen, J.T. (2014). Kampen for en klar sondring i cyberspace: Kriminalitet, lulz, hacktivism, spionage, terrorisme, sabotage eller krig? *DIIS Report*, 2014: 09. København: Dansk Institut for Internationale Studier.

Jahnsen, S. Ø. (2014). *Menneskehandel og tvangsarbeid. En forstudie om gråsoneproblematikk innenfor innsatsområdet arbeidsmarkeds kriminalitet.* Oslo: Politihøgskolen.

Janstrup K. H. & T. Hels, S. Kaplan, H. M. Sommer, J. Lauritsen (2014). "Understanding traffic crash under-reporting: linking police and medical records to individual and crash characteristics". *Paper præsenteret på: Transport Research Arena 2014.* Paris, la Défense, 14.-17. april 2014.

Januscentret.dk (2014). *Januscenteret.* http://januscentret.dk/?page_id=16 (hentet d. 13.12.2014).

Järvinen M. & J. Demant, J. Østergaard (2010). *Stoffer og natteliv.* København: Hans Reitzels Forlag.

Jensen, A. K. & T. Frydkjær, L. Fisker (2011). *Trafikksikkerhed ifølge danskerne - 5 paradokser om sprit og fart i trafikken.* København: TrygFonden & Mandagmorgen.

Jensen, J. & S. Bjerre Knudsen (2008). *Klimaændringers effekt på kysten.* København: Kystdirektoratet.

Jensen, S. U. & P. K. Andersson, L. Herrstedt (2011). *Trafikksikkerhed - effekter af vejtekniske virkemidler.* København: Vejdirektoratet.

Johansen, K. B. H. & T. Tjørnhøj-Thomsen, K. Helweg-Larsen (2013). *Stalking i Danmark - en kortlægning af erfaringer, konsekvenser og støttebehov.* København: Statens Institut for Folkesundhed, Syddansk Universitet.

Justitsministeriets Forskningskontor (2011). *Hæleri.* www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2011/Haelerirapport-2010.pdf (hentet d. 06.02.2015).

Justitsministeriets Forskningskontor (2013). *Kriminalitetsniveauet i kommuner og politikredse 2011.* København: Justitsministeriet.

Justitsministeriets Forskningskontor (2014a). *Udviklingen i børne- og ungdomskriminalitet.* København: Justitsministeriet.

Justitsministeriets Forskningskontor (2014b). *Drab i Danmark 2008-2011.* www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningsrapporter/2014/Drab%20i%20Danmark%202008-2011.pdf (hentet d. 06.02.2015).

Justitsministeriets Forskningskontor (2014c). *Tryghed og holdning til politi og retssystem. En sammenligning mellem Danmark og andre europæiske lande.* København: Justitsministeriet.

Justitsministeriets Forskningskontor (2014d). *Kriminalitet og alder. Udviklingen i strafferetslige afgørelser 2004-2013.* København: Justitsministeriet.

Justitsministeriets Forskningskontor (2015). *Bekymring for vold og kriminalitet 2014.* København: Justitsministeriets Forskningskontor.

Jørgensen, U. (2013a). Politiet mandsopdækker rockerfest, *Bt.dk*, 9. november 2013.

Jørgensen, T. T. (2013b). *Omfanget og karakteren af stalking – en befolkningsundersøgelse.* København: Justitsministeriets Forskningskontor.

Jørgensen, T. & B. Kyvsgaard, A. B. Pedersen, M. L. Pedersen (2012). *Risikofaktorer, Effektevalueringer og Behandlingsprincipper. En forskningsoversigt.* København: Justitsministeriets Forskningskontor.

K

Karpantschov, R. & F. Mikkelsen (2008). *Vold, politik og demokrati i Danmark efter 2. verdenskrig. Arbejderhistorie. Tidsskrift for historie, kultur og politik*, Nr. 1, 2008: 56-95.

Kaspersky & Interpol (2014). *Mobile Cyber Threats. Kaspersky Lab & Interpol Joint Report.* <http://securelist.com/analysis/publications/66978/mobile-cyber-threats-a-joint-study-by-kaspersky-lab-and-interpol/> (Hentet d. 22.12.2014)

Klauer, S. G. & T. A. Dingus, V. L. Neale, J. D. Sudweeks, D. J. Ramsey (2006). "The impact of driver inattention on near-crash/crash risk. An analysis using the 100-car naturalistic driving study" i *Report No. DOT HS 810 594.* National Highway Traffic Safety Administration. Washington DC: U.S. Department of Transport.

Klein, J. (2012). "The Bully Society: U.S. School Shootings data, 1979-2011" i *Klein, J. The Bully Society: school shootings and the crisis of bullying in America's schools.* New York: NYU Press.

Klement, C. & B. Kyvsgaard (2014). *Flowet i rocker/bandemiljøerne.* København: Justitsministeriets Forskningskontor.

Klement, C. & B. Kyvsgaard, A.-J. B. Pedersen (2010). *Rockere, bander og risikofaktorer.* København: Justitsministeriets Forskningskontor & Rigspolitiet.

Kolind, T. & H. V. Dahl, L. Nielsen, V. Frank (2010). *Fængselsbetjentes erfaringer med stofbehandling, narkotikakontrol og indsattes brug af rusmidler.* Aarhus: Center for Rusmiddelforskning, Aarhus Universitet.

Kommissionen vedrørende ungdomskriminalitet (2009). *Indsatsen mod ungdomskriminalitet. Betænkning 1508.* København: Justitsministeriet.

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen (2014). *Betalingskortmarkedet.* Valby: Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen.

Konkurrence- og Forbrugerstyrelsen (2015). *Konkurrencesager i tal.* http://www.kfst.dk/Konkurrenceforhold/Konkurrencesager-i-tal#Udviklingen_i_konkurrencesager_2005-2014 (hentet d. 07.04.2015).

Kongstad, A. & P. Kruize (2011). *Når det kommer tæt på. Effekter af hjemmerøveri på lokalsamfunds beboere i forhold til tryghed, sikring og adfærd.* København: Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet.

Kriminalforsorgen (2009). *Recidivundersøgelse vedrørende personer dømt for sædelighedskriminalitet.* København: Straffuldbyrdelseskontoret, Direktoratet for Kriminalforsorgen.

Kruize, P. (2013). *Kriminalitet i en Digitaliseret Verden. Samlet rapport.* <http://www.dkr.dk/sites/default/files/Kriminalitet%20i%20en%20digitaliseret%20verden%20samlet%20rapport.pdf> (hentet d. 12.03.2015).

Kyvsgaard, B. & A.-J. B. Pedersen (2012). *Danskerne holdning til kriminalitet, straf, politi og domstole m.v. – En sammenligning med andre europæere.* København: Justitsministeriets Forskningskontor.

L

Lagi, M. & K. Z. Bertrand, Y. Bar-Yam (2011). *The Food Crises and Political Instability in North Africa and the Middle East*, New England Complex Systems Institute, <http://arxiv.org/pdf/1108.2455.pdf> (hentet d. 19.01.2015).

Landbrug & Fødevarer (2014a). *Danskerne vælger dansk dyrevelfærd*. http://www.lf.dk/Tal_og_Analyser/Analyser/Befolkning_adaerd_og_samfund.aspx (hentet d. 04.02.2015).

Landbrug & Fødevarer (2014b). *Landbrugets økonomi. Videnscenteret for landbrug*. http://www.dr.dk/NR/rdonlyres/1F9B9C4F-A846-486D-A546-7B7370A8917A/6021300/14_10_01_Landbrugets_ekonomi1.pdf (hentet d. 04.02.2015).

Laudrup, C & B. Laursen, K, Sidenius, F. Balvig, M.-B. E. Martinussen, K. S. Madsen (2009). *Voldtægt der anmeldes. Del VI: Voldtægtsanmeldelsers vej gennem retssystemet*. Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.

Laursen, B. & K. Juel (2014). *Vold i Danmark. Belyst ud fra voldsofres kontakt til sygehuse*. København: Statens Institut for Folkesundhed & Det Kriminalpræventive Råd.

Leicht, C. & K. Sørensen (2011). *Unge digitale Trivsel*. København: Red Barnet.

LexisNexis (2013). *True Cost of Fraud Study*. <http://www.lexisnexis.com/risk/downloads/assets/true-cost-fraud-2013.pdf> (hentet d. 16.12.2014).

Lindqvist, A. & F. Hvilsum (2011). *Landsretten forkaster politiets registrering af masseanholdte*. Politiken, 11. november 2011.

M

Madsen, J. C. O. (2005). *Skadesgradsbaseret udpegning af sorte pletter – Fra crash prevention til loss reduction i de danske vejbestyrelses stedbundne trafiksikkerhedsarbejde*. Aalborg: Trafikforskningsgruppen, Institut for Samfundsudvikling og Planlægning, Aalborg Universitet. Ph.d.-afhandling.

Martin, J. (2014). Lost on the Silk Road: Online drug distribution and the 'cryptomarket'. *Criminology & Criminal Justice* 2014, Vol. 14(3): 351-367.

Madsen, M. B., Jacobsen, S., Jensen, S. (2011). *Socialt bedrageri*. København: SFI.

Martinussen, M.-B. E. & F. Balvig, B. Laursen, K. S. Madsen, K. Sidenius (2009). *Voldtægt der anmeldes. Del II: Falsk anmeldelse af voldtægt*. Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.

Mascheroni, G. & A. Cuman (2014). *Net Children Go Mobile: Final report. Deliverables D6. 4 & D5.2. Milano: Educatt*. http://eprints.lse.ac.uk/60231/1/_lse.ac.uk_storage_LIBRARY_Secondary_libfile_shared_repository_Content_Net%20Children%20Go%20Mobile%20Project_Reports_Net%20Children%20Go%20Mobile_final%20report_2014.pdf (hentet d. 20.01.2015).

Mehlbye, J. & A. Hammershøi (2006). *Seksuelle overgreb mod børn og unge – en antologi om forebyggelse og behandling*. København: AKF Forlaget.

Mellgren, C. & L. Pauwels, M. T. Levander (2010). Neighbourhood disorder and worry about criminal victimization in the neighbourhood. *International Review of Victimology*, 17: 291-310.

Miljøministeriet (2014). *Analyse af IPCC delrapport, Effekter, klimatilpasning og sårbarhed – med særligt fokus på Danmark*. København: Miljøministeriet, Naturstyrelsen.

Miljøstyrelsen (2011). *Kommunernes, miljøcentrenes og politiets håndhævelse af miljølovgivningen*. København: Miljøstyrelsen.

Ministeriernes netværk mod IPR-Kriminalitet (2014). *Er der set forfalskede lægemidler på det danske marked indtil videre?* <http://www.stoppiratkopiering.dk/faq/forfalskede-laegemidler/er-der-set-forfalskede-laegemidler-paa-det-danske-marked-indtil-videre.aspx> (hentet d. 03.12.2014).

Ministeriet for By-, Bolig- og Landdistrikter (2014a). *Liste over særligt udsatte boligområder pr. 1 december 2014*. www.mbbi.dk/sites/mbbi.dk/files/dokumenter/publikationer/liste_over_saelrigt_udsatte_boligomraader_1._dec._2014_1.pdf (hentet d. 13.02.2015).

Ministeriet for By-, Bolig-, og Landdistrikter (2014b). *Aftale mellem regeringen (Socialdemokraterne og Radikale Venstre) og Dansk Folkeparti, Enhedslisten, Socialistisk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti om anvendelsen af Landsbyggefondens midler og effektivisering af den almene boligsektor*. www.mbbi.dk/sites/mbbi.dk/files/dokumenter/boligaftale_2014.pdf (hentet d. 13.02.2015).

Moeller, K. (2010). Policy displacement and disparate sanctioning from policing cannabis in Denmark. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention*. Vol. 11, No. 2. 135-150.

Murray, Andrew (2013). *Information Technology Law: The Law and Society*. Oxford: Oxford University Press.

Muschert, G. W. (2007). Research in School Shootings. *Sociology Compass* 1(1): 60-80.

Møller, M. (2007). Hvad ved vi om vejvredede? *Dansk Vejtidskrift*, 84 (1): 41-43.

Møller, K. (2011). "Narkokriminalitet: Hvordan beregner man mørketallet for en offerløs forbrydelse?" i Frank, V. & Dahl, H. (red.) *Kriminalitet og illegale rusmidler*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag: 169-196.

Møller, M. & G. Carstensen, E. Framke (2010a). *Færdselsuheld blandt unge bilister og knallertkørere. Rapport 5*. Kongens Lyngby: DTU Transport.

Møller, M. & T. Troglauer, T. Hels (2010b). *Distraction i forbindelse med bilkørsel. Rapport nr. 3*. Kongens Lyngby: DTU Transport.

N

Naplava, T. (2008). Kriminalitätsfurcht und registrierte kriminalität. Sozialökologische analysen mit aggregatdaten und mehrebenenanalysen. *Monatsschrift Für Kriminologie Und Strafrecht*, 91(1): 56-73.

National Intelligence Council (2008). *Global Trends 2025: A Transformed World*. www.dni.gov/nic/NIC_2025_project.html (hentet d. 10.12.2014)

National Intelligence Council (2012). *Global Trends 2030: Alternative Worlds*. <http://globaltrends2030.files.wordpress.com/2012/11/global-trends-2030-november2012.pdf>, (hentet d. 19.12.2014).

NCA (2014a). *The fight against cocaine trafficking by containers through the rip off modus operandi*. Bruxelles: Europa Kommissionen.

NCA (2014b). *National Strategic Assessment of Serious and Organised Crime 2014*. London: National Crime Agency.

Nellermann, C. & R. Henriksen, P. Raxter, N. Ash, E. Mrema (red.) (2014). *The Environmental Crime Crises – Threats to Sustainable Development from Illegal Exploitation and Trade in Wildlife and Forest Resources*. UNEP Rapid Response Assessment. Nairobi & Arendal: United Nations Environmental Programme and GRID-Arendal.

Nemeth, S. C. (2010). *A rationalist explanation of terrorist targeting*. City of Iowa: University of Iowa.

Nielsen, J. (2008). *Events i den danske oplevelsesøkonomi*. København: Imagine.

Nielsen, T. S. & H. Christiansen, C. Jensen, B. Z. Skougaard (2014). *Udviklingen i cykelandelen i kommunerne*. DTU Transport. <http://www.cyklistforbundet.dk/cykelviden/Artikler-og-videnblade/Udviklingen-i-cykelandelen-i-kommunerne> (hentet d. 07.11.2014).

NIRAS (2014). *Tyve – en undersøgelse af indbrudstyves motiver og adfærd*. København: Det Kriminalpræventive Råd & TrykFonden.

NOCTA (2011). "Trafficking in Human Beings in the Nordic Countries" i *Nordic Organised Crime Threat Assessment Situation Report*. København: Rigspolitiet (ikke publ.).

Norges Offentlige Utredninger (2012). *Rapport fra 22. Juli-kommisionen*. Oslo: Departementenes Servicecenter, Informasjonsforvaltning.

O

OECD (2005). *Hard Core Cartels, Third Report on the implementation of the 1998 Council recommendation*. <http://www.oecd.org/competition/cartels/35863307.pdf> (hentet d. 07.04.2015).

OECD (2006). *Young Drivers – The Road to Safety*. Paris: OECD Publishing.

Olsen, M. B. (2011). *Politi med til Bandidos-fest. Flere blev sigtet*. Avisen.dk, 20. november 2011.

Ottosen, M. H. & D. Andersen, K. M. Dahl, A. T. Hansen, M. Lausten, S. V. Østergaard (2014). *Børn og unge i Danmark – Velfærd og trivsel 2014*. http://www.sfi.dk/seneste_rapporter-2093.aspx?action=1&newsid=4537&pid=9295 (hentet d. 13.2.2015).

P

Pedersen, M. L. (2014). *Veje ind i og veje ud af rocker- og bandemiljøer. En interviewundersøgelse*. København: Justitsministeriets Forskningskontor.

Pedersen, A.-J. B. & B. Kyvsgaard, F. Balvig (2014). *Udsathed for vold og andre former for kriminalitet. Offerundersøgelserne 2005-2013 med særligt afsnit om køn og vold*. København: Københavns Universitet, Justitsministeriet, Det Kriminalpræventive Råd & Rigspolitiet.

Pedersen, B. B. (2014). *Miljøkriminalitet er en milliardforretning*. Kristeligt Dagblad, 2. oktober 2014.

Peters, M. (2011). *Nye vækstlande surfer på 2. bølge, Udenrigsministeriet, Eksportfokus nr. 1, Februar 2011.* <http://www.netpublikationer.dk/um/10957/index.htm> (hentet d. 14.01.2015).

Pilz, G. (2010). *Overview of the Ultra culture phenomenon in the Council of Europe member states in 2009.* Hannover: Leibniz University.

Plum, A. K. (2014). *Brug af sikkerhedssele samt motorcyklisters brug af styrthjelm og refleksvest.* København: Rådet for Sikker Trafik.

Politiets Efterretningstjeneste (2014a). *Konfrontationer mellem højre- og venstreekstremistiske miljøer.* <https://www.pet.dk/Ekstremisme/Konfrontationer.aspx> (hentet d. 01.12.2014).

Politiets Efterretningstjeneste (2014b). *Udviklingen i terrortruslen fra personer udrejst fra Danmark til Syrien, 26. juni 2014.* <https://www.pet.dk/Nyheder/2014/~media/CTA/20140626UKLASSCTAanalyseTruslenfraudrejstpersonerfraDanmarktipdf.ashx>, (hentet d. 19.12.2014).

Politiets Efterretningstjeneste (2015a). *Kriminelle forhold i 2013 med mulig ekstremistisk baggrund.* <https://www.pet.dk/Nyheder/2015/~media/Publikationer/RACI%20rapport%202013.ashx> (hentet d. 22.03.2015)

Politiets Efterretningstjeneste (2015b). *Vurdering af terrortruslen mod Danmark. 18. marts 2015.* <https://www.pet.dk/Nyheder/2015/~media/CTA/20150318VTDPDF.ashx> (hentet d. 27.03.2015).

Politiområdet (2012). *National operativ strategisk analyse.* København: Nationalt Efterforskningscenter.

Politiområdet (2013). *National Strategisk Kriminalitetsanalyse.* København: Rigspolitiet.

PwC (2014). *Global Economic Crime Survey Infographics.* <http://www.pwc.com/gx/en/economic-crime-survey/> (hentet d. 19.02.2015).

Q

Quesada, J. (2014). *Powerpoint Presentation - Latest phenomena at the EU external borders.* Warszawa: Frontex.

R

Radmann, A. (2005). *Huliganism och medier: Våld som kick och fascination.* *Svensk Idrottsforskning* nr. 3, 2005: 56-59.

Radmann, A (2013). *Huliganlandskapet: Medier, våld och maskuliniteter.* Malmö: Malmö Högskola.

Red Barnet (2011). *Når voksne krænker – om seksuelle overgreb på børn og unge.* København: Red Barnet.

Regeringen (2003). *Kampen mod narko I.* København: Regeringen.

Reitan, R. (2010). "Coordinated Power in Contemporary Leftist Activism" i *Olesen, T. (red.) Power and Transnational Activism.* London: Routledge.

Rigshospitalet (2010). *Seksuelle overgreb – behandling, formidling og forskning.* København: Team for Seksuelt Misbrugte Børn, Rigshospitalet.

Rigspolitiet (2005). *Rapport om bekæmpelse af hooliganisme i Danmark.* København: Rigspolitiet.

Rigspolitiet (2012a). *Rigspolitiets kvartalsrapport Organiseret kriminalitet 1. halvår 2012.* København: Nationalt Efterforskningscenter, Rigspolitiet.

Rigspolitiet (2012b). *Rigspolitiets kvartalsrapport Organiseret kriminalitet 2. halvår 2012.* København: Nationalt Efterforskningscenter, Rigspolitiet.

Rigspolitiet (2013a). *Rockere og bander 2012.* København: Rigspolitiet.

Rigspolitiet (2013b). *Halvårsrapport juli.* København: Nationalt Efterforskningscenter, Rigspolitiet.

Rigspolitiet (2013c). *Politiets Tryghedsindeks. En måling af trygheden i Danmark, i de 12 politikredse, i de fem største byer og i 34 særligt udsatte boligområder.* København: Rigspolitiet.

Rigspolitiet (2014a). *Politi og fodbold. Statistik 2006-2014.* København: Rigspolitiet.

Rigspolitiet (2014b). *Halvårsrapport. Operativ status og analyserapport 1. januar – 30. juni 2014.* København: Nationalt Efterforskningscenter, Rigspolitiet.

Rigspolitiet (2015). *Politiets Tryghedsindeks 2014.* <http://www.mynewsdesk.com/dk/rigspolitiet/documents/politiets-tryghedsindeks-2014-44294> (hentet d. 07.04.2015)

Rockwool Fondens Forskningsenhed (2014).

Antallet af illegale indvandrere er steget markant de seneste år. Nyt fra Rockwool Fondens Forskningsenhed, December 2014. <http://www.rff.dk/files/RFF-site/Publikations%20upload/Newsletters/Dansk/Nyhedsbrev%20December%202014%20ny.pdf> (hentet d. 19.01.2015).

Rønsbo, N. H. & A. Henriksen, A. Dyreborg (2012).

Brug af sikkerhedssele i personbiler, varebiler og taxer – samt motorcyklister brug af styrthjelm og refleksvest. København: Rådet For Sikker Trafik.

S

Sandal, J. S. (2014). *Fri adgang til 599 private danske overvågningskameraer på nettet.* <http://www.version2.dk/artikel/fri-adgang-til-599-private-danske-overvaagningskameraer-paa-nettet-70967> (hentet d. 23.03.2015)

Sandøe, P. & M. B. Jensen, B. Forkman (2013).

”Tema: Positiv velfærd” i 2013 Dyrevelfærd i Danmark. København: Fødevarestyrelsen: 12-21.

Scherg, R. H. (2013). *Kriminalpræventiv og utryghedsforebyggende miljø- og byplanlægning. En vidensopsamling.* København: Statens Institut for Byggeforskning.

SFI (2014). *Antidemokratiske og ekstremistiske miljøer i Danmark. En kortlægning.* København: SFI. Det Nationale forskningscenter for velfærd.

Sidebottom, A (2012). *Metal Theft. Crime overview.* UCL Jill Dando Institute. http://www.ucl.ac.uk/jdibrief/documents/metal-theft/METAL_THEFT__2_-Overview_.pdf (hentet d. 19.12.2014).

Siren, A (2012). *Fodgængeruheld blandt ældre.* DTU Nyhedsbrev 22. <http://www.trafiksikkerhedsforskning.dk/default.aspx?id=453> (hentet d. 17.12.2014).

Siren, A. & A. Meng (2010). *Helbredsmæssig kontrol ved ældre bilisters kørekortfornyelse – evaluering af de sikkerhedsmæssige effekter ved demenstesten.* Rapport nr. 2. Kongens Lyngby: DTU Transport.

SKAT (2012). *Opdagelsesrisikoen for sort arbejde er fordoblet siden 2004.* <http://www.skat.dk/skat.aspx?old=2084087&vid=0> (hentet d. 02.01.2015).

SKAT (2014a). *Styrket regelefterlevelse på skatteområdet. Aktivitetsplan 2014.* <http://www.skat.dk/getFile.aspx?id=114149> (hentet d. 02.03.2015).

SKAT (2014b). *Bremse på karruseller sparer statskassen for 800 mio. kr., Indblik, 19. november 2014.*

Smidt-Jensen, S. & A. Lorentzen (2011). *Planlægning i oplevelsessamfundet.* Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Socialstyrelsen (2012). *Børn og unge, der udsættes for seksuelt overgreb.* www.socialstyrelsen.dk/SISO/filer/brn_og_unge_der_udsttes.pdf/view (hentet d. 11.11.2014).

Socialstyrelsen (2014). *FAKTA. Omfang af seksuelle overgreb mod børn og unge i Danmark.* <http://www.socialstyrelsen.dk/iso/seksuelle-overgreb/fakta> (hentet d. 26.11.2014).

Sorensen, D. W. M. (2005). *The Journey to Danish residential burglary. Distribution and correlates of crime trips made by convicted Danish offenders.* http://www.justitsministeriet.dk/sites/default/files/media/Arbejdsomraader/Forskning/Forskningspuljen/2011/2005/Journey_to_Danish_Burglary__full_report_.pdf (hentet d. 13.02.2015).

Sorensen, D. W. M. (2011). *Rounding up suspects in the rise of Danish burglary. A statistical analysis of the 2008/09 increase in residential Break-ins.* www.dkr.dk/sites/default/files/Rise_in_Burglary.pdf (hentet d. 13.02.2015).

Statens Institut for Folkesundhed (2011). *Skolebørnsundersøgelsen 2010.* København: Statens Institut for Folkesundhed.

Statens Seruminstitut (2014). *Om smitteberedskab.* <http://www.ssi.dk/Smitteberedskab/Om%20smitteberedskab.aspx> (hentet d. 13.02.2015).

Straffelovrådets betænkning om seksualforbrydelser (2012). *Psykologiske eftervirkninger af voldtægt (udtalelse fra Center for Seksuelle Overgreb, Rigshospitalet, februar 2012).* <http://jm.schultzboghandel.dk/upload/microsites/jm/ebooks/bet1534/bet/kap32.html> (hentet d. 13.02.2015).

Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering (2014). *Status for Styrelsen for Arbejds-marked og Rekrutterings tilsyn med a-kasser og kommuner 2013.* www.star.dk (hentet d. 15.12.2014).

Sundhedsstyrelsen (2010). *Opgørelse fra sundhedsstyrelsen over stofmisbrugere i Danmark.* København: Sundhedsstyrelsen.

Sundhedsstyrelsen (2013a). *Forebyggelsespakke – stoffer.* København: Sundhedsstyrelsen.

Sundhedsstyrelsen (2013b). *Narkotikasituationen i Danmark 2013.* København: Sundhedsstyrelsen.

Sundhedsstyrelsen (2014a). *Ebola. Information til myndigheder og virksomheder uden for sundhedssektoren.* <http://sundhedsstyrelsen.dk/da/nyheder/2014/~media/828F1662C46E4F3FB5044D4C-CA6A18CE.ashx?m=.pdf> (hentet d. 13.02.2015).

Sundhedsstyrelsen (2014b). *Narkotikasituationen i Danmark.* København: Sundhedsstyrelsen.

Svae-Grotli, I. (2014a). Viktig for miljøkriminalitetsområdet. *Miljøkrim*, 17 (1):21-23.

Svae-Grotli, I. (2014b). En forbrydelse å la alvorlig miljøkriminalitet forbli forseelser. *Miljøkrim*, 17 (1): 30-36.

SWOV (2009). *Wrong-way driving. SWOV Fact sheet.* http://www.swov.nl/rapport/Factsheets/UK/FS_Wrong_way_driving.pdf (hentet d. 13.02.2015).

SWOV (2010). *Intelligent Transport Systems (ITS) and road safety.* http://www.swov.nl/rapport/Factsheets/UK/FS_ITS_UK.pdf (hentet d. 02.03.2015).

SWOV (2012a). *Fatigue in traffic: causes and effects. SWOV Fact sheet.* http://www.swov.nl/rapport/Factsheets/UK/FS_Fatigue.pdf (hentet d. 13.02.2015).

SWOV (2012b). *The relation between speed and crashes. SWOV Fact sheet.* http://www.swov.nl/rapport/Factsheets/UK/FS_Speed.pdf (hentet d. 13.02.2015).

Sørensen, M (2003). "Udpegning af grå strækninger i det åbne land". Paper præsenteret på: *Trafikdage på Aalborg Universitet* 2003, Aalborg.

Sørensen, M (2004). Nye metoder i det stedbundne trafikikkerhedsarbejde: Eksempler fra vore nabolande. *Dansk Vejtidskrift*, 81 (6/7): 37-40.

T

TDC (2014). *DDoS trusselsrapport.* http://download.tdc.dk/pub/tdc/erhverv/Produkter/Sikkerhed/TDC_DDoS_trusselsrapport_2014.pdf (hentet d. 22.03.2015).

The Economist (2013). *Falling Crime: Where have all the burglars gone?* <http://www.economist.com/news/briefing/21582041-rich-world-seeing-less-and-less-crime-even-face-high-unemployment-and-economic> (hentet d. 25.02.2015).

Thorup P. (2008). *White Pride: Hooliganisme og nationalisme hånd i hånd.* *Tv2nyhederne*, 15. september 2008.

Thorup, P. (2009). *Demonstranter vil storme COP15.* *Tv2nyhederne*, 16. december 2009.

Timm, Morten (2014). *400 tons byggeaffald fra kirke dumpet ulovligt.* *Hørsholm Lokaltavis* <http://hoersholm.lokalavisen.dk/400-tons-byggeaffald-fra-kirke-dumpet-ulovligt-/20140429/artikler/304299984/1039> (hentet d. 02.12.2014).

Tranæs, T. & B. Jensen (2014). *Den illegale indvandring til Europa - og til Danmark. Årsager, omfang og betydning.* København: Rockwool Fondens Forskningsenhed & Gyldendal.

U

Undervisningsministeriet (2014). *Andel af en årgang der forventes at få en uddannelse, landsresultater profilmodel 2012.* http://www.uvm.dk/~media/UVM/Filer/Stat/PDF14/140319_Profil2012_Land_MindstUU.pdf (hentet d. 05.12.2014).

United Nations (2014). *Resources for speakers on global issues. Refugees.* The numbers. <http://www.un.org/en/globalissues/briefingpapers/refugees/index.shtml> (hentet d. 19.11.2014).

United States Census Bureau (2014). *World Population. Total Midyear Population for the World: 1950-2050.* http://www.census.gov/population/international/data/worldpop/table_population.php (hentet d. 14.01.2015).

UNODC (2011). *Global Study on Homicide: Trends, Context, Data.* Wien: United Nations Office of Drugs and Crime.

UNODC (2014). *World Drug Report 2014.* Wien: United Nations Office on Drugs and Crime.

V

Vejdirektoratet (2008). *Hastighedsbarometer.* København: Vejdirektoratet.

Vejdirektoratet (2011). *Hastigheder ved dødsulykker 2010.* København: Vejdirektoratet.

Vejdirektoratet (2013). *Ulykkestal 2012 fordelt på politikredse. Rapport 457.* København: Vejdirektoratet.

Vejdirektoratet (2014a). *Hver ulykke er én for meget. Opfølgingsnotat, august 2014.* København: Vejdirektoratet.

Vejdirektoratet (2014b). *Årsrapport. Dødsulykker 2012. Rapport 466.* København: Vejdirektoratet.

Vejdirektoratet (2014c). *Data om spøgelsesbilisme.* http://www.vejdirektoratet.dk/DA/viden_og_data/temaer/trafiksikkerhed/Sider/Spøgelsesbilister.aspx#.VFM3mPY1jyM. (hentet d. 31.10.2014)

Vejdirektoratet (2015). *Hastighedsbarometer februar 2015. Notat.* København: Vejdirektoratet.

Vejman.dk. *Vejdirektoratets uheldsdatabase 1985-d.d.* www.vejman.dk (hentet d. 12.12.2014).

W

Wells-Parker, E. & J. Ceminsky, V. Hallberg, R. W. Snow, G. Dunaway, S. Guiling, M. Williams, B. Anderson (2002). An exploratory study of the relationship between road rage and crash experience in a representative sample of US drivers. *Accident Analysis and Prevention*, 34: 271-278.

WHO (2011). *Mobile Phone Use: A Growing Problem of Driver Distraction.* Geneve: World Health Organization.

WHO (2014). *Global status report on violence prevention 2014.* Link: http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/ (hentet d. 13.02.2015).

Wilson, J. Q. & G. L. Kelling (1982). Broken windows. *Atlantic Monthly*, 249.3: 29-38.

Willis FINEX (2014). *Typer af it-kriminelle.* <http://cyberforsikring.willisweb.dk/eksponering/typer-af-it-kriminelle/> (hentet d. 04.12.2014).

Y

Yar, M. (2005). The Novelty of 'Cybercrime'. An Assessment in Light of Routine Activity Theory. *European Society of Criminology and SAGE Publications*, Volume 2(4):407-427:1477-3708.

